

קלקראת שבועת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת במדבר - שבועות

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
18:58	19:13	19:17	19:07	19:01	19:16	19:12	19:19	19:18	19:01	כניסת שבת
20:20	20:20	20:18	20:20	20:18	20:20	20:22	20:18	20:20	20:18	יציאת שבת
20:50	20:55	20:52	20:50	20:53	20:51	20:55	20:52	20:52	20:53	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבכני דרשו

דף היומי: בבא בתרא קכו - קלב | משנ"ב: מס'מין רב"ג סעיף ב' עד סימן רכ"ה סעיף ג' | מוסר: 'ועתה נדבר אוחות דירת האדם' עד פרק ט"ו 'ולחפך חס ושלום' | קנין חכמה: 'הביטחון השבועי' עד סוף שער השמחה

יום המישיי כ"ט אייר תשע"ז | פניני פרשת במדבר | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

הגיליון הבא יצא לאור א"ה בעוד שבועיים פר' בהעלותך

Dirshu דרשו ד' ועוז

קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

ראינו שהיה בא בבוקר עם עינים אדומות מאד, מרוב חוסר שינה, החלטנו פעם אחת נבדוק מתי הוא הולך לישון, חדרו היה סמוך לחדר שלנו, התארגנו כמה בחורים וחיכינו עד שעה אחת, שתים, שלוש בלילה

השקידה בתורה וניצול הזמן של מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

אותנו בעולם בשביל לחנך את הנערים. פעם בשיעור קודם תפילת שחרית. אמר רבינו, נשאר עוד שתי דקות עד התפילה נו בשתי דקות אומר הח"ח שאפשר להספיק ארבע מאות מילים, ולכן נמשיך ללמוד. (רבינו אמר שבדק וראה שאפשר לומר יותר ממאתים מילים בדקה. אבל הח"ח כנראה דיבר במילים שלא רגיל כ"כ לומר, ואני בדקתי בדבר שאדם רגיל לומר, גם הח"ח לא איירי באחד שמדבר מהר, אלא רגיל).

היה פעם שרבינו אמר, נשאר עוד שלוש דקות לזמן התפילה, והוסיף דהנא דינא הוא דמי שהוא חולה מותר לחלל עליו שבת אף אם ישאר לחיות רק עוד שלוש דקות. ואפילו דקה, הוא יכול להספיק לעשות תשובה ועי"ז יכול להיות מאושר.

והוסיף כמה אדם חי? אף אם תשעים או מאה שנה, מ"מ העיקר הוא הזמן שבו לומד תורה, וכמה זה כבר? (אמרת לרבינו אבל לכאו' אם מלמד אחרים ומחזק רבים וכדומה, הכל מכפיל עצמו, אמר רבינו: אבל יש גם גרעון, השבתי הא כתוב המזכה הרבים אין חטא בא ע"י).

שאלו משיבה קטנה מסוימת, שרוצים לארגן שכל בחור יאמר לזה שלידי ברכות השחר והשני יענה אמן, שאל רבינו למה לא? השיבו שזה יותר זמן, הגיב רבינו ומה יעשו בזמן הזה שטויות.

הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל שאל את ר' יוזל (הסבא מנובהרדוק) מדוע מעביר זמנו גם בעסק הפרנסה, ואמר לו כדי שיהיה במה לחיות. אמר לו ר' ישראל מה עם שיהיה עם מה למות, ומיד הפסיק ועסק רק ברוחניות.

ובאמת דבר זה בעיה של אנשים, שזה כולם מבינים שצריך שיהיה עם מה לחיות, אבל שצריך שיהיה גם עם מה למות לא מבינים. אדם שלא השיג בזמן שהוא חי, הוא אבוד, כמו שנאמר היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

המשך בעמוד 11 <<<

מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

סיפר הג"ר שמריהו אלפא שליט"א שזוכר עוד מתקופה שלמד בישיבת חפץ חיים בכפר סבא אצל רבינו, ראינו שהיה בא בבוקר עם עינים אדומות מאד, וזולגות דמעות מרוב חוסר שינה, החלטנו פעם אחת נבדוק ונראה מתי הוא הולך לישון, חדרו היה סמוך לחדר שלנו, התארגנו כמה בחורים וחיכינו עד שעה אחת, שתים, שלוש בלילה, לא החזקנו מעמד, נפלנו ונרדמנו, והוא עדיין המשיך להיות ער ולשקוד בתורה. (והוסיף ואמר: הכל היה אצלו עם עמל גדול).

בחזרה מחו"ל

אכתוב בס"ד מה שזכיתי בחדס ה' לחזות. (יום ו' כ"ט סיון תש"ע) בשעה ארבע (לפנות בוקר) נכנס רבינו לביתו בבואו ממסע חיזוק בחו"ל וזכיתי לקבל פניו, מיד נכנס רבינו לחדרו לבוש בכובע ומעיל, והתיישב במקומו, ואמר לי שחבל על הזמן וצריך להתחיל ללמוד, מיד הבאתי לרבינו הגמ' שבת, ומיד שאל היכן אוחזין, והראיתי לרבינו היכן אוחזין בשבת דף קי"ט ב' והחל מיד בלימוד השיעור.

היה פעם במוצ"ש שרבינו לא חש בטוב, ואחד מבני הבית ניסה לומר לרבינו שאולי יוותר על אמירת השיעורים, אמר רבינו כמה זמן כבר נשאר לי לחיות, צריך לנצלם ללימוד התורה.

...

סיפרה הרבנית ע"ה, שפעם באו קרובי משפחה מחו"ל והמתינו שרבינו יחזור, וכשחזר קיצר עמם בדברים, והיה לפלא, הלא הם אורחים מחו"ל, וכששאלה אותו לפרש הדבר אמר, בשביל מה ה' השאיר אותי בחיים מכל המשפחה אם לא בשביל ללמוד, ולא לשבת ולדבר דברים בטלים עם אורחים.

מעשה שהיה עם בחור בישיבה בכפר סבא שסטר על פניו של אחד הרמ"ים, ורצו לסלקו מהישיבה, ורבינו אמר שהוא ידבר עמו והסתובב עמו שלש שעות ודיבר אתו עד שהלה הביע חרטה עמוקה ואמר שיותר לא יעשה כן, הרבנית שאלה את רבינו למה בזבז כ"כ הרבה זמן עם הבחור, אמר לה רבינו: הקב"ה השאיר

פעם סיפרה לנו אמא מה הנחיל בלבה אהבת תורה: "בילדותי התגוררנו כל המשפחה בחדר אחד פעם אחת, כדרך של ילדות, צחקתי בקול גדול, ואבא הופרע מריכוזו. הבטתי בפניו, וראיתי עליהן צער ויגון עצומים כאילו חרב עליו עולמו"

הרבנית ר. צביון מספרת על האהבה והמסירות לתורה של אמא הרבנית ב. קנייבסקי ע"ה

אהבתה לתורה? – בבית הוריה, כמובן, אצל סבא וסבתא אלישיב. פעם סיפרה לנו אמא מה היה היסוד שהנחיל בלבה אהבת תורה: "בילדותו התגוררנו כל המשפחה בחדר אחד. פעם אחת, כדרך של ילדות, צחקתי בקול גדול, ואבא הופרע מריכוזו. הבטתי בפניו, וראיתי עליהן צער ויגון עצומים כאילו חרב עליו עולמו. אכן, המאורע זעזע אותי והותיר בי את רישומו כל ימי חיי".

ועוד סיפרה אמא: "אמי הנחילה לנו אהבת תורה עצומה. היא היתה משננת באוזנינו שוב ושוב: 'אבא ותורתו במקום הראשון!' אמא גדלה כשבאוזניה מתנגן יומם ולילה ניגונו של סבא הרב אלישיב בעת לימודו. הניגון המתוק הזה ליווה אותה כל חייה. לפני מספר שנים נסעה מכרה של אמא להתארח בחג הסוכות אצל חמותה, המתגוררת באותה סמטה שבה התגורר סבא הרב אלישיב. לאחר החג שוחה המכרה לאמא: "בתי בת השנה בכתה בשעה שלוש לפנות בוקר. מכיון שהדירה שבה שהינו סמוכה לסוכתו של הרב אלישיב, חששתי פן התינוקת תפריע לרב, ולכן נשארתי ערה כדי להשגיח עליה, שלא תבכה. כל אותו לילה התענגתי על קולו הערב של הרב אלישיב מתנגד בלימודו".

אמא התרגשה: "שמעת את אבא שלי לומד? הזכירי לי בבקשה את הניגון! לימודו של אבי זה הגן עדן שלי!" המכרה לא הצליחה להיזכר בניגון, אולם אמא לא הרפתה ממנה, ולא נחה דעתה עד אשר נזכרה בו הידידה ושרה אותו באוזניה, כשאמא מתרפקת בערגה.

שלו - שלה

בספרו 'טעמא דקרא' על התנך מבאר אבא את הפסוק "נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ". פסוק זה כתוב בספר משלי, בפרק ל"א, המתאר את שבחיה של אשת החיל. אבא שואל: מדוע מעלה זו נמנית בין שבחיה של האשה? ומבאר: מה שבעלה יושב בשערי העיר בין הסנהדרין, הרי זה משום שרעייתו, אשת החיל, נטלה על עצמה את כל עול הבית. על ידי שפטרה אותו מתפקידיו בבית, אפשרה לו להיות נודע בשערים.

כמה נאים הדברים לדורשם על אמא!

הפנינים שלי

כל ימיה התבטלה אמא לאבא ולתורתו. היא ביטלה את דעתה מכל וכל. לא דרשה מעצמה מאומה ולא ביקשה דבר. אבא ותורתו היו בשבילה קודש קודשים. 'שכר מצוה - מצוה'. הקב"ה שילם לה כבר בעולם הזה, ומתוך התבטלותה הגדולה צמחה להיות מורת דרך לרבבות נשות ישראל, כיצד מגדלים בית של תורה.

בערב חג הסוכות האחרון לחייה נשאלה אמא על ידי אחת המבקרות איזו מתנה קנה לה בעלה לחג - האם שרשרת פנינים או שרשרת אחרת. אמא חייכה ואמרה: "אני מקבלת פנינים באופן קבוע - הפנינים שלי הן תורתו של בעלינו"

(מתוך הספר בית אמי)

שמחת סיום הש"ס

בתאריך י"ד בניסן חל יום חג אצל אמא. כידוע, אבא הינו בכור להוריו, וכדי להימנע מתענית בכורות עורך הוא בערב פסח סיום על כל הש"ס, תלמוד בבלי ותלמוד ירושלמי, ועל ספרים נוספים, שאותם הוא לומד במחזור שנתי מאז היותו בן שש עשרה. הסיום מתקיים בבית הכנסת 'לדרמן' לאחר התפילה, בנוכחות המון רב ובכורים נוספים. לאחר מכן מחלקים עוגות ויין לכל הציבור, וגם בעזרת הנשים.

מח הרב"ח קנייבסקי שלי"א

אצל כל אשה אחרת זהו היום העמוס ביותר בשנה, ואילו אצל אמא - העולם עמד מלכת. ממקומה בעזרת הנשים היתה צופה אמא הנרגשת במעמד המרומם מתחילתו ועד סופו, כשהיא סוחפת בהתרגשותה את מכרותיה ואת ציבור הנשים שנלווה אליה. ה'סיום' התנהל

בניחותא, כאילו לא ערב פסח היום, ורק לאחר שהסתיים, שבה אמא הביתה והזדרזה לסיים את ההכנות לכבוד החג הממשמש ובא. בשנה האחרונה לחייה, בחול המועד פסח, סיפרה אמא לנכדים על הפומפיייה שקנה סבא הסטייפלר לאשתו, כמתנת חג. "גם לך סבא קונה מתנות?" שאלוה הנכדים, ואמא השיבה על אתר: "סיום הש"ס - זו המתנה שלי!"

חיים של אהבת תורה

אהבתה של אמא לתורתו היתה ניכרת על כל צעד ושעל. כשתלמיד חכם הגיע הביתה, היתה קמה לכבודו במלוא קומתה. כשנערכה הכנסת ספר תורה באזור, הקפידה לרדת ולהשתתף בתהלוכה. פעם סיפרה לה אחת ממקורבותיה, כי אמא תרמה ספר תורה מהודר ויקר מאוד, ואמא הגיבה: "אכן, זהו סכום גדול, אך זהו הכסף היחיד שישאר לאמך לאחר מאה ועשרים..."

אשה מבוגרת הגיעה לאמא בלוויית בנה האברך וחיכתה לְתוֹךָ. כשזמן ההמתנה נמשך, פנה האברך לאמו והציע לה כי ישובו פעם אחרת. מאחר שתורם היה קרוב, התעניינה אמא מדוע אינו יכול להמתין עוד דקות ספורות. "אני ממנהר לכולל, עוד מעט מתחיל ה'סדר'. אחזיר את אמי לביתה וננסה להיכנס פעם אחרת". אמא נדרכה: "אכן, חלילה לך מלבטל תורה; השאר כאן את אמך, ואני אדאג כי מישהו ישיב אותה לביתה!"

יסודות איתנים של אהבת תורה

מנין שאבא אמא את השקפתה המוצקה על חיי תורה? היכן קיבלה עוז ותעצומות להקריב למען חיי תורה? באיזו קרקע ספגה את

כאשר החלו להתפזר ענני העשן מעל אירופה החרבה, החל רבינו לתור אחר גורל בנו. אנשים 'מציאותיים' טענו, כי לילד קטן לא היה כל סיכוי לשרוד, ומוטב לו שיתמקד בחיפוש יתר קרוביו הבוגרים, אולם רבינו סירב להתייאש

מרן בעל 'שבט הלוי' מחפש אחר בנו תוך כדי עמל התורה

עמל התורה בשואה הפרטית

בתחילת דרכו של רבינו בארץ, סבל מקשיים רבים, הן קשיי פרנסה והן שבנו נשאר בעמק הבכא, ועוד קשיים רבים מבית ומחוץ. ועם כל זאת, היה רבינו עמל בתורה במסירות נפש יומם ולילה. באותה תקופה, המתח בבית היה נורא ואיום, סיפרו ילדיו, אי אפשר לדמיין את החרדות שנתונים בהן הורים, שהשאירו ילד על אדמה בוערת, והשמועות שטפטפו ארצה על השואה האיומה גרמו פלצות לכל המשפחה. התגובה של הרבנית ע"ה הייתה לחץ דם גבוה והתמוטטות פיזית. המתח והפחד גרמו לה לסבול מכך במשך שנים.

בתקופות רגישות, היה לחץ הדם מטפס לרמות קריטיות, והיא הוכרחה לשכב חודשים על גבי חודשים ולא לקום מהמיטה. ועם כל זאת, רבינו מסר נפשו על התורה יומם ולילה, כאילו וכל ילדיו עמו בנחת ובשלוח בארץ ישראל, הוא היה שקוע בספריו ובתורתו יומם ולילה.

לימים סיפר בנו הגאון רבי חיים מאיר שליט"א, במשך שנה וחצי במהלך המלחמה לא ידע אבא כלל מה נעשה עמי, והיה מוטרד מכך עמוקות. מדי פעם היה שוטח את חששותיו הכבדים באזני הרב דושינסקיא, והוא הבטיח לו פעם אחר פעם בבטחה, 'שלומו של בנך טוב, ועוד תרווה ממנו הרבה נחת'.

גם הידיעות המחרדות שהגיעו מאירופה הבוערת לא הזיזו את רבינו מגמתו והתמתנו. בירושלים של אז התגודדו תדיר חבורות של אנשים, להתעדכן בכל בדל של מידע, שמגיע מאירופה הכבושה, כאשר השומעים היו מוסיפים ניתוחים ופרשנויות משלהם. ובפרט גאה המתח, בעת שהצורר רומל וצבאו הגרמני, גמרו אומר לכבוש את ארץ ישראל.

אך רבינו, על אף המתח העצום והחשש הכבד לגורל משפחתו, ולחיינו של בנו, הגה בתורה בשקידה ובהתמדה אינסופית, כאילו לא נוגע לו כל העניין, כאילו לא השאיר מאחור בני משפחה שגורלם איננו ידוע... רק אחת לכמה ימים, כאשר היה מחלץ עצמותיו מהשיבה או מהעמידה הממושכת בבית המדרש, היה ניצל לדקה או שתיים, לשמוע מהמתרחש בגולה העולה בלהבות, ומיד שב לתלמודו.

הילד האבוד מתאחד עם הוריו

במשך שנה וחצי האחרונות של המלחמה, לא היו לרבינו ידיעות כלל מבנו, היה נתק גמור בין אירופה לארץ ישראל. הגרמנים שלטו על העברת התקשורת ממדינות אירופה.

אולם כאשר החלו להתפזר ענני העשן מעל אירופה החרבה, וממדי הזוועה הבלתי נתפסת החלו להיחשף, החל רבינו לתור אחר גורל בנו. אנשים 'מציאותיים' טענו, כי לילד קטן לא היה כל סיכוי לשרוד, ומוטב לו לרבינו שיתמקד בחיפוש יתר קרוביו הבוגרים. אולם רבינו סירב להתייאש.

הבטחת המהרי"ץ דושינסקי, כי יזכה לראות את בנו חי וקיים, נסכה בו עידוד, ומידי יום ששי היה מכתת את רגליו לקונסוליה האוסטרית ולשאר הקונסוליות, שם היו מוקדי מידע ורשימות

"לְמִשְׁפָּחָתֶם לְבֵית אֲבֹתָם" (במדבר א', ב')

ערב פרוץ מלחמת העולם השנייה, בר"ח סיוון שנת תרח"צ, נולד לרבינו בנו הבכור. כשעלתה סוגיית קריאת השם, השתוקק רבינו לקוראו על שם רבו האהוב רבי יהודה מאיר שפירא מלובלין, אלא שהסבא, החותן רבי מרדכי גלבר, שהיה חסיד נלהב של האדמו"ר הגה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש שנפטר זמן קצר קודם לכן, ביקש שיקראו את הנכד על שם רבו. כהסכם של פשרה, נקרא הילד 'חיים מאיר' על שמם של שני הצדיקים.

לימים סיפר בנו הגאון רבי חיים מאיר שליט"א: בימים ההם, כשרבינו החליט לעלות ארצה, היה הדבר כרוך בסיכון לא פשוט. הורי נאלצו לנסוע באוניה בלתי לגאלית שעברה דרך חתחתים של נהרות ואגמים צדדיים. זו הייתה מסירות נפש לארץ ישראל. אותי הם לא יכלו לצרף למסע המפרך הזה,

כי זו הייתה נסיעה בלתי ליגאלית, וכך נאלצתי כילד רך בשנים להיפרד מהם לתקופה ארוכה של כשבע שנים. כאשר בתחילה נשארתי אצל הסבא רבי מרדכי גלבר.

מאוחר יותר, כשנאלצו רבינו והרבנית לצלוח את חופי ארץ ישראל בשחייה לאחר שספינת המעפילים נתקעה בלב ים, התבררה ההחלטה ככזו שהצילה את חיי הבן הבכור.

כאשר כלתה הרעה ליהודי פרשבורג, ומשפחת גלבר כבר לא יכלה להחזיק את הילד מחשש פן יתגלה, הועבר ר' חיים לידי משפחה נכרית, כדי שתסתיר אותו עד יעבור זעם, בתמורה לסכום כסף גדול. ולמרות שכמה פעמים הגיע מידע לאוזני הקלגסים הנאצים, אודות הילד המתחבא, בשרשרת ניסים גלויים, הוא ניצל מידיהם. בתחילה רבי חיים נשאר בצ'כוסלובקיה, כאשר גויה הונגרית מסתירה אותו מפני הנאצים, יחד עם בן דודו הוא עבר תלאות רבות. כל פעם שהנאצים ערכו חיפשו אחר ילדים יהודיים, נאלצה חסידת האומות, להעמיק את מקום מסתורם.

בשלב מסוים, לאחר הלשנת גויים רשעים שהתגוררו בשכנות, הצמידו הקלגסים את בעלה של האשה המסתירה, אל הקיר, ואמרו לה: "או שאת מסגירה את הילדים היהודיים, או שאנחנו יורים בבעלך". הנכרייה לא הסגירה - והבעל נורה.

לאחר תקופה מסויימת, הסתתרנו בבית חרושת לייצור גז בישול בצ'כוסלובקיה, סיפר רבי חיים. באחד הימים, הגיעו הנאצים וערכו סידרת הפצצות בבית החרושת. מראש נאמר לנו, שבמקרה של הפצצה, יהיה עלינו להסתתר בשוחה שהוכנה לשם כך מתחת לבית החרושת. שמענו את ההפצצות ונכנסנו לבונקר. בית החרושת הופצץ כולו, לא נותר ממנו דבר. אמנם אנחנו שהיינו מאחורי דלת ברזל כבדה, ניצלנו בחסדי השם. לימים, כשסיפרתי זאת לאבי הכ"מ, לא פסק פיו מלהודות להשם על ניסיו ועל חסדיו."

רבינו, אשר אף הוא שמע היטב את השריקה הפסיק לרגע מפרקי התהילים, ושאל בחרדה: "האם יודעים כבר היכן נפל הטיל? האם הוא נפל בסביון?"

מרן הגרא"מ מן שך זיע"א על כח התורה

בסביבה, פגע בקרבת מקום. רבינו, אשר אף הוא שמע היטב את השריקה – הפסיק לרגע מלמלמל פרקי תהילים, ובפנותו אל אחד ממקורביו שעמד בסמוך לו – שאל בחרדה: "האם יודעים כבר היכן נפל הטיל? האם הוא נפל בסביון?".

אותו אברך, תהה לפשר שאלתו המוזרה של רבינו... וכי מדוע חרד רבינו דוקא לגורלו של הישוב היוקרתי בו עדין לא נפלו טילים לעת עתה? מדוע מטרידה את מנוחתו שאלה זו ברגעים אלו? הרי ישנם כל כך הרבה מקומות אחרים בהם עלול ליפול הטיל, ולגרום לנזק חמור בהרבה – בשל צפיפות האוכלוסין שבהם!

אולם רבינו לא הותיר את האברך בתהייתו למשך זמן רב... הוא מיהר להסביר את פשר שאלתו, וכך אמר:

"ניגש אלי היום ראש הכולל בסביון, ושאל האם יש לאפשר לאברכים המתגוררים בבני ברק – לנסוע לכולל ללימוד אחר הצהריים, או שמא יש בכך משום סכנה באשר בשעות הערב ישנן נפילות רבות יותר של טילים.

"תשובתי לראש הכולל" – המשיך רבינו – "היתה חד משמעית: 'דאי שיסעו!' – הוריתי לו, והוספתי כי יש להמשיך וללמוד תורה בכל מצב – באשר דוקא זכות התורה היא זו אשר יש בה כדי להציל את עם ישראל בשעות קשות מעין אלו. אכן, כעת, כאשר נשמעה אזעקה ונפל טיל בקרבת מקום – מבקש אני לוודא כי לא אירע חלילה דבר מה בסביון, וכי לא נפגע איש מאותם אברכים אשר יצאו למקום על פי הוראתי!".

באותם רגעים – לא ניתן היה עדיין לברר היכן פגע הטיל ומה מידת הנזק שנגרם על ידו, אולם לאחר רגעים ספורים יכול היה האברך לבשר לרבינו בשמחה כי הטיל נפל אל הים ולא גרם לנזק כלל, לא בסביון – ולא בשום מקום אחר [ואגב, זו היתה הפעם היחידה בה חלף טיל ששוגר על ידי הצורר העיראקי על פני כל הארץ ונפל אל הים! ויהי לפלא].

אכן, לא חלפו אלא שעות ספורות, ושוב יללו הצופרים... טיל נוסף נשלח, והפעם למרבה הצער, הוא פגע במקום יישוב – אף שבחסדי שמים לא נגרמו נזקים בנפש. תוך זמן קצר התפשטה הידיעה: הטיל פגע בלב ליבה של שכונת 'סביון' היוקרתית...

הפלא ופלא: כל עוד שהו האברכים במקום – לא היו הטילים יכולים לפגוע בו... זכות תורתם הגנה על כל המקום, ומנעה התרחשותו של כל נזק בשעה בה הגו בתלמודם! אכן בכדי להבהיר כי לא היה זה בדרך הטבע, ובכדי שאיש לא יטעה לסבור כי הטיילים אינם מופנים אל עבר 'סביון' – הגיעה הנפילה בשעות הלילה והבהירה כי שכונת היוקרה בהחלט היתה על הכוונת... ההגנה היחידה שעמדה לה – היתה רק בדמות לימודם של האברכים מבני ברק! ללמדנו, כי לצד ההשתדלויות השונות, במקביל למעשים כאלו ואחרים אשר עלינו לעשות בכדי שעל ידם תתגלגל הישועה על פי דרך הטבע – עלינו לזכור כי ההצלה האמיתית, השמירה הטובה ביותר, הינה רק על ידי זכות התורה הקדושה אשר כוחה רב לה להגן ולהציל מכל צרה וצוקה!

(מתוך הספר אורחות החיים)

תורה מגנא ומצלא ההשתדלות הטובה ביותר שיכולים אנו לעשות – הינה על ידי לימוד התורה הקדושה, אשר הוא מגן ומציל מכל פגע ומכל רע...

דברים מפורשים בענין זה אמר פעם רבינו בעצמו, כפי שסיפר רבי זאב ברלין:

כידוע, בימי שלישי – לא ניתן היה להכנס אל רבינו, משום שיום זה היה מוקדש להכנת השיעור הכללי. אך הנה, באחד מימי שלישי – התדפקה על דלת ביתו של רבינו אשה, וביקשה להכנס בדחיפות אל חדרו של רבינו.

הרב ברלין, ששהה באותו יום בבית – פתח את הדלת והודיע כי הרב אינו מקבל איש בימי שלישי, אך האשה לא ויתרה: בדמעות היא סיפרה כי בעלה במצב של פיקוח נפש, והיא הגיעה זה עתה במיוחד מחיפה – כדי להזכירו בפני רבינו ולבקש כי יעתיר בעדו. לנוכח מצוקתה של האשה – לא יכול היה הרב ברלין להשאר שוה נפש. הוא החליט להכנס אל חדרו של רבינו, לספר לו על מצוקתה של האשה, ולשאלו כיצד עליו לנהוג. ואכן, כך הוא עשה, ורבינו הורה לו להכניס את האשה אל חדרו.

כאשר נכנסה האשה אל חדרו של רבינו, פרצה מיד בבכי מר כשדמעות רותחות זולגות על לחייה, וסיפרה את הסיפור המלא אודות בעלה ומצבו הקשה. לבקשתו של רבינו – כתבה האשה את שמו של בעלה ואת שם אמו על פתק, ולאחר מכן יצאה מהחדר, כאשר רבינו ממחר לקחת לידו ספר תהילים ולומר מספר קפיטלאך לרפואתו.

אכן לאחר מכן, הפטיר רבינו ואמר לרב ברלין: "פעם לא היו צריכים את זה... השקיעות בלימוד – מועילה יותר מהכל, וכוחה אינו פחות מכוחה של אמירת תהילים! רק מה? כיום – אין אנו מונחים בלימוד כמו שצריך ולכן צריך לומר תהילים, אך דבר אחד עליך לדעת בבירור: הלימוד – שווה יותר מהכל!".

ואמנם, דוגמאות רבות מספור יכולים אנו למצוא להצלה מופלאה שהתגלגלה בזכות התורה הקדושה, אולם אנו נזכיר רק אחת מהן: היה זה בתקופת מלחמת המפרץ, בימים בהם השליך הצורר מעיראק טילים על ארץ הקודש דבר יום ביומו.

יום שלישי, השעה שבע בערב, רבינו עומד בעיצומו של השיעור הכללי בהיכל חדר השיעורים שבישיבת פוניבז', חידושים נפלאים מהדהדים בחלל החדר, מהלך מחודש מאיר את נבכיה של הסוגיה החמורה, הדברים שמחים ומאירים כנתינתם מסיני, ורבינו מפטיר בחיוך כי חידושים מעין אלו – יכולים להשליך את טיליו של הצורר הישר אל הים...

אם הנה, לא חלפו דקות ארוכות, ואת הדממה ששררה בחדר – פילחה אזעקה מהדהדת אשר ניסרה בחללו של עולם. רבינו שהיה אמון על הציווי של 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם' ותמיד הורה לקיים את הוראותיהם של אנשי המקצוע – סימן לכל הבחורים לרדת למקלט, ואף הוא עצמו ירד מבהירות ממקומו ונכנס עם מספר תלמידים מצומצם אל חדר אטום שהיה בסמיכות לחדר השיעורים והחל ממלמל פרקי תהילים. לפתע, נשמעו שריקה אימתנית ובום מרעיד – אשר משמעותם היתה ברורה: טיל נפל

נכנסתי פעם אל ה"חזון איש" זצ"ל, ומצאתיו מעיין בריכוז רב בספר תורה עתיק, ישן נושן, שהיה פתוח לפניו על השולחן. שמחה רבה השתקפה בפניו, אור זרח בעיניו. אזרתי עוז ושאלתי: "רבי לשמחה מה זו עושה!?"

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל במבט נכון על תורתנו הקדושה, ומה ההבדל בין החכם והרשע בהגדה של פסח

פעם רכבו על חמורים, החליפו לסוסים ולמרכבות, המירו למכוניות והללו משנות דגמים בקצב מסחרר, הללו מתיישנות, ואחרות תופסות מקומן.

אבל אנו, איננו מחליפים וממירים, החמור שעליו רכב אברהם לעקידה, והחמור שעליו רכב משה רבינו, ולדעת המדרש, הטעין עליו את מטה האלוקים שמשקלו כארבעים סאה, ובו חולל את אותות הגאולה, הוא החמור שעליו יבוא מלך המשיח במהרה.

כי איננו להוטי שינויים ורודפי אפנות!

ונבין עומק דברי הגמרא (סנהדרין צט, עב): "מיהו אפיקורוס? כגון אותם האומרים: מה הועילו לנו חכמים, מעולם לא התירו לנו עורב, ולא אסרו לנו יונה!

ותמוה, וכי זו הטענה שיש להם לטעון, על כך מתמרמרים הם? ונניח שהיו מתירים להם עורב ואוסרים להם יונה - מה הרוויחו? סוף סוף נשאר דבר אחד אסור ואחד מותר!

זאת ועוד: הרי אפילו הנכרים אוכלים בשר יונים ואינם אוכלים בשר עורבים, נוקשה הוא ותפל, אינו ראוי למאכל, אילו היו אוסרים אכילת יונה ומתירים בשר עורב, היה להם מקום להתמרמר! והתשובה היא, שלא ביונה הם בוחלים ולא בעורב הם חפצים, שינויים הם רוצים, ותו לא!

על כך מתמרמרים הם: שדבקים אנו בתורה מסיני, בלא שינויים! נכנסתי פעם אל ה"חזון איש" זצ"ל. היה זה בשנת תש"י, בזמן העלייה הגדולה מתימן, ומצאתיו מעין בריכוז רב בספר תורה עתיק, ישן נושן, שהיה פתוח לפניו על השולחן. לא הבחין בבואי, כל כולו שקוע בעיונו.

כעבור שעה ארוכה נשא ראשו, ושמחה כה רבה השתקפה בפניו, אור זרח בעיניו.

ארזתי עז ושאלתי: "רבי לשמחה מה זו עושה!?"

אמר לי: " מסורת ביד יהודי תימן, שכאשר הזהירו הנביאים מפני חורבן הבית והתריעו על הגלות הממששת ובאה, קמו אבותיהם וגלו לתימן בטרם תבוא הרעה. מזה אלפיים וחמש מאות שנה מתקיימת קהילתם, והביאו עמם ספר תורה ישן נושן, מעת התיישבותם, ספר תורה בן אלפיים וחמש מאות שנה!

בקשתי לראותו והביאוהו, וראה, אות באות, בלא שינוי, אשרי העם שככה לו, שרשרת אחת הנטויות והולכת ממעמד הר סיני, אילו היה לי כח הייתי קם ורוקד עם ספר התורה!"

ונזכרתי בדברי הגמרא (סנהדרין צט, ע"ב), מיהו אפיקורוס, האומר מה הועילו לנו חכמים בתלמודם, מעולם לא התירו לנו עורב ולא אסרו בן יונה.

והלא זו גאותנו ועל כך אשרינו, שזו התורה לא תהא מוחלפת ממעמד הר סיני ועד סוף כל הדורות, העורב אסור וכן היונה מותר! "החפץ חיים" זצ"ל היה אומר: "כמה יש להתרגש כשזוכרים, שמשו רבינו הניח אותן תפילין שאנו מניחים, ושמר אותה שבת שאנו שומרים, ומאז ועד היום יוקדת השלהבת ומועבר הלפיד, בטרתו, מדור לדור!"

(מתוך "והגדת", פסח)

ההבדל בין החכם לרשע, מתמצת בנקודה אחת: החכם מבין שעליו להתאים עצמו לתורה, ושואל מה דרישותיה ממנו. מודיעים לו, מתחילה ועד סוף.

הרשע דורש, שהתורה תתאים עצמה אליו: הזמנים השתנו, התנאים השתנו, שהתורה תשתנה.

משל למה הדבר דומה, לאדם שהגיע לחנות כובעים: "אמש קניתי כובע ואיני מסתדר עמו. הוא צר מדי, מה עושים!?"

"לא זו הכתובת", עונה לו המוכר, "אתה צריך לשאול בקופת חולים". "מה לשאול בקופת חולים?" תמה.

"אם יש להם רופא שמצר ראשים..."

טוב, כולם מבינים שצריך להתאים את הכובע לראש, ולא את הראש לכובע. סלע המחלוקת בין החכם לרשע הוא, מה כאן הראש ומה הכובע. החכם מבין שהתורה העיקר, ועלינו להתאים עצמנו אליה, והרשע סובר שהוא העיקר, והתורה צריכה להתאים עצמו אליו! ויותר מכך:

ביודענו שהבורא יתברך הסתכל בתורה וברא את העולם (ריש בראשית רבה), הרי שבאמת "הכובע מותאם לראש". ואם אין התאמה, הרי זה משום שיש כאן עיוות, תפיחה שיש לרפאה...

ביודענו שהבורא יתברך, הוא "קורא הדורות מראש" (ישעיה מא, ד), הרי צפה כל ההתפתחויות וכל השינויים, ונתן תורה נצחית התקפה בכל הזמנים!

ומי שאינו מבין זאת, הריהו כאותו עגלון שזומן לדין תורה: הותנה עמו שיביא סחורה למוכרה ביריד. הדרכים שובשו בשלגים, ולא הביאה במועד. הסוחר מאן לשלם שכרו, כי לחינם הגיע ליריד, לאחר סגירתו. טען העגלון שעשה את שלו, והחזיק בסחורה כמשכון, הסוחר תבע שיחזיר את סחורתו וזימנו לדין תורה.

עיין הרב וקבע שהסוחר צודק: תנאי התנה, והתנאי לא התממש, גם אם שלא באשמתו, כך דין תורה.

"רבי", חקר העגלון, "מתי ניתנה תורה זו?"

תמה הרב לשאלה: "בשישי בסיון, בחג השבועות!"

"אה! אז אין שלגים והדרכים חלקות, הייתי מגיע בזמן, בעת השלגים רבי, יש תורה אחרת..."

אין! ולא תהיה תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו!

כשתמצי לומר, זהו הרעיון הגלום בדברי חז"ל, שמשו רבינו הרכיב את בני ביתו על החמור בלכתו לגאולת מצרים. "החמור" בה"א הידיעה, הוא החמור שעליו רכב אברהם אבינו לעקידה, והוא החמור שעליו יבוא מלך המשיח במהרה בימינו: "הנה מלכך יבוא לך, עני ורוכב על חמור".

וכי מה רצו לומר, שחמור זה חי ארבע מאות שנה עד לימי משה, והאריך ימים שלושת אלפים ושבע מאות שנה, עד לגאולה הקרובה? אבל רעיון עמוק גלום כאן!

אנו צריכים להגדיר לעצמנו בבירור, מהי ההגדרה של 'בית של תורה', איך נראה בית כזה? איך הוא מנוהל? איך הוא מתוחזק?

הרב פנחס ברייער במאמר מיוחד 'איך בונים בית של תורה'

ריח של שבועות באוויר, ריח של קבלת התורה... חג בו זכינו לחיי עולם - חיים המלאים בתוכן, חיים עם תכלית, חיים בהם יש משמעות ומטרה לכל צעד ושעל.

זה היום בו הפכנו מעם ככל העמים, חלק ממשפחות האדמה, לעם נבחר - עם סגולה.

בחג זה נשתנו סדרי העדיפויות, חייו של היהודי הפכו להיות מקשה אחת עם התורה הקדושה. היא זאת שמכתיבה לו את כל סדר יומו, את מאכלו ומשתהו, על פיה קובע הוא את שעות השינה והקימה, את החגים והמועדים.

התורה, כלי חמדתו של הקב"ה הפכה להיות חלק מרכזי ביומו של היהודי, כשכל רגע פנוי מנוצל להגות בה ולהתבשם מאורה, ללקט פנייה ולהתעמק בסודותיה.

השאיפה של כולנו היא להקים "בית של תורה" על זה תפילותינו וייחולנו.

אנו צריכים להגדיר לעצמנו בבירור, מהי ההגדרה של בית של תורה, איך נראה בית כזה? איך הוא מנוהל? איך הוא מתוחזק?

מהם הדברים שיבנו ויחזקו בית כזה, בית שאנו כל כך רוצים להקים, ומהם הדברים שחלילה וחס הורסים ומחריבים בית כזה?... אפשר להגדיר זאת במשפט אחד: בית של תורה הוא בית המנוהל אך ורק לפי חוקי התורה!

בית בו הסמכות העליונה היא התורה... בית בו הסמכות הבלעדית היא התורה ונושאי דיגלה...

יתכן בית שהוא גם מנוהל על פי תורה, אך לא רק על פיה כשלפעמים יהיו סמכויות אחרות כמו - המודרניזציה והקריירה... שהם יקבעו את סדרי הבית.

בית כזה אינו בית של תורה. יש בו אולי מוטיבים מהתורה, אבל לתואר החשוב 'בית של תורה' הוא לא יזכה...

התורה הקדושה איננה אוסף של מצוות הניתנות לפי בחירה, התורה מקשה היא!... ספר תורה מהודר שחסר בו אפילו אות אחת - פסול ואינו ראוי לברכה... כך חוקותיה אי אפשר להחליט ולומר זה כן וזה לא...

בית של תורה הינו בית שמנוהל על פי התורה אף במחיר של וויתורים כואבים, זהו בית שלא יכנס בו דבר הנוגד אפילו דבר קל שאסרה התורה או נושאי דיגלה. בית של תורה הוא בית בו סגנון הלבוש והדיבור, האכילה והחופשה הוא אך ורק אם הוא תואם את דרך התורה...

לאורך ההיסטוריה ראינו הרבה שניסו לשלב בין חיים שטחיים ורדודים, חיים בהם הגשם והנהנתנות עמדו בראש, לבין חיים של

תורה, זה החזיק מעמד דור או שניים לכל היותר, כשצאצאיהם או שהתחזקו וחזרו לדרך האבות או שלצערנו ירדו לגמרי מן הדרך. אי אפשר לחיות בחיים של כלאיים, חיים של אור וחושך המשמשים בערבוביה. רק אלו שבאמת משתדלים שבתם יהיה זהב טהור ללא סייג ופגם - זוכים להרגיש את הנועם, השלווה והתענוג של החיים על פי התורה, כל עירוב של חול כל עירוב של איסור - פוגם בכל היסוד, בכל המבנה...

זה קשה ודורש הקרבה! העולם מתקדם ומתפתח, כשכל שנה אנו עומדים בפני פיתויים חדשים בפני ניסיונות חדשים... היצר

מנסה בכל כוחו לחדור לתיבת הנח המוגנת שלנו, הוא מנסה להיכנס דרך הכניסות הראשיות ובעיקר דרך הדלת האחורית - דרך הילדים, החברים, דרך העבודה, דרך והשכנים. ורק מי שערני ודרוך זוכה להגן על ביתו.

אנו עדים להתפתחויות טכנולוגיות בכל התחומים, כשהכול מנוצל לטוב ומוטב. יש היום מכשירים אלקטרוניים כמחשבים נגנים וכו' היכולים לשמש

לשיעורי תורה בכל מקצעות התורה, ומנגד אותם מכשירים יכולים להביא אל עברי פי פחת ברגעים ספורים...

יש לנו היום יכולות לקיים מצוות בהידור רב כמצות ד' מינים ותפילין בשיא ההידור, דברים שלפני דור היו רק בגדר חלום. יש אפשרות היום לכל אחד ללמוד את המסכתות הקשות בש"ס לברר את המקצעות הקשות בתורה בקלי קלות באמצעות הטכנולוגיות המתקדמות.

ומנגד אפשר להיחשף ולהגיע לכל הזוהמה שבעולם באמצעות אותן טכנולוגיות עצמן ממש, אור וחושך משמשים בערבוביה. למה הדבר דומה, למכירת חיסול בה מעמידים את הקופה מחוץ לחנות ברחובה של עיר. הסחורה גלויה לעין כל ורק צריך לבוא ולקחת.

אנו בדור עיקבתא דמשיחא. אנו מתקרבים לסוף. כל צד מציע את מרכולתו: צד הקדושה נותן את כל האפשרויות לגדול בתורה ולחנך דורות עם שפע והרחבה שלא היו מעולם. כדי לזכות ללמוד בישיבה לא צריך לאכול "טעג" ואין צורך לישון בעזרת נשים, הכול מסודר ומאורגן על הצד היותר טוב.

מנגד, הצד שכנגד, עורך גם הוא מכירת חיסול משלו, כשכל הטינופת והזוהמה שבעולם נמצאים בהישג יד בלחיצת כפתור (-מקש). צריכים להיות ערניים וזהירים לדעת מה לקנות וממי. ביתנו - מבצרינו ואנו צריכים לשמור עליו מכל משמר, שרק דברים שרוח חכמים נוחה מהם יכנסו לביתנו.

בשיעור שלי משתתף, מזה מספר שבועות, אדם שנמצא בתהליכי גיור ולומד למודי יהדות על מנת להיות גר צדק, יום אחד פנה אלי ואמר לי: "זהו זה! אני לא ממשיך! אני לא אהיה גר!"

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על מי שמלמד את הגר ואת עם ישראל תורה

שזו המציאות! לחיות את הלמוד מתוך הרגשה כזו שכינה עמנו בלמודנו! זוהי ממש בחינה של 'קבלת התורה' בכל יום. סיפר לי אברך שמוסר שיעור בהרצליה סיפור, ממש געווולדיג: בשיעור שלי משתתף, מזה מספר שבועות, אדם שנמצא בתהליכי גיור ולומד למודי יהדות על מנת להיות גר צדק. יום אחד פנה אלי ואמר לי: "זהו זה! אני לא ממשיך! אני לא אהיה גר!"

"מה יש? מה קרה?" שאלתי אותו, והוא עונה: "אני יושב כאן בשיעור כבר כמה שבועות, מאזין בקשב, ולא מבין מילה! מה תאמר לי? שהשיעור עמוק מדי, וקשה מאד לתפוס אותו! אבל אני רואה שאין פני הדברים כך! הנה יושבים בשיעור נערים צעירים, ילדים, והם כן מבינים, מתערבים בשיעור, שואלים, משיבים, מתפלפלים ומתווכחים, ואני לא תופס על מה הם מדברים! ואלא מה, תאמר שאני סתום, שיש לי ראש חלש... אני מוכן להראות לך את התעודות שלי, את הציונים שלי, ותראה בעצמך את כשרונותי הברוכים... המסקנה היחידה היא שגמרא זה לא בשבילי! אני לא מסוגל להבין אותה! אם כן, למה לי להתגיר? כדי שלא אבין כלום?"

אמרתי לו: "זו באמת שאלה חזקה מאד. אני לא יכול לענות לך תשובה על שאלה כזו קשה! אבל אצלנו בבני ברק יש גאון, צדיק וקדוש, קוראים לו רבי חיים קניבסקי. נלך ביחד ונשאל אותו, נשמע מה הוא אומר."

הגעתי אתו לגאון ר' חיים ושאלנו אותו את השאלה. ר' חיים חיך, פנה אלי ואמר לי: "איך אתה רוצה שהוא ידע ללמוד, הרי אין לו מלמד?"

ברגע הראשון נפגעתי. מה זאת אומרת "אין לו מלמד"? הרי יש לו! אני מלמד אותו כל יום!

ור' חיים המשיך ואמר: "נכון שאתה מלמד אותו! אבל אנו אומרים כל יום בברכת התורה: 'ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל' - הוא מלמד רק את עמו ישראל, הוא לא מלמד גויים! והיות והקב"ה לא מלמד גויים - אין כל פלא בכך שאינו מבין! ברגע שיתגיר - יהיה לו מלמד. הקב"ה יהיה המלמד שלו, ואז הוא יבין!"

מוראדיג!

כמובן, ואין כל צורך לציין, כך באמת היה!

בכל מקום שבן אדם יושב ולומד תורה - שכינה עמו! הקב"ה לומד אתו ומלמד אותו! אם היינו מרגישים זאת ב"חוש", לא היינו צריכים "לדמיין" ש"כאילו נתנו היום"... אכן! הם נתנו היום, ובכל יום!

(מתוך 'יחי ראובן')

בפרשת יתרו: בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני" (י"ט, א')
אומר רש"י: "ביום הזה - בראש חדש. לא היה צריך לכתוב אלא 'ביום ההוא', מהו 'ביום הזה'? שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנו".

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

דברי תורה צריך שיהיו חביבים עלינו, חדשים בעינינו, כאילו היום נתנו!

שואל האדמו"ר מגור זצ"ל, הרי בראש חדש לא הייתה עדין "קבלת התורה"! בראש חדש הגיעו בני ישראל למדבר סיני, והחלו בהכנות לקבלת התורה, כיצד, אפוא, דורשים

מפסוק זה על ענין קבלת התורה - שיש צורך שיהיו דברי תורה חדשים בעינינו כאילו היום ניתנו?

והוא עונה: לא רק קבלת התורה צריכה שתהיה כל יום בהתחדשות ובחביבות כאילו היום ניתנה. גם ההכנה לקבלת התורה צריכה שתהיה, בכל יום, בהתחדשות ובחביבות. ישנה חשיבות גם להכנה ללימוד תורה כמו לעצם הלימוד. שניהם צריכים להיעשות מתוך הרגשה יום יומית של "דבר חדש".

אלא שיש להבין: מה פרוש הדבר שאומרים לאדם להרגיש "כאילו היום נתנו"? וכי למה שיחשוב כך? וכי אומרים לו כאן: "תהיה בעל דמיון ותתחיל לדמיין דברים"? הרי היום לא הייתה קבלת התורה, ומדוע יחשוב כאילו כן הייתה?

רבות! התשובה פשוטה. כל אדם שלומד תורה - שכינה כנגדו, וכמו שמובא בחז"ל (אבות ג', ו: ברכות ו' ע"א): "ומנין שאפילו אחד יושב ועוסק בתורה ששכינה עמו, שנאמר: 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך'". ומה עושה השכינה עמו? מלמדת אותו את התורה! הוא יושב ועוסק בתורה והקב"ה מצטרף אליו ומלמד אותו תורה! ממש מוראדיג!

בתנא דבי אליהו (פרק י"ח) מובא: "ברוך המקום ברוך הוא שבחר בחכמים ובתלמידיהם ומקים בהם 'במידה שאדם מודד - בה מודדים לו, וכשם שהם יושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שפנוי להם, וקוראים ושונים לשם שמים, ויראה בלבבם, ומחזיקים דברי תורה בפיהם, כך הקב"ה יושב כנגדם ומגלה להם את סודות התורה!"

אין אפוא כל צורך לדמיין כאילו דברי התורה נתנו היום. הם אכן נתנו היום! בכל יום שיהודי יושב ולומד תורה - הקב"ה יושב אתו ומלמדו אפילו את סודות התורה! אנחנו צריכים להרגיש

בעת שנערכו ה'תנאים' שלי בבית מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, גבאי בית המדרש הודיעו לחמי שהגיע זמן השיעור, ללא אומר ודברים, קם הרב אלישיב ממקומו. אמר לי: "זייט מיר מוחל" והלך למסור את השיעור

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על תורתם של מרן הגר"ש אלישיב, רבי ישראל יעקב פישר ורבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל

ובאו כולם בכרית יחד

הרש"י שבו עסק...

על תורתך שלמדתנו

בעת שנערכו ה'תנאים' שלי בבית מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, נשמעו דפיקות בדלת, ובפתח נראו גבאי בית המדרש 'תפארת בחורים' שהודיעו לחמי שהגיע זמן השיעור.

ללא אומר ודברים, קם הרב אלישיב ממקומו. אמר לי: "זייט מיר מוחל", עזב את כל הכבודה והלך למסור את השיעור.

כשחזר לביתו, פגש שם את הגאון רבי אליעזר גולדשמידט זצ"ל, ובין השנים התפתחה שיחה בענין מבחני הדינות שנערכו באותו יום. בין לבין העלה הגר"א גולדשמידט כמה שאלות קשות שהיו במבחן. ומו"ח החל להתפלפל עמו בסבך הסוגיות הקשורות לשאלות הללו.

ולא היו אלו 'וערטלאך', אלא דברים העומדים ברומן של הסוגיות הקשות בש"ס. בעקבות כך נזכרתי בגמרא המספרת על תנאים שבאו לשוק הבהמות כדי לרכוש בהמה, ונפגשו שם עם הנשיא שגם הוא ביקש לקנות בהמה לנשואי בנו, ודברו שם כל העת בסוגיות הקשות והסבוכות שבש"ס.

להורות לנו לדורות שגם בהיותך בשוק, וגם אם מדובר ביום חתונת בתך, אינך פטור מלמוד תורה, ומלדון בשאלות קשות.

ועל תורתך שלמדתנו ועל חיים

בואו ונשמע על כח התורה, כקרב הצלה לחיים, עד היכן הוא מגיע. אביו של הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, חלה פעם בצורה אנושה, והרופאים כמעט הרימו את ידיהם מרפואתו. בבתי הכנסת בירושלים הרבו להתפלל עליו, אולם המצב הלך והחמיר.

כשבאו וספרו את המצב הקשה לבנו של החולה, הפוסק הנודע בשערים הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, עמד ואמר: "רבונו של עולם, הריני מקדיש את שבעה עשרה דפי הגמרא שלמדתי היום, לרפואתו של אבי!"

בני המשפחה מספרים שהתקם בו, ברבי ישראל יעקב, הפוסק "עוד הם מדברים ואני אשמע" (ישעיה ס"ה, כ"ד), וברגע שאמר הגר"י מה שאמר, חלה הטבה במצבו של האב, והיה זה נס ופלא, שגרם לתדהמה רבה בקרב הרופאים.

אבל בכך לא תם הסיפור הפלאי. אביו של הגאון, קם והתהלך כאחד האדם, וכאשר חלפו בדיוק שבע עשרה שנים, מיום אל יום, מאז הקדיש הגר"י את שבעה עשר הדפים לאביו, נפטר האבא לבית עולמו.

ללמדנו על הזכות הגדולה הטמונה בלמוד התורה, ואשר בכוחה להציל אדם אף ממות לחיים, כפשוטו!

(מתוך הגדה של פסח 'חישוקי חמד')

מי שעובר בעשור האחרון בבתי החולים בארץ נוכח בקדוש שם שמים גדול. בחדרי הניתוחים נמולים אלפי יהודים שעלו מברית המועצות, ונכנסים תחת כנפי העם היהודי. התופעה לובשת ממדי ענק, ומכל עבר שומעים על בריתות המוניות. אני עצמי שמעתי שבבית החולים "איכילוב" נסגרו, בזמנו, בימי ששי, כל חדרי הניתוחים, וכל הציוד עבר לשמוש המוהלים, כאשר רופאים יראי אלוקים ניצבים לידם.

בשל מה זכינו לכך שיהודים בני ארבעים, חמישים ואפילו ששים, שבעים שנה ויותר, מסכימים למסור את עצמם למילה?

חשבתי לבאר זאת על פי המובא במדרש, שישמעאל בא בתביעה לקב"ה שלכאורה הוא יותר צדיק מאחיו, יצחק. הוא נימול מתוך כאבים בגיל שלוש עשרה, שאז הנסיון הוא יותר גדול, ואילו יצחק נימול כשהוא בן שמונת ימים.

לכן, לפני ביאת המשיח, רוצה הקב"ה להזים את טענותיו של ישמעאל ולסתמן, ולהוכיח לו שגם בניו אהוביו מוכנים למול את עצמם לא רק בגיל שלוש עשרה, אלא אף בגיל זיקנה ושיבה.

על ברייתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו

אחד מתלמידיו של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, ראש ישיבת 'תורה אור', סיפר לנו על מעשה שהיה בעת שהגאון הוזמן להיות סנדק בכרית של בן תלמידו.

לאחר קיום המצוה, שאל בעל השמחה את רבו האם יוכל להשתתף גם בסעודת הברית הנערכת בהשתתפות בני המשפחה. הגר"ח פ השיב שהוא מצטער שאין בידו אפשרות לקים את המשאלה הזו, כיון שהוזמן לברית נוספת, והוא נאלץ לעזוב את המקום באופן מיד. בעל השמחה, שהיה אחד ממקורביו של ראש הישיבה, ידע בודאות שהגר"ח פ לא הוזמן באותו יום לברית נוספת, והיו דבריו של הגאון לפלא בעיניו.

הוא העז פניו, ושאל את הגר"ח פ לפרש הדברים. ראש הישיבה חייך ואמר: "הנך צודק שלא הוזמנתי לברית מילה נוספת, אבל הוזמנתי לקים את הברית עליה נשבענו כלנו, כל עם ישראל, ושעליה נאמר (דברים כ"ט, א) "לעברך בכרית ה' אלקיך ובאלתו", שהיא הברית לקיום התורה וללמודה..."

על תורתך שלמדתנו

פעם הובאה לכולל 'בית דוד' תמונה של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שצולמה בביתו, כאשר באו אליו בשאלה דחופה בעת שעסק בלימודו. הבטתי בתמונה ואמרתי לסובבים אותי:

"בואו ונשים לב: מורי חמי נמצא עתה באמצע הלימוד. הגמרא פתוחה לפניו. אלא שהגיעה שאלה דחופה ויש להשיב עליה, ולכן הוא נאלץ להוציא ראשו לרגע מהגמרא.

אבל הביטו וראו שביד ימינו הוא מחזיק חזק את הגמרא, וביד שמאלו הוא משאיר את האצבע בתוך הרש"י, כדי שברגע שיסיים להשיב, יוכל תכף ומיד לחזור ללימודו, ולא יצטרך לחפש את

הם הפצירו ברבי אליהו לופיאן שיגלה להם מדוע דמעו עיניו כשניגן את הפסוק "נודע בשערים בעלה" לפני הקידוש...

הרב בנימין גולד

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי" (במדבר א', א')

מדרש רבה על פסוק זה: 'למה ניתנה תורה במדבר? לומר לך: שאין אדם קונה את התורה עד שיעשה עצמו הפקר כמדבר'. היסוד לקנייני התורה, הוא לשים עצמו כמדבר, להפקיר עצמו לגבי התורה הקדושה, לסלק את עצמיותו בשביל לימוד ועמל התורה, להיות שומע ומקבל מבקש ונותן, ללא שום חשבונות, רק כך הוא הופך לכלי בו יכולה לשרות התורה. לא לחינם אומרים אנו בתפילת 'אלוקי נצור' - "ונפשי כעפר לכל תהיה, פתח ליבי בתורתך", רק אחרי שאדם שם עצמו כעפר לכל, אז יכול לבקש על התורה.

כך ראינו בכל הדורות שצמחו גדולי ישראל, דבר ראשון עטפו עצמם במידת ענוה מופלגת, והפכו עצמן לכלים המוריקים תורה לכלל ישראל.

...

בספר 'ברכת מרדכי' מובא מעשה נפלא: מעשה שהיה ברבינו אליהו לופיאן זצ"ל אשר בלילות שבת היה מיסב לסעודה על שולחנה של הרבנית, אשת הרב דכפר חסידים.

והנה באחד מלילות שכת, עודו אומר ומזמר

את ה"אשת חיל מי ימצא", בהגיעו אל הפסוק "נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ" ראוהו נעצר, מהרהר, נעצב, ובעיניו מנצנצת דמעה...

הכל הבחינו בכך, אך לא ידעו פשרם של דברים, מי יהין וישאלנו לצדיק?

המשיך הצדיק בזמרתו, התחיל וסיים את סעודתו, ואז חברו שאר המסובים, והפצירו ברבנית כי תמצא פשר דבר.

רבינו אליהו זצ"ל, ברוב הכרת טובתו לרבנית, לא היה כמעט מחזיר פניה ריקם, אף בדברים שהשתיקה יפה להם לשיטתו, משביקשה והפצירה, לרוב שמעה מפיו מענה.

אף הפעם פנתה אל הצדיק בנוכחות שאר המסובים ובפיה בקשה: "ילמדנו רבינו, מה קרה לפני הקידוש?" "למה כוונת הרבנית?" שאל ר' אליהו.

"מה קרה שראינוהו מתעצב אל ליבו, ועיניו מעלות לחלוח דמעה?" חזרה ושאלה.

משהפצירה, ענה רבינו אליהו:

"אסביר לכם פשר הדבר, הנה אנוכי אליהו לופיאן, נכנס לשיבה, הכל קמים לקראתי! מדוע קמים? מי אתה אליהו לופיאן? מה אתה? בכל זאת ממשיך אני להתקדם אל מקומי, מישהו מהבחורים מקדים ומעמיד סטנדר כשעליו גמרא או סידור לפי הצורך, מדוע כיבדוני? מי אתה אליהו לופיאן? מה אתה?"

מתחילים להתפלל, מגיעים לקריאת שמע, הכל מסיימים והחזן ממתין לי עד שאף אני אגמור, מדוע ממתנים לי? מי אתה אליהו לופיאן? מה אתה?"

לאט, לאט גוברת הסכנה, שמא בכל זאת תתגנב אל תוכי איזו התלבשות באיצטלא שאינה הולמת אותי, הסכנה היא עצומה! מהר מאוד ובקלות, ח"ו, מתרגלים לחשוב שמא כך ראוי כך נאה כך יאה, והרי אנוכי יודע, אליהו לופיאן, שאינני ראוי לכך, אין האיצטלא הזאת הולמתני, פעמים שהנני מתמלא פחד מפני סדק כל שהוא דרכו תחלחל בי הערכה מופרזת, מי יודע?"

והנה, הערב לפני האוכל, בהגיעני אל הפסוק "נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ" התחלתי לחשוב על הפשט של אותו פסוק, הלא הכוונה הברורה היא, כי כאן בעולם הזה שאינו עולם של אמת - הכל אינו אמת, אף ההערכות דימיוניות ואולי מזויפות! כאן בעלמא דשיקרא יתכן גם להעריך את מי שאינו ראוי לכך.

אבל שם, בעלמא דקשוט, שם יראו כיצד נראה האיש "בשבתו עם זקני ארץ", האם אותם מצוקי ארץ יסתכלו עליו, הידברו עמו, הירצו לארח אותו להם לחברה, האם מסוגל יהיה להסב עימם אל שולחן אחד? שם תיקבע ההערכה האמיתית, שם יודע אם יש כיסוי ל"נודע בשערים בעלה".

כשנזכרתי בכך, ויישמתי את הדברים ביחס אלי, מה מאוד נעצבתי, כי מי כמוני יודע שאולי שם יתגלה הכל, יתברר כי האדרת תפורה ומחוייטת הרבה למעלה ממידותי...

נעצבתי כל כך עד כי קשה היה לי להתגבר, ודמעה אמנם לחלחה את עיני...

כך דיבר הצדיק...

לנו ברור כי כשבא צדיק נשגב זה, קיבלוהו זקני ארץ במאור פנים ובשמחה, והזמינוהו לכבדם בנוכחותו, אז אמנם נודע כי ההערכה לא הדביקה את האמת של עלמא דקשוט. אבל הצדיק, כך חשב, כך חשש, כך חי וכך חינק!

רבי אליהו לופיאן זצ"ל

מידע

שיעורים

עדכונים

עכשיו בקו השיעורים של דרשו

077-2613337

עבר שם ראש הישיבה הגאון ר' מאיר שפירא זצוק"ל והתבטא, שמרוב שינון גם עלי העץ בקיאים בהלכות שביורה דעה

שקידתו והתמדתו הפלאית של מרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל בימי בחרותו

הרב מנשה גליקזאהן

"והיו נכונים ליום השלישי..."

כה גדול ענין ההכנה לחג מתן תורה, עד שכל אותם מ"ט ימים נעלים ונשגבים שבין פסח לעצרת, נועדו להכנה לחג הנעלה חג מתן תורה. כל יום מאותם ימים הוא עוד יום להתכונן בסילודין וברגש. עד כדי כך הפליאו את ההכנה למתן תורה, שמצינו בספרים הקדושים, כי הזוכה להתכונן כדבעי לחג מתן תורה, ולהכשיר את נפשו - זוכה הוא בעצם יום השבועות, לשמוע את 'אנוכי ה' אלוקיך' מפי הגבורה, כשם ששמעו ישראל בעת מתן תורה. בבית מדרשו של הרה"ק בעל החוזה מלובלין זיע"א, בעת מעמד קריאת עשרת הדברות, אירע מחזה מחריד. אחד המתפללים לקה לפתע בעוורון, והחל לזעוק זעקות שבר. התלמידים המבוהלים אצו לספר לחוזה על אשר אירע עם אותו יהודי, בעיצומה של קריאת עשרת הדברות. חיך החוזה והרגיעם, אל דאגה תלמידי, דעו נא שזה עתה השיג חברכם את בחינת ה"חושך" וה"ענן" ששררו בעת מעמד קבלת התורה.

ביריעה זו נציץ מבין החרכים, ונתחקה אחר דמותו הכבירה של ענק שבענקים, מרן פוסק הדור הגר"ש וואזנר זצוק"ל, בעת היותו בחור מן המנין, בישיבת חכמי לובלין המעטירה, בראשותו של מרן הגר"מ שפירא מלובלין זצוק"ל, שנפשו של רבינו הייתה קשורה בנפשו. נתבונן איך בגיל כה צעיר הקריב רבינו את כולו לתורה בשקידה ובהתמדה אין סופית, בזמנים לא זמנים, ובשעות לא שעות, תוכו רצוף אהבת התורה ללא שיעור וללא גבול.

להלן נביא עלי גיליון, עובדות מרתקות שהובאו בספר "הפוסק" למען תחדור בתוכנו ותיכנס בנפשנו מתיקות התורה ואהבתה. חשיכה כבידה שררה בבנין פנימיית יח"ל. הליל ירד. הכל נמים את שנתם, אוגרים כוחות לקראת בוא יום המחר. הכל, מלבד רבינו. הוא לא נח ולא שקט, חפץ הוא ללמוד כעת מסכת שבת, אך, חושך ואפילה, ואיך אפשר ללמוד בצורה כזאת? ניגש הוא אל אדן החלון, אור הלבנה היא זו שתאיר את מילות הגמרא. לפתע נתפס הוא על חם, רה"י שבא לסייר בבנין הפנימייה כדרכו, מצאו באמצע לימודו, עיניו של רה"י האירו מן המחזה הלא שגרת, וקורת רוח ננסכה על פניו. ניגש הוא לעבר הבחור המתמיד, ובירכו בהתרגשות, שעד זקנה לא יסבול ממחושים ברגליו ובעניו. ברבות הימים התקיימה הברכה במלואה, ואף כשרבינו היה בגיל מופלג לא נזקק למשקפיים ולא נתמך במקל.

סיפר הגאון ר' תנחום רובינשטיין, אב"ד תל אביב, שלמד בצעירותו עם האריות שבחבורה ביח"ל, ביניהם נמנה מרן זצוק"ל. בני החבורה היו עוקבים בהשתאות אחר הבחור מוינה, שהיה קם בקביעות מדי לילה, בשעה שתיים אחר חצות, לאחר שעלה על יצועו שעות בודדות קודם, וכך היה לומד ברצף כל יום מעשר בלילה עד הלילה שלמחרת בעשר. מחמת המאמץ הכביר של לימוד שעות כה רבות, תוך מיעוט שינה, ראינו דם זב משתי עיניו. לפני מספר שנים נפנה בעל שבט הלוי זצוק"ל לאחד מן הרמ"ם בישיבת יח"ל, שאביו למד עם מרן יחד בישיבה בלובלין.

"היודע אתה מה ארע לי פעם עם אביך?" שאלו, וסיפר לו את אשר אירע.

היה זה באחד מימי בין הזמנים, אביך ואני רצינו לשנות מהרגלנו, ולהרגיש טעם בין הזמנים.

יצאנו לטייל בחצר הישיבה, והתיישבנו תחת צילו של אחד העצים. התחלנו לחזור ולשנן, את ההלכות הרבות של "יורה דעה" במשך 6 שעות רצופות.

עבר שם ראש הישיבה, הגר"מ שפירא, שהתפעל מהמחזה והתבטא שמרוב שינון גם עלי העץ בקיאים הם בהלכות ש"ביורה דעה".

על התמדתו המופלאה בימי שבתו ביח"ל, סיפר לימים שלוחא דרבנן, הרב יהודה מאיר אברמוביץ, שאף הוא נמנה על תלמידי הישיבה באותה העת עם מרן זצ"ל.

עקב המעמסה הכבדה שרבעה על כתפי ראש הישיבה, נאלץ הוא להיעדר מן הישיבה לעיתים תכופות,

ע"מ להתדפק על דלתותיהם של נדיבי עם. בכל אותה העת, לא הסיח דעתו מהישיבה ולו לרגע קט.

את הקשר עם תלמידיו ניהל באמצעות מערכת מברקים בינלאומית. באחד מן הפעמים,

כשנאלץ להיעדר מן הישיבה, שיגר מברק לרב אברמוביץ, בו הורה להוציא את הבחור מוינה ובחור נוסף, לתקופת הבראה בת שבועיים, בבית ידיד ראש הישיבה

שברשותו היתה אחוזה הקרובה ל לובלין. היה בה באחוזה אויר צח וירקות טובים הגדלים בחצר. על אף הטרדות הרבות של ראש הישיבה בעת מסעיו דואג הוא שמרוב התמדתו של הבחור מוינה

לעול להזיק הדבר לבריאותו. אצל מרן זצוק"ל לא היה הבדל בין יום אחד למשנהו, בראש השנה וביום הכיפורים, בליל הסדר ובשמחת תורה בחנוכה ובפורים, שם בישיבה ספון הוא על לימודו, שקוע בים התלמוד ואינו חוצה את מפתן הישיבה.

לפני ליל הסדר ואחרי התקיעות בין ההקפות המרוממות וברגעי ההוד של כל נדרי, אינו זונח אפילו לרגע את סדר לימודו האהוב. בוקר יום הפורים בלובלין, הכל עסוקים במצוות היום, כשברחוב מורגשת השמחה הגדולה, מרן זצ"ל צמוד לסדר לימודו. סדר יומו הפורימי, מתוכנן ומדוקדק להפליא. קריאת המגילה בבוקרו של יום, ולאחריה משלוח מנות, ותיכף ומיד חוזר הוא אל לימודו עד סמוך לשקיעת החמה. פעם סיפר על אנקדוטה מעניינת, שהתרחשה בחג הפורים.

באמצע לימודו קיבל טלפון בהול מאימו, שדאגה לו שלא ישכח ליטול ידיו לסעודת המצווה קודם שקיעת החמה, "התזכורת היתה במקומה!" הפטיר מרן בחיך.

מרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל

כיצד יתכן שבמנין השבטים תמיד יצא מספר עגול?

הרב צבי וינברג

"פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה רְאוּבֵן שֵׁשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת" (במדבר א', כ"א)
במנין בני ישראל המופיע בפרשה זו ובעוד מקומות בתורה, יש דבר מאוד תמוה, שתמיד המספרים הם מלאים בלי יחידות, לפעמים זה מסתיים במאות ולפעמים בעשרות, אבל אף פעם לא מסתיים במספרים יחידים, וזה תמוה, איך יתכן שכל השבטים היה מנינם במספרים עגולים.
הראשון שעמד על נקודה זו זה הנימוקי הרי"ד (עה"ת לרבי ישעיה דטראני זצ"ל) שהקשה: וכי אפשר שלא היה חסר אחד או שנים מן הכללים שאומר כאן, או יותר, וי"ל שאין הכתוב מקפיד בזה כדכתיב: "תספרו חמישים יום" ואינם אלא מ"ט יום, וכן ארבעים יכנו ואינם אלא ל"ט, ע"כ.
הדוגמאות שהביא הרי"ד נידונו ביתר הרחבה ברא"ש בסוף מסכת פסחים (סימן מ) בענין ספירת העומר שכתב: יש מקשין: כיוון דקרא קאמר "תְּסַפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם", למה אין אנו מונין אלא תשע וארבעים יום?
ודוחקין לפרש הפסוק "עַד מִמְּחַרַת הַשַּׁבָּת" - שהוא יום חמישים

- "תְּסַפְּרוּ", אי נמי "חֲמִשִּׁים יוֹם" א"י הִקְרַבְתֶּם" דבתריה קאי, והכי קאמר: "עַד מִמְּחַרַת הַשַּׁבָּת תְּסַפְּרוּ" ולא עד בכלל - "חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְּחָה חֲדָשָׁה לָהּ".
ולי נראה, שאין אנו צריכין לדחוקות הללו. כיוון דכתב ביה בהדיא "שְׁבַעָה שָׁבְעַת תְּסַפְּר לָךְ" אין לספור יותר משבעה שבועות, ומ"תְּסַפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם" לא קשיא מידי שכן דרך המקרא, כשמגיע המניין לסכום עשירית פחות אחת מונה אותו בחשבון עשירית, ואינו משגיח על חסרון האחד.
כיוצא בו "כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרָיִם שְׁבַעִים" (בראשית מ"ו, כז) וכן "אַרְבָּעִים יָבֵנוּ" (דברים כ"ה, ג), ע"כ.
ובטעמא דקרא (למרו הגר"ח ק שליט"א כאן) כתב: שבכל השבטים היו מאות שלמות חוץ משבט גד שהיה חמישים.
וי"ל דבכל השבטים לא החשיבו את הפרטים, ולכן אם היה יותר מחמישים החשיבו את זה כמאה, ואם היה פחות מחמישים החשיבו במאה הקודמת, אבל בשבט גד שהיה ממש חמישים בצמצום מוכרחים להחשיבם.
(קב ונקי)

<< המשך מעמוד 1

...

- אמר רבינו כמה אדם צריך לנצל ימי בחרותו וימיו הצעירים, אח"כ בימי הזקנה, כבר קשה הראיה, וזה קשה.
- אמר כואב לי שקשה לי הראיה, ועיקר הבעיה כי גורם שאיני יכול ללמוד כראוי.
- ליל ש"ק וירא תשס"ט כבה האור בבית רבינו, ורק היה תאורת חירום. אמר לו רבינו הנה אתה הרי לומד בדף היומי קידושין בא נדבר בע"פ. אולי תוכל לקרוא לאור מנורת חירום, נו תתחיל קידושין בדף י"ב ב', התחלתי לקרוא מתני' דעבד עברי, אין לתאר איך שבמשך כשלוש שעות זכינו לשבת עם רבינו ולשמוע ממנו הרבה דברים שרובם נכתבו לאחר שבת ע"י רבינו עצמו.
- מידי יום מתקיים שיעור חצי שעה לפני מנחה, לאחר שיעור קודם שמתקיים, אירע לא פעם שרבינו לא שם ליבו ונמשך השיעור הקודם עד שסיים חמש דקות אחרי שהיו צריכים להתחיל כבר תפילת מנחה, אמר רבינו נלמד אף קצת מהזמן העיקר שלא לבטל מהקביעות של הלימוד.
- העתקה מתוך רשימות שכתב רבינו לעצמו (א) כל רגע של אדם

הלא יכול להשיג נצחיות ע"י מעשה המצוות או התורה נמצא שכל רגע שאדם בטל אבד נצחיות וכשאדם עושה חשבון כמה זמן מנצל לטוב יראה שזה קצת מאד והשאר מאבד להבל ולריק. (ב) להרגיל עצמו להרגיש אושר בשעת תפילה וכן בלימוד התורה וככל המצוות ולכל הפחות בשעת תפילה.

...

בספר יסוד יוסף מביא סיפור שנגלה לאשתו אחרי פטירתו ושערות ראשו היו מבהיקות, ואמר שזה בזכות שלא דיבר דברים בטלים. ויש להבין למה דוקא לאשתו נגלה בענין זה. ואולי היא ודאי תספר דבר זה לאחרים. כדרכם של נשים שהם דברניות, או כיון שהאישה היא בדרך כלל זאת שגורמת לבעלה לדבר דברים בטלים, שרוצה שהוא ידבר עמה (נמצא שזה גם היה בזכותה) רבינו הביא דברי הח"ח שעודד ע"ז כמה אדם משקיע בשביל שיהיה בידו אומנות (מקצוע) לפרנסה, שזה רק לימי חייו, וא"כ ק"ו כמה אדם צריך להשקיע ולהתמסר לחיי הנצח נצחים שלו ולהרבות בתורה וכו'.

(מתוך צדיק כתמר יפרח)

<< המשך מעמוד 3

אבינו ראה את יוסף בעודו חי, הוא קרא קריאת שמע. זו הייתה הבחינה כשראיתי לראשונה את פני אבי זצוק"ל בארץ ישראל.
משפחת וואזנר שהתגוררה עדיין בירושלים שבה והתאחדה. השמחה התעצמה מאוחר יותר, כשהתברר כי גם הסבא, רבי מרדכי גלבר עצמו ובני משפחתו, ניצלו בחסדי שמים מהתופת הנאצית ועלו ארצה.
רבינו היה רגיל לומר שבנו רבי חיים ניצל בנסים גדולים מאד שלא כדרך הטבע, ועוד שנים רבות לאחר מכן היה מכנה אותו "ילדי האבוד". אך גם כאן ניצחה ההשגחה העליונה וזימנה ממשך ומנהיג לקהילות שבט הלוי.
(מתוך 'ולא שבט הלוי בלבד')

ניצולים, עד שבחסידי ה', הוא זכה לקבל 'אות חיים', תרתי משמע, מבנו ונודע לו שבנו זכה להינצל מהמלחמה הנוראית וכעת הוא נמצא בלונדון.
לאחר מכן שלחו לרבינו תמונה של בנו, וכך הוא ידע כיצד נראה בנו יקירו, שהרי כשנפרד ממנו הוא היה בן שנה וחצי, וכעת הוא היה מעל גיל שמונה. בפגישה שהתרחשה שבועות לאחר מכן, כאשר זכה רבי חיים להגיע לארץ ישראל בלוויית אחד מדודיו, רבינו זיהה אותו לפי התמונה.
לימים סיפר בנו הגר"ח על הפגישה בינו לבין רבינו. כמובן שההתרגשות הייתה גדולה מאד, אך רבינו היה מלא בשבח והודה להקב"ה על כל הניסים שגמל אותנו. חז"ל אומרים שכאשר יעקב

מדוע בכה הרב שך בכי תמרורים, ומה אירע כשכנס התה נשפכה על הרב אלישיב. מהו גהינום עלי אדמות ומדוע צריך ללמוד תורה כמו שאוכלים אבטיח?

מה שכח היטלר לשרוף • כשהרבי מוויז'ניץ לא השב בכלל על הלולין
אהבת תורה גדולה בפרוס עלינו חג מתן תורתנו - חג השבועות

"אל תדאג. יש לי סוגיה ללמוד, אני עסוק כעת בנושא מסויים שאני כותב עליו 'תשובה'. הרופא יעסוק בשלו, ואני אעסוק בשלך", אמר הרב עובדיה זצ"ל והמשיך לחשוב בלימוד.

הפרופסור טיפל, והדממה שררה בחדר. הרב היה טרוד בליבון הסוגיה והרופא טרוד במלאכת הרפואה. כשהסתיים הטיפול, נכנסו הבנים לחדר. הגר"ע זצ"ל התנער באחת מהרהורי תורתו, הרים את עיניו ושאל בתמיהה: "נו, למה הרופא לא מתחיל לטפל בי?!"

...

לא לחינם אמר פעם כ"ק הרבי מצאנז, הגאון רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצ"ל: "היטלר לא ידע, שאם הוא רוצה להילחם ביהודים - הוא צריך לשרוף להם את התוספות". דיבור תוספות, לדידו של הצאנזער רבי, הוא כל הישות, האהבה האין סופית והתחושה הכל-כך משכרת. תורה!!!

כ"ק האדמו"ר מצאנז-קלוזניבורג זצ"ל, איבד את בני משפחתו בתופת הגרמנית, מאות מחסידיו עלו בסערה השמימה, אך לדעתו החורבן האמיתי היה מתרחש אם חלילה התוספות היה נשרף. כי כך חשים לומדי התורה, שבלעדי הגוף - יש חיים. אך בלעדי התורה - אין, אין כלום, מאומה.

בעיירה גרוסוורדיין הופיע לו לולין צמרת, שהילך על חבל דק, תלוי בין שמים וארץ. כל בני העיר, גויים ויהודים כאחד, אנשי מעש ובעלי בתים, צעדו אל כיכר העיר לחזות בפלא הגדול, וכך סיפר כ"ק האדמו"ר מוויז'ניץ מונסי שליט"א: "כדי שלא אמשך אחרי הופעת הלולין, הייתי חייב לנעול את דלת הבית ולהשליך את המפתח מבעד לחלון. אך אחי מוישליה (הלא הוא כ"ק מרן אדמו"ר מוויז'ניץ בעל הישועות משה' זצ"ל) לא הוצרך בכלל לזרוק את המפתח. הוא כל-כך אהב ללמוד, עד שלשום דבר אחר לא היתה תפיסה בעולמו".

מאי משמע? כשהיודי אוהב את התורה, אין לו בעולמו אלא ד' אמות של רשב"א ורשב"א, של רבי עקיבא איגר, מנחת חינוך, קצות ונתיבות, ר' חיים הלוי ור' נפתלי טרופ.

כל העיר יכולה להשתעשע בהבלי עולם, אך הלומד? במה אתם מחליפים עולם עומד לעולם?!

...

שמעתי מהגאון רבי אהרון סלר שליט"א, שהוא וחבריו נכנסו לראש הישיבה, מרן הגרא"מ שך זצ"ל, והראו לו "הגהות הגר"א" שלא הובן להם.

"מה הפשט?" ביקשו הבחורים לדעת, והרב שך הצטער, "קשה לי לקרוא את האותיות", אמר. הבחורים נסוגו ורצו לצאת מהחדר, ואז השיג אותם קולו של רבינו הישיש הקדוש. "אין לכם מידות טובות!" "מה??" התחלחו הבחורים.

המשך בעמוד הבא <<<

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

משל למלך שהיתה לו בת יחידה, ובא אחד מן המלכים ונטלה. ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו. אמר לו: בתי שנתתי לך יחידית היא. לפרוש ממנה איני יכול. לומר לך אל תיטלה איני יכול. לפי שאשתך היא, אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך, קיתון אחד עשה לי שאגור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי. - כך אמר הקב"ה לישראל: נתתי לכם את התורה, לפרוש ממנה איני יכול. לומר לכם אל תיטלוה איני יכול. אלא בכל מקום שאתם הולכים - בית אחד עשו לי שאדור בתוכו. (שמות רבה פרשה ל"ג).

כשמסר המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בישיבה את דברי המדרש המזעזעים, סיפר למחרת מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שלא הצליח לתת תנומה לעפעפיו כל אותו הלילה. דברי המדרש, "לפרוש ממנה איני יכול", לא איפשרו לו לישון. שהרי הקב"ה בכבודו מצווה ואומר שאינו יכול לפרוש מהתורה הקדושה, וכי אנו יכולים לפרוש ולו מעט ממנה?! ---התחושה של "לפרוש ממנה איני יכול" הינה תחושה המפעמת בלב ליבו של כל צורב, שטעם אי פעם טעמה של תורה. דף הגמרא, לדידו של לומד התורה בטהרה, הוא בית היין בעצמו, והלומד הוא השיכור. שיכור ולא מיון, שיכור מן התורה. סיפר לי נכדו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "כידוע, היתה לנכדים תורנות אצל סבא. פעם הגיע תורי. סבא ישב כרגיל ולמד, ואני ניגשתי למטבח והכנתי לו כוס תה ירושלמי מהביל. הנחתי לפניו את הכוס. סבא הודה והמשיך ללמוד במנגינתו הנודעת ובמסירת כל ישותו לדף הגמרא שלפניו. כעבור איזה זמן נכנסתי לחדר. סבא ישב ולמד, שקוע כל כולו. כוס התה שכבה לה אין אונים, והמשקה ניגר על המפה, על השולחן ועל מכנסי של סבא. וסבא? שום דבר. אינו חש, הוא בתוך דברי רב אדא בר אבהה ור' הונא. וכוס התה? מאן דכר שמיה!"

...

במחלקה הכירורגית בבית החולים הירושלמי, ניצב לו הפרופסור הנכבד וכחכח בגרונו. הוא פנה אל קבוצת הגברים ההדורה, נשואת הפנים, הלא הם בניו וחתניו של נשיא מועצת החכמים הגר"ע יוסף זצ"ל, והציע להם את האפשרויות העומדות על הפרק, או דוקא, ליתר דיוק, עולות על שולחן הניתוחים.

"אבא שלכם אדם לא צעיר. מצד אחד, קשה לי להכאיב לו. אך מצד שני, אי אפשר להרדימו במצבו הנוכחי. אך אין לי ברירה אחרת ואני חייב לנתחו".

הבן, רבי דוד יוסף שליט"א, רבה של שכונת הר נוף הירושלמית, נכנס לחדרו של אביו, וסיפר לו שהטיפול יהיה קשה, כואב ומייסר.

קלויז או ישיבה, כי תכלית התורה, כפי שכותב הגאון הקדוש ה"אבני נזר" זצ"ל מסוכטשוב, היא להתענג עליה ולהמתיק את נשמתנו בה.

"צריך ללמוד גמרא כמו שאוכלים אבטיחו!" צעק פעם רבי אהרן כהן, ריש מתיבתא דחברון, בסערת נפש של סוגיה. "ואיך אוכלים אבטיח? נכנסים לתוכו ונוגסים. ככל שיותר נוגסים כך יותר נהנים. המיץ האודם ניגר מכל הצדדים, ואנחנו יותר ויותר מאושרים. כך לומדים תורה!"

ואם חטאתי ופשעתי ולא הצלחתי להעביר את התחושות. סורו נא אל כבשונה של פוניבז' בבני ברק, מיר, חברון, פורת יוסף ובעלזא בירושלים, נחלת הלויים בחיפה, השטיבל המופלא של צאנז בצפת, כוללי "מדרש אליהו"

כ"ק הרבי סצאנז זצ"ל

מחן הגר"ע יוסף זצ"ל

מחן הרב אלישיב זצ"ל

באלעד וישיבת ליקווד בארצות הברית. תפגשו שם אלפי יהודים שכאלה, שאם תתנו להם הכל באהבת התורה - בוז יבוזו לכם!

•••

האמת היא, שהתורה אינה שייכת רק לאלו שעוסקים בה יומם ולילה. התורה הקדושה שייכת גם לאלו הנאלצים לצאת אל שוק העבודה, גם להם מגיע להתענג על התורה הקדושה!! בעבר נכנסתי לכולל "בעלי בתים", ופגשתי שם את ר' חיים ב.. יהודי העובד לפרנסתו, שקבע את מושבו, מספר שעות ביום, בבית המדרש.

וכך הוא סיפר לי: "לפני מספר חודשים פגש אותי המשגיח שלי מהישיבה. שנים שלא נפגשנו, ושנינו ניהלנו שיחת נימוסין קצרה. אז פנה אלי המשגיח ושאל: "ממה אתה חי?" השבתי לו שאני עובד בעבודה כזאת וכזאת, וברוך ה', יש פרנסה.

המשגיח מחייך אלי בנעימות ושואל שוב: "כן, אבל מאיפה אתה חי?" חשבתי שהוא לא שמע אותי והסברתי לו שוב, הפעם יותר לאט, שאני עובד מ-8 בבוקר ועד 5 אחה"צ ברמת גן, יש משכורת טובה, ואפילו תגמולים כמעט קבועים, אך המשגיח שואל בשלישית: "כן, אבל ממה אתה חי?"

"הכרתי את המשגיח, וידעתי שיש לו ראש מצוין וחכם. כפי הידוע לי, הוא גם לא סנילי, אלא אדם בריא, ברוך ה'... אז בקשתי ממנו שיסביר לי מהי כוונתו."

"התכוונתי לשאול מהיכן אתה חי, מה מחייה אותך, את נשמתך, את רוחך. לא מהיכן אתה מתפרנס", השיב המשגיח, ואני, שלפתי הבנתי את כוונתו, גימגמתי לו משהו על כך ש"אני חי מהנחת מהילדים..."

התשובה לא סיפקה את המשגיח, ולמען האמת גם לא אותי, וכך מצאתי את עצמי מצטרף, בעצתה הטובה של רעייתי, לכולל הזה. כעת, אני יודע ממה אני חי. אני חי מהתורה הקדושה, אותה אני פוגש, יחד עם החברותא המצויינת שלי, בכל ערב, כאן בכולל. ותאמינו לי, כל מי שמגיע, יבין על מה אני מדבר. כולם מוזמנים!... --- נגיל ונשיש בזאת התורה, כי היא לנו עוז ואורה!!!

"יושב כאן יהודי זקן, שלא מצליח לקרוא את הגהות הגר"א, ואתם לא מוכנים להקריא לו את הדברים?!" התמרמר מרן זצ"ל, וישב עם הבחורים במשך שעה וחצי, עד שדברי הגר"א עלו יפה יפה. ---ופעם אחת בכה הרב שך. היה זה לאחר שעבר ניתוח קטרט בעינו. הרופאים ציוו בחוק בל יעבור, שראש הישיבה לא יעיון בשום ספר שהוא. העיון בספרים, ולו לרגע קט, יזיק לרב. אחד מנכדי מרן עמד ליד מיטתו והרב שך נרדם.

ויהי בחצי הלילה, התעורר הרב והתחיל "לחשוב בלימוד". במהלך המחשבות נצרך לספר הרשב"א ופנה לנכדו. "תביא לי בבקשה רשב"א מהארון, קשה לי לקום לבד". הנכד סירב בעדינות, הרופאים אסרו. הסב התעקש והנכד התעקש אף הוא.

"אנא, תביא רשב"א לרגע אחד!" התחנן הרב שך, ונתקל בחומה בצורה. אז לא עצר הרב שך ברוחו ופרץ בבכי סוער, מתחנן מבעד לדמעות לקבל רשב"א. הנכד הביא ועיניו של הרב אורו. כולנו חייבים לנשום, ודף הרשב"א הוא אויר לנשימה.

--- עוד עובדה מצמררת על רבינו בעל ה"אבי עזרי" זיע"א: כאשר עיניו של הרב שך זצ"ל, חולות היו, ונזקקו לטיפול רפואי דחוף, הובהל לפניו פרופסור בכיר לרפואת עיניים, שצויה על רבינו זי"ע לקרוא עבורו טקסט כל שהוא, ה"קצות" נפתח קמיה מרן והוא החל לקרוא, בשצף קצף, ישר, ברור להפליא.

התפעלו הנוכחים מראייתו הצלולה של חכם הארזים, אך רופא העיניים המהולל הצטחק, הניף את ידו בתנועת ביטול מושלמת ופסק: "הרב קורא הכל מתוך הזכרון! הוא בכלל לא קורא מתוך הספר!... לשולחן הובהל עיתון "יתד נאמן", ה"קצות" נסגר והעיתון נפתח, ומרן זצוק"ל, שלא ידע "יתד נאמן" על-פה, החל לקרוא לאט לאט, טיפין טיפין, בקושי גדול ובראייה לקויה וקשה...

•••

"אתם יודעים מה זה גהינום?" שאל הגאון ה"בית אהרן", אב"ד קרלין. "גהינום זה שאתה יושב בליל שבת, האור נכבה, הירח בחוץ אינו מאיר ואין לך שום דרך לראות את שורות הרש"י הזעירות!" - זהו גהינום עלי אדמות!!... השמעתם?!

כשאיבד רבי יוחנן האמורא את מוחו לאחר פטירת החברותא ריש לקיש, התפללו חכמים שישבו לעפרו ויסתלק מן העולם. מדוע לא התפללו חז"ל שר' יוחנן ישוב לדעתו כבראשונה? שאלו העולם. ותיצו: אם רבי יוחנן היה חוזר לשפיותו, כשהיה נזכר בריש לקיש ותורתו שחסרה לו, היה משתגע שוב.

יכלו תלאות העולם כולו, ולא ייכלו משוגעים שכאלה, שיכורים שכאלה. אלפי שנים סרקו את בשרנו במסרקות של ברזל, שיפדו אותנו בשיפוד מתכת ושיספו את עצמותינו בגילויטינות משופשפות, אך האהבה המשכרת הזאת לתורה לא חלפה עברה לה. משוררי "שירת בת השמים התורה הקדושה" (כלשון החזון איש זי"ע) לא פשו להם. נמצא אותם בכל בית כנסת ובית מדרש, בכל שטיבל,

מדוע התעורר רבי אליהו לופיאן בשעת בוקר מוקדמת וחזר כמה פעמים על הפסוק 'לא תביא תועבה אל ביתך'?

'המרק אכן מצויין, אך מאכלים כאלו בימות החול, זה קצת יותר מידי.... שמרי את המתכון הזה לכבוד שבת'

הרב ישראל ליוש

אחר בקשת מחילה שאלתי את רבי אליהו לפשר הנהגה זו. דבר ראשון, התנצל רבי אליהו על שהעיר אותי משנתי, ולאחר מכן הסביר לי כך: "יודע אתה כי אנו הולכים עוד מעט להתפלל בישיבה, מקומי בישיבה הוא בכותל המזרח, בני הישיבה מכבדים אותי בכניסתי לבית המדרש וקמים לכבודי, גם ממתנינים לי אחרי קריאת שמע ותפילת שמונה עשרה, חושש אני שמא, חלילה, תתגנב מחשבת גאוה אל ליבי, והרי נאמר 'תועבת ה' כל גבה לב', 'כל' בא לרבות, שאפילו גאוה המגיעה לאדם מכבוד של משרה, אף שהוא יכול להיכלל ב'ויגבה לבו בדרכי ה' - בכל זאת עלולה להתערב אף בה גבהות לב שאיננה של מצוה, ואף היא תועבת ה', ר"ל. לכן משנן אני את הפסוק 'לא תביא תועבה אל ביתך', כדי שלא אתגאה, ואוכל להשפיע על התלמידים, תורה ויראת שמים".

כאשר שמעתי את הדברים הללו - ממשיך רבי אברהם קורזנר לספר - התפעלתי מאוד ותמהתי בפניו: "האם אנשים זקנים כמונו, שבורים ורצוצים בגוף ובנפש - יש לנו עוד לחשוש שמא נכשל בגאוה? רבי אליהו השיב: 'מה השאלה?! משל למה הדבר דומה, לפצצה איומה שמונחת בפנית אולם גדול כבר כמה שנים, במשך הזמן חלפו על פניה אלפי בני אדם והיא לא התפוצצה, וכי משום כך חלפה הסכנה והיא כבר לא תתפוצץ לעולם?!'

...

ישנן התבטאויות נשגבות של גדולי ומאורי האומה, אודות בריחתם הבלתי מתפשרת מהנאה ממותרות בעולם הזה, ובזה תורתם נמשלה למדבר השומם.

סח פעם מרן החזון איש בפני תלמידו: 'אינני מרגיש הבדל בין קודם האכילה לאחרי האכילה. כאשר בני ביתי מגישים לפני אוכל, אני סומך עליהם, ומבין כי עדיין לא אכלתי'.

בספר "האיש על החומה" מספר נכדו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל: אחרי שנשא את אשתו השניה, באתי פעם לבקרו, הוא היה כבר בן שבעים ושמנונה, חולה ותשוש ממחלתה הממושכת של אשתו הראשונה, ולאחר תשע שנות אלמנות.

והנה, כשנכנסתי לבית הסבא, קידם את פני ריח טוב ועסיסי של מרק עוף מעורר תאבון, עודי נהנה מהריח והנה הרבנית מגישה לפני רבי יוסף חיים צלחת מלאה מהמרק המדובר. רבי יוסף חיים נטל את הכף ומזג מהמרק לתוכה, ובפנים מאירות מלאות חיבה הגיש את הכף לפי, ואמר לי: 'טעם בני טעם, המרק בודאי יערב לחיכך', לאחר מכן טעם אף הסבא מהמרק, אך הסתפק בטעימה זו ולא הוסיף לאכול.

כאשר נכנסה הרבנית אל החדר וראתה את הצלחת מלאה, התנצל בפניה בעלה רבי יוסף חיים ואמר: 'המרק אכן מצויין, הוא באמת מאוד טעים, אך מאכלים כאלו בימות החול - זה קצת יותר מידי... כל ימי הקפדתי שלא לפנק את גופי יתר על המידה, והתרגלתי שלא ליהנות מהמותרות בעולם הזה, א"כ חבל יהיה לקלקל את ההרגל הזה דוקא כעת, בסוף ימי, כאשר הולך אני להיפרד מהעולם. שמרי את המתכון הזה לכבוד שבת - סיים רבי יוסף חיים - אז אשמח ליהנות ולהתענג מהמאכלים המיוחדים שלך'.

וַיִּדְבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי (במדבר א', א')

מובא במדרש רבה: מָכָאן שְׁנוּ חֲכָמִים בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים נִתְּנָה הַתּוֹרָה, בְּאֵשׁ, בְּמַיִם, וּבְמִדְבָּר. בְּאֵשׁ מִנֵּינִי, שְׁנֵאמַר: יְהִי סִינַי עֶשֶׂן כְּלוּ וְגו'. בְּמַיִם מִנֵּינִי, שְׁנֵאמַר: גַּם שְׁמַיִם נְטִפוּ גַם עֵבִים נְטִפוּ מַיִם. וּבְמִדְבָּר מִנֵּינִי, שְׁנֵאמַר: וַיִּדְבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי. וְלָמָּה נִתְּנָה בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים הֵלְלוּ, אֲלֵא מָה אֵלוּ חָנָם לְכָל בְּאֵי הָעוֹלָם כִּךְ דְּבָרֵי תוֹרָה חָנָם הֵם, שְׁנֵאמַר: הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לְמַיִם.

מבאר הכתב סופר, שמלבד זאת שהתורה משולה לאש, מים ומדבר כי גם דברי תורה הם חיים, כל דבר מג' דברים הללו מורה על יסוד אחר בקבלת התורה: המים - מורים על ענווה, כמו שאמרו חז"ל שדברי תורה נמשלו למים, מה מים יורדים ממקום גבוה

למקום נמוך, כך דברי תורה מניחים מי שדעתו גבוהה עליו, והולכים אל מי שדעתו שפלה. התורה אף נמשלה לאש - כמש"כ נר מצוה ותורה אור, לאש ישנן שתי תכונות, מצד אחד היא מאירה לאדם את הדרך, אך מצד שני היא שורפת ומכלה, כך התורה - תכליתה היא תשובה ומעש"ט ומצלת מיצר הרע, אך מי שלומד תורה ואינו הולך בדרך הישר, או אז התורה נהפכת לו לרעה,

והוא גרוע מעם הארץ, שהרי הקב"ה מדקדק עם תלמידי חכמים יותר מעמי הארצות.

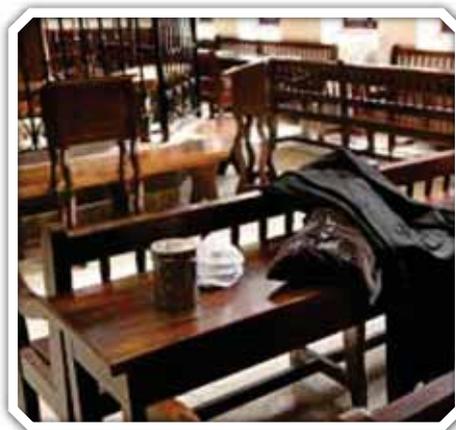
ואף למדבר נמשלה התורה, כפי שנאמר 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן', היינו למסתפקים במועט. התורה מתקיימת אצל מי שמוותרים על המותרות, ונהנים מהנאות והטבות העולם הזה רק כדי להחיות את נפשם, כדי שיהיה להם די כח ללימוד התורה. את המידה הזו מסמל המדבר שהוא שממה, אין בו לא עצים, לא דרכים ולא בתים, ונתינת התורה במדבר מסמלת את היותה נקנית אצל המסתפקים במועט.

...

על ענוותנותו הגדולה של הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל, מספר ידידו מנעוריו רבי אברהם קורזנר ז"ל:

בשנת תשי"ח, עת היה רבי אליהו משגיח בישיבת כפר חסידים, ביקרתי בארץ ישראל ושהיתי כמה ימים בישיבה, המשגיח הזמין אותי לישון אותו בחדרו.

בוקר אחד, התעוררתי מוקדם, והנה אני רואה את רבי אליהו עומד ליד החלון ומדבר אל עצמו בלחש, תוך כדי הקפדה יתירה שלא אתעורר. סקרן הייתי לדעת מה רבי אליהו לוחש שם, הטיתי את אוזני ושמעתי שהוא חוזר כמה וכמה פעמים על הפסוק: 'לא תביא תועבה אל ביתך'. לפלא היה הדבר בעיניי, מה מצא רבי אליהו להתעורר כה מוקדם ולחזור על פסוק זה פעמים רבות כל כך?

קם הגאון ר' שמעון שקאפ מכסאו ואמר לבחור, אינני מומחה בבישול אך כעת הרבנית איננה בבית ותיאלץ להסתפק במה שאני יודע לבשל, וכך ניגש גדול הדור שהגיע לגבורות שבעים שנה למטבח והכין ארוחת ערב

מה היו 2 השאלות במבחן הקבלה לשיבת גרודנא?

הרב אברהם פוקס

"יִפְקֹדֶת אֱלֹעֶזר בֶּן אֶהָרֹן הַפְּהוּ שְׁמוֹ הַמְּאֹד וְקִטְרֶת" (במדבר ד', ט"ז)

ומפרש רש"י שאלעזר היה ממונה לשאת את הקטורת ושמן המשחה ומנחת התמיד, וכן היה מוטל עליו לצוות ולזרז ולהקריב בעת חנייתו. ומקור דברי רש"י הוא המדרש שאומר: אמרו עליו על אלעזר שהיה מוטל עליו טורח גדול, שהוא היה נושא שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה. מאות של קילוגרמים היה סוחב אלעזר בן אהרן שהיה סגן הכהן גדול (קטורת הסמים שלוש מאות שישים וחמשה מנים, שהם קרוב למאה וחמישים קילוגרם, שמן למאור מאה ושמונים לוגין שהם לפחות חמישים וארבעה ליטר וכ"ו)

וכתב על כך הרמב"ן: אבל היה אלעזר חזק ואמיץ כיעקב אבינו, וכן משה רבינו ואהרן אחיו, וקוי ה' יחליפו כח, וכל כך למה, מפרש המדרש רבה שהיה נוהג בשפלות לפני המקום וכמו שמצינו בגמרא באמוראים שהיו טורחים בעצמם בהכנות לשבת וכך פוסק השולחן ערוך בסימן ר"נ: ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר לא אפגום כבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת, ומוסיף שם המשנה ברורה: וראיתי אנשי מעשה גדולי תורה שהיו מכבדין הבית בעצמן. רבים זוכרים את מרן הסטייפלער עונה לשאלותיהם ביום שישי כאשר מטאטא בידו ואינו מניחו...

פרשת במדבר לעולם נקראת לפני חג השבועות, והלא דבר הוא שיש בו ללמדנו ולתת לנו הכנה לפני קבלת התורה, ופסוק זה מראה לנו כיצד גם סגן הכהן גדול נשא בעול יחד עם אחיו הלוויים בכל הקשור לעבודת המשכן.

שיבת גרודנא שבליטא בנשיאות ראש הישיבה הגאון ר' שמעון שקאפ היתה לשם ולדבר בקרב לומדי בתי המדרש, כל נער שהחל ללמוד תורה חלם בערגה ללמוד בישיבה ולזכות ולשמע את שיעוריו המפורסמים והחריפים של הגאון הגדול, אחד מאותם נערים היה בן עניים שיחד עם כל משפחתו שאף גם הוא ללמוד בישיבה הנודעת, הוא השתדל לנצל את ימי נערותו בלימוד התורה ולהתכונן להיות א ישיבע בוחער במלא מובן המילה, והנה בהגיע היום שבו יוכל להתקבל למכינה לישיבה נתנו הוריו בידו מעט לחם ומים

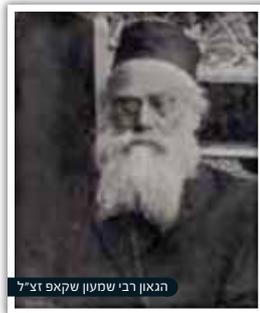
ואמרו לו: ילדינו היקר קח את מה שיש בידינו לתת לך ותצליח בדרכך ויהי רצון שתתקבל לישיבה ותעשה בה חיל ותגדל בתורה ומן השמים יסייעו בידך, כסף, הוסיפו הוריו ואמרו לו אין לנו לתת לך, אך הישיבה נמצאת במרחק הליכה של שבוע ימים בלבד, הזהר בדרכך מן הסכנות האורבות בדרכים, וכאשר יגמר לך מאכלך בקש נא מיהודים טובים שיתנו לך מעט אוכל, וכך ליווהו לעבר היציאה מן העיירה כשפיהם מלא בברכות חמות.

ואכן כך עשה, אוכל השיג מפה ושם ובלילה היה לן בבתי כנסיות, או סתם על חלקת אדמה שמצא על אם הדרך, והדרך היתה קשה ומסוכנת יותר ממה שחשב בתחילה ולכן היא לקחה זמן רב יותר, פעמים שהיה נתקף בדאגה האם ישיג עוד אוכל להכניס לפיו בטרם יגיע לישיבה, וביותר, האם יצליח במבחן בכדי להתקבל לישיבה ולא יבייש את שם משפחתו ובנוסף עוד יצטרך ללכת

את הדרך הארוכה בחזרה, וכדי להרגיע את חששותיו חזר שוב ושוב על דפי הגמרא שעליהם היה צריך להיבחן עד שידע אותם מלה במלה, סוף סוף הגיע הבחור לישיבה כאשר הוא כמובן עייף ומורעב אך דפי הגמרא היו מסודרים במוחו להפליא, השעה היתה שעת ערב והבחורים מן הישיבה ששמעו למטרת בואו, אמרו לו שעליו להיבחן כמובן אצל ראש הישיבה אשר כעת איננו בישיבה אלא בביתו, הבחור הלך לבית שהראוהו ודפק על דלת ביתו של גדול הדור ראש הישיבה הגאון ר' שמעון שקאפ בחשש ובפחד מן הבאות, הוא היה במתח עצום כיצד יקבלו ראש הישיבה,

חיש קל נפתחה הדלת ובפתח עומד ראש הישיבה, הוא קבלו בחביבות והכניסו לביתו ושאלו לשמו ושם עיירתו ומהי מטרת בואו, כששמע ראש הישיבה שהבחור רוצה להתקבל לישיבה אמר לו אם כן רוצה אני לשאול אותך שתי שאלות, הנה הגיע המבחן אליו התכונן בקפידה אמר לעצמו הבחור, שאלה ראשונה אמר לו ראש הישיבה, מתי אכלת לאחרונה ארוחת ערב חמה? הבחור נדהם מהשאלה ולא הצליח לענות מרוב תדהמה, לאחר רגעים התעשת וענה, כשלושה שבועות, קם הגאון ר' שמעון שקאפ מכסאו ואמר לבחור, אינני מומחה בבישול אך כעת הרבנית איננה בבית ותיאלץ להסתפק במה שאני יודע לבשל, וכך ניגש גדול הדור שהגיע לגבורות שבעים שנה למטבח והכין ארוחת ערב לבחור שזה עתה הגיע מהליכה ארוכה ומייגעת בדרכים הקשות,

לאחר שגמר לבשל הניח לפני הבחור צלחת מלאה מהאוכל, וכשסיימה, דאג למלאותה שוב, עד שהבחור היה שבע כהוגן, לאחר שבירך ברכת המזון פנה אליו גדול הדור ואמר לו וכעת לשאלה השניה, הו, חשב לעצמו הבחור, כעת מתחיל המבחן האמיתי אליו התכוננת רבות, ומיד

הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל

העביר במוחו את דפי הגמרא אותם שינן במרץ בימים האחרונים, ואז לתדהמתו הוא שומע את קולו של ראש הישיבה שואל אותו, מתי ישנת לאחרונה במיטה? הבחור השיב לו שאינו זוכר במדויק, ר' שמעון שקאפ פנה לחדרו סידר שם מיטה עם כרית ויצא ממנו כעבור כמה רגעים כשהוא מזמין את הבחור להיכנס לחדר השינה ומפציר בו שילך לנוח מקשיי הדרך שהיה בה בימים האחרונים, הבחור הבין שאינו יכול לסרב וגם לא התנגד לשינה הגונה, נכנס למיטה שאחר כך התברר לו שהיתה זו מיטתו של ראש הישיבה בעצמו, ור' שמעון שקאפ מיישר את הכרית ומיטיב את השמיכה והבחור בעייפותו הרבה נרדם עד למחרת בבוקר,

למחרת כאשר פגש ראש הישיבה את הבחור, אמר לו, עברת בהצלחה את המבחן, התקבלת לישיבה!! וסיים אותו בחור את הסיפור, שנים רבות עברו עלי מאז, ובהם צרות רבות והשוואה האיומה שבה נספתה כל משפחתי ושאר נסיונות קשים, ומה ששמר על יהדותי בתוך כל הקשיים היו אלו שתי השאלות של מבחן הקבלה לישיבת גרודנא.

מי מצא לו מפלט בישיבתו של רבי יעקב גלינסקי זצ"ל?

סיפורים מפעמים על השגחה פרטית • "מציץ מן החרכים..."

הרב אהרן כהן

"יְיָדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי" (במדבר א', א')

מסביר המדרש על הפסוק הנ"ל: "למה במדבר סיני, מכאן שנו חכמים בג' דברים ניתנה התורה: באש במים ובמדבר וכו'. ולמה ניתנה בג' דברים הללו, אלא מה אלו חינם לכל באי עולם כך דברי תורה חינם הם, שנאמר: הוי כל צמא..."

חז"ל לימדו אותנו דבר נפלא, כל אדם יכול לבוא וליטול בחינם את התורה ללא שכר, כפי "שבאש מים ומדבר" אדם יכול להשתמש ללא שכר.

אנו נמצאים בערב חג השבועות, וידועה השאלה: מדוע יום מתן תורה נקרא בתורה "חג השבועות" ולא חג מתן תורה על שם התורה שניתנה בו? הרי כמו שחג הפסח נקרא על שום שפסח הקב"ה על בתי ישראל במצרים, וחג הסוכות נקרא על שם הסוכות שבני ישראל ישבו בהן בצאתם ממצרים, כך לכאורה היו צריכים לקרוא לחג השבועות - חג מתן תורה על שם התורה שניתנה בו? אלא, עיקר מתן תורה נעוץ בשבעת השבועות הקודמים ליום

מתן תורה. וטעם הדבר, משום שהתורה כידוע, נקנית במ"ח דברים (אבות ו', ה'), מהלשון "נקנית" ניתן לדייק שיש מושג של 'ידיעת התורה' ויש מושג של 'קנין התורה'.

את ההבדל ביניהם מסביר רבי אליהו לופיאן זצוק"ל במשל הבא: אדם הממונה על בתים ובניינים רבים השייכים לפלוגי חברו, בתוקף תפקידו הוא יודע ומכיר את כל הפרטים בכל חדר ופינה בבתיים שהוא ממונה עליהם, ולפעמים אף יותר מבעל הבית עצמו, אולם אין לו כל קנין בהם והם כלל לא שלו. משא"כ בעל הבית שהדירות הן קניינו ורכושו.

כך התורה, ישנם כאלה שיש להם ידיעה גדולה בתורה, אבל התורה לא נעשית שלהם כי לא קנו אותה בקנייני התורה המפורשים בפרק קנין תורה, שכן לקנות את התורה נדרשים ארבעים ושמונה דברים, ורק על ידם יעשה האדם קנין בתורה.

הסיפורים הבאים ייטיבו להמחיש את ההשגחה הפרטית המלווה כל אדם, על כל צעד ושעל, וכפי שמספר רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל: באחד הימים, צצו לפתע שלושה ילדים תימנים בהיכל הישיבה. עיניהם הכהות נוצצות בפיקחות ובחן יהודי, ובפיהם שאלה: "התפללו כאן כבר מנחה?" ראיתי על פי מראם, שאינם בקרב שומרי תורה ומצוות, ומיהרתי לשאול: "מי אתם?" באותם ימים, הועלו מאות אלפי עולים מארצות המזרח, והעבירום כאן על דתם, רחמנא לצלן. מי שיכולנו להציל, ניסינו להציל.

השיבו לי את שחששתי מפניו: "אנחנו מחניכי הקיבוץ. לקחו אותנו לטיול, וכשהגיע זמן מנחה חיפשנו בית כנסת להתפלל בו. לעגו לנו, אמרו שלא יניחונו להתפלל, אבל אנחנו ברחנו לכאן, ונתפלל ויהי מה!"

אויי, רבותיי, כמה זה כאב לי. כמה כואב לראות אח מוציא את אחיו לשמד. "גדול המחטיאו יותר מן ההורגו", וכאן מדובר באלפי אלפי ילדים שמועברים יום על יום דתם. אמרתי להם: "היודעים אתם מה? אל תתפללו כעת. הנה יש כאן חורשה, לכו והתחבאו בה, והישארו כאן, בישיבה."

הרעיון נשא חן בעיניהם. בקיבוץ לועגים להם, וכאן יוכלו להתמיד בקיום המצוות! מיד פרחו ונעלמו להם והסתתרו בחורשה.

נכנס המדריך: "איפה הילדים?"

"ילדים?" היתממת, הן הוא לא ילמד אותי כיצד עומדים בגבורה מול היצר הרע המבקש להעבירני על דתי ועל דעת קוניי! עטיתי הבעה תמימה מאוד: "איזה ילדים?"

"ילדים! נכנסו לכאן ילדים!"

"לכאן?" העמדתי פנים תמהות, "ילדים של מי? שלך?"

"לא שלי", זעף המדריך, "חניכי הקיבוץ הם! חניכים שלי!"

"חניכים שלך נאבדו???" גערתי בו בחומרה, "איזה מדריך אתה! חסר אחריות! אי אפשר לסמוך עליך! אתלונן עליך!"

נבהל המדריך, וברח מן המקום...

וחייהם הרוחניים של שלושת הילדים, שנכנסו למקום במקרה ובהשגחה, היו להם לשלל.

סיפור נוסף: יום אחד, עצר חמור, כושל, על פתח הישיבה. האישה שעמדה על ידו ושלושת הילדים שרכבו עליו עד כה, ניסו לנער ממקומו ולהקימו, אבל לא הועילו בדבר. החמור היה עקשן כפרד, ולא זז ממקומו. התלמידים, שראו כך, יצאו כדי לקיים את מצות "עזוב תעזוב עמו" וגילו שלחמור רצונות משלו... לא קם ולא זע מפניהם.

המהומה סביב החמור והילדים גדלה, וראשי הישיבה, רבי אלחנן פרלמוטר ואני, יצאנו לעזור גם אננו. משיחה עם האם, תימנייה שעלתה זה עתה לארץ, הגענו למסקנה המזעזעת: היא עמדה לשלוח את ילדיה לקיבוץ! בתמימותה לא ידעה שבכך היא גוזרת שמד על ילדיה. אמרו לה שבקיבוץ יקבלו חינוך ומזון, ודי לה בזה. אין לה כסף, ויכולת לגדלם, ובקיבוץ יתנו להם הכל.

ניסינו לשכנעה להשאירם בישיבה, ואף במוחם של הילדים, שהאזינו לקול התורה הבוקע מן הישיבה, החלו הזיכרונות מבית אבא שבתים להתעורר. "ייהיה להם טוב פה", הבטחתי לה, "נדאג להם לכל מה שיצטרכו! יותר מאשר בקיבוץ! מה שהם ירצו - ניתן להם!"

אבל האם עקשנית: הבטיחו לה הכשרה מקצועית! הבטיחו לה שגם פרנסתם של הילדים בעתיד תהיה מובטחת! תלמידי הישיבה שכנעו את שלושת הילדים, והללו פנו אל האם ואמרו: "אמא, אנחנו נשארים כאן!" האם הנדהמת ניסתה לשכנעם בכה ובכה, אבל לא עלתה בידה. כאן הם רוצים להישאר, והיא תחזור הביתה. החמור העקשן התרומם ממקומו אחרי שירדו ממנו הילדים, והיא חזרה הביתה עמו, מותירה את ילדיה בידיהם המסורות של ראשי הישיבה. שלושת הילדים הללו הפכו לרבנים. אם לא היה החמור עוצר על פתח הישיבה, מי יודע מה היה עולם בגורלם.

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

האם הלויים יעבדו בבית המקדש לעתיד לבוא? האם המוחזק כלוי בזמן הזה חייב בפדיון הבן?

והאם צריך הלוי לעלות לתורה לעליה השנייה לפחות פעם בשנה?

הרב יעקב ברגמן

נוטלים כמה לויים יחד את ידי הכהן; ויש שהורה שאין לנהוג כך, כיון שאין זו דרך נטילה. ואם אין לוי בבית הכנסת - יטול את ידי הכהנים בכור שנולד ראשון מאמו; (ויש שכתב שבזוהר משמע שהכהן יטול בעצמו).

זכויותיו של הלוי בזמן הזה - חכמינו ז"ל אמרו במשנה, שהלוי קודם לישראל להחיותו, ולהשיב אבדתו, ולתת לו צדקה, ולפדותו מן השבי. ויש שכתבו בדעת הירושלמי, שבזמן הזה אינו קודם לישראל. ויש שכתבו שהבבלי חולק על כך. ויש שכתבו שבזמן הזה ראוי להקדימו, אך אין חובה בכך. וכן פסק במשנה ברורה, שראוי

להקדימו למתן צדקה, וכתב שכך הדין גם לגבי דברים שבקדושה, כגון להוציא אחרים ידי חובתם בברכה, או לְזַמֵּן בברכת המזון. ובנוגע לפדיון הבן, שלוי ובן של בת לוי פטורים ממנו - יש שכתבו כי בזמן הזה, מרוב הגזירות והגירושים שבגלות, קרוב לודאי שלא נשמר סדר הייחוס כראוי, ולכן, הגם שלא ניתן לחייב את הלויים בפדיון הבן, ראוי ללוי לפדות את בנו הבכור מספק, ולהשאיר את כסף הפדיון לעצמו. וכן יש שכתבו שאין לתת מעשר ראשון ללוי. אך יש שכתבו שחובה לתת מעשר ראשון ללוי, או שמידת חסידות היא; וכך נהג החזון איש. ויש מי שכתב, שלפי דעת הפוסקים כהן צריך לפחות פעם בשנה לעשות מעשה

המוכיח על כהונתו, כדי 'להחזיק' את עצמו בכהונה (ראה מגן אברהם קכח, עה), גם לוי צריך לעשות כן, ועליו להשתדל לעלות לתורה לעליה השנייה לפחות פעם אחת בשנה. אבל ביציקת מים על ידי הכהנים לפני נשיאת כפים אין הוכחה ללְיָתוּ, שהרי במקום שאין לוי, יוצק הבכור.

[שו"ע או"ח קכח, ו-ז, ומשנ"ב כב-כד; ביאורים ומוספים דרשו, 32, 34,

35 ו-39; משנ"ב רא, יג; אנצ"ת ע' לוי]

בפרשת השבוע אנו למדים על הבדלת שבט לוי לעבודת המקדש, שנאמר: "וְאֵנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם". ופירשו חז"ל, שבתחילה היו הבכורים מיועדים לעבודת המקדש, וכשחטאו הבכורים בחטא העגל, נלקחה מהם העבודה וניתנה לבני שבט לוי. ובטעם הדבר כתבו ראשונים, שכבוד המלך הוא שיהיו אנשים מסוימים, מסוג או משבט מסוים, קבועים לשירות בביתו, ולא יכנס זר ביניהם לעבודת המלך.

הבדלה זו של הלויים, לא תשתנה לעולם, כפי שאמרו חז"ל על סוף הפסוק הנ"ל: "והיו לי הלויים", שכל דבר שנאמר עליו 'לי' אינו משתנה לעולם, והיינו, שאף לעתיד לבוא, כשיחזרו הבכורים לעבודתם - לא ירדו הלויים מקדושתם, ויעבדו יחד עם הבכורים. וכתבו אחרונים, שהואיל ובנחרו בני שבט לוי משאר השבטים, הרי הם קדושים יותר, ועליהם לקדש עצמם יותר משאר ישראל. תפקידי הלויים בעבודת המקדש היו רבים. ותפקיד נוסף להם, הקיים גם בזמן הזה - יציקת מים על ידי הכהנים לפני נשיאת כפים. ופירשו חכמינו ז"ל שטעם הדבר הוא משום שהכהנים מוסיפים קדושה על קדושתם בכך שמקדשים ידיהם מן הלויים הנקראים

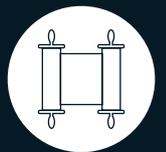
קדושים; ומטעם זה, צריך הלוי להתקדש תחילה וליטול את ידיו לפני שיוצק מים על ידי הכהן. וכן פסק בשולחן ערוך. ומנהג בני אשכנז שהלוי אינו נוטל את ידיו, אך אם ידיו אינן נקיות, או אף אם הסיח דעתו מהשמירה על נקינות - ראוי שיטול.

ואף לוי תלמיד חכם יטול את ידיו של כהן שאינו תלמיד חכם, ואין בכך זלזול בכבוד התורה, כי אדרבה זהו כבודו, שמהדר ומדקדק במצוות. ויש נוהגים, שאם יש כמה לויים וכהן אחד,

- מהי הכוונה הראויה בעת שאדם מבקש את ברכת הצדיק?
- אלו יסודות הניחו בני ישראל במדבר לבנין העם?
- מהי השייכות בין מעמד הר סיני והקמת המשכן?
- מדוע חששו ישראל שהתורה תשאר בידי שבט לוי?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

מדוע כתב הרמב"ם את הלכות ספירת העומר בהלכות תמידין ומוספין?

דין ספירת העומר בזמן הזה
לדעות שספירת העומר בזמן הזה היא מדרבנן, האם די בספירת הימים בלא שבועות?
האם חיוב ספירת העומר תלוי בהבאת העומר?

מדוע היה רש"י סופר בלא ברכה מבעוד יום, וחוזר וסופר בערב בברכה?

ברכת ספירת העומר
האם דין הברכה על ספירת העומר שונה משאר ברכת המצוות?
האם שייך קיום מדאורייתא בברכת המצוות דרבנן?

האם הברכה על ספירת העומר, היא חלק מנוסח הספירה?

דעת הראב"ה בגדר ברכת ספירת העומר
האם בכל מצוה דאורייתא, ברכת המצוה היא גם מדאורייתא?
מדוע לדעת הראב"ה יש לחזור ולברך על ספירת העומר הנספרת מספק?

כל התשובות לשאלות בספר
מועד לדוד
על מועדי השנה

להזמנות דרשו: 02-5609000

מה היה יחסו של הגר"א זצ"ל עם ילדיו?

”וְאַלֶּה תוֹלְדֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם הַדָּבָר ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי” (במדבר ג', א')
 וכתב רש"י: שהפסוק פותח ואלה תולדות אהרן ומשה, ואינו מזכיר
 אלא בני אהרן, ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה, מלמד
 שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו.
 וקשה מדוע באמת לא הוזכרו תולדותיו של משה, שהרי היו לו
 בנים אלעזר וגרשום.
 ובפרדס יוסף ביאר זאת ע"פ הגמ' בזבחים (קב.) שמביאה את

הפסוק (במדבר יב, טו) ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים.
 ומקשה הגמ' מי הסגירה, משה זר הוא ואין זר רואה את הנגעים,
 ואם תאמר אהרן, אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים.
 ומקשה שם המהרש"א שמדוע לא אומרת הגמ' שמשה קרוב
 הוא, הלא אף הוא היה אחי מרים, עי"ש.
 והביא שתי ר' הבית ישראל מגור זצ"ל בשם הרבי מקאצק זצ"ל,
 שלא שייך לומר על משה שהוא קרוב, כי התעלה מבחינת איש,
 לבית איש אלוקים, ולא שייך אצלו שום קירבה.
 ולפי"ז כתב שגם כאן אצל משה רבינו איש האלוקים לא היה
 שייך ענין קרובה ומשפחה ולכן לא נזכרו תולדותיו הגשמיים
 אלא הרוחניים.
 וראה בקובץ ישורון (יח עמ' תתצ) במאמרו של הרב אפרים
 קירשנבוים שליט"א, שמביא מקורות על יחסו של הגר"א זצ"ל
 עם ילדיו, שנראה שלא דיבר איתם ולא היה בחברתם, ומאריך
 לבאר את הענין בטוב טעם, שכל ענינו ועיסקו היה מחמת חומרא
 של ביטול תורה ואין מדבריהם סתירה לפן נוסף. [אפשר לקבל
 המאמר במייל המצורף]

מדוע קוראים לספר הרביעי ”במדבר” ולא ”במדבר”?

”וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי בְּאֶהֱל מוֹעֵד” (במדבר א', א')
 הרמב"ן בהקדמה לספר במדבר כתב ”שאין בספר הזה מצוות
 הנוהגות לדורות זולת מצוות בעניני הקרבנות שהתחיל בהן בספר
 הכהנים ולא נישלם ביאורן שם והשלימן בספר הזה”.
 ומאבי מורי שליט"א שמעתי, שלפי הרמב"ן ניתן לבאר מדוע
 קוראים לספר זה ”במדבר” בפת"ח ולא ”בְּמִדְבַר” בשו"א.
 שלכאוי היה צריך לקרוא לזה ע"ש הפסוק הראשון דכתיב
 ”בְּמִדְבַר”, אלא שלפי מש"כ הרמב"ן יש לומר שכיון שהמצוות
 שנישנו בספר זה לא נוהגות לדורות, לכן מדגישים שספר זה
 נאמר לתקופת המדבר, ”במדבר”.
 וצ"ע על הרמב"ן מכמה וכמה מצוות שנישנו בספר זה שלא
 בעניני קרבנות, וגם לא נישנו כלל בספר ויקרא, כגון ציצית, חלה,
 וברכת כהנים, ועוד.

מה הטעם שבכור מקבל ”פי שנים” בירושה?

”כֹּל בְּכוֹר פֶּטֶר רָחֵם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם” (במדבר ג', י"ב)
 כתב ה"חזקוניי" טעם חדש מדוע בכור נוטל בירושה פי שנים:
 ”שהבכורים לא היו ראויים לנחלה כדי שלא יהא להם עסק
 בדבר אחר אלא רק בעבודת הקב"ה, ויהיו זריזים ומלומדים בה,
 ומשנלקחו הלוויים במקומן צוה הקב"ה שלא תנתן ללוויים נחלה,
 אך המעשרות ינתנו להם, ולפיכך נוטל הבכור פי שנים חלקו הראוי
 לו וחלק הראוי ללווי", ע"כ.
 והרמב"ם ב"מורה נבוכים" (ח"ג פ' מב) כתב שיבכר הגדול שבבניו,
 מפני שאהבתו קודמת.
 ובמשך חכמה (שמות ד, כב) כתב שהטעם שבן בכור נוטל פי
 שנים, משום שהוא עשה אותו אב.
 ובהערות יד לחכמה (שם על המשך חכמה) הביא מס' "כתבי
 אבא מארי" (להגרש"ד ואלקין זצ"ל) שהקשה ע"ז, שהלא גם בת
 תחילה עושה אותו לאב ולכן גם לה היה שייך איזה יפוי כח לפי
 סברא זו, ועי"ש מש"כ בזה.

’לקראת שבת’ אצלכם בתיבת המייל
 <<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

מתנות על מ

ארגון 'אחינו' ו'דרשו' מזמינים אותך להיות במגש מפואר לחלות מכסף ובמתנות יקרות ערך כרטיסי הגרלה להגרלה

מתנה בשווי 1.280 ש"ח
מסלול מס' 12

בתרומה ע"ס 40 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'חפץ חיים'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- מגש לחלות מְכַסֵּף בשילוב עץ (מבית מסורת-הצורפים)
- 12 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.280 ש"ח

להלן מגוון אפשרויות הח

מתנה בשווי 533 ש"ח
מסלול מס' 4

בתרומה ע"ס 23 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 414 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף
- 2 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 533 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח
מסלול מס' 3

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- ספר 'חפץ חיים'
- 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים
- סכין לחלות מְכַסֵּף
- 2 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח

מתנה בשווי 508 ש"ח
מסלול מס' 2

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- ספר 'חפץ חיים'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- סכין לחלות מְכַסֵּף
- 2 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 508 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח
מסלול מס' 1

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים
סה"כ 240 ש"ח

מקבלים:

- סט 'משנה ברורה' מהודר
- בהוצאת 'דרשו'
- כרטיס להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

גש של כסף

שותף בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית
בשילוב עץ מבית 'הצורפים', 'חדד'
עד לשווי 1.340 ש"ח
הגדולה בשווי 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.340 ש"ח
מסלול מס' 13

בתרומה ע"ס 42 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 840 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

ספר 'חפץ חיים'

'דרש דוד' על התורה 3 כרכים

מגש לחלות מְכַסֵּף בשילוב עץ (אחים חדד)

12 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.340 ש"ח

נרומות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 999 ש"ח
מסלול מס' 11

בתרומה ע"ס 36 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 720 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר

ש"ס וילנא 20 כרכים מ' כ"ס, כ' רכה

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

הספר החדש 'מועד לדוד'

כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף

9 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 999 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
מסלול מס' 7

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

ספר 'חפץ חיים'

הספר החדש 'מועד לדוד'

גביע יוקרתי מְכַסֵּף

כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף

סכין לחלות מְכַסֵּף

7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח
מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
מסלול מס' 6

בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר

גביע יוקרתי מְכַסֵּף

4 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח
מסלול מס' 5

בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים
סה"כ 450 ש"ח

מקבלים:

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

גביע יוקרתי מְכַסֵּף

כף הגשה לעוגה מְכַסֵּף

סכין לחלות מְכַסֵּף

5 כרטיסים להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח

אחינו ו'דרשו': 02-5609000

האם אוכלים או לא אוכלים מאכלי חלב בחג?

כל הדעות, המנהגים ומה שמאחריהם...

אכילת חלב, ולכן אנו אוכלים מאכלי חלב בחג השבועות להראות שרק על ידי התורה הותר חלב לאכילה (טעמי המנהגים תרכב).
ח. הגימטריה של המילה 'חלב' - 40. ולכן אנו אוכלים מאכלי חלב בשבועות, לזכר ארבעים הימים בהם שהה משה על הר סיני ולמד את התורה כולה [משה רבינו שהה מ' יום נוספים על הר סיני בתפילה למחילה על חטא העגל, ובפעם השלישית עוד מ' יום עד ששב עם הלוחות השניים], (לב דוד מהרב החיד"א).
ט. ביום זה נמשה משה מן המים כדאיאתא (סוטה יב, ב) שנולד בז' אדר ושלושה חודשים היה ביאור, ואותו היום משתה אותו בת פרעה ולא רצה לינוק מחלב נכרית, לפי שאמר: 'פה שעתיד לדבר עם הקב"ה יגע בנכרית? עד שבאה אמו והניקה אותו, ולכבודו של משה אוכלים מאכלי חלב (ספר מטעמים דף ל).
ואולי אפשר להוסיף בזה, שרמוז כאן שבשביל לזכות בתורה בשלמות, צריך להיזהר ממאכלות אסורות המטממות את נפשו של אדם כמו שמשה רבינו נזהר בזה.

י. בתורה ישנן תרי"ג מצוות. רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברים של אדם, ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה ימים שבתורה. כנגד כל יום יש מצוות לא תעשה אחרת, צא וחשוב ותמצא שמצוות לא תעשה של בשר וחלב חלה ביום השבועות. כמו כן, מצוה קי"ג במנין המצוות שבספר החינוך, היא שלא לאכול בשר וחלב. מצווה זו היא מצוות הס"ו במנין מצוות לא תעשה, ומקבילה ליו"ט שני של שבועות, החל ביום הס"ו מר"ח ניסן שהוא ראש חודשים ראשון לחודשי השנה שממנו מתחילים לספור ספירת הימים והחודשים (רי' חיים ויטל, ספר עצרת).

יא. בדרך רמז דכתיב (במדבר כח, כו) "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם" "חדשה לה' בשבועותיכם" ר"ת "חלב" (הגהות מוהר"א אזולאי תצד ב).

יב. טבעו של חלב, שהוא מתקיים ואינו מתקלקל, רק בכלים שפלים ככלי חרס. בכלי כסף או זהב הוא יחמיץ מיד, וזהו שמרמז לנו באכילת חלב, שגם התורה אינה מתקיימת אלא אצל היהודים שחיים בפשטות ובבני עניים (זיו המנהגים).

יג. על פי המדרש (תהילים ח, ב): בשעה שהמלאכים באו אל אברהם, עשה לפניהם חמאת חלב ובן בקר והם אכלו בשר וחלב, וכשרצה משה לקבל את התורה אמרו המלאכים לקב"ה "תנה הודך על השמים", אמר להם הקב"ה הרי אכלתם בשר וחלב אצל אברהם, ואיך תקבלו את התורה שאוסרת אכילה כזאת?! ולכן אנו אוכלים מאכלי חלב ובשר ונזהרים לא לערבב זה בזה כדי לומר שבזכות מצווה זו קיבלנו את התורה (באר היטב תצד ח).
יד. לפי שגמרו לספור ספירת העומר, ואמרו חכמים שיש לעשות סעודה לגומרה של מצוה (שו"ע תרס"ט בהג"ה מדברי הטור),

המשך בעמוד 24 <<<

הרב יהודה לב בעמח"ס "לב המועדים"

"ונוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום הראשון של שבועות" (שו"ע תצד ג) הטעם למנהג לאכול מאכלי חלב

א. בדומה לשני תבשילים בפסח, שאחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה, כך בשבועות אוכלים מאכל חלב ואחר כך מאכל בשר (טוש"ע תצד, ב).

הטעם שלא תקנו חז"ל בשבועות לקחת ב' תבשילים, כמו שתקנו בליל פסח לקחת זרוע וביצה, משום ששתי הלחם לא היה מאכל אלא לכהנים ולפנים מן הקלעים, ולא היה ניכר גם בזמן הבית בכל בתי ישראל, לכן לא נהגו לעשות זכר לדבר שלא היה ניכר בביתם גם בזמן הבית. עכ"פ יש ללמוד משום דטוב לנהוג כן (אגרות משה או"ח ח"א קט).

ב. לפי שכשהיו ישראל בהר סיני נצטוו על המצוות, ולא היה להם מה לאכול, שהכלים היו אסורים, וגם לשחוט לוקח כמה ימים עד שימצאו את כל מה שנדרש לכך, בדיקת סכין ואחר השחיטה לנקר ולמלוח הבשר ועוד הלכות, ולכן אכלו רק חלב. לזכר זה אנו אוכלים מאכלי חלב (משנ"ב תצד ס"ק יב).

ג. איתא בזוהר (ויקרא צז, ב), שאותן ז' שבועות היו להם לישראל ז' נקיים דוגמת אשה המטהרת מנדתה, וידוע שהדם נעקר ונעשה חלב (בכורות ו, ב), והיינו מדין לרחמים ומנהג אבותינו תורה היא (מג"א תצד ו).

ד. מסמיכת הפרשיות בתורה אנו מוצאים את חג השבועות ליד איסור בשר וחלב, דכתיב (שמות כג, יט) "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוקיך", פסוק המדבר בחג הביכורים, כתוב באותו פסוק "לא תבשל גדי בחלב אימו" וכדי להראות שביום טוב, שאוכלים בשר וכל מעדנים אנו מקיימים את הלאו הזה, ונזהרים בהפרדה גמורה בין חלב לבשר (מטעמים בשם השל"ה).

ה. איתא במדרש: שמונה שמות יש לו להר סיני, ואחד מהם הר גבנונים מלשון נקי כגבינה, על כן אוכלים גבינה בשבועות על שם ההר שקיבלנו את התורה עליו (ר' שמשון מאסטרופאליע בספרו דן ידין מאמר יב כא, לוח דבר יום ביום סיון).

ו. לפי שהתורה אוהבת שפלות, ולכן בימי קדמונים היו לומדים על הארץ, ומאכלי חלב הם מאכלי קטנות כמו שדרשו חז"ל את הפסוק במשלי (כז, כז) "ודי חלב עיזים ללחמן", ביאור די לו לאדם שיתפרנס מחלב גדיים וטלאים שבתוך ביתו, ומבאר רש"י די לך בחלבם ולא תשחט ותאכלם (טעמי המנהגים תרכה).

ז. הגמ' (בכורות ו, ב) מקשה: מנין שמותר לאכול חלב, הרי הוא אבר מן החי? ומתרצת: דכתיב (שמות ג, ח) "ארץ זבת חלב ודבש", ולפי"ז קודם מתן תורה היה איסור אכילת חלב מדין 'אבר מן החי' שהוא חלק מז' מצוות בני נח, ורק אחר מתן תורה הותר להם

מדוע חג השבועות הינו רק יום אחד וכיצד זה קשור ל"עונת המלאכה"?

על שמותיו, תאריכיו וטעמיו – בכתבה שלפניכם

חג מתן תורה: בתפילת שמו"ע של חג אומרים "ותתן לנו וכו' את חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו", לפי שביום זה ניתנה תורה, דקימ"ל כרבנן דאמרי (שבת פו, ב) בו' בסיון ניתנה תורה (מטה משה תרצ). ולא אומרים חג קבלת התורה לפי שקבלת התורה היא בכל ימות השנה ואילו מתן תורה היה רק ביום הזה (מהרי"ל שבועות טוש"ע תצח א).

הטעם שנקבע שבועות בתאריך ו' בסיון - נחלקו בגמרא (שבת פו, ב) מתי ניתנה התורה, ר' יוסי אומר בז' סיון, ורבנן סוברים בו' בסיון, וקימ"ל כר' יוסי (מג"א תצד א).

לפוסקים כרמב"ם הפוסק כמו חכמים, ולא כמו ר' יוסי אתי שפיר (מג"א שם) ועדיין צ"ב לשיטת החולקות.

טעם אחר: לפי שאין אנו חוגגים את היום בו נתן לנו הקב"ה את התורה, אלא חוגגים את היום בו עם ישראל היה מוכן לקבל את התורה, לפי שהקב"ה אמר לספור שבעה שבועות, וביום החמישים הסתיימה ההכנה והיינו מסוגלים לקבל את התורה (מהרש"א ע"ז דף ג ד"ה יום השישי).

טעם נוסף: לפי שיום ו' בסיון הוא היום המסוגל והראוי מצד הקב"ה לקבל את התורה, ויום זה נחשב על ידי מקדש העיתים והזמנים ה' יתברך כיום מתן תורה, אלא שמשה בקש להוסיף עוד יום הכנה משלו ולכן נדחה המעמד ביום אחד, אך הקב"ה מבחינתו נתן לנו את התורה בו' בסיון (מהר"ל תפאר"י פרק כג). טעם נוסף: לפי שהקב"ה רצה לתת את התורה ביום ו', ומשה הוסיף יום משלו, הסכים הקב"ה לדחות את נתינת התורה, כדי ללמדנו כמה גדול כוחם של חכמים עד שביכולתם לשנות את הדבר החשוב ביותר בכל הבריאה את תכלית קיום העולם, ואנו מציינים את יום מתן תורה דווקא ביום זה, בו משה גילה לנו את הכוח שלומד התורה יכול לשנות סדרי עולם ככח מעלת התורה. זמן מתן תורתנו

הטעם שאומרים "זמן מתן תורתנו" [לשון רבים], בשלמא בחג פסח ובחג סוכות שהם ז' ימים, אומרים זמן חרותנו שמחתנו, ואילו

המשך בעמוד הבא >>>

הרב יהודה לב בעמח"ס "לב המועדים"

שמות חג השבועות:

א. חג הקציר: כדכתיב (שמות כג, טז) "וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה".

הטעם בשם זה: על שם עונת החיטים, שחג השבועות חל בה, שמהם מקריבים את שתי הלחם, ראשית כל ביכורי הפירות.

ב. חג שבועות: דכתיב (שמות לד, כב) "וחג השבועות תעשה לך בכורי קציר חיטים".

הטעם בשם זה: על שם שבעה שבועות שסופרים לפניו וביום החמישים חג לה' ולתורה (מטה משה תרצ).

טעם אחר: שבועות מלשון שבועה, שנשבע ה' שלא יחליף אותנו ואנו נשבענו שלא נחליף אותו (אור החיים בספר טור ברקת סימן תצד).

טעם אחר: לפי ששם 'שבועות' כולל בתוכו כל השמות שנתנה התורה לחג הזה, ש' שבועות, ב' ביכורים, ע' עצרת, ת' תורה (בשם הגר"א מווילנא).

ג. חג [יום] הביכורים: כדכתיב (במדבר כח, כו) "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם". הטעם בשם זה: על שם לחם הביכורים [שתי הלחם] מביכורי קציר חיטים, שמקריבם קרבן מנחה בבית המקדש כנאמר (ויקרא כג) "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים, שני עשרונים סולת תהינה חמץ תאפינה בכורים לה'".

ועל שם עונת הביכורים המתחילה בחג השבועות, בה כל אחד מצווה להביא את ביכורי פירותיו של שבעת המינים לפני ה' לבית המקדש.

ד. חג עצרת: אינו מן המקרא אלא חכמים קראו כך לחג זה, כמו שמצאנו (ראש השנה פרק א, משנה ב) "בעצרת [נידונים] על פירות האילן", וכן במסכת חגיגה (פרק ב משנה ד) עצרת שחל להיות בשבת.

הטעם בשם עצרת, מלשון 'עצור', לפי שבכל חג ישנם שני מיני עבודות לקב"ה, אחד מצוות החג כגון בפסח אכילת מצה ומרור וכו', ויש עוד סוג של איסור עשית מלאכה. בחג שבועות ישנו רק עניין אחד, שאנו עוצרים מעשיית מלאכה ועל שם זה נקרא עצרת (טעמי המנהגים תרטו בשם קדושת לוי).

טעם אחר: עצרת מלשון עצור ממלאכה, וכיון שבימי פסח וסוכות אינו עצור ממלאכה, לפי שיש חול המועד שמותר במלאכה בדבר האבד, משא"כ שבועות שהוא יום אחד, ואסור גם במלאכה בדבר האבד, על כן נקרא עצרת על שם שעצורים מעבודה (טעמי המנהגים תרטז בשם קדושת לוי).

טעם נוסף: לפי שעיקר ענינו של חג שהוא שמיני שאחר שבעת ימי חג פסח, שהוא קשור אליהם המשכם וסיומם וימי הספירה אינם מפסיקים ביניהם שהם כחול המועד, ושמיני הוא כשמיני עצרת שאחר הפסח ולכן קראו עצרת כלומר עצרת של פסח (מטה משה תרצ).

על האדם ומעייפת אותו, על כן אוכלים מאכלים קלים של חלב (שערי ימי הפסח פרק ד).

טעם אחר: כיון שיש ענין לאכול מאכלי חלב, ויש מצוה לאכול בשר ביו"ט, עדיף לאכול מאכלי חלב בלילה שאז יש פחות חיוב שמחה ואת הבשר ביום שאז עיקר חיוב השמחה (שם).

סמך לאכילת מאכלי חלב בלילה: כתב בספר משנת יעקב, על פי מה שכתב שהטעם באכילת מאכלי חלב, לפי שצריך לעשות סעודה לגמרה של מצוה, וא"כ צריך לעשות סעודה לגמרה של מצות ספירת העומר, ואם יעשה בבשר ויין אין היכר בדבר שעושה הסעודה לגמרה של מצוה, לכן אוכלים מאכלי חלב. ומפני שסעודת מאכלי חלב באה בשביל גמרה של מצוה צריך לעשותה בלילה שזה זמן גמר המצוה.

הטעם לנוהגים לעשות קידוש חלבי ואחר כך סעודה בשרית לצאת ידי כל הדעות, כדברי המג"א (תקמו ב) שאומר שעיקר שמחת יו"ט נוהגת בלילה, ולדעות שאין שמחה אלא בבשר ויין וצריך לאכול בשר גם בסעודת היום (דרכי תשובה פ"ט ס"ק יט).

הטעם לנוהגים לאכול סעודה חלבית ביום לטעם של המשנ"ב לקמן, לפי שבליילה עדיין לא נאסר עליהם אכילת חלב אלא ביום. וכן לטעם של הרמ"א זכר לשתי הלחם, שתי הלחם הקרבתם ביום היא (שערי ימי הפסח שער יב).

על כן עושים סעודה עם מאכלי חלב, שכן אם יעשה סעודה עם בשר, אין בזה היכר שעושה לשם גומרה של מצוה אלא לשם יו"ט, על כן עושים סעודה זו במאכלי חלב (מדרש פנחס אות נ הו"ד במשנת יעקב).

טו. לפי שביום מתן תורה נעשה עם ישראל כבריה חדשה, ונהפכו להיות כקטן שנולד, ע"כ היו זקוקים למאכלי חלב שהוא מאכל רפואה לילדים ותינוקות (ספר עצרת).

טז. מיד כשקיבלו עם ישראל את התורה, נעשו תשושי כוח, מפני שהתורה מתשת כוחו של אדם וע"כ אכלו מאכלי חלב שהוא רפואה, ומחזירה כוחו של אדם לקדמותו (לב דוד מהרב החיד"א). זמן האכילה

ישנם מנהגים שונים לגבי זמן אכילת מאכלי חלב יש הנוהגים לאכול בסעודת ליל החג, וכן נהג בעל הקה"י (אורחות רבינו ח"ב עמוד צח אות ג),

יש שנהגו לעשות קידוש חלבי בבוקר, ואחר כך סעודה בשרית (דרכי תשובה סימן פ"ט ס"ק יט),

יש שנהגו לאכול בסעודה בבוקר. ומיהו לעשות שתי סעודות חלבי אין ראוי, כיון שיש מצווה לאכול בשר ויין (הגריש"א לקנות חכמה 4 עמוד 2).

הטעם לנוהגים לאכול סעודה חלבית בלילה כיון שנוהגים להיות ערים בליל שבועות, ואכילת בשר מכבידה

א) "היום הזה באו מדבר סיני", ואומר (דברים כו טז) "היום הזה ה' אלוֹקֵינוּ מצוֹרֵךְ" (מטה משה תרצ, בשם בעל עקדת יצחק ס"ז).

הטעם שחג השבועות הינו רק יום אחד לפי שהוא בעונת מלאכה, וחס הכתוב לבטל ישראל ממלאכתם, משא"כ פסח וסוכות שאינם בעונת מלאכה (ספרי דברים פ' ראה פסקא קמ). ולכן גם נקרא עצרת יותר משאר המועדים, אע"פ שלשון עצרת נזכר בתורה גם על שמיני עצרת ועל שביעי של פסח לפי שנעצרים בו מלאכה, משא"כ פסח וסוכות שאינם באיסור מלאכה. הטעם שחוגגים חג זה ב' ימים בחו"ל משום ספיקא דיומא, והרי אין מקום לספק כלל, אפילו בזמן שקידשו על פי הראייה תמיד היה חל ביום שתמו מ"ט ימי הספירה

כדי שלא תחלוק במועדות התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעים לשם, עושים שני ימים אפילו יום טוב של עצרת (רמב"ם פ"ג מהלכות קידוש החודש הלכה יב).

הטעם שניתנה תורה בחודש השלישי [סיון] ולא בחודש הראשון [ניסן]

אמר רבי יצחק: ראויים היו ישראל בשעה שיצאו ממצרים שתינתן להם התורה מיד, אלא אמר הקב"ה עדיין לא בא זיום של בני, שיצאו עכשיו משעבוד טיט ולבנים, ואין יכולים לקבל את התורה מיד, משל למלך שעמד בנו מחוליו אמר לו מורו למלך ילך בנך לבית הספר שלי, אמר עדיין לא בא זיו פניו של בני ואתה אומר לו לילך לבית הספר אלא יתעדן שניים או שלושה ירחים במאכל ומשתה ויבריא ואח"כ ילך לבית הספר, כך אמר הקב"ה יתעדנו בני שנים שלושה ירחים במן ובבאר ובשליו ואחר כך אני נותן להם את התורה (קהלת רבה פרק ג).

בר"ה ויו"כ שהם יום אחד בלבד אמרינן יום תרועה, יום סליחה, וא"כ לפי"ז היה ראוי לומר יום מתן תורה.

לפי שיום זה אינו ממש יום מתן תורה, לפי שלא ניתנה כולה ביום זה אלא בשמונה זמנים ניתנה: א. לאדם הראשון ציווה ו' מצוות. ב. לנח ציווה מצות אבר מן החי. ג. לאברהם אבינו נתן מצות ברית מילה. ד. ליעקב ציווה מצות גיד הנשה. ה. ליהודה נתן מצות יבום. ו. במצרים קיבלו מצות קידוש החודש, פסח ופדין בכור. ז. במרה "שם שם לו חק ומשפט" (שמות טו כה), ואמרו חז"ל (סנהדרין נז, א) שבת וקצת דינים במרה ניתנו. ח. ובו' בסיון כל התורה כולה, ולכן אומרים "זמן מתן תורתנו" שהוא הזמן השמיני (מטה משה תרצ).

טעם אחר: דאינו יום מתן תורה דבג' ימים ניתנה התורה, כמבואר בגמרא בפסחים (סח, ב) דקבלת התורה נמשכה ג' ימים, תחילת הקבלה היתה בה' סיון שאמרו 'נעשה ונשמע', ובו' בסיון היתה המחשבה הראשונה לתת את התורה וע"י מחשבה זו ברא הקב"ה את העולם, ובו' בסיון היתה נתינת התורה בפועל, ולכן בו' בסיון אומרים זמן מתן תורתנו. גם בזמן חז"ל, שקידשו את החודש על פי הראייה, שבועות היה יוצא בה' סיון או בו' או בז', כיון שימים אלו נקראים זמן מתן תורה (צל"ח פסחים סח, ב).

הטעם שלא הזכירה תורה יום מתן תורה לפי שאין צורך להזכיר את יום קבלת התורה מאחר שאם אין תורה אין בכלל מצוות, וכמו שלא רצו למנות מציאות הבורא בכלל המצוות שאם אין בורא אין מקום למצוות (מטה משה תרצ). טעם אחר: לפי שלא רצה הבורא ליחד יום, לפי שבכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו היום קיבלה, כדכתיב (שמות יט

האם מותר לברור פסולת עם חלק מהתערובת?

ובאיזה אופן ניתן להסיר את התוית שעל גבי החלה?

הרב משה גרין

העצם ומוצץ את הלחלוחית שיש עליה, הרי זה מותר לכל הדעות, משום שפעולה זו מוגדרת כחלק ממעשה האכילה ולא כהוצאת הפסולת מן האוכל.

ג. תוית המודבקת על גבי חלה - אסור להסירה משום אסור בורר, אולם אם מסיר קליפה דקה מהחלה יחד עם התוית - הרי זה מותר לכל הדעות, כיון שהתוית אינה פסולת המעורבת בכל החלה, ואין בהסרתה תיקון של כל החלה, אלא היא מעורבת בנקודת המגע שלה בחלה בלבד, וכיון שהפריד את מקום המגע שלה יחד עמה, אין כאן הפרדה של פסולת ממאכל.

ד. תפוח שנרקב מקצתו, או עוגיה שחלקה נחרך בשעת האפייה, וכדומה, ואותו מקצת אינו ראוי לאכילה, (אף אם בשעת הדחק הוא ראוי לאכילה) - אסור לחתוך את החלק המקולקל לבדו, שהרי זה בורר פסולת ממאכל. ואם חותך עמו מעט מהחלק שאינו מקולקל - תלוי הדבר במחלוקת הנ"ל, כיון שהסרת החלק המקולקל מהווה תיקון לכל התפוח; אך אם חותך במרחק מהחלק המקולקל, הרי זה מותר לכל הדעות.

[ביה"ל שיט, ד, ד"ה הבורר, ד"ה מתוך,

וד"ה חייב; חזו"א או"ח נג; אר"ש ג, סד-סט, ובהערות]

אסור להסיר בשבת פסולת המעורבת במאכל, משום אסור 'בורר'. ונחלקו הפוסקים בנוגע להוצאת פסולת מתוך התערובת, כאשר נוטל יחד עמה מעט מהמאכל: לדעת המשנה ברורה הדבר מותר, משום שאינו מפריד את הפסולת מהאוכל בפני עצמו; ולדעת החזון איש הדבר אסור, משום שגם באופן זה נתקן המאכל הנותר ונברר מהפסולת שהיתה מעורבת בו.

אולם, כאשר נוטל יחד עם הפסולת כמות גדולה מהמאכל, באופן שאינו מוגדר כנטילת פסולת מן האוכל אלא כחלוקת התערובת לשני חלקים, או כשמדובר בפסולת שאינה מוגדרת כמעורבת עם כל המאכל, אלא רק בנקודת המגע שלה המאכל - מותר הדבר אף לדעת החזון איש.

ומספר דוגמאות לדין זה:

א. גרעין של לימון שנפל לסלט - אסור להוציאו ממנו, משום שבורר פסולת מן האוכל, ואם מוציא יחד עם הגרעין מלוא הכפית מהסלט - תלוי הדבר במחלוקת הנ"ל, אך אם מוציא מהקערה מלוא הצלחת מהסלט - מותר הדבר לכל הדעות.

ב. האוכל חתיכת דג או עוף שיש בהם עצמות, ומוציא עצם עם מעט בשר - תלוי הדבר במחלוקת הנ"ל. אולם, אם מוציא את

כיצד יש לנהוג כשתיק התפילין נופל לארץ בשבת?

והאם מותר להוציא את הטלית מתיק התפילין בשבת?

הרב משה גרין

ובשעת הדחק ניתן להקל, ולכן אם נפלו תפילין על הארץ והן מונחות בבזיון, צריך להרימן, אך אין לטלטלן למקום אחר, אלא להניחן בסמוך במקום שאינו בזיון להן. ויש שהורה לאחד ההחליט שהוא חפץ לשבת במקום שבו נפלו התפילין, ואז יותר לו לטלטלן לכל הדעות, כיון שזהו לצורך מקומן. וכן אם שכח את התפילין בכיס הטלית, מותר להוציאן ממנו ולהשתמש בטלית, משום שזהו טלטול לצורך מקומן, המותר לכל הדעות; אך לכתחילה יש להוציא

את הטלית בערב שבת.

[שו"ע שח, ד, ומשנ"ב כד; ביאורים ומוספים דרשו, 32 ו-35]

נחלקו הפוסקים אם תפילין הן 'מוקצה': יש אומרים שאף על פי שאסור להניחן בשבת לשם מצוה, מותר להניחן שלא לשם מצוה, ולכן הן נחשבות ככלי שמלאכתו להיתר. ואף שעיקר ייעודן להנחה לשם מצוה, כיון שהפעולה עצמה מותרת, ורק המחשבה לשם מצוה היא האיסור, אין זה מחשיב את מלאכת הנחת התפילין למלאכת איסור, וממילא הן נדונות ככלי שמלאכתו להיתר. ויש אומרים שאסור

להניחן בשבת שלא לשם מצוה, ולפיכך נחשבות התפילין ככלי שמלאכתו לאיסור, ואין לטלטלן אלא לצורך מקומן.

מצות לימוד התורה ביום ובלילה

וכדביאר המשנה ברורה סימן רל"ח סעיף א', שמשכ' הרמב"ם להזהר בכל לילותיו - הכוונה אפילו בלילי הקיץ הקצרים, שצריך ללמוד לפחות מעט קודם השינה.

וכן פסק השו"ע (סי' רל"ח) שצריך להזהר בלימוד הלילה יותר מבשל יום, והמבטלו - ענשו מרובה.

וכתב המשנ"ב מה שאמרו חז"ל בע"ז (דף ג:) "שכל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום" שנאמר: "יומם יצווה ה' חסדו (בזכות) ובלילה שירה עמי".

מנהג ישראל קדושים להיות ערים בליל שבועות ולעסוק בתורה כל הלילה, וכתב המשנ"ב (סי' תצ"ד) בשם האריז"ל שמי שער כל הלילה, ולא ישן כלל ועיקר, ועוסק בתורה - מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה זו.

ולפי האמור יתכן, שכדי לזכות בכתרה של תורה ביום הקדוש של מתן תורה, לומדים בלילה, שמעלתו גדולה מלימוד היום האמור, ועוד טעמים נתבארו בפוסקים.

הנעור בלילה - לא יברך על נטילת ידיים, אלא אם עשה צרכיו קודם התפילה אז יטול ידיו ויברך. ברכת 'אלוקי נשמה' והמעביר שינה' וכן ברכות התורה - ישמע ממי שישן ויכוון לצאת ידי חובה.

שאר ברכות השחר אפשר לברך בעצמו. ברכת הציצית יברך על הטלית גדול ויכוון לפטור את הטלית הקטן. ובחור שאין לו טלית ישמע מאדם נשוי ויכוון לצאת.

ויהי רצון, שנזכה כולנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה הקדושה באהבה.

דף קכ"א: מבואר בגמ' באחד הטעמים, שיום ט"ו באב נחשב יום טוב כיון שבאותו יום גמרו לכתוב עציץ לצורך המזבח, ופירש רשב"ם שהיו שמחים, כיון שהשלימו מצוה גדולה זו.

רבינו גרשום פי' שהשמחה היתה, כיון שכשעסקו בכריתת עציץ היו מתבטלים מתלמוד תורה וכשפסקו עשאוהו יום טוב שמכאן ואילך היו עוסקים בתלמוד תורה.

עוד אמרו בגמ' שט"ו באב הימים מתקצרים ויש חובה להוסיף בלימוד בלילה, והמוסיף יוסיף. פירש רשב"ם שהמוסיף ללמוד בלילות יוסיף אריכות ימים שנאמר: "כי הוא חייך" ונאמר: "כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך".

כתב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (פ"ג הי"ג): אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה. לפיכך, מי שרוצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה, אכילה, שתיה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה.

היה צד להבין שעדיף לישון ביום ולהיות ער בלילה כדי לזכות

לכתרה של תורה, אך זה ודאי אינו, שהרמב"ם בעצמו בהלכות דעות (פ"ד ה"ד) כתב שמספיק לישון שמונה שעות ביממה והיה בסוף הלילה עד שתעלה השמש. הרי שהנהגה הראויה היא לישון שמונה שעות בלילה.

אלא, ביאור דברי הרמב"ם, שכל לילה יקפיד ללמוד חוץ מהשינה,

ובאו כולם בברית יחד תכניות חיסכון בקצבאות ילדים

יש להכניס את הקצבאות לקופות כשרות כדי שלא להיכשל בריבית המועד להירשם הוא עד חג השבועות זמן מתן תורתנו.

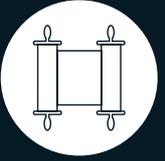
מי שלא נרשם, הכסף יועבר מאליו להשקעות באיסורי ריבית וחילולי שבת. הדרך להירשם פשוטה וקלה: חייג עכשיו *2637

ובחר באחת משלושת הקופות "מיטב דש", "פסגות" ואו "הראל".
ובחר במסלול הלכה בקופה הנבחרת.

כפי הנראה ישנם אנשים שעדיין לא נרשמו, לכן כל אחד לאחר שבחר בעצמו יודיע לקרוביו וידידיו את הדרך להירשם.

וניכנס לברית מתן תורה ללא ריבית.

סיכום שבועי בדרך היומית בהלכה

האם ניתן לברך 'הגומל' על נס שנעשה לאחר? האם עושים 'הטבת חלום' בשבת? מה מברכים בלידת בן ובת יחד?

ברכת 'הגומל'

- כפי שלמדנו, ההולך בדרך העוברת במדבר ובים - חייב בברכת "הגומל". ולכתחילה יש לברך עד היום השלישי לסיום דרכו, אך בדיעבד, ניתן לברך ברכת 'הגומל' לעולם.
- מנהג בני ספרד לברך 'הגומל' לאחר כל דרך שאומרים בה תפילת הדרך. ומנהג בני אשכנז שלא לברך 'הגומל', אלא לאחר דרך העוברת במדבר או בים, שיש בהן סכנה מיוחדת.
- לדעת השולחן ערוך, לאחר כל מחלה שמחמתה הוצרך החולה לשכב במטה, מברך 'הגומל'. ולדעת הרמ"א אין לברך אלא לאחר מחלה - או טיפול רפואי - שיש בהם סכנה שמחללים עליה את השבת.
- מי שהתחייב אביו, או רבו המובהק, בברכת 'הגומל', ראשי לברך בדרך שבח ותהילה, ולא בתור ברכת חובה: "ברוך... הגומל טובות שגמל לאבי - או 'לרבי' - כל טוב".

'הטבת חלום'

- 'הטבת חלום' נעשית באופן זה: החולם עומד לפני שלושה, ואומר: "חֲלָמָא טְבָא חֲזָאִי"; והם עונים: "טְבָא הוּא וְטְבָא לְהוּי, רַחֲמָנָא לְשׁוּיָה לְטַב, שְׁבַע זְמַנִּין לְגַזְרוּ עֲלֵה מִן שְׁמַיָא דִּי לְהוּי טְבָא וְיַהּוּי טְבָא".
- 'הטבת חלום' - מצוה היא, וחל עליה הכלל: "זריזים מקדימים למצוות", ולכן ראוי לקיימה מיד כשמתאפשר, וניתן לקיימה אף בשבת.

תענית חלום'

- חכמינו ז"ל אמרו: "יפה תענית לחלום כאש לנעורת", שהיא פסולת הפשתן הנשרפת באבחה אחת; כלומר, אם חלם חלום רע שיש בו ממש לרמז על רעה העתידה לבוא, התענית מבטלת את הגזרה.
- החזון אי"ש הורה, שבזמננו אין להתענות כלל על חלומות, והעיד על עצמו שכך מנהגו; והורה לומר את התפילה להטבת חלום הנאמרת בשעת ברכת כהנים.

ברכות ההודאה על הטובה ועל הרעה

- כשרואה אדם את הגשם הראשון לאחר תקופת בצורת, צריך לברך ברכת ההודאה. יש אומרים שדין זה אמור גם בזמננו; ויש שמסופק אם בזמננו, שניתן לייבא מים ממדינה אחרת, צריך לברך.
- בתוכן ברכת הודאה בעת ירידת גשם, יש הבדל בין מי שיש בבעלותו שטח חקלאי ואין לו אשה וילדים או שותף, לבין מי שיש לו אשה וילדים או שותף; וביניהם לבין מי שאין שטח כזה בבעלותו.
- השומע שמועה טובה הקשורה אליו, וגורמת לו לשמחה יתרה - מברך 'שהחיינו'. ואם טובה זו קשורה גם אליו וגם לאחרים - מברך: "הטוב והמטיב", דהיינו שהשי"ת הטיב לו וגם לאחרים. וכן השומע שמועה רעה רח"ל הגורמת לו צער רב - מברך: "ברוך... דין האמת"; וחייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך על הטובה בשמחה.

ברכת ההודאה בשעת לידה

- בעת לידת בן, מברכים האב והאם 'הטוב והמטיב', ואף כאשר יש להם כמה בנים. ובלידת תאומים, יברכו על שניהם יחד; אך אם בָּרְכוּ על האחד קודם לידת השני, ישובו ויברכו על השני.
- בעת לידת בת, אף אם האב והאם שמחים במיוחד, וכגון שהיו להם כמה בנים והשתוקקו ללידת בת - אינם מברכים 'הטוב והמטיב'. אולם, בפעם הראשונה בה רואים את הבת, יברכו 'שהחיינו'.
- אם נולד ילד בעל מום, כגון 'תסמונת דאון' - יש אומרים שאין לברך את ברכות ההודאה; ויש אומרים שהדבר תלוי לפי הענין, ופעמים שצריך לברך.

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

סיפורי צדיקים

גלין רנ"ז
שנה ו' תשע"ז

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תורה למשפחת קיימן על ידי שיר ליהודים במונה

סיפורי חז"ל

רבי בון הלך יום אחד בדרך, פגש אותו ילד אחד ואמר לו: רבי וכי רוצה אתה שאלך עמך בדרך ואשמש לפניך? אמר לו "לך", הלך אחריו, בדרך פגש את רבי חייה ורבי אבא ורבי יהודה ברבי יוסי, אמרו לו וכי אתה לבדך ואין לך מי שישא משאך אחריו? אמר להם ילד אחד כאן שהולך אחרי, אמר רבי חייה ראוי היית להתחייב בעצמך, לפי שאין עמך עם מי שתדבר בדברי תורה, וישבו בשדה תחת אילן אחד, פתח רבי יהודה ואמר: בקריאת שמע יש רמ"ח תיבות, מאתים ארבעים ושמונה מילים כמניין רמ"ח איברים של אדם. בתוך כך הגיע אותו הילד עייף מהדרך וישב לפניהם ושמע אותם הדברים, וקם על רגליו ואמר: הלא בקריאת שמע אין שם אלא רמ"ה מאתים ארבעים וחמש מילים תיבות, אמר לו רבי חייה שב בני שב, שמעת בזה דבר מהו? אמר לו כך שמעתי מאבי, שבקריאת שמע יש רמ"ח תיבות חסר שלוש למניין האיברים של אדם, כידוע ישנם רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איבריו של אדם, ושס"ה שלוש מאות ששים וחמש לא תעשה כנגד שס"ה גידים שיש באדם, ומה תקנתו? תקנו החכמים שהשליח ציבור חוזר ואומר את שלוש המילים האחרונות "ה' א-לוהיכם אמת" ובוה משלים רמ"ח מילים. באו החכמים ונשקוהו וקראו עליו "זכל בניך לימודי ה'" (ישעיה נ"ד י"ג)

(זוהר חדש רות)

פרשת השבוע

וכהנה, אך בין כל החפצים היה דבר מה שהוא שווה אצלי כל הון דעלמא, כתב היחוס שלנו המגיע עד דוד המלך ע"ה, את הכתב הזה לעולם לא נוכל לקבל בחזרה. רק עכשיו הבין הילד את עומק צערה של אימו, הוא ניסה לדבר על ליבה ויקרא בקול מרגש. אל תדאגי אמא, אנחנו נכתוב כתב יחוס חדש, כתב היחוס יתחיל ממני.

מבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא בישראל (א' - ג')
מסופר על הרה"ק רבי חיים בעל ה"דברי חיים" מצאנו זיע"א, שבהיותו בן ארבע שנים בלבד כבר ידע בעל פה את כל התרי"ג מצוות, כפי שסידרן הרמב"ם זיע"א. שאלו את חיים הפעוט מה ראית ללמוד בעל פה את כל תרי"ג המצוות? והוא השיב: נוכחתי כי חיילים חייבים לדעת בעל פה את כל הפקודות היוצאות מפי המפקד, אנחנו היהודים חיילים אנו בצבאו של ה', ועל כן עלינו לדעת בעל פה את כל פקודותיו וחוקיו, והיות ואני משתוקק להיות חייל טוב בצבא ה' לכן למדתי בעל פה את החוקים.

שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' למשפחותם לבית אבותם (א' - ב')

מסופר: יחוסו של המגיד הקדוש ממעוריטש זיע"א הגיע עד רבי יהודה הנשיא ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל. בהיותו ילד בן שמונה פרצה דליקה בבית הוריו ויהי בל הבית למאכולת אש. בחסדי ה' ניצלו כל בני הבית, אך הדירה וכל החפצים שבתוכה נשרפו כליל. הצרה נגעה ללב כולם, אך בעיקר ניכרת היתה על פני האם עקרת הבית, בשום אופן לא יכלה להתנחם, ימים עברו שבועות חלפו ועדיין עמד האסון נגד עיניה. פעם כאשר חזר דוב בער הקטן הביתה ומצא את אימו בוכה על ביתם שנשרף. פנה אליה בשאלה, אמא יקרה, מה לך כל הבכי והקינה, הלוא בטוחים אנו בחסדי ה' שימלא את חסרונו. השיבה אמו של המגיד: בני יקירי, אינני מבכה לא את הבית לא את החפצים ודברי הערך שהיו למאכולת. אש את כל אלו ימלא ה' ויחזיר לנו כהנה

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 8:18 ת"א: 8:21 ר"ת: 8:54

זמני כניסת השבת
ירושלים: 7:01 ת"א: 7:16

זמני כניסת השבת
ירושלים: 7:01 ת"א: 7:16

הבעל שם טוב, אבל אם אתה רוצה שאני אברך אותך, תצטרך לבוא אלי למעזיבו, ודרך אגב אוכל לתת לך עצה טובה, הואיל ואצלנו במדינה יש מחסור גדול בין, כשתבוא אלי כדאי שתקח איתך מאה חביות יין מהמין המשובח ביותר, תוכל להרוויח על כך טבין ותקילין.

זמן רב עבר מאז הביקור אצל היהודי שהצטיין בהכנסת אורחים, ותלמידי הבעל שם טוב כבר שכחו ממנו לגמרי. פעם אחת אמר הבעל שם טוב לתלמידיו, היום הגיעה לעיירה חבורה של קבצנים, לכו ואמרו להם שאני מזמין אותם לסעודת השבת. התלמידים התפלאו למשמע דברי רבם, מאז ומתמיד נהגו קבצנים וסתם עוברי אורח לבוא לעיירה, כשכל צורכיהם היו על חברת הכנסת אורחים שדאגה להם ללינה ולאוכל. והנה עכשיו מזמין אותם הבעל שם טוב אליו הביתה. כאשר הקבצנים התיישבו ליד השולחן, קרא הבעל שם טוב לאחד מהם והזמינו לשבת לידו, האם אתה מכיר אותי? שאל הבעל שם טוב הקדוש את הקבצן.

כן, השיב היהודי הקבצן, הייתה לי הזכות לארח את הרבי ותלמידיו בביתי שבכפר לפני כך וכך זמן. התלמידים שישבו סביב השולחן עשו את אוזניהם כאפרכסת, כדי לא להחסיר אף מילה מהדו שיח שהתנהל בין הבעל שם טוב ובין הקבצן, נו, ספר לנו מה קרה לך מאז אמר הבעל שם טוב לאורח. והלה פתח את פיו וסיפר: כאשר הרבי אמר לי כי בבואי אליו למעזיבו יברך אותי שאזכה לחיי העולם הבא, ויחד עם זאת יעץ לי להביא עמי מאה חביות של יין משובח. האמנתי בכל דברי הרבי, לא חשבתי פעמיים ומיד מכרתי את כל מה שהיה לי, וקניתי מאה חביות יין. יצאתי לדרך ועברנו ביער, לעת ערב פרצה סערה גדולה וגשם זלעפות ירד, כאילו השי"ת רצה לשלוח שוב מבול לעולם, הדרך נשטפה כליל והעגלות לא יכלו להמשיך ולהתקדם.

ירדתי מן העגלה השארתי את הכול בידי העגלונים, והלכתי לחפש בית או פונדק כלשהו שבו אוכל לבלות את הלילה. מרחוק הבחנתי באור קטן שהבהב באפילה, והתחלתי ללכת לאותו כיוון, עד מהרה הגעתי ויצא לקראתי יהודי זקן בעל זקן שיבה והזמין אותי במאור פנים להיכנס פנימה. בפנים הבית היה חם ומאיר וגם הזקן האיר לי פנים עד שהחיה את נפשי.

ליומא דהילולא של הבעש"ט הקדוש זיע"א (חג השבועות) פעם אחת אמר הבעל שם טוב הקדוש זיע"א לתלמידיו, בואו ואראה לכם מכניס אורחים אמיתי. מיד ציווה לרתום את הסוסים לעגלה להתכונן לדרך ועד מהרה הייתה כל החבורה בדרכה אל יעד בלתי ידוע. הגלגלים של העגלה נעו במהירות וגמאו מרחקים, עלו להר וירדו לבקעה וחזור חלילה, עד שלבסוף כאשר השמש עמדה לשקוע, הגיעו לכפר ונעצרו ליד בית מרוח. מהפונדק יצא במרוצה יהודי וקרא במאור פנים: "הנה אורחים, אורחים יהודים יקרים". היהודי ניגש אל כל אחד מבני החבורה ובירך אותם לשלום, והזמין אותם להיכנס לביתו, בואו רבותיי, היכנסו הביתה, תנוחו קצת, תאכלו משהו ותחיו את נפשותיכם, יחד עם זאת תחיו גם את נפשי. הרי לא בכל יום מזדמן לי כאן לקיים מצוות הכנסת אורחים. "אולי מוטב שניסע לעיר הקרובה" אמר הבעל שם טוב הקדוש, שם יהיה לנו מקווה, נוכל להתפלל בציבור ולשמוע קריאת התורה.

"אצלי יש גם מקווה, גם ספר תורה ויחד איתכם יהיה גם מנין." אמר הפונדקאי שביקש והתחנן שלא יסרבו לקבל את הצעתו ויסכימו להתארח אצלו, הוא הוסיף ואמר כי אם ירצו דווקא להתפלל בשבת בעיר, יוכלו לגשת לשם ברגל כי המרחק אינו עולה על מחצית תחום שבת. בסופו של דבר נאות הבעל שם טוב לבקשת הפונדקאי להתארח אצלו לזמן מה. האיש שאירח אותם חי בתנאים צנועים למדי, אולם הוא העמיד לרשות האורחים את החדרים הטובים ביותר שבביתו ועשה את הכל כדי להנעים את שהותם אצלו. אחרי שהתפללו מנחה וערבית, הזמין הכפרי את אורחיו להסב ליד שולחן ערוך, והוא אישית עמד עליהם לשרתם. בשבת בבוקר צעדה כל החבורה לעיר הסמוכה כדי להתפלל בציבור, ואילו במוצאי שבת ערך הכפרי מלווה מלכה כיד המלך, ואף הזמין אורחים נוספים מהעיר ומהכפר, ושמח שמחה גדולה כאילו היה זה אצלו חג גדול. הבעל שם טוב ותלמידיו בילו ימים אחדים במחיצתו של הכפרי ששירת אותם באופן אישי ולא חסך כל מאמץ כדי שירגישו טוב. לפני שנסעו משם, שאל הבעל שם טוב את המארח אם יש לו בקשה מסוימת? "בקשתי היחידה היא שהצדיק יתפלל עבורי שאזכה לחיי העולם הבא," השיב הכפרי. "הדבר שאתה מבקש נתון למעשה בידך," השיב

משל ונמשל

לפום צערא - אגרא

משל למלך גדול, שרצה לבנות ארמון מלוכה מושלם בהדרגה. כינס את טובי האדריכלים לתכננו, גייס את טובי הבנאים לבנותו, ולא חסך כל מאמץ כדי שייבנה הארמון בפאר ובהדרגה, ואכן, כאשר כילו לבנותו, לא היה כמוהו ליופי. עתה ביקש המלך שטרקלין הארמון המשמש להיכל המלוכה, יהיה המפואר ביותר. קרא לארבעה מגדולי הציירים במדינה, והורה לכל אחד מהם לצייר קיר אחד בטרקלין. ידע כי התחרות ביניהם תפיק את המירב והמיטב. ואמנם, שלושה מהם עבדו ועמלו במרץ רב והשקיעו את כל יכולתם וכישרונם במלאכתם. הצייר הרביעי חבק ידיים, התעצל ולא החל בעבודה. דיברו עמו, המריצו אותו, איימו עליו - ולשוא. השלושה סיימו את מלאכתם - יצירות אמנות למופת. אז התעורר הצייר הרביעי לפעולה. מיהר ושייף את הקיר, החליקו למשעי, ואז כיסהו בצבע מבריק מלוטש כראוי, וכל שלושת הקירות השתקפו בו. הכותל שלו היה היפה מכולם. שלושת הציירים כעסו מאוד על חברים. הייתכן? הם עמלו ויגעו, טרחו בכל כוחם - והוא נהנה מפרי עמלם, קוטף את פירות כשרונם! אך מה יכולים היו לעשות? חרקו שיניים והמתינו לביקורו של המלך. המלך הגיע וסקר קיר אחר קיר. התפעל מהרעיונות, מעושר הצבעים, מהאמנות ומהאומנות. עבר מהקיר הראשון לשני ולשלישי. ואז עמד לפני הקיר הרביעי - ונעתקו המילים מפיו. כל שלושת הקירות השתקפו בו במיזוג ובהרמוניה נפלאה! אמר המלך: "קיר זה יפה כמו כל השלושה יחדיו, מגיע עבורו שכר כמו עבור כל השלושה!" והציירים שומעים וליבם נופל. אשר יגורו בא. נטל המלך שקים מלאים מטבעות זהב, והורה לתלות שק על כל אחד משלושת הקירות. כל צייר יטול את שכרו התלוי על הקיר שלו. ובקיר הרביעי - ישתקפו שלושת השקים כאחד, וזה יהיה שכרו של הצייר הרביעי.

המשל: השכר ניתן כפי היגיעה וכפי שנאמר: "לפום צערא - אגרא" (אבות ה', כ"ב), לפי הצער מגיע השכר.

(מתוך מאמר)

למחרת בבוקר התפללתי, ולאחר מכן נפרדתי ממנו לשלום והלכתי חזרה לעגלות שלי, אולם שוד ושבר, לא מצאתי אותן, הן נעלמו כאילו בלעה אותן האדמה. בהתחלה חרה לי הדבר מאד ונכנסתי לעצבות, אולם לאחר מכן התאוששתי וחשבתי לעצמי שבעצם אין לי כלל מה להצטער, כי ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך, ובטח הכל לטובה. התחלתי ללכת בגפני, עד שפגשתי חבורת קבצנים שהצטרפתי אליה ואיתם יחד באתי לכאן למעזיבוז.

הקבצן השתתק ועיני כולם פנו עתה לעבר הבעל שם טוב הקדוש, כולם רצו לדעת מה יאמר הצדיק על סיפורו התמוה של היהודי בעל מכניס האורחים. הבעל שם טוב מצידו פנה אל הקבצן ושאלו: האם התחרטת על כך שביקשת ממני ברכה שתזכה לחיי העולם הבא, אולי היית מעדיף לקבל בחזרה את רכושך האבוד? חס וחלילה אמר הקבצן, הרבי שואל, האם אני מסכים להמיר את חלקי בעולם הבא תמורת מאה חביות יין? לא רבי, אני מסכים להישאר כל ימי קבצן ולהיות נע ונד, ולזכות בחיי העולם הבא. "הנה, הנה זה מה שרציתי לשמוע ממך," אמר לו הבעל שם טוב, יהודי חייב להיות מוכן לתת את הכול בשביל האמונה, לאכול פת במלח, לשתות מים ולישון על הארץ, ולקבל ייסורים באהבה. אתה קיימת את זה, ולכן תזכה לחיי העולם הבא. חיוך של אושר נשתפך על פניו של הקבצן המרוד, ואילו הבעל שם טוב הקדוש המשיך ואמר: אתה הרי חושב לעצמך: לפני כמה זמן יצאת מבייתך ועכשיו אתה תהיה נע ונד יחד עם חבריך זמן רב, טעות היא בידך, בעזרת השם יתברך מחר יגיעו העגלות עם חביות היין שאיבדת ביער, אתה תמכור אותם ברווח גדול, ושוב תוכל לקיים את מצוות הכנסת אורחים בהידור כמו קודם, ועוד יותר מזה, ובנוסף לכך גם תזכה לחיי העולם הבא. הבעל שם טוב קירב מאוד את הקבצן המדומה ודיבר רבות על ערכה הרם של מצוות הכנסת אורחים בעולם הזה ושכרה בעולם הבא.

למחרת היום אכן הגיעו העגלות עם החביות כדברי הבעל שם טוב. מכניס האורחים נהיה לעשיר גדול והמשיך להכניס אורחים ביד רחבה.

צ'ין אדם לחברו

פקחותו של הצדיק עזר לאלמנה

מסופר על הרה"ק רבי ישראל דה"א אהבת ישראל" מויזניצא זיע"א (יומא דהילולא ב' סיון), שהיה נוהג בכל ערב ללכת עם הגבאי שלו לטייל כחצי שעה. פעם אחת הגיע בדרך טיולו עד בית גביר אחד שהיה מנהל בית הבנק המקומי. הלה היה מן הנאורים והמשכילים ולא היה מחסידי הרבי כלל. משהגיע לשם דפק על דלת הבית, וכשהמשרת פתח את הדלת נכנס לפנים והגבאי אחריו. היה הדבר תמוה לגבאי מה זה ועל מה זה נכנס פתאום לכאן, אבל לא ההין לשאלו דבר. וכשראה שהרבי נכנס הלך בלי אומר גם הוא אחריו. כשלתע ראה בעל הבית את הרבי בא לביתו, חרד לקראתו וקיבלו בהדרת הכבוד, כי היה איש מנומס. הגישו לו כסא לשבת והרבי ישב איזה זמן בלי לדבר כלל. לא הרחיב בעל הבית לשאל את הצדיק בעצמו מה לידידי בביתי. ופנה בלחישה אל הגבאי ושאלו לפשר הביקור הזה. השיבו הגבאי כי גם הוא בעצמו אינו יודע כלום. אחרי כן קם הרבי מכיסאו נפרד מבעל הבית והלך לו. ובעל הבית הלך מפני הכבוד ללוות את הרבי וליווהו עד ביתו. משהגיעו ליד בית הצדיק והגביר התכונן לחזור הביתה, לא יכול היה להתאפק עוד ופנה אל הרבי בשאלה, ימחל לי הרבי על שאלתי, הנה בביתי לא היה מן הנימוס לשאלו משום מה כיבדני בביקורו? אבל עתה רוצה אני לדעת את סיבת הביקור. השיב לו הרבי הלכתי לביתך לקיים מצוה. וברוך השם שקיימתי את המצוה. תמה הגביר איזה מצוה? רבותינו אמרו, השיב לו הרבי 'כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר

דבר שאינו נשמע'. ובכן אם אני אשב לי בביתי ואתה נמצא בביתך, איזו מצוה תהיה או כשלא אומר לו את הדבר שאינו נשמע. צריכים ללכת לאותו האיש הבלתי שומע לביתו, ושם לא לומר לו ואז תהיה המצוה כתיקונה, וכך עשיתי. אבל, אמר לו הגביר ימחל הרבי להגיד לי את הדבר אולי אשמע, לא, אמר לו הרבי, מובטחני כך שלא תשמע, וככל שהרבי סירב מלהגיד לו את הדבר כן גברה הסקרנות של הגביר יותר ויותר לדעת את הסוד, והפציר הרבה בצדיק שיגלה לו את הדבר שאינו נשמע. עד שלבסוף נעתר לו הרבי ואמר לו, הנה אלמנה פלונית והיא עניה מרודה חייבת לבית הבנק שלך סכום כסף מסויים על המשכנתא של ביתה. בימים הקרובים עומד הבית להימכר על ידי הבנק במכירה פומבית, והיא האלמנה תצטרך לצאת החוצה. חפצתי לבקש ממך שתמחל את החוב לאותה אלמנה, אבל לא אמרתי לך את בקשתי משום אותה המצוה שלא לומר. אבל, אמר לו הגביר בתימהון איך אפשר דבר שכזה, הלא החוב איננו חוב פרטי שלי אלא של הבנק, ואני אינני אלא המנהל של הבנק אבל לא בעליו ואדוניו, והסכום הוא של כמה מאות רייניש. אם כן הלא הוא הדבר, הפסיקו הרבי, אשר דיברתי שלא תאבה ולא תשמע. והרבי הפסיק את השיחה ונכנס לביתו. והגביר אף הוא הלך לו לביתו, אבל הדברים נכנסו כחץ ללבו של הגביר ולא נתנו לו מנוח, עד שלבסוף הכניס מכיסו את כל החוב של האלמנה לקופת הבנק והאלמנה נשארה בביתה.

הילולא דצדקיא

שבת קודש ב' סיון

הרה"ק רבי ישראל מויזניץ ב"ר ברוך (אהבת ישראל - תרצ"ו)
הרה"ק רבי חיים אלעזר ב"ר צבי הירש ממונקאטש (מנחת אליעזר (תרצ"ו)

יום ראשון ג' סיון

הרה"ק רבי יעקב שמשון מפשיטוקע ב"ר יצחק (תקס"א)

יום שני ד' סיון

הרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדינוב ב"ר דוד (תרמ"ה)

יום שלישי ה' סיון

הרה"ק רבי זאב וואלף הלוי מזיטומיר (תקנ"ז)

הרה"ק רבי גרשון אשכנזי ב"ר יהודה (עבודת הגרשוני - תרכ"ג)

יום רביעי ו' סיון

דוד מלך ישראל חי וקים בן ישי (ב"א תתקכ"ד)
רבי חיים ב"ר בצלאל מוירמייזא (באר מים חיים על פירשי' - שמ"ח)

מוריניו הבעש"ט הקדוש רבי ישראל ב"ר אליעזר (תק"כ)

הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור (אמרי אמת) ב"ר אריה יהודה לייב (תש"ח)

יום חמישי ז' סיון

הגה"ק רבי ראובן זעליג ב"ר צבי בענגיס אב"ד ירושלים ת"ז (תשי"ג)

יום שישי ח' סיון

הרה"ק רבי ישכר בעריש מזידיטשוב ב"ר יצחק אייזיק מכפר ספרין (תקצ"ב)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

הרה"ק רבי אברהם מרדכי דה"אמרי אמת" מגור זיע"א (יומא דהילולא ו' סיון) היה אומר: חג השבועות הוא לב של כל השנה. ונותן כח לכל השנה. ועל זה נאמר (שה"ש ה' ב') 'אני ישנה ולבי ער ישנה' בגימטריא שס"ה כנגד ימי השנה. 'ולבי ער' בחג השבועות, ולכן נוהגים להיות נעורים כל הלילה.

גליון רנ"ח
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבל"א

תורה למסורת קיימן על אישור ליהודים במונה

סיפורי חז"ל

ויחי קולות וברקים

כשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו. וכל מלכי עובדי כוכבים אחותם רעדה בהיכליהם, ואמרו שירה. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ושאלו אותו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם? אמר להם כבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא. אמר להם כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. שאלו ומה קול ההמון ששמענו? אמר להם חמדה גנוזה יש לו בבית גזיו, שהיתה גנוזה אצלו תשע מאות שבעים וארבעה דורות קודם שנברא העול וביקש ליתנה לבניו. מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום.

(זבחים קט"ו - א')

פרשת השבוע

ששוכח אחר כך לגמרי את דברי הרבי, אלא רק בעת ששומע דברי תורה יוצאים מפי הרבי יש לו התעוררות לטובה, גם זה יש לו שייכות לרבו, כמו שאנו אומרים ב"אקדמות" "זכאין כד שמעתון, שבח די שירתא, קביעין כן תהון, בהנהו חברתא" רוצה לומר: אפילו אלו ש"זכאין" רק בעת ששומעים בלבד, גם כן יהיו "בהנהו חברתא". החסידים מצאו נוחם בדברים הקדושים של רבם ויצאו ממנו בשמחה לבית הכנסת להתפלל.

תיקון ליל שבועות

מסופר על חסיד אחד שישב פעם בליל שבועות ליד שולחנו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, ונכנס הרהור בלבו: הלא הלילה הזה צריך לומר "תיקון ליל שבועות", וכאן אינני מקיים את זה. הרגיש הרבי במחשבתו של החסיד ואמר לו: "תערוך לפני שולחן" (תהלים כ"ג - ה) הוא ראשי תיבות של "תיקון ליל שבועות".

זכאין כד שמעתון (מתוך אקדמות) מסופר: פעם התוועדו חסידים שבאו לחג השבועות אל רבם הרה"ק שר שלום מבעלזא זיע"א, ואחד מגדולי החסידים שאל את חבריו החסידים: הנה נסיעתנו לבעלזא עולה לו בממון וביגיעה ובזמן, ובעולם העליון מסתמא יהיה רבינו במקום גבוה נבדל ונישא מאתנו, וא"כ מה יש לנו מנסיעתנו לכאן. והחליטו להיכנס אל הקודש פנימה ולהציע טענה זו לפני רבם. בבוקר של יום ראשון של שבועות אסף החסיד חבורה גדולה של חסידים ונכנסו אל הצדיק והציעו טענתם. והשיב להם הרה"ק מבעלזא: לו זו בלבד שמי ששומע דברי תורה מהרבי ומעיין בהם בכל עת, ומוציא מהם תכלית לעבודת הבורא ית"ש, שבוודאי יש לו שייכות להרבי להיות בעולם העליון בחברתו, אלא אף מי שזוכר רק לעתים רחוקות דברי תורה ששמע מרבו, גם כן יש לו שייכות לרבו, ולא עוד אלא אפילו מי

זמני השבת

זמני יציאת החג
ירושלים: 8:21 ת"א: 8:24 ר"ת: 8:57

חג השבועות

זמני כניסת החג
ירושלים: 7:03 ת"א: 7:19

סיפורו של הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א בחג השבועות

מעשה שנהג הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א, לספר בכל חג שבועות, אחר קבלת התורה: הצדיק המפורסם ר' שמשון מעיר וויען הנקרא "ר' שמשון ווינער" היה חשוב ומקורב למלכות, פעם אחת שאל אותו המלך: מדוע עם בני ישראל הם משוקעים בגלות זה זמן ארוך, ואיזה חטא גרם להם זאת? ויען ר' שמשון ויאמר: אין זה אלא מפני קנאה ושנאת חנם שיש ביניהם. ולא האמין המלך לדברים האלה ויאמר שהתשובה היא לא נכונה, וכי אם לא תהיה לך תשובה אמיתית עד זמן מסויים, אז נקום ינקם בעם בני ישראל. כאשר שמע ר' שמשון ווינער את דברי המלך, הלך לביתו ועשה שאלת חלום, והודיעו לו מן השמים שהתשובה שענה למלך, היא התשובה הנכונה והברורה והאמיתית, ובל ישוב מדבריו הראשונים, והוא יראה שלבסוף המלך ממילא יאמין לו.

ויהי יום אחד בראשית החורף, ירד שלג גדול מאד מן השמים, ובימים אלה היה דרכם של החיות השורצים ביערות, לרוץ ביער. וילך המלך יחד עם יועציו ליער לצוד ציד, והלכו כמה פרסאות מהעיר ליער, כשהגיעו ליער נפרדו איש מעל אחיו לחפש אחר חיות לצוד אותם, וגם המלך נפרד מהם והלך לבדו לצוד, ותעה ביער עד לעת ערב, והם לא ידעו כי מלכם תעה ביער ואינו מצליח לצאת, כי חשבו כי הלך לביתו. ויהי כאשר הלך ביער בלילה, ראה מרחוק אור מאיר כי היה קרוב לכפר בעבר הנהר, הלך המלך עד שהגיע לנהר, ופשט את מלבושיו העליונים ועבר את הנהר, ויצא מהנהר ערום ויחף, וכך נכנס לכפר הסמוך לנהר, והלך בכפר מבית לבית, וכל הבתים היו נעולים ואף אחד לא פתח הדלת, כך הלך והסתובב בכל הכפר במשך זמן רב, עד שמצא ערל אחד שביתו היה פתוח, ויהי כאשר ראה אותו הערל, נבהל ממנו כי חשב אולי רוח או שד הוא, ויגרש אותו מעל פניו. ויאמר אל לבו המלך: אם אלך אל ערלים יעשו לי כולם כמו זה הערל, אלך אל יהודי לאכסניא – ובודאי יעשה חסד עמי.

וכן עשה, הלך לבית אכסניא של יהודי, והיהודי פתח לו הדלת והכניס אותו. ותאמר לו אשתו: אולי יגנוב הערל אצלנו מעות או כלים. ויאמר היהודי: עם כל זה צריכים

אנחנו ליתן לו מקום ללון, כי הוא איש כמו שאר אנשים. וביקש המלך שיתנו לו צלוחית יי"ש עם עוגה להחיות את נפשו, ונתנו לו, ואח"כ עלה ושכב על התנור, באמרו שמאוד קר לו, ונתן לו היהודי את ה'פעלץ' (המעיל) שלו כדי שיתכסה עמו ויחם לו, ותאמר לו אשתו עוד הפעם: אני מציע לך שתיוהר, כי הערל הזה יגנוב את ה'פעלץ' שלך ויברח. ויאמר היהודי: הנה לא אכבה את הנר, ואשאר ער כל הלילה כדי להשיגח שלא יברח הגוי.

ויהי בהשכמת הבוקר, ויקם היהודי לומר תהלים, שירות ותשבחות להשי"ת כמנהגו, שאל אותו המלך איפה אני נמצא והאם הכפר רחוק מעיר המלוכה וויען?, וכמה פרסאות יש מווינער?, ויען האיש ויאמר: דרך ארבע פרסאות היא, וביקש המלך שישכור לו סוס ועגלה לנסוע עמה לווינער, ויען האיש ויאמר: לא צריך לשכור עגלה, אנכי יש לי עגלה קטנה, ובשמחה אמלא את בקשתך והוליק אותך לווינער. ויאמר המלך: כרצונך אעשה ואכן אסע עמך, אולם לא בחינם, נקבה לי שכרך. ויאמר שרוצה ד' פערציגער (סכום מסויים), ויאמר המלך שיתן לו כשנגיע לווינער, אולם בתנאי שיתן לו את ה'פעלץ' לכסות את עצמו על הדרך, כי הוא סובל מאד מהקור העז. ותאמר לו אשתו בלשון הקודש: הנה האיש הערל בסוף יהרוג אותך בדרך, גם יקח את ה'פעלץ' שלך, וגם לא ישלם לך בעד היי"ש ובעד הקיכלעך (עוגיות) שאכל, ויברח לך. ויען האיש ויאמר לאשתו: אל תפחד, אני אומר לך שהוא בן אדם כמו שאר האנשים ואין מה לדאוג.

ויעלו השנים אל העגלה ויסעו לעיר המלוכה "ווינער", וכבואם העירה, שאל האיש את המלך: לאן אתה רוצה שניסע בתוך העיר?. ויען המלך ויאמר: תיסע לחצר המלך. ויען האיש: בוודאי ענוש יענישו אותנו אם אנחנו נעמוד שם, ויאמר המלך: אל תירא ובל תחת, אני אתרץ את הכל. ויבואו עד שער המלך, אז קפץ המלך מהעגלה, וינס הביתה לבוש עם ה'פעלץ' של היהודי, וכל בני ביתו של המלך, כשראו שהמלך האובד שב לארמון, שמחו עמו מאד. והאיש עם העגלה נשאר לעמוד בחוץ ויירא מאד, עד כי פקד המלך להכניסו הביתה. ויהי בראותו שמכניסים אותו לבית המלך פחד מאד. ויאמר המלך, לבל יירא כי לא יעשה לו מאומה, רק ידבר עמו דברים אחדים. ויבוא לפני המלך, וישאל אותו המלך: האם מכיר אתה אותי?, ויאמר האיש: אנכי לא ראיתיך מעודי עד היום הזה.

צִיּוּן וְנִמְשָׁל

התורה היא מקור חיותנו

מה רבים הם הימים העוברים עלינו בביטול תורה ובעיסוק בדברים בטלים, אין אנו שמים על לב כיצד עובר עלינו הזמן בבטלה בלא תורה שהיא חיינו ואורך ימינו. וכל מעיינינו אך ורק בענייני העולם הזה, כגון להשתכר ממון הרבה ונדמה לנו שממון זה שאנו צוברים יעמוד לנו בשעת הצורך ובו נוכל להציל גם את נפשנו. אם כך אנו סבורים אין אנו אלא טועים.

משל למה הדבר דומה לעשיר שבנו יחידו חלה ונפל למשכב. אי אפשר היה לראות עליו שחולה הוא, ברם חש היה עצמו בכל רע ולא היה בו כוח לעמור על רגליו. אמרו הרופאים כי אין הם מוצאים שום חולי מיוחד, ואין זאת אלא שלקה הבן בחוסר דם חמור, לכך לא יועילו שום תרופות רגילות. ורק דרך אחת יש להעלות לו ארוכה, והיא להוציא מגופו של אדם בריא מנה גדולה של דם ולהעבירה לגופו של הבן החולה, ושב ורפא לו. הלך העשיר ובה אל העניים שבעירו ואמר להם הרי אני נותן לכם כל ממון שאתם מבקשים ובלבד שתתנו לי רשות להוציא מנה של דם מגופו של אחד מילדיכם כדי להעבירה אחר כך לגופו של בני החולה, שכן אנושה מחלתו וזוהי רפואת היחידה. אמרו לו העניים, מוכנים ומוזמנים אנו לעשות למענך בממון זה שאתה רוצה לתת לנו כל מלאכה וכל עבודה שבעולם, אבל להוציא דם מגופו של ילדנו ולתתו לך בשביל רפואת בנך. זאת לא נוכל לעשות, שהרי הדם הוא הנפש והוא מקור חיותו של אדם. ואיך נפקיר את חיי ילדנו למען בצע כסף.

הנמשל: התורה היא מקור חיותנו וממנה לנו תוצאות חיים, בלי לימוד תורה משולים אנו לעץ יבש שחרב מעיינו, ועליו נובלים כבעל חיים שדלל מקור דמו, וסכנה גדולה צפויה לנו ללקות באפיסת כוחות. ברם הללו באים ואומרים תקנה יש לנו, ניקח ממון שצברנו בימים של ביטול תורה ונתן אותו לתלמידי חכמים, ומהם נקנה חלק משכרם המגיע להם בעד לימוד תורה. הכיצד יעלה על הדעת שיימצא מישהו שירצה למכור בכסף את מקור חיותו? על זה הן אמר החכם מכל אדם 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוו יבוז לו'. משום כך חייב אדם לתת יפה את דעתו על העניין הזה, ולהשתדל בכל כוחו לקבוע עתים לתורה כל עוד יש בידו לעשות זאת, כדי שלא תהא נפשו חסרה את עיקר חיותה ושורש חייה.

(הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א)

ויאמר המלך: אבל אנכי כן מכיר אותך היטב, ואני יודע מעמדך, ואני גם יודע סך רכושך ואיזה מטלטלין יש לך, וגם מה הכמות שלהם, ויאמר לו הכל. ויען האיש ויאמר: אין חכם כחכמת המלך, הלא יודע הוא מה בחדרי בית של בן כפר. ויאמר המלך: אני הוא האיש שהלילה הזה הייתי בבית מלונך והחיית אותי, וסיפר כל הדברים לפני שריו ויועציו איך הנכרים סגרו הדלתות, ואיך רק האיש הישראלי הזה החיה אותו.

וישאל אותו המלך: כמה מגיע לך בעד היי"ש והקיבעל, ובעד שכר הנסיעה בעגלה, שיעשה עמו חשבון. גם שאל אותו: מה שאלתך ובקשתך עבור הטובה שעשית לי. עמד האיש ושתק ולא ענה מאומה. שאלו אותו אנשי הבית: אולי רצונך בעשרה כסף?, ושתק. ויאמרו אליו אולי חמישים? אולי מאה? והמשיך היהודי לשתוק. המשיכו ושאלו אותו: אולי הוא רוצה אלף או מאה אלפים? סבורים היו שאינו מרוצה. ויאמרו: אולי רצונך כפר שלם עם שדות וכרמים, ולא ענה להם. ויאמרו לו: אם אינך מסכים לקבל המתנות שרצון אדוני המלך ליתן לך, נשלם לך רק לפי החשבון ולא יותר. ויען האיש ויאמר: כי כל זה איננו שווה לי כנגד הטובה שעשיתי, רצוני שאדוני המלך ימלא לי שאלתי ויעשה את בקשתי, והוא, בדבר היהודי הדר בכפר השני הסמוך לכפר שלי, ושמו ראובן, והוא בא בכל שבוע לכפר שלי לקנות כל הסחורות והעורות ושאר העניינים, יפקוד המלך פקודתו, למחות בו שלא יבוא עוד מעתה ועד עולם לכפר לקנות.

ויהי כאשר שמע המלך את דבריו אמר: עתה אני רואה כי ר' שמשון דובר אמת היה והיה צודק בתשובה שנתן לי, כי באמת הקנאה והשנאה בין האחים בני ישראל גדול מאד, והודה לדברי ר' שמשון. וקרא את ר' שמשון, וסיפר לו את כל מה שעבר עליו. ור' שמשון עשה את החשבון כמה מגיע לאיש זה מהמלך, והמלך נתן לו בנוסף מתנות רבות ויקרות, והאיש הלך לדרכו לשלום.

(סיפורי יעקב)

צ'ין אדם לחברו

אוהב שלום ורודף שלום

כותב הגאון הקדוש רבי חיים פלאג'י זיע"א בספר 'רפואה וחיים' וזה לשונו: "כי אני הגבר ראתה עיני מיום שעמדתי על דעתי, כי כל איש ואשה, משפחה ומשפחה, מדינה ומדינה, עיר ועיר, שהיו ביניהן מחלוקת, לא יצאו נקיים הב' כיתות ולקו בין בגופן ובין בממונם. ומי שיש בו דעת יעמיק בזה מאד ולעולם יוותר משלו בין בגופו ובין בממונו. ויצא הפסדו בשכרו, שיהיה לו שכר טוב בעולם הזה ובעולם הבא, מסיבת כי היה אוהב שלום ורודף שלום.

היטבת לזולת היטבת לעצמך

מסופר: הרה"ק רבי שלום בער הרש"ב מליובאוויטש זיע"א צוה לבנו הרה"ק רבי יוסף יצחק הרי"צ זיע"א, לנסוע למקום פלוני לעזור לאחד מחסידיו בעל עסק. כשחזר רבי יוסף יצחק מנסיעתו, נכנס אל אביו ואמר: אבא ביצעתי שליחותך, עשיתי טובה לפלוני, השיבו אביו טעית בני, עשית טובה לעצמך לא לפלוני, שהרי אמרו במדרש (ויקרא רבה ל"ד י') "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית". הקב"ה עשה טובה לפלוני, ואילו אתה אינך אלא שלוחו של מקום.

אבא קר לי

הרה"ק רבי אליעזר זוסיא פורטוגאל זיע"א מסקולען, נודע בצדקותיו ומעשי החסד שלו לטובת הזולת. במיוחד התפרסם בטיפול מאות יתומים שבורי לב, שהכניסם לביתו, גידלם וטיפחם, השיאם וסייע בידם להקים בתים נאמנים בישראל.

מסופר: פעם בליל חורפי קופא, הקור חדר עד לשד העצמות, הבחין הרבי באחד היתומים הרועד מקור באמצע שינתו, פסע הרבי באופן חרישי הוריד את השמיכה מעל בנו הוא כיום האדמו"ר מסקולען שליט"א וכיסה בה את היתום. התעורר הבן ויתן את קולו בבכי "אבא קר לי". הרגיע אותו אביו כמיטב יכולתו והסביר לו בלשון רכה את גודל הזכות והמצוה שעשה בויתורו למען יתום. תוקף ההרגעה פעלה למשך זמן קצר, ובינתיים הצינה גברה ושוב נשמע קול בכי: "אבא קר לי". במילות ליטוף והשקטה אבהית, ניגש הרבי למיטת בנו ולחש באזניו: ידעתי בני ידעתי מצוקתך שהיא גם מצוקתי, אך חשוב נא מי מבין שניכם יותר מאושר? ודאי שאתה, שהרי יש לך אל מי לזעוק "אבא" ואילו היתום גם את זה אין לו.

הכרת הטוב

עוד אחת ממידותיו של הרה"ק בעל ה"אמרי אמת" מגור זיע"א, היתה להכיר טובה לכל מי שעשה חסד עמו אי פעם, אפילו בדבר קל שבקלים, גם עשרות שנים שחלפו מאז המקרה לא החלישו את רגשי הכרת הטוב בלבו. כמו המעשה כדלקמן: בילדותו בגור שיחק פעם הצדיק עם חבר ליד שפך ה"ווייסיל" ונפצע ברגלו, נשא אותו הילד החבר בורעותיו הביתה. כשחלפו מאז עשרות שנים נכנס אצלו חבר זה והציג את עצמו בשמו, מבלי לזכור כלל את המאורע דלעיל, אולם הרבי שהכיר לו טובה זכר היטב והעיר בחיוך וזכר אתה אצל ה"ווייסיל"?

הילולא דצדקיא

שבת קודש ב' סיון

הרה"ק רבי ישראל מויוניץ ב"ר ברוך (אהבת ישראל - תרצ"ו)
הרה"ק רבי חיים אלעזר ב"ר צבי הירש ממונקאטש (מנחת אליעזר (תרצ"ו)

יום ראשון ג' סיון

הרה"ק רבי יעקב שמשון משיטיווקע ב"ר יצחק (תקס"א)

יום שני ד' סיון

הרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדינוב ב"ר דוד (תרמ"ה)

יום שלישי ה' סיון

הרה"ק רבי זאב וואלף הלוי מזיטומיר (תקנ"ז)

הרה"ק רבי גרשון אשכנזי ב"ר יהודה (עבודת הגרשוני - תרכ"ג)

יום רביעי ו' סיון

דוד מלך ישראל חי וקים בן ישי (ב"א תתקכ"ד)
רבי חיים ב"ר בצלאל מוירמזיא (באר מים חיים על פירשי' - שמ"ח)

מורינו הבעש"ט הקדוש רבי ישראל ב"ר אליעזר (תק"כ)

הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור (אמרי אמת) ב"ר אריה יהודה לייב (תש"ח)

יום חמישי ז' סיון

הגה"ק רבי ראובן זעליג ב"ר צבי בענגיס אב"ד ירושלים ת"ז (תשי"ג)

יום שישי ח' סיון

הרה"ק רבי ישכר בעריש מוידויטשוב ב"ר יצחק אייזיק מכפר ספרין (תקצ"ב)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

מסופר על הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנז זיע"א, שפעם היה זה יום או יומיים אחר חג השבועות, שלא יכול היה להכניס לפיו שום דבר מאכל או משקה, ובני הבית חרדו לקראתו. והשיב להם הרי אני עדיין שבע מקדושת הכתר ביו"ט.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

במדבר סיני (א, א) - במדבר בגימטריה גרים עם האותיות, לרמז שהתורה נתנה דוקא במדבר, כדי שיבואו הגרים ויתגורו. (קולו של יעקב)

באהל מועד (שם) - בגימטריה קנ"ט עם הכולל כמנין פסוקי הפרשה, וכמנין נוטריקון התבות באהל המועד היתה בו השראת השכינה, ואחרי החזקת השכינה בו ירדו המלאכי השרת, וקשרו ב' פתרים בראש כל אחד ואחד מישראל, וכן כנוטריקון השבטים היו הולכים בארבעה זנלים במדבר, ועל כל העמים נפלה אימתה ופחד, המן היו אוכלים, בענן פסו, גם באר דמרים הולכת אתם. (אסוד השמו)

כליזכר ללגלגתם (א, ב) - בגימטריה אלו עלידי שקלים בק"ע, שקד נמנו. (תולדות אברהם יצחק)

נשיאי מטות אבותם (א, טז) - נוטריקון אמן, ותבת ראשי שאחריה נוטריקון אמן יהא שמה רבא, וסופי התבות העדה נשיאי מטות אבותם הו מיתה, לרמז שהנהגה בעגית אמן יהא שמה רבא, פותחים לו שערי גן עדן. (כרם ד"ל)

ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר יהוה אתי משה בהר סיני ואלה שמות בני אהרן הכהן גדב ואביהוא אלעזר ואיתמר (ג, א-ג) - בגימטריה לא מזכיר אלא בני אהרן ונקראים תולדות משה, שלמדן בתורה, שכל המלמד את בריהו בתורה הוא כבנו וכאלו ילדו, כדברי חז"ל שבני אהרן נחשבים בני משה. (מגנות)

מחלי ומושי (ג, ט) - מחלי נוטריקון חכס-לב יקח מצות, ופסוק זה דרשו חז"ל על משה רבנו, והוא קרמו בשם ומושי שעולה בגימטריה משה טוב, כפי שנאמר על משה רבנו ותרא אתו כייטוב הוא. (אור החמה)

זאת עבדת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים (ד, ד) - רמזות כאן שלש המצות המוטלות על נשות ישראל, מנשים באהל תברך, והן נוטריקון קה"ת - קדשה, הדלקת הנר, תרומת חלה, ועליהן זכות הנשים בקדש הקדשים ליאור באור ה' על פני השכינה. (מחנה דן)

בגשתם אתי קדש (ד, יט) - נוטריקון אבק, רמז למוקב בספר חסידים על רבנו יעקב ברי יקב, שכבד בזקנו לפני ארון הקדש. (אור משה)

ספורים בפרשה

יהנו בני ישראל איש עלימחנהו ואיש עלידגלו (א, נב)

בעיר פינסק התגורר סוחר יהודי בשם מאיר, שכנה בשם 'מיטשע'. פעמים רבות היה נוסע לפטרבורג הנירה לצרכי מסחרו, ופעם אחת פשחור משם, פגשו ידיד בשם ר' וליול, שהתענגו אצלו על הנעשה בעיר הגדולה. לשמע שאלתו נאנח הסוחר ואמר: "דע לך, שגזרה רעה ממשמשת ובאה על עם ישראל, שכן שמעתי בחצר המלוכה בפטרבורג, כי החלטה יצאה מאת המלכות לגרש את היהודים שמתגוררים בכפרים, ולהעבירם אל הערים הגדולות". זמן קצר לאחר מכן, נכנס ר' וליול לרבו ה"בית אהרן" מקרלין, והרבי התענגו אצלו אילו חדשות שמע ממיתשע הסוחר ששב מפטרבורג. בלב כבד ספר החסיד את השמועה הקשה, והרבי שקע בשברון-לב. בליל שבת קדש היה שרוי בדאגה רבה, ולפתע נער והחל לספור: "בימי של מורי וחונני רבי מרדכי מקרמניץ, החלו השלטונות לגרש את היהודים הכפריים, והוא נשבר מאד מהגזרה וסגר את עצמו בך. ובלייל שבת קדש, בעת שחונני ישב ליד שלחנו והחל לומר את הפיוט 'כל מקדש שביעי כראוי לו, כל-שומר שבת פדת מחללו, שכרו הרבה מאד, עצר ושאל מהו השכר? והשיב מיד 'על-פי פעלו' - 'על-פיו נעשה ונפעל הכל'. ואמר אני מרדכי, גם-כן שומר שבת, ולכן אומר אני איש עלימחנהו ואיש עלידגלו, ואמנם באותו שביע בטלה הגזרה". ה"בית אהרן" סים את דבריו והנאספים הבינו, כי כד פעל ישועה בדרך נס. ואמנם, מיד לאחר שבת התקבלה הבשורה הטובה כי הגזרה התבטלה. וכאשר שמע זאת מיטשע הסוחר, השתומם ואמר: "דעו לכם שמעשה נסים יש כאן, כי כאשר שהיתי בפטרבורג שמעתי כי הדבר מני וגמור אצלם, והנה התבטלה הגזרה בנס".

תולדות אהרן ומשה (ג, א) - שכל המלמד את בריהו תורה, כאלו ילדו (רש"י) המשגיח רבי גד איזנר, נודע באיש חנוך מבהק, ומסירותו לתלמידיו היתה מיוחדת. בנפשו הרגישה הבין לנפש חניכיו, ורגיל היה לומר, כי השיטה הנכונה בחנוך היא להתנהג כגפרור בוער. כשמחזיקים אותו במאון הוא ככה מיד, אלא יש להטותו ולאפשר לשללבת שתעלה, ואז לישרו אטיאט. וכך היה מפרש את דברי חז"ל "כל המלמד את בריהו תורה, כאלו ילדו" - "כל אימת שבא המחנך להעניש את התלמיד, ישנו בנפשו 'כאלו ילדו', כאלו הוא בנו, ויחשב אם גם אז היה מענישו או מותר לו מחמתו עליו".

ה"חקל יצחק" מספינקא, חבב כל תלמיד משיבתו כאלו היה בנו יחידו. פמנהג הישיבות בימים ההם, היו התלמידים אוכלים 'מים' אצל תושבי העיר, ובשנים מאחרות יותר אכלו במסעדה שנפתחה בסמוך לישיבה. אולם יום אחד בשבוע, ביום שלישי שהכפל בו כי טוב, היו כלל תלמידי הישיבה, למעלה ממאה, אורחיו של הרבי בעצמו וסועדים על שלחנו. ספר אחד משרידי התלמידים, כי פעם הסב לסעודה בשלחן הרבי ביום התלמידים, אך עוד לפני שהספיקו לחלק את המנות, נקרא אל אביו שבא לבקר. המחלקים דלגו על מקומו ולא הניחו בעבורו מנה, אולם פשחור ראה להפתעתו, כי הרבי לא חלק באותו יום שירים פמנהגו, אלא פסה את צלחתו והמתין עד שהתלמיד חזר. אזי הושיט לו את צלחתו המלאה כדי שישביע את לבו, מתוך מסירות אבהית וערנות לכל תלמיד כאלו בנו.

היה היה

שאו אתראש פליעת בני ישראל

דברי הרמב"ן פאן: "כי הבא לפני אבי הנביאים ואחיו קדוש ה', והוא נודע אליהם בשמו, יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא מסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם. וכן לכלם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן. כי ישימו עליהם עינם לטובה, יבקשו עליהם רחמים". מהיום מקור למנהג החסידים, למסר פתקה לידו הצדיק בצרוף פדיון נפש, להפקד בדבר ישועה ורחמים.

היה זה בשנת תר"ח, בהיות רבי אריה מרדכי רבינובויץ מפוריסוב, אחד מארבעת הארזים שנטע רבי יהושע אשר מפוריסוב בנו של 'היהודי הקדוש' מפשיסחא, אברך צעיר לימים כבן ט"ו, לאחר שהקים את ביתו שנה קדם לכן, עם בתו של רבי אברהם זליג ארליך מנכבדי זולין. כמנהג הימים ההם היה האברך סמוך על שלחן חותנו, ושם זכה ליהנות מאורו של רבי שמשון צוקר מזולין, מהאריות שבחבורת 'היהודי', שגם היה קשור בקשרי חתון במשפחתם. בעקבות חתנו, נסע רבי אריה מרדכי אל רבי יחזקאל מקוזמיר שנודע באחד מצדיקי הדור 'היהודי' המלכילי העיד עליו ש"יש לו צורת אברהם אבינו", ואף הוא נמנה בין תלמידי 'היהודי'. היה זה בקר אהד, באשר לזולין נכנס אדם רדוף-סערה ובפיו בשורת איוב. "פליט אנוכי מקוזמיר, לאחר שמגפה קשה פרצה בה והארץ משפלת. רבים מבני העיר נמלטים ממנה, ואולם הרבי מסרב לטובה, שלא להותיר את הצאן ללא רועה". חישמהר יצאו כמה אברכים כדי להפציר בצדיק לעבר לזולין לתקופת-מה, חבי כמעט-דגע עדי-עברזעם, ועמם היה גם האברך רבי אריה מרדכי, שהיה ראש המדברים והציע לרבי לעבר לעיר מקלטם עד שד המגפה. תחלה קבל הרבי את ההצעה, ואולם לאחר שעינו בגמרא הגיע למסקנה כי אל לו להמלט, אלא לשים מבטחו בה' ולחזק את בני עירו בשעת צרה. "יבולים אתם לחזר לבייתכם", אמר, ופנה בחביבות לרבי אריה מרדכי בדבר אב אל-בנו: "אולם אתה, אריה מרדכי'לה, אתה תותר פה אצלי". בהלה אחזה באברך: "הלא צעיר אנוכי לימים, וירא אני לנפשי שמא אדבק חלילה במגפה הקשה", אמר בקול רועד, ואולם הרבי הרגיעו ואמר בבטחון מלא: "אל דאגה. אני נוטל אותך על כתפי ועל אחריותי, ואני מבטיחך בהרצדקי שלא יארע לך מאומה. אולם תנאי אחד אני מתנה עמך, שלא תצא בכל מביתי ללא רשותי, כדי שלא יארע לך שום נזק חלילה".

שלשה עשר שבועות רצופים, עשה רבי אריה מרדכי בחדרו של רבי יחזקאל, ואותה תקופה לא משה מזכרוננו בלי-מיו. הוא זכה לראות מקרוב את עבודתו בקדש של הצדיק, והיה עד לתפלות הרבות שערך להצלחת בני העיר מהמגפה הקשה. באותם ימים קשים, עמד הרבי ליד החלון הפתוח מחשש הדבקות בגנפי המחלה, והחסידים היו מגישים לו מבעד לחלון את פתקאותיהם כדי להזכר לישועה ורחמים. לאחר קריאת פתקה, היה הרבי מבקש מרבי אריה מרדכי להניח אותה על-גבי השלחן שבחדר, ואולם לעתים הורה לו להניח פתקאות מסוימות על שלחן אחר שעמד בפרקתים. תחלה לא הבין את פשר השנוי בין הנחת הפתקאות על שני השלחנות, ואולם לאחר שקעב אחר הדבר, התפעם רבי אריה מרדכי לראות עד היכן חוזות עיניו הקדושות של הרבי. כל פתקה שהנחה על השלחן הרגיל, היה סמן לטובה והחולה התרפא בדרך גם, ואולם כאשר הרבי מסר בידו פתקה להניחה על השלחן הצדדי, ידע רבי אריה מרדכי כי גורלם של המזכרים בו נחרץ ואין להם עוד תקווה. והנה הגיעה אשה מרת-נפש ודמעתה על-לחיה, ובקשה מהרבי להעמית על גנה שנדבק במגפה. הרבי גנח עמקות למשמע הבשורה האיומה, ובלב כבד הורה לרבי אריה מרדכי להניח את פתקתה על השלחן הצדדי. הפתקה המבעית והמצמרר חזר על-עצמו שש פעמים! ובה אחר זה אבדה האם השפולה את ששת בניה הצעירים במיטב ימיהם, וכל לב נמס לקול בכיתה צעקתה. והנה הגיעה האם בפעם השביעית להזכיר את בנה השביעי, היחיד ששרד עד-פה מהמגפה הקשה. את בכיתה הסוער לא נתן לתאר, ולבו של הרבי כמעט נקרע מרב חמלה ורחמים, ואולם למרות זאת סמן לרבי אריה מרדכי להניח את פתקתה השביעית במספר, על השלחן הצדדי. הפעם לא הצליח רבי אריה מרדכי לעמוד במשימה. הוא לא היה מסוגל לבצע את המשימה כפי שנגדרש, ובדיים רועדות החליט לעשות מעשה והניח פתשאי את הפתקה על שלחן החיים. והנה נעמד הרבי בסמוך לשלחן זה, כדי להתפלל על החולים המזכרים בפתקאות שנערכו עליו, ולפתע עצר את תפלתו ואמר: "אריה מרדכי, האם לא עשית פאן היום משהו? חנורן התפשט על-פני האברך הצעיר, ובקול רועד גאלץ לספר את אשר עשה. "דע לך", אמר הרבי בקול נוקב, "כי לולא ההבטחה שהבטחתי לך כי אטל אותך על-כתפי, היית נהפך כרגע לגל של-עצמות. היתה לי פאן מלחמה קשה של נפש תחת נפש, וחייד היו תלויים בחוט השערה. וכי חושב אתה שמדת אהבת ישראל שלי קטנה משלך? אלא שבשעה שמביאים לפני פתקה, רואה אני בה שהיא לאחר גזר-דיו, וידי כבולות מלהמשיך רפואה מר-השמים. אולם בהיותך בן לאביד הצדיק, הצלחת להמשיך ישועה לאותו בן יחיד, על-אף שפך נגזר דינו". הרבי שקע בהרהורים, ולאחר זמן-מה אמר: "אולם התקון שלך היה בארץ-הקדש, ולשם תעלה ברבות הימים ותתקע בה יתד נאמן". כחצי יובל שנים לאחר מכן, בשנת תרל"ד, השליך רבי אריה מרדכי מאחורי גוו את אדרת ההנהגה והרבנות בפולין, ועלה לארץ-הקדש. ועליתו זו היא שהצילה את משפחתו מגורל צאצאי אחיו שנשפכו רבם ככלם בשואה האיומה, ואלו מחלציו יצאה משפחה ענפה בישראל עד ימינו אנו.

מאורות

ישראל מויז'ניץ ה"אהבת ישראל" ליום ההולולא ב' בסיון תרצ"ו

מגדולי הצדיקים הנוצעים, מנהיגיהם ורבן של ישראל, גאון בתורה ומיחד במדות. נודע באהבתו הגדולה לכל ברי-ישראל, וכך נודע על-שם ספרו "אהבת ישראל". הנהיג את עדת חסידי ויז'ניץ במשך ג"ם שנים, והשפעתו היתה על רבבות מישראל שהלכו לאורו ונהנו ממנו עצה ותושיה. באישיותו התמזגו מלכות בית ויז'ניץ והידי, ופעם פשהלך בחוצות קרקא, פגשו יהודי זקן שהביט בו ואמר לו שהוא דומה לזקנו השבא קדישא מרוזין. מצערותו נודע בהתמדתו העצומה בתורה, עד שזקנתו חששה לבריאותו ובקשה מזקנו הצמח-צדיק שיורזו לנח בלילה. פעם היה שקוע עם אחיו בלמוד, וזקנם האזין להם מהחלון ונהנה משקידתם. לאחר שנגנס פנימה נהלה הכרים, אך הרבי הרגיע ואמר: "שעמה פייטוב סתרה" - כאשר רואים פי התורה טובה וטעמה, אזי לא יכבה בלילה נרה ולומדים לאור הנר פאישון לילה... בהיותו בן י"ד, שלחו אביו יחד עם אחיו שהיה אז בן ג"ג, להבחן אצל רבי יוסף שאול נתנון שנודע בגאון הדור, ולקבל ממנו סמיכה להוראה. בהגיעם לא גלו מי הם, והרב התפעל מאד מידיעותיהם והעניק להם כתב-סמיכה. פעם בקר זקנם את רבי יצחק אהרן איטינגא מלבוב, והלה אמר לו: "שמעתי שיש לךם נכדים שיודעים ללמוד, מדוע אין הם פותחים לי דברי תורה?" והרבי השיבו: "התורה שלנו היא שלא עלימנת להתפאר", ואולם להפצרת הרב בקש מנכדיו לשגר מחדושיהם אל רבה של לבוב.

יוסיף דעת

בין הכינויים והחתימות הנהוגות למשפחות בישראל למשפחות לבית אבות, הוא מנהג הספרדים לחתום אחר השם את התואר 'ס'ט'. הסברים שונים ניתנו לפתרון נוסף זה, והדעה הרווחת היא שהוא 'ספרדי טהור', וכפי שמסביר ה'תורה תמימה' כי הכוונה היא לטהרת הייחוס, לאחר שבתקופת האינקוויזיציה בספרד נאלצו רבים להתנצר למרותן או חיו כאנוסים, אולם אלו שמוסרו את נפשם ולא הסכימו לעבור על דת-ישראל אפילו כלפי חוץ, תמנו עצמם 'ספרדי טהור' לומר שמרו על ייחוסם בטהרה. ויש שהדפיסו כיום סידורים בנוסח ערות המזרח, וכתבו עליהם 'נוסח ס'ט'. אולם דעה זו נדחתה מכך שכבר נמצאה חתימה זו בשו"ת "כרוך ונוטה" לרבי יהודה בן הרא"ש, ושם חותמים כמה חכמים בחתימה זו בתקופה שקדמה בהרבה לגירוש ספרד, וגם מכך שהיו חכמים אשכנזים שחתמו כן כגון 'החכם צבי' ועוד, וכן תימנים כגון מההר"י ועוד. אחרים תרו את הנוטריקון 'סין טין', שהוא תרגום הפסוק בישעיה 'דפס וטיט' - 'סין טין' לשון עושה; ובטעות כתבו רבים שהוא תרגום "עפר ואפר" שבתורה, ובאמת שם מתורגם "עפר וקטם". הרב נאמן' ס'ט, כותב על-יך "יש משתבשים לפרש ס'ט סימן טוב או סין טין, ואולי נכון לפרש סבל טיט בלשון-הקודש, יא נמי סורו טמא, כי בעוונות הרבים בארץ-הקודש סורו טמא קראו למו כידוע... והכל הבל" ולכן הוא קובע כי הוא נוטריקון 'סופיה טב', ומביא ראיה חזקה מקור לזה באבודרהם "יוד בן יוסף ס'ט, ב' דוד נ'ע, בן אבודרהם", שמשמע שהתואר נכתב עליהם ולכן נכתב על עצמו ולא על זקנו שכבר נפטר, ואם הכוונה 'סין טין' לשון הקטנה, הרי הוא פוגע בכבוד אביו. ובאמת נמצא מקור לזה בספיקתא זוטרתא בראשית: "היינו דאמרי סופן טב - כולך טב", וכן חתם הפרי חדש בחתימה מלאה 'סופיה טב', ונמצאה גם החתימה 'סין טוטרקון סופיה יא טב', בלשון בקשה להבא, וכך נהגו חכמי מרוקו לחתום סילט'א - סיפיה יא לטב אמן.

את האנשים האלה אשר נקבו בשמות

המעשה התרחש לפני כמאתים שנה בקרקא הגדולה, שהיתה עיר גדולה לאלקים במשך מאות בשנים. אחד מנכבדי העיר היה יהודי בשם ר' צבי הירש ב"ר ישאל פיאסקר, שזכה לשם טוב והיה מוקיר רבנו. החל משנת תר"מ, התמנה לפרנס הקהלה ונשא בעל צרכי העיר, פשהוא מתמסר לבניה ועומד לימינם. הוא זכה גם להשתדף עם גדולי הדור, באשר בנו האחד היה חתן רבי יצחק הכהן מפייטשוב אחיו של בעל "פתר בהנה", והשני חתן רבי יעקב הלוי מוולברום ראב"ד קרקא.

היה זה באחד הלילות בתחלת החדש, באשר הירח אינו נראה והדרכים חשוכות ואפופות עלטה. שתי דמיות אפלות עשו את דרכן בחשאי בסמטאות הרבע הנוצרי בקרקא, ואם היה אימי עוקב אחריהן, היה רואה כי הצמד יודע את דרכו היטב. פניהם היו מועדות אל המנון הגדול, כשבלבם תקוה כי המקום שומם ואפשר יהיה להתגנב אליו באין רואים. ואכן תקוותם התממשה, ועל-נקלה הצליחו לחדר פנימה מבלי לעורר רחש. בזריזות אספו את פלי הפלחון היקרים שבמנון אל שוק גדול, ונעלמו בלעמתי שבאו. הגנבים היו תושבי קרקא, שעל-אף היותם נוצריים מבטן ומלדה ואף בקרו לא פעם במנון בשאר בני אמונתם, לא יחסו שום חשיבות למקום והבינו כי אין פאן אלא אחיות עינים, ובשנוקקו לממון רב לאחר שהפסידו את כספם בעסקאות מפקפקות. החליטו לגנב את פלי הזהב שבמנון ולמכרם בפתר. הבקר אור, וקרקא הנוצרית היתה פמורקחה. השמועה הגיעה גם לאוני יהודי העיר, אולם הלכו לא יחסו לענין כל חשיבות, שכן מה להם ולשקוצי המנון הנוצרי? אלא שמהר מאד התגלגלו הדברים בלפי יהודי קרקא, וספגה המורה דחפה על-ראשם. ימים מספר לאחר מעשה הגנבה, העזו הגנבים להציע את שללם לאחד מסוחריו כלי הזהב שבעיר, ולזה קשר מיד בין הדברים. עד מהרה השלכו שני הגנבים אל בור הכלא, והקמרים הזועמים הפליאו בהם את מכותיהם. מי נתן להם את העצה לחמוס את הפלים שבמנון? יעקו הגלחים בזעף, והשנים שהיו חדורי שנאת ישוראל מאז עמדו על דעתם, מהרו להטיל את האשמה על היהודים שזנאו נפשם. "לא על דעת עצמנו עשינו את מעשה הגנבה", אמרו בהתגוננות. בשפל גופם דואב מהמכות הנמרצות שקבלו, "שפן שני יהודים מתושבי העיר, הם אלו ששכרו אותנו לבצע את-הגנבה, ובעצתם עשינו מה שעשינו". בסתר להם ידעו הקמרים, כי דברי שקר בפי הגנבים, ולאמתו של-דבר הם בעצמם יזמו את הגנבה מתחלתה ועד-סופה, אולם הבושה מגנבת בליהם עדין צרבה בבשרם, והפתרון בגלגול העלילה על יהודי העיר, היה בשבילם מוצא של-זוהב. הפושעים הוצאו לאלתר מתאם, ובלווי שוטרים הובלו אל רחוב היהודים שבקרקא. יהודים רבים עברו לפניהם מבלי לדעת את גדל הסכנה, והנה יצאו מאחד הפתחים שני יהודים גבוהי-קומה, וצמד הגנבים הצביע עליהם ללא הסוס. "הנה, אלו שני היהודים ששכרו אותנו לבצע את הגנבה במנון". ובעוד היהודים עוברים לפניהם, הטילו השוטרים אוקים בידיהם והובילו תחת משמר כבד אל בית-המשפט. בלחץ אנשי הקמורה שדרשו נקם, לא חקרו השופטים את הענין יתר על-המורה, האזינו בחצי פה לעדות הלסטים, והוציאו את גזר-דינם של היהודים למות. פחד ובהלה אחזו את יהודי קרקא לשמע פסק-הדין, ובביתם של הנדונים היתה תאניה ואניה. בני המשפחות התרוצצו בין פרקליטים ואנשי משפט, אולם בלם פכרו ידים ביאוש, וטענו כי אפסה כל-תקוה.

וכאן התגלה הפרנס ר' צבי פיאסקר בתבונתו ובמרצו. העלילה השפלה הובאה לידיעתו בידי נשות הנדונים למות, וזעקותיהם שיצאו מקירות לבם החרידהו להפגם לעבי הקורה, ולהציל שתי נפשות מישראל מרדת שחת. פעלתו הראשונה היתה השגת ראיון דחוף עם מלך פולין דאז, סטיניסלב פוניאטובסקי. לאחר שגולל לפניו את העלילה בלה, הציע מהלך גאוני שהבירק גמוחו במהלך הנסיעה אל ארמון המלוכה, ובחסדי שמים מצא הדבר חן בעיני המלך והוא נתן לו רשות לעשות פטוב בעיניו. עם שובו אל בית-המשפט, באשר הצו המלכותי בידו, הסתודד מעט עם ראש השופטים, ולאחר זמן-מה הובאו הגנבים לדיון. מדלת צדדית, הכנסו שני יהודים גבוהי קומה, שהושבו על ספסל הצאפמים, וראש השופטים בקש מהגנבים להביט בהם ולזהותם. הגנבים העיפו בשנים מבט קצר, וללא הסוס קבעו כי אלו הם השנים שדרבנו אותם לבצע את-הגנבה, ואין להם בכך כל-ספק. "האם אתם מוכנים להשבע על-כך?" שאל ראש השופטים, והשנים קפצו מיד ונשבעו בקדושי הנצרות, כי אמת בפייהם. לשמע השבועה, הוצפו פניו של ראש השופטים בדם, והוא סמן מיד לאחד השוטרים באולם להכניס את החשודים בפשע. עיניהם של הגנבים קמו מפחד פשגולו כי נשבעו לשקר, שכן בתבונתו אתר הפרנס שני יהודים שהיו דומים במבנה גופם לשני החשודים, ובחסר זהירותם נפלו הגנבים בפח היוקשים. היהודים שחררו מיד, ועל הגנבים הוטל עניש של הגליה לארץ גזרה עם עבודת פרך. יהודי קרקא עלצו לשמע הבשורה הטובה, ושמו של הפרנס ר' צבי נשא לתהלה. גם המלך עצמו השתאה על תבונתו של הפרנס היהודי, ולא את הוקרה שנה את שם משפחתו פיאסקר לשם הפולני פיאסקקי, וגשם זה נקראו צאצאיו תושבי קרקא לדורות. הפרנס ר' צבי הירש נפטר במיטב-ימיו בשנת תקנ"ה, והותיר אחריו רכוש עצום, כשהוא נוטל בצידה את מעשיו הטובים. נכדו שנקרא בשמו, ספר את המעשה לנכדו הביבליזרף ד' חיים דב פרידברג מקרקא, והוא שמרו לדורות בספרו "לוחות זכרון" לתולדות קרקא וחכמיה. ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

כל-פקודי ה' וגו' (מ, טו) - רמב"ן ז"ל למעשה נבדק שיש לתמוה בו, ולא הנה ידיו ה' וקרויבו ואשר לא חטאו בעגל ולא נגפו ולא הורגו ולא השקו, ואיך נתמעטו בליכך מכל השבטים שאינם מניעים במספרם מן חדש לחצי שבט הקטן שבישראל... והנכון בעיני הוא, כי שבט לוי מעשה אחד להם כמעשה עמרם, אשר שלח את אשתו בשביל גורת הבן הילוד. והטעם, לצד שהיו נענשים ולא נשתעבדו, לא נמס לבבם בליכך לראות נעטיהם משלבים ביאור, כמעשה איש ישוראל אשר מצד השעבוד ועל העבודה הוול והוקל בעיניהם וכלבם, לראות ילדיהם משלבים ביאור. גם שהיו מזוללים בעצמן לילד ולעובד בשדות ובמחלות הארץ אשר אין אדם נכבד שנפשו מכבדת עליו בשבט לוי עושה פו. וזה לך האות כי עמרם שלח את אשתו, ולא הצרף הכתוב להודיע את הדבר שגם בעמרם לא הגיד הכתוב הענין אלא מהשפלת הענין נודע, וללמד על כל שבטו יצא. וזו היא ספת מעווסם, כי אם אין דגים אין תישים. והגם שמצינו שעמרם החזיר גרושתו, אין ללמד ממנו שפלט החזירו, כי הוא זה אשר בא אליו הדבר בגבוהה, כמאמר חז"ל באגדה ובדברי חז"ר הקדוש בפסוק וילך איש וגו', וכמו שאמרו גסרן בפסוק ותתצב אחתו וגו' שהלכה לראות מה יהיה בגבוהה. ואם תאמר למה שבט בן-תורה יעשה מעווס פרה ורביה, אולי שדנו בה למען לא יגיע לריק ולא נלד לבתלה, וכיוצא בזה מצינו שאמרו שאסור לשמש שנתו בשנת רעבון, הגם שיש מניעת פרוה ורביה, ודנו כמזכר לצד כליו הבנים הנכרים נמנעו בליעקר, ומעתה אדרבה עשה ה' עמהם נס שנשארו מהם מספר זה, ולזה אחר זמן שהיו עסוקים גם הם בפריה ורביה פרו וישרצו יותר מאשר השבטים.

דברי הימים

בג' בסיון ת"צ, נפטר המקובל רבי יוסף אירגאס מליורנו, שנחשב כאחד מגדולי המקובלים והתפרסם בספרו "שומר אמונים" - מבוא לתורת הקבלה, הבני בצורת יוכוח בין שאלתאיל המצדד בלימוד הגולה, לבין יהודיע המצדד בלימוד הסתר ומלמדו את יסודות הקבלה ומתרחץ ממהותו עליה. דמות פלאית היה, גאון בתורה מצעירותו וכבר בגיל י"ח החל ללמוד בקבלה. תוך שבעה שבועות בלבד, הסיק ללמוד את יסודות הקבלה מפי הרב"ד רבי בנימין הכהן ויטאלי, תלמידו של רבי משה זנות שקיבל מתלמיד מהר"ן. לחם מלחמת חורמה בשבתאי נחמיה חייל חיון שהגיע לליורנו כדי לבקש ממנו הסכמה על ספרו, אולם הוא זיהה מיד כי אין כאן אלא העתקה של הספר השבתאי רזא דמהימנותא שהשבתאים ייחסוהו לשבתי צבי עצמו, והוא גירשו מיד מן העיר, בסיוע רבני ליורנו שגם פרסמו חרם על חיון. מחשש השפעתו של חיון, כתב רבי יוסף חיבור גנדו בשם 'תוכחת מגולה' ושיגרו לאמשרטרם, אולם חיון הדפיס את ספרו בקבלה בו השמיץ את רבי יוסף בדברי הבל, וטענותיו נדחו בספר "הצד נחש" שחיבר רבי יוסף, על משקל ספרו של חיון 'הצד צבי', ועל משקל השם חיון שדומה לשם חייית בארמית ומשמעותו נחש, וכן נכתב בחרם שהוציאו גנדו בירושלים בשנת תס"ח "המתועב איש רע מעללים ובליעל, משורש נחש יצא צפע, האי חויא בישא". תלמידו רבי מלאכי הכהן בעל "יד מלאכי" הדפיס את תשובותיו בהלכה בספר 'דברי יוסף', והתנגותו על-פי הקבלה נדפסו בספר 'פרי מגדים'. לאחר שיצא הספר "שומר אמונים" לרבי אהרן ראטה, מכנים את רבי יוסף אירגאס בשם בעל "שומר אמונים הקדמון". בפני יוסף היה רק בן מ"ה, וקברו נשתמר בעיר הולדתו ליורנו.

מטעים

איש ראש לבית אבותיו הוא (ד.א.)

הבת איש מטעמת בטעים תביר, שבאורה לשון שבינה והיא מרמזת על מדת הענוה, שבאשר האדם מתנהג בענוה הוא מגיע להיות ראש לבית אבותיו הוא, וסוף הכבוד לבוא. ונתת ראש נוסריקון שתקנות אנוש ומה, וכן ראש אותיות שאר מלשון שירים שהוא רמז לענוה, גדברי הז"ל הרוזף אחר הכבוד, הכבוד בורח מפניו. (המאיר לארץ)

הפקוד את הלולים על משפח הערת (א.א.)

התבות משפח הערת מטעמות בטעמי קדמא ואזלא. לרמז לשומרי התורה ונוטרי הערת שבאים להפקוד את האחרים ולהוכיחם, שתחלה צריכים הם להקדים ולקבל לתקן את עצמם, ועליהם להתנהג כראוי וכשורה, כדי שלא יאמרו להם בעת תוכחתם 'טול קורה מפני עיניך'. (עשרת צבי)

מגדר סביב לאהל מועד יחנו (ב.ב.)

הבת מגדר מטעמת בטעים יקף גדול שהיא מפרדת מהתבות יחנו בני ישראל שלפניה, והתבות סביב לאהל מועד יחנו שלאחריה, כי זה סוד אחריו של עם ישראל. מצד אחד אין לערב שיטות ומסורות של עדות ישראל, אלא איש עלימחנהו ואיש עלידגלו, אולם בתנאי שבכלם יחנו יהיו סביב אהל מועד, וכל אחד יהיה חלק מהעגול השלם של חקי התורה ומסורת ישראל. (מאיר עיני שירים)

מדגש

במנין ישראל בפרשה נספרו "כליזכר לגלגלתם", דהינו לפי מספר הנפשיות. מפאן נוצר 'מס גלגלת' המוטל על כל אזהרה בשנה בלי להתייחס להכנסתו. הגלגלת משמשת בתורה במשמעות ראש אדם חי, אולם כבר בתנ"ך נמצאת גם המשמעות של ראש אדם מת במשמעות הרווחת, כמו במקרים "כי אסיהגלגלת והרגלים ופחות הדיים", ובשפטים "ותשלך וגו' על יראש אבימלך ותריץ אתיגלגלתו". גם בלשון הז"ל משמשת הגלגלת לראש אדם מת, כמוצא באבות "אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים". במדרש דרשו הז"ל את הפסוק בקהלת "ותריץ גלת הזהב" זו גלגלת, וכתבו המפרשים שמפני שהיא עגולה לכן נקראת גלה, ומפני חשיבותה שהיא ראש לכל האברים נחשבת כזקנה שהוא החשוב שבכלם. אחרים משייכים אותה לרשע גלגל הכפול, או לגלגל המרבע.

ממלח

רבי יואל מטעמו היה לועג על הפסחים עלישתי הסעפים, באין להם דרך סלילה ללא חת. וזה אמר פעם בהיותו בארשיזא בשנת תרצ"ז: "בפרשת במדבר נאמר, שבנסע המחנה נתנו כסוי עור תחש על ארון העדת, והז"ל נחלקו אם התחש שבימי משה טמא היה או טהור. והדבר תמוה, מדוע בקשו הז"ל לקבוע שהתחש היה טמא? אלא שהתחש היה מתפאר בגוונים שלו, וכן מתרגם אנקלוס 'ססגונא' - ששה גוונים, ואם יכן לא יפלא שהשבוהו לדבר טמא, כי לאמת יש רק גון אחד, ומי שיש לו כמה גוונים ועדות, אינו אלא איש טמא העטוי במעיל תחש"...

פרשת במדבר נקראת תמיד לפני חג השבעות, וכשם שעוסקים בהלכות החג טרם בואו, כך יש לעסוק במדת השלום טרם בוא חג השבעות, שבו קבלו ישראל את התורה הקדושה 'כאיש אחד בלב אחד', והחיד"א מצא רמז לכך בכתוב ששם הפרשה 'במדבר סיני' שהן בגימטריה בשלום.

בין רבי ברוך ממזיבז' ורבי לוי יצחק מברדיטשוב גבה טורא, ואף שלמראית עין היה נראה כי יש מחלוקת ביניהם, הרי שדברים עמוקים היו בדבר, ואלו שהתערבו בענין לא נקו משמים. פעם בא אחד וספר לרבי ברוך, כי ראה את הרב מברדיטשוב מביט בשעונו באמצע 'פתח', ובקש להבאיש את ריחו של רבי לוי יצחק. נענה רבי ברוך ואמר: "שוטה שכמותך, אין לך משגוגדל מעלתו של הצדיק. תפלתו פה נלחבת, עד שנשמתו פמטט ופורחת מגופו מרב דבקות בבורא יתברך, ולכן הביט בשעונו כדי להשיב נפשו בעולם הקמרי, ולא יסתלק חלילה מר'העולם". וכן מספרים על האדמו"ר הזקן בעל התניא, שגם עמו היה רבי ברוך בחלוקי דעות, וכאשר בקש אחד מחסידיו של בעל התניא לעמד לצדו, הורה לו רבו לבל יכניס עצמו בין הקהלים הגבוהים כדי שלא יפנה באש המחלוקת. לאחר תקופה הזכיר לו רבו את הדבר, ואמר: "אם חושב אתה שהיתה זו מחלוקת פשוטה, אינך אלא טועה, אלא היה זה המשך המחלוקת בין שאול לדוד".

רבי זרח ברוךמן, היה מגדולי ירושלים וגאוניה, ועסק רבות בגמילות חסדים ובהקבאת שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו. מסירותו הגדולה לשלום היתה לסמל ודגמה, עד שהיו מכנים אותו 'ר' זרח עושה השלום'. פעם התכבד בסנדקאות אצל אחד משומעיו לקחו, אולם כאשר היה בדרכו להתכבד במצוה הגדולה, נודע לו על משפחה מסוימת שדין-דברים התגלע בין בניה בענין מסים. מיד דחה רבי זרח את הסנדקאות, ופנה למקום הריב כדי להשלים בין הצדדים.

רבי שמעון שקופ בעל "שערי ישר", שנודע באחד מגאוני דורו, ישב פעם בתקופת נפש בין עצי היער, והגה בתורה במנוחת הנפש. לפתע הגיעו לאזניו קולות של שני ילדים שמריבה התגלעה ביניהם על צעצוע מסים שמצאו, וכל אחד טען כי הוא המוצא הראשון. פנה אליהם הרב, והחל לדבר על-לבם בדרך ובנעימות, פשהו מסביר להם במאור פנים כי בסנה"א זו כבר דנו האמונאים בגמרא בשאלת 'שנים אוזנים בטלית', והאריך לפיכך להניח דעתם, עד ששב השלום עליבנו.

רבי יוסף חיים זוננפלד, היה נוהג לשהות מדי יום בבית הכנסת לאחר סיום תפלת שחרית, כדי ללמד את סדריו הקבועים, ורק לאחר מכן פנה לביתו לפת שחרית. בקר אחד, שמע את אחד המתפללים, שהיה תלמיד חכם מפלג אף היה תקיף בדעתו, ביצד הוא מספר לחברו על פלוני מלומדי ושיבת 'תורת חיים', שמתספר בבית הרפואה 'שערי צדק' ונדעתו לכפרו. 'אולם, אני לא אקבל בשום אופן את החלוק הקבן שהשוער נתן לכל מבקר, בהתאם להוראתו של הרופא ר' משה וולף, מיסד בית הרפואה', אמר האיש לחברו, "שכן בגדי נקיים ללא רבב, ואין כל סבה שאקבל שגד שפבר לבשוהו רבים אחרים לפני. ואם יוכל אני להבין כי הדבר מצדק לגבי אנשים שונים שבאים לבקר בבית הרפואה בבגדים צואים ומקתמים, אולם אני איני דעת ובגדי צהרים ונקיים, ולכן לא אתיחס לבקשתו של שומר הפתח". רבי חיים שמע את הדברים, וכיון שהפיר את תקיפותו של האיש וידע כי יעמד על שלו, החל לחשש שמא יגרם הדבר למחלוקת ועגמת נפש, כאשר האיש לא ירצה למלא את דרישתו של השוער, וגם אם יעלה בידו להכנס, מיד יגרש ביד הרופא הקפדן, וכדי בזיון וקצף. המשיך רבי חיים בלמודו, וכאשר הבחין כי האיש פונה לצאת מבית הכנסת, קם ממקומו ואמר לו: "שמעתי שתלמיד-הכם פלוני שוכב בשערי צדק". שמא עלה בדעתו לכפרו? ואם כן, הבה ונלך יחד". שמח האיש על ההצעה, שכן לכבוד יחשב לו להתלוות לרבה הנערץ שלי ירושלים, וכאשר בקש לשפר פרקה עקב המרחק הגדול מן העיר העתיקה עד 'שערי צדק', מנע זאת רבי חיים מפניו והלך ברגליו את כל הדרך הארצה. עם התקרבם לשער בית הרפואה, הזדרז רבי חיים ברב חקמתו ופקחותו, צעד בזריזות קדימה, ובקש מהשומר שני חלוקים צהרים. בראשון התעטף במהירות, ואת השניה הושיט לכר ליתו...

רבי שלמה זלמן אוירבך היה ידוע במדותיו הנאצלות וברדיפתו אחר השלום, ולא לחנם היה אהוב על כל שבטי ישראל לכל-גונו, בהיותו נוח לבריות והלך בתבונה נגד רוחו של כל-אחד. אולם כאשר נודע לו על מוסד מסים, שהעמידו בראשם מנהל אחד שלדעתו לא היה לטובת המקום, לא הסס לגלות דעתו ברבים כי המנוי אינו ראוי ויש לבטלו. יום אחד הרהיב אותו אדם שהתמנה למנהל המוסד, ועלה לבקר את רבי שלמה זלמן בעצמו בביתו. חשש גדול מלא את לבו למראה תגובתו של הרב, אולם לפליאתו קבלו רבי שלמה זלמן בסבר פנים יפות, ואף פברו למעלה מערבו פשהו מלוהו ביציאתו באחד מגדולי הרבנים. בשיחתו הסביר לו רבי שלמה זלמן, כי הוא לא מנהל מערבה אישית נגדו חלילה, אלא טובת המוסד עומדת לנגד עיניו ולדעתו הוא אינו האיש המתאים לנהו. לאחר ששב רבי שלמה זלמן הביתה, קרא לבני-ביתו ואמר להם: "יודעים אתם מדוע פכדתי את האורח יותר מן הראוי לו? מפני שבזאת הפצתי ללמד אתכם לקח ומוסר, ביצד מנהלים מחלוקת אמתית לשם-שמים בלבד, ללא שום פניה אישית".

"ונשיא לבני אשר פגע יאל ברעקרו". כך מתבאר הכתוב בדרך צחות: יש לך אדם שהוא פגע יאל, דהינו שהוא מפציר תדיר בתפלה לפני ה', ומפגיג בו בבקשות ובתחנונים. אולם לאמתו שלי-דבר אינו אלא 'ברעקרו' - הוא עובר ישראל, ותפלתו תפלת שוא... (רבי ישראל מווילעדניק)

שַׁבַּת טִישׁ

וּקְרֵאתָ לַשַּׁבָּת עֲנָג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

ספורים

שנה אחת בליל חג השבועות, נכנס רבי אהרן מקרלין לבית-המדרשו, וראָה את הקהל יושב וקורא ב'תקון ליל שבועות' כּנהוג בכל תפוצות ישראל. החפזון להספיק את כל-התקון לא מצא חן בעיניו, ולפּתע נעמד והחל קורא ברוסית מדברת: "דאנואי טובאר! טובאר דאנואי!" כלומר 'תן סחורה, סחורה תן!' התסידים הביטו בו בהשתוממות, והרבי הסביר: "הרי מנהגו של עולם, שבאשר סוחר מבקש למכר סחורות שונות, אין הוא נושא אתו את כל הגלילים הפבדים, אלא לוקח עמו דגמאות מכל סוג ומין, ואותם הוא מראה לקונים. אך מתי יש לדגמאות ערף? באשר יש לו במחסניו סחורה מספקת מכל סוג. אבל אם אדם משוק רק את הדגמאות שבידו, מפלי שיהיה לו מלאי של סחורה, הרי לשוטה יחשב. והוא הדיון ב'תקון ליל שבועות' שאומרים ערב קבלת התורה. בלילה זה מתגשבים לסדר את כל מה שלמדנו במשך השנה, תורה נביאים וכתובים, משנה וגמרא וכדומה. אולם מי שאינו לומד כל השנה, ובליל שבועות הוא קורא מעט כדגמה מכל-דבר, הריהו באותו שוטה המציג דגמאות של סחורה ואין בידו סחורה. ולכן אני קורא אליכם ומבקש 'תנו נא את הסחורה עצמה'..."

אחד מחסידיו של רבי יואל מסטמור, בא פעם אליו לקבל עצה בעבור גיסו המתגורר בארץ ישראל ומתקשה שם בפרנסתו, והוא מבקש ברכה ועצה להגר לארצות-הברית. אולם למרות שחזר ושאל פעמים מספר, לא השיב לו הרבי מאומה, עד שפעם הפציר מאד ודרש תשובה ברורה. נאנח הרבי ואמר: "מגלת רות פותחת בפסוק 'יהי בימי שפט השפטים' יהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה, ודרש חז"ל 'שפט השפטים' - דור ששופט את שופטיו, אולם מסבה זו לבד לא עזב אלימלך את-הארץ, אלא באשר התגבר הרעב ופרנסתו התמעטה, אז עזב את-הארץ. ובדומה לכך מתנהג גיסק, הוא אינו מתמרמר על ירידת התורה ונסיונות מהרסי הדת לעקר כל זיק יהודי בארץ, ומשום כך אינו מהרהר שקא עליו לעזב את-הארץ. ורק משום חסר פרנסה הוא מבקש לעזב את ארץ-הקודש, היתכן כדבר הזה?!"

בעיר אוסטרהא, בימיהם של תלמידי הבעל-שם-טוב, התגורר איש צדיק בשם רבי צבי הירש ב"ר שאול הלוי, שנפלאות ספר עליו. הסתפקותו במעט היתה להפליא, ובביתו הקטן היו ארבעה עמודים קבועים בארץ ועליהם לוח-עץ פשוט שעליו לשים את-העפה, והוא שמש לו בשלחן. פעמוד התומך את התקרה היה הלוי מדף פשוט ועליו נר חרס, ולאור הנר ישב ולמד יומם ולילה בהתמדה נפלאה, בלי לבקש לעצמו מאומה. גדולי העיר השכימו לפתחו, ובהם רבי ייב"י מאוסטרעהא ורבי אשר צבי מאוסטרעהא, והיו נוהגים לקבל פניו ברגל. פעם באו לבקר בחג השבועות, ודברו אודות המנהג לשטח עשבים ברגל זה והטעמים השונים לכך. אמר להם רבי צבי הירש: "לדעתי מקור המנהג הוא מדברי הגמרא בערובין, שם מספר על רב אדא בר-מתנה שהלך לבית-המדרש ללמד, וכאשר שאלתו אשתו מה תתן לבנה הקטן לאכל, אמר לה בתמיהה: 'האם תמו הירקות שבאגס? והרי אפשר להאכיל אותו בהם בלי תשלום'. ולכן שוטחים עשבים בחג קבלת התורה, כדי להתראות עד פמה צריכים למסר את הנפש על למוד התורה, עד כדי הסתפקות באכילת עשבים להחיות כלי-נפש".

פנינים

והג שבעת תעשה לך (שמות לד, כב) - חג השבועות נכתב תמיד בתורה חסר וא"ו, ובו רמוזים ארבעת שמות החג, שבעת נוטריקון שבועות, בכורים, עצרת, תורה. (החת"ם סופר)

מנהגי חג השבועות רמוזים בשם אהרית, והם אקדמות, חלב, רות, ירק, תקון ליל שבועות. פי התורה נקראת ראשית, ואנו מקימים לא רק אותה אלא גם את-המנהגים. (ליקוטי יהודה)

וישי הוליד את-דוד (רות ד, כב) - השם דוד מופיע בתנ"ך בלי יו"ד, ובדברי הימים נכתב דויד מלא יו"ד, לרמז שהיה דור עשירי לפרץ בן-יהודה, העשירי יהיה קדש. (החיד"א)

בחדש השלישי לצאת בני-ישראל (יט, א) - ראשי התבות בגימטריה מ"ט, לרמז שבני ישראל יצאו ממצרים מתוך מ"ט שערי טמאה. ולעמדת זאת ראשי התבות ביום הזה באו מדבר סיני (שם) גם-כן בגימטריה מ"ט, כי נכנסו אז אל תוך מ"ט שערי הקדשה, ונעשו מוכנים לקבלת התורה ביום החמישים. (תורת אמת)

ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו (דברים כד, יט) - בפסוק זה יש רמז נפלא לדיון שבחב בספירת העמר. שאם התקיים בו ושכחת עמר, דהינו ששכח לספר יום אחד, אזי תלוי הדיון, בשדה נוטריקון ביום שלם - דלג התרבה, דהינו אם שכח גם כל היום שלמחרת, אז דלג על התרבה מעתה ואילך. אבל אם ל"א - שכחת רק לילה אחד, אז תשוב לקחתו תספר שבועות וימים בכרחה. (נפלאות מתורתך)

חג השבועות יחול רק בימים אבד"ו, וסמנה אבדו גוים מארצו, דהינו שגויי הארצות נאבדו ביום זה מפני שלא רצו לקבל את התורה, וסופם שיאבדו מן-הארץ. והתבות אבדו גוים מארצו, בגימטריה נאולה ומשיח. (שערי נסים)

שבועות נוטריקון ששה בסיון עלה והוריד תורה. דגלו עלי אהבה בגימטריה יום הנו"ה, הוא יום החמישים ובו נתנה תורה. (אבקת רוכל)

רות בגימטריה בזכותה יהיה הנאולה לנו, וכן ממנה יולד דוד ויבא משיח גואל. (פרדס אליעזר)

מימות אלימלך איש נעמי עד רבי אלימלך מליז'נסק, לא היה שם אלימלך. (אוצר ישראל)

היה היה

דַרְשַׁתוֹ שֶׁל בעל־הַתְּשׁוּבָה בְּחַג הַשְּׁבָעוֹת

איש האֲשׁוּלוֹת היה רבי אברהם ענתבי המכנה 'רבי אברהם הגדול', רבה הראשי של ארם-צובא היא חבל, בה ישב על־מדיון במשך שנים ארוכות, ונודע בגאונותו בתורה בגללה ונסתרה, בחבוריו הגדולים במוסר והלכה, בדרשות ותשובות, ואת פייטיו משוררים עד היום בקרב קהלות ישראל. אוֹלָם למרות גדלותו בתורה ומעמדו פראש רבני אר"י, הצטין בענותנות יתרה וימזגו הרף. מדי ערב שבת וחג, היה טורח ללכת בכבודו ובעצמו אל השוק, רוכש פרות וירקות, בשך ודגים וכל מטעמים לכבוד השבת והמועד, ומקיים "מצוה בו יותר מבשלווחו" בדרךם של האמוראים פמספר בגמרא.

המעשה שלפנינו ארע בערב חג השבועות. אותו יום השבים הרב פמנהגו, ויצא מביתו כשהוא מעטף בטליתו ומעטר בתפיליו. דמותו ההדורה השרתה הוד קדומים על ידיו הרבע שהחלו אט־אט לצאת מבתיהם, וכאשר הגיע אל בית־הכנסת היה מהעשרה הראשונים פפי שהדר פלי־מיו פדי לטל שכר פנגד פלם. לאחר התפלה מסר את שעורו הקבוע לשומעי לקחו, ורק לאחר שעה ארקה יצא לדרך אל השוק הגדול, כדי לרכש בו את צרכי חג מתן תורתנו המתקרב ובא. ובעודו פוסע בשוק, כשראשו שקוע בשרעפיו והוא מנסה לפלס דרכו בין הדוכנים השופעים שעמדו מכל עבר, הגיעו לאזניו קולות שיחה בטלה הבוקעת מחבורת יושבי־קנאות, וקולות צחוקם הפרוע הרעידו את הסביבה פלה. תחלה בקש הרב להתעלם מדברי ההבל, שכן מה לו ולקום, אולם לאחר שהציץ עליהם מזווית עיניו, אדמו פניו מבושה. היתה זו חבורת צעירים יהודים, פאלו שלא קראו ולא שנו והסתובבו פל היום פחסר־מעש מתוך בטלה ושעמום. באחריותו פרבה של העיר, נאלץ רבי אברהם לבדק פמה מדבר, ובחצי און הקשיב לדברי ההבל שלהם, וחרה אפו לשמע דברי הנבלה והגדופים של חבורת הלצים פלי־הדעת. פראש החבורה עמד בריון גדל־ממדים, אדם גס־רוח ונבער מדעת, ושמו אבו שחוד מאשטא. הרב זכה מיז פי הוא ראש המדברים, וכל השאר אינם אלא מלחכי פנקתו, ומתוך עזות דקדשה פנה אליו בקול היונד חררי־בטן: "איך לא תבוש ולא תכלם, פרי־ישךאל שקמוך, לעמד קבל־עם ועדה ולטמא את שפתותיך בדברי נבלה? וכיצד לא תבוש לעמד בערב חג מתן־תורה, היום בו נהינו לעם והקב"ה פחר בנו פעם־סגלה, ולקחתים את נשמתך החצובה מתחת כסא הכבוד?! הרב לא המתין לתגובתו, ולאחר ששפך עליו את דברי תוכחתו, המשיך בדרך. גאותו של הבריון פנגעה פבת־אחת, וכבודו השפל ער־עפר. חבורת הפוחזים שפביבו הביטו עליו בבז, ולעגם למשפתו היה נגר היטב בין ריסי עיניהם. הם גלו לפתע, פי גם את אותו בריון קגדל, זה שפלם רויעים מנתח־זויעו ומשבט־פיו, יש מי שמסגל לבטלו פמחייך ולהשתיקו בבז. מוכן מאליו פי זעמו של אבו שחוד פעפע בו פארים של עכנאי. הוא נשבע פבלו פי לא ינוח ולא ישקט, עד אשר ינקם את נקמתו מהרב שהעו להוכיחו פרבים, ובכך ישיב את כבודו האבוד פפני חבירו.

רבי אברהם המשיך פינתים את־דרכו בין דוכני השוק, רוכש פרות מסימים פנקשת רעיותו, וצורך אותם פזהירות פסל שעמו. והנה הוא פונה אל אחת הפסטאות האפלות והצרות שמתעקלות מתוך רחובו הראשי של השוק, ושם המתין לו פבר הבריון הנכלם, פשבלבו מחשבות נקם ורצח. ידו ארחה היטב פפגיון מלטש ומבריק, ומרב פעסו וחרונו החליט לדרך את הרב פאי־רואים ולהעלם בין האנשים הרבים הגודשים את השוק, אלא שלפעת התרחש דבר־פלא. ידו שהורמה פאור פמהירות יחד עם הפגיון, פבשה לפתע והוא לא הצליח להשיבה אל־גופו. פאביו היו אימים, וכל מאמציו המרבים להניע את־ידו, עלו פתהו. פראש משפל מתוך הכנעה ובשת־פנים, נאלץ הבריון להגיע אל ביתו של הרב, פאשר פלי־העת ידו מושטת קדימה והפגיון עדין נעוץ פה, ובדמעות שליש התודה על זמנו ובקש מחילה. בעל רחמים היה רבי אברהם, ולבו נכמר למראה יסוריו הקשים של האיש שעמד פנוע פכלב ציתן. הוא התרשם פי תרסתו של האיש נובעת מעמקי לבו, ומיד ארזו פזרועו היבשה ובקלות מדהימה הצליח להורידה אל גופו פכעת הגלדו. אבו שחוד הביט פלא מאמין פידו שחזרה לתפקד פרגיל, אולם ראה פי היד נותרה עקמה פמקצת לזכר־עולם. לאזניו הגיע קולו של רבי אברהם שקרא: "וסר עונך וחשאתך תכפר", ולאחר מכן החל להשמיע פאזניו דברי מוסר וכבושיו, והורה לו דרך תשובה, כדי לנהג פה מעתה ואילך.

שנים רבות עברו מאז. בעיר צפת ישב גאון צעיר לימים בשם רבי יוסף ידיל הלוי, שעלה לארץ הקודש פארם־צובא, ונסק בתורה יחד עם הרידב"ז פסלוצק שעלה אף הוא לצפת. זה מכבר שם לבו לאיש זקן ארז, שלמרות זקנותו קומתו עדין המירה וחסונה, וידו האחת מעקמת מעט. האיש השכים והקריב לבית־המדרש, התפלל ארבות והגה בתורה פכל שעה פנויה, והיה נגר עליו פי הוא פבקש פכה לכפר על־עברו. והנה הגיע חג השבועות, ובשעה שפל המתפללים ישבו בבית־הכנסת ועסקו בתורה פלי־הלילה פמנהג קהלות ישראל, נעמד האיש והחל לספר את ספורו הנפלא, ואת ספור ידו העקמה שנותרה לזכרון מאותו מרע מפלא שארע לו עם החכם רבי אברהם ענתבי. "מאז שבת בתשובה על מעשי וזכותי לעלות לארץ־הקודש", אמר האיש, "עשיתי לי מנהג של קבע, ומדי שנה בשנה אני מספר את ספור חיי פחג השבועות, כדי לעורר את העם פמה עליהם לכבד את החכמים ולהזהר שלא להקות בגחלתם, וללמדם מהי פחה של התשובה האמתית".

מאורות

רבי אברהם שלום פסטרופקוב זצ"ל
ליום ההולדתו בסיון ת"ש

אבי השושלת, פן ה'דברי יחזקאל' משינובה פן ה'דברי חיים' מצנו. מילדותו היה נגר בקדשתו היתרה, ואביו אמר עליו שושמתו גבוהה מאד וכחלו ישפיע ישועות לישראל. פחרף נצרו סדקים פגדיו, וכיון שלא יכול היה לנגבם פראוי לא נטל ידיו לסעדה פמשך תקופה ארקה, עד שתש פחו. וכאשר אמו פאה לספר זאת לאביו, אמר לה: "איני יכול למנע את בנו מהנהגותיו הקדושות". התקדו בתורה היתה עצומה, עד שהיו לו פשמונה עשר שעורים קבועים מדי יום. שומעי לקחו היו מכינים את עצמם לפני השעור היטב, שכן למודו היה פמהירות מתוך ידיעתו היסודית בתורה. משקיעותו בתורה לא החפין פעם פי רגלו נחרך פאש, עד שהנוכחים פבוה. לעתים היה שוכח לאלל מרב התקדו עד יום רביעי, והיה אומר פצחות "הגיעה העת לסעד סעדת מלכה מלכה". רחמנותו על פל־ברואיו של הקב"ה היתה להפליא, וכאשר שעה פאכסניה אחת עסק פל הלילה בתורה, ובקרב השכם יצא לתת מזון לתרגילים פמו ידיו, פאמרו פבכה הוא מעורר את חסדי ה' ויתברך על ישראל. פעם לא רצה להפנס לעריכת שלחנו, לאחר שנודע לו פי אל השלחן מסב אדם ארז שאין רוח חכמים נוחה הימנו. אולם פאשר הציעו לו משמשו פי יבקשו מהלה לצאת, נרתע וזמר: "חלילה וחס לביש אדם מישראל". גדולי דורו העריצוהו, ופעם התבטא עליו רבי שאול פראך מקאשוי פשראהו הולך פרחוב, פאני משמשו שלוהו: "על איש זה עומד שליש העולם, לא פחות".

יוסיף דעת

אחת התופעות הפלאיות של זמננו הוא הפומון "כד יתבין ישראל" השנר פפי כולם וכיום נוהגים למרו פשבועות שמחת תורה, והדעה הרווחת כי מקורו מהזוהר על־פי סגנון הארמי, וכך גם מייחסים אותו ברבים מספרי בני דורנו. אולם לאמיתו של־דבר, הפומון לא מופיע לא בזהר ולא במדרשים, לא בפיוטי האגונים ולא בשירי הראשונים, ואף אחד ככל לא יודע מי כתבו ואימתו, ויש שאף פסק להלכה פי מלות השיר אינן זקוקות לגניזה, שכן אין להם מקור בדברי חז"ל. השיר היה שנר פפי יוצאי בני ליטא, והראשון שזכירו הוא יהודי מינסקאי בשם אברהם וואלט, שמשפר בזכרונותיו על שיר ששמע בילדותו בשעת ההקפות בשמחת תורה ב'בלומקעס קלויז', בית־כנסת ישן שבו התפלל ה"שאנת אריה" כשכחה שם ברבנות ועוד, והוא מוסיף וכותב כי חקר לדעת מהיכן מקור השיר, אותו היו שרים לפי עדותו בחיות והתלהבות, אך לא עלה בידו. רבי אברהם פן הגר"א, מעיד כי בבית־מדרשו של אביו היו שרים 'פזמון שעשה הגר"א', ושם זכיר נוסח דומה לשיר זה ומקדימים לו פשחים נוספים. בליטא השתמר ניגון עתיק שבו היו משוררים שם את הניגון, ואף החזן אי"ש היה מתלהב באש קודש בעת שניגן שיר זה ולימדו לתלמידיו בשמחת תורה תש", ואילו את הלחן המוכר יש המייחסים לרבי מאיר פפירא מלובלין, וכבר העירו על הלשון פבומון "משמתחין בעצרה דילוח" שמשמעותה לשון מצויה, שהי בארמית אשכח משמעותה מצא, וכן 'חבל על דאבדון ולא משתכחין' - שנאבד ואינו מצוי, ולכאורה כונתה הפומון שבני ישראל שוכחים עצמם ועוסקים בתורה, ולכן יש להגיה 'משכחין', או שהכונה למר שאפילו שהם זוכרים את עצמם הם עוסקים בתורה, וטוב יותר לתקן ולומר 'ושבין צערא דילוח', כפי הנוסח המופיע בשם הגר"א, וכן בדומה לכך בזהר ויקרא. כיסוד הפומון: "קב"ה כניש לפמליא דיליה, ואמר חמו בנו רחומי, דיאנין דחיקין בגלותא ושבין צערא דלוח".

שְׁלַח לַחֲמֹץ עַל־פְּנֵי הַמַּיִם בַּיָּרֵב הַיָּמִים תִּמְצָאֵנוּ

סְעֻדוֹת מְלֻוּה־מְלֻכָּה שֶׁהָיָה עוֹרֵךְ רַבִּי יִשְׁעִיָּה מִקְרֶסְטִיר מְדִי מוֹצָאֵי שַׁבָּת, הָיוּ לְשֵׁם דָּבָר. יְהוּדִים הָיוּ נוֹהָרִים לְקֶרֶסְטִיר מִכָּל רַחְבֵי הַנְּגֵרָה, וּבְשַׁבְּתוֹת הַחֹרֵף הָיוּ עוֹלִים עַל הַרְפָּכַת הַמַּהֲיָרָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת לְאַחַר הַבְּדֻלָּה, וּבְשָׂהִיו מְגִיעִים אֶף בְּשַׁעַת חֲצוֹת, הִסְבּוּ לִסְעֻדָּה בְּקִרְת־רוּחַ מֵעֵין עוֹלָם הַבַּיִת. הָיָה זֶה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחַת, בְּאֶשֶׁר רַבִּי יִשְׁעִיָּה הִזְכִּיר אֶת רַבּוֹ הַנְּעִרֵץ, רַבִּי צְבִי הִירֶשׁ מְלִיסְקָא, וְאָמַר: "לְעֵתִים אֲנִי רוֹאִים נְסִים גְּלוּיִים שֶׁהַצְּדִיקִים פּוֹעֲלִים, אוֹלָם בְּעֵינֵי בָשָׂר נִרְאִים הַדְּבָרִים כִּפְשׁוּטִים מְאֹלָהֵם." וְאָז סָפַר אֶת הַמַּעֲשֵׂה דְלֶהֱלֵךְ, לוֹ הָיָה עַד בְּעֵינָיו בְּתַקּוּפָה שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ בְּקֶדֶשׁ אֶצֶל רַבּוֹ.

יוֹם אֶחָד הִגִּיעָה אֶל הַרְבֵּי מְלִיסְקָא אִשָּׁה מְרֵת־נֶפֶשׁ, וּבְבָבִי סוֹעֵר הַחֲלָה לִשְׁפָּךְ אֶת־לִבָּהּ. קוֹלָהּ הָיָה מְקֻטֵּעַ מְרֵב בְּכִי, וְהָיָה הַצְּלִיחָה לְהוֹצִיא מִפִּיהָ רַק מִשְׁפָּט אֶחָד: "אֲנֵא, הַחֲזֵר לִי אֶת אִישִׁי שֶׁנִּלְקַח מִמֶּנִּי." לְאַחַר שֶׁשָּׁבָה נֶפְשָׁה מֵעַט, סָפְרָה לוֹ הָאִשָּׁה כִּי בַעֲלָה נִתְפַּס בְּיַד הַמַּשְׁטָרָה וְנִכְלָא בְּבֵית־הַכֶּלָּא שֶׁבְקָאֻבּוּ. לְשִׁמְעַת מְקוֹם מְאָסְרוֹ אוֹרוֹ פְּנֵי הַרְבֵּי, הוּא הוֹרָה לָהּ מִיָּד: "סְעִי לְבֵית־הַסְּפָרָה הַזֶּה, וְאִמְרִי לְמַפְקֵד הַכֶּלָּא כִּי הַרְבֵּי מְלִיסְקָא מִבְּקֶשׁ מִמֶּנִּי לְשַׁחֵרֵךְ אֶת בְּעַלְךָ מִכָּל־אֵל." וּבַעֲדוֹ הָאִשָּׁה מִתְקַשֶּׁה לְעַכֵּל אֶת דְּבָרֵי הַרְבֵּי, יַעֲצוּ לָהּ בְּנֵי־הַבַּיִת לְקַבֵּל אֶת הַדְּבָרִים בְּמִלּוּאָם וּלְהֶאֱמִין בְּהֵם בְּאִמּוּנָה שְׁלֵמָה. לֹא נִכְנַל מִלֵּאָה הָאִשָּׁה אַחַר הוֹרָאתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי, שֶׁכֵּן פָּחַד גְּדוֹל מִלֵּא אֶת־לִבָּהּ שֶׁמֵּא תִשְׁלַךְ אֶף הָיָה אֶל הַכֶּלָּא בְּעוֹן שׁוֹטְטוֹת, אוֹלָם הָיָה הַתְּחַזְקָה בְּאִמּוּנַת צְדִיקִים וְנִסְעָה אֶל הָעִיר קָאֻבּוּ. שַׁעֲרָה אֶרְכָּה סוֹבְבָה הָאִשָּׁה סָבִיב בֵּית־הַסְּפָרָה בְּלִי לְדַעַת מָה עָלֶיהָ לַעֲשׂוֹת, עַד שֶׁלְּפַתַּע הַתַּיִצֵּב מוֹלָה אֶדָם חֲסוֹן, וּבְקוֹל תְּקִיף בְּקֶשׁ הַסְּפָרִים לְשׁוֹטְטוֹתָהּ בְּמִקּוֹם. "אַחַר מִי אַתָּה מוֹחֲפֶשֶׁת?" שָׁאֵל הָאִישׁ, וּבְקוֹל רֹעֵד הַשִּׁיבָה: "אַחַר מִנְהַל הַכֶּלָּא." לְהַפְתָּעָה הַזֹּאת הָלַךְ בְּמִנְהַל הַמִּקּוֹם, וְהָיָה וְאִתָּה בְּכָךְ סִמּוֹן מְרֵה־שָׂמִים. "הַרְבֵּי מְלִיסְקָא שִׁלַּח אוֹתִי אֵלֶיךָ, בְּדִי שֶׁתִּשְׁחַרְרֵךְ אֶת בְּעַלְךָ." בְּטוֹחָה הָיָה כִּי הַמַּפְקֵד יַרְפִּץ בְּצוּחַק מְשַׁעֲשַׁע לְשִׁמְעַת בְּקִשְׁתָּהּ הַתְּמִימָה, אוֹלָם לְמַרְבֵּה הַפְּתָעָה הוֹרָה לָהּ הַמַּפְקֵד לַעֲמֹד לִיד שַׁעַר הַכֶּלָּא, וּלְהַצְבִּיעַ עַל בְּעַלְהָ הָאִסוּר, כִּשְׁהוּא מִמְלָמֵל וְאָמַר: "זְכוּת גְּדוֹלָה נִפְלָא בְּחַלְקִי, שֶׁהַצְּדִיק מְלִיסְקָא מִבְּקֶשׁ מִמֶּנִּי טוֹבָה." חִישׁ מִהֵרָ זָהָתָה הָאִשָּׁה אֶת בְּעַלְהָ, וְהַמַּפְקֵד הוֹרָה לְשַׁחֲרָרָה לְאַלְתֵּר, כִּשְׁהוּא מְשִׁיב לוֹ אֶת כָּל־חַפְצָיו וְאֵף מַעֲנִיק לוֹ כֶּסֶף לְדַמֵּי נִסְיָעָה הַבֵּיתָה.

"וְעַכְשָׁו אֲסַפֵּר לָכֶם בִּיצַד הַכִּיר מוֹרֵי וְרַבִּי אֶת הַמַּפְקֵד הַלְּזָה, וּמְדוּעַ כֵּה חָרַד לְשִׁמּוֹ וּבְצַעַת אֶת בְּקִשְׁתוֹ מִיָּד, אָמַר רַבִּי יִשְׁעִיָּה וְהַמְשִׁיךְ לְסַפֵּר. מַפְקֵד זֶה הַתְּגוֹרֵר בְּצַעֲרוֹתָיו בְּכַפֵּר קֶטָן סְמוּךְ לְלִיסְקָא, וְסָבֵל תְּמִיד חֲרַפְת־רַעֲב. יְלֻדוֹתָהּ הָיָה קָשָׁה וְיַמְעוּלָם לֹא זָכָה לְחֻבָּה מִצַּד בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְהַיְחִידִים שֶׁאֲצַלְם מְצָא אוֹר־קִשְׁבָּת וְיַמְעַט מְרֻגָע, הָיוּ יְהוּדֵי הַכֶּפֶר. אֲצַלְם שִׁמְשׁ מִגִּזְי שְׁלִי־שַׁבָּת, וְהָיָה מְסִיעַ לָהֶם בְּחִטִּיבַת עֲצִים וּשְׂאִיבַת מַיִם, וּמְקַבֵּל מֵהֶם מַעֲט מִזוֹן לְהַחֲיוֹת אֶת־נַפְשׁוֹ. הָיָה זֶה בְּעָרֵב חַג הַשְּׁבֻעוֹת, בְּאֶשֶׁר פָּקַח מְתוּשָׁבִי הַכֶּפֶר עֲמָדוֹ וְשׁוֹחֲחוֹ בְּעֵינָיו נִסְיַעְתָּם הַקְּרוּבָה אֶל הָעִיר לִיסְקָא, בְּדִי לְשָׁהוֹת בְּמַחְצוֹתָיו שֶׁל הַצְּדִיק בְּחַג מִתְּנ־תּוֹרָה. מֵאָז וּמִתְמִיד הָיָה הַצְּעִיר סִכְרָן לְהַפִּיר אֶת אוֹרְחוֹת חַיֵּיהֶם שֶׁל הַיְהוּדִים, אוֹתָם הָעֵרִיף מְאֹד בְּאֲנָשֵׁי תְּרַבּוֹת וְרוּחַ, וְסִכְרָנָתוֹ נִצְתָה בּוֹ לְרֵאוֹת מְקֻרָב בִּיצַד מִתְּנַהֲלָת חֲצֵרוֹ שֶׁל הַצְּדִיק וְהַלִּיכוֹת חַיֵּיהֶם שֶׁל חֲסִידָיו. "שְׁמָא תַּחְפָּצִי בִּי אֲצַטְרֵךְ לְנִסְיַעְתְּכֶם לְמִשְׁךְ יְמֵי חַג, וְאוֹכַל לְהַיּוֹת לָכֶם לְעוֹר בְּשִׁמְרַת הַעֲנָלָה וְהַסּוּסִים וּבְעֵשִׂיַת הַמְּלֻאכּוֹת הָאֲסוּרוֹת עֲלֵיכֶם", הִצִּיעַ הָעֵרֵל הַצְּעִיר לְחִבּוּרַת הַיְהוּדִים, וְהִלְלוֹ קִפְצוֹ עַל הַמְּצִיאָהּ. וְאָמַנְם, הוּא עָשָׂה אֶת מְלַאכְתּוֹ בְּאִמּוּנָה בְּמִשְׁךְ יְמֵי הַבְּקוּר בְּלִיסְקָא, אוֹלָם מַעַת לַעַת בְּלֶשׁ סִכְרָנָתוֹ אַחַר הַיְהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵית־הַמְּדוּרָה הַגְּדוֹל, וְהַשְׁתוּמָם לְרֵאוֹתָם עֵרִים כֹּל הַלִּילָה בְּשָׂהִם רְכוּנִים עַל־גְּבֵי סְפָרִים גְּדוֹלִים, לוֹמְדִים וּמְתַפְּלָלִים, וְבִין לְבִין אוֹכְלִים מַעַט. עוֹלָם חֲדָשׁ וְיַמְעִינּוּ נִגְלָה לְפָנָיו, וּבִיחּוּד שַׁבָּתָה אֶת־לְבוֹ דַּמּוֹת הַהַדוּרָה שֶׁל הַרְבֵּי, שֶׁעָלְיוֹ שָׁמַע גְּדוֹלוֹת וְנִצּוּרוֹת. פְּלִיאָתוֹ גְּדוֹלָה בְּמוֹצָאֵי חַג, בְּאֶשֶׁר רָאָה אֲנָשִׁים רַבִּים נִכְנָסִים אֶל הַצְּדִיק, וְיּוֹצִיאִים מִמֶּנּוּ בְּפָנִים שְׂמֵחוֹת וְשִׁלּוּחַ. וְהָנָה מְצָא אֶף הוּא שַׁעַת בְּשָׂר בְּאֶשֶׁר הַרְבֵּי יָצָא מִחֲדָרוֹ, וּפְנָה אֵלָיו בְּבִקְשָׁה לְהַתְּבַרֵךְ. "בְּמָה תִּרְצֶה לְהַתְּבַרֵךְ?" שָׁאֵל הַרְבֵּי, שָׂרָאָה אֶת תְּמָתוֹ שֶׁל הַבְּרִיָּה שֶׁלְּפָנָיו, וְהַצְּעִיר הִשִּׁיב: "אֲנִי מִבְּקֶשׁ בְּרָכָה לְפָרְנָסָה בְּהַרְבָּה, כִּי קָצָה נֶפְשִׁי בְּעֵנֵי הַמַּחְפִּיר." לְשִׁמְעַת הַבְּקִשָּׁה הִצִּיעַ לוֹ הַרְבֵּי לְתוֹר אַחַר פְּרָנְסָה מְכַבְּדָת, אֶף הוּא הִשִּׁיב כִּי נִסָּה אֶת־מְזוֹלוֹ בְּכָךְ וְלֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ. "שְׁמָא תִּבְדַּק בְּעֵתוֹנִים אִם יֵשׁ מִשְׁרָה מִתְּאִימָה לָךְ?" וְהִלָּה עָנָה: "כְּבָר עֲשִׂיתִי גַם זֹאת, וְרַק דִּיעָה אַחַת מְצָאתִי. בְּעִיר קָאֻבּוּ מְחַפְּשִׁים אֶדָם הַגּוֹן וְנִמְרָץ שִׁיכּוֹל לְנַהֵל אֶת בֵּית־הַסְּפָרָה הַמְּקוּמִי, אָבֵל אֲנִי אִישׁ פְּשׁוּט וְהַמוֹנִי, וְאִינִי רוֹאֶה אֶת עֲצָמֵי מִתְּאִים לְתַפְקִיד גְּדוֹל זֶה." "שָׁמַע לְעֲצָתִי וְסַע לְקָאֻבּוּ, וְאִנִּי מְבָרֵךְ אוֹתָךְ שֶׁתִּזְכָּה בְּמִנֵּי זֶה." בְּרַכְתּוֹ שֶׁל הַרְבֵּי חֲזָקָה אֶת הַצְּעִיר, וְהוּא נִסָּה אֶת־מְזוֹלוֹ. וְאָמַנְם, הַבְּלִיתִי יֵאֱמָן אֶרֶץ, וְהוּא תִּקְבַּל מִיָּד לְמִשְׁרָה הַחֲשׂוּבָה. לֹא עָבְרוּ יָמִים אֲרַבִּים, וְהוּא הַצְּלִיחַ לְצַבֵּר עֶשֶׂר רַב מִתְּשׁוּלָמִי הַשּׁוֹחַד שֶׁהִעֲנִיקוֹ לוֹ הַמְּבַקְרִים בְּבִקְשָׁם לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי יְקִירֵיהֶם הַכְּלוּאִים. יוֹם אֶחָד, הִגִּיעַ אֶל הַרְבֵּי מְלִיסְקָא, כִּשְׁעָמּוֹ עֲנָלָה מִלֵּאָה בְּכָל־טוֹב. אוֹלָם הַצְּדִיק מֵאֵן לְטַל מִמֶּנּוּ אֶפְלוּ פְּרוּטָה אַחַת, כִּמְנַהֲגוֹ שֶׁלֹּא לְקַחַת מֵאִמָּה מִמֵּי שְׂאִינּוֹ בְּרִירָת. לְשׂוֹא הָיוּ כֹל תַּחְנוּנָיו שֶׁל הָאִישׁ שֶׁהַצְּדִיק יִטַּל מִמֶּנּוּ מַעַט בְּהַפְרַת הַטּוֹב, וּלְכַסּוֹף הַסְּכִים הַרְבֵּי לְדָבָר אֶחָד: "הַבְּטַח לִי שֶׁבּוֹא הַעֵת וְאֲצַטְרֵךְ מִמֶּךָ טוֹבָה, תַּעֲמַד לִימִינִי וְתִמְלֵא אֶת בְּקִשְׁתִּי," וְהַמַּפְקֵד הַבְּטִיחַ בְּהַרְצָדָקוֹ כִּי יַעֲשֶׂה כֵּן לְלֵא סָפֵק. "וְהָנָה הִגִּיעָה הַהוֹדְמָנוּת", סִים רַבִּי יִשְׁעִיָּה אֶת סְפּוּרוֹ הַנִּפְלָא, "וּבּוֹכּוֹת בְּרַכְתּוֹ שֶׁל הַרְבֵּי מֵאָז, עָלָה בְּיָדוֹ לְהַצִּיל אִישׁ יְהוּדִי וּלְהַשִּׁיב לְבֵיתוֹ בְּתַחֲלָה". ♦

פְּנִינֵי אוֹר הַחַיִּים

מְדַבְּרֵי הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּרוֹשׁ

בְּהִיוֹת שֶׁבֶּא מְתַחַנְנֵנוּ קְרוֹשׁ, הַחֶכֶם הַשֶּׁלֶם הַרֵב הַמוֹלָל כְּמוֹה־ר' חַיִּים ו' עֶשְׂרֵה, עִם ב' נְשִׂוֵי ו' תְּלָמִידִים שָׁם, וְבִיּוֹס־טוֹב שֶׁל חַג הַשְּׁבֻעוֹת שְׁנַת ה'תצ"ט, יָרְדוּ מִלְּאֹאֲרִיטוֹ וַיָּבֹאוּ לְבֵית־הַכֶּנֶסֶת. וּבְכָר יָצָא שְׁמוֹ בְּכָל הָעוֹלָם מְחִסִּידוֹתוֹ וּמְרַב חֲכָמָתוֹ, וְנִתְּנוּ לֵב הָעָם הַזֶּה עִם קְדוּשׁ עַל עֶסְקָיו, וּמְרַב עֲנוּתוֹתָיו לֹא גָלָה שֶׁבְּסַפַּת הַגְּלוּת הַמְּצוּי בְּמַעְרָב יָרַד מִנְּכִסּוֹ כִּי־כָךְ שֶׁלֹּא נִשְׂאָר בְּיָדוֹ מְאִמָּה. וְהַקְּב"ה בְּרַחֲמָיו שֶׁלֹּא רָצָה לְעֹזֵב אֶת הַצְּדִיק הַזֶּה, נִתְּן בְּלֵב נְדִיבֵי־עַם שִׁתְּנוּ לוֹ מִה שֶׁצְּרִיךְ לְמִזּוֹנָתוֹ. וְזִכְרֵתִי גַם אֲנִי לְהִיוֹת עִם הַמַּעֲשִׂים, וְהַבְּרִית עִם קְרוּבֵי וְאוֹהְבֵי וְכו', וְכִדִּי שֶׁלֹּא לְבִישׁ הָעֵנִי הַזֶּה אִמְרָנוּ לוֹ שְׂמִינָה ב' גְּבָאִים לְגִבּוֹת מִהַמְּתַנְדָּבִים וּלְהַעֲלוֹתוֹ בְּיָדוֹ עַל־יְדֵיהֶם וְכו'. וְזִכְרֵתִי לְלַמֵּד עִמּוֹ כְּמוֹ ג' חֲדָשִׁים, וְהַגְּבִירִים שֶׁבָּאִים לְשִׁמְעַת בְּקִשְׁתוֹ מִפְּנֵי אִיזָה חֲדוּשׁ שֶׁל תּוֹרָה אוֹ אִיזָה דְּרָשָׁה, וְכָךְ עָשָׂה כֹּל הַלִּילוֹת אַחַר הַלְּמוּד פְּתַח פִּי לְדָרֵשׁ וְכִלְסַת הָיוּ מוֹסֵר עִם מְשִׁלִּים מְתוֹקִים, אֲשֶׁר עֲלִיבָן כֹּל הָעָם וַיֵּאָזוּ תְּאוּהָ לְשִׁמְעַת מְפִי' (מִמְכַתֵּב לְמִלּוּדוֹ רַבִּי מִר' ש' שְׁלֵמָה פְּרַאנְקוֹ מְלִיוֹרָנוּ)

הַחֲדִידִ"א מְצַטֵּט בְּסִפְרוֹ מְדַבְּרֵי קְדוּמוֹת, פְּרוּשׁ נָאֵה לְחַג הַשְּׁבֻעוֹת בְּשֵׁם 'הַרְבֵּי עֵיר וְקִדְשֵׁי אוֹר הַחַיִּים', כִּסְפָר טוֹר בְּרַקַּת סִמּוֹן תצ"ד: "טַעַם שֶׁנִּקְרָא שְׁבֻעוֹת, כִּי נִשְׁבַּע הַקְּב"ה שֶׁלֹּא יִמְרֵךְ אוֹתָנוּ וְאֶנְחָנוּ נִשְׁבַּעֵנוּ לוֹ שְׂאִין אֲנִי מְמִירִים אוֹתוֹ, חֲסִי־שְׁלוֹם", שְׁבֻעוֹת בְּשׂוֹא עַל מִשְׁקַל שְׁבֻעוֹת בְּקִמּוֹ. כִּסְפָרִים רַבִּים חֲשָׁבוּ כִּי הַמְּתָנָה לְרַבְּנֵי חַיִּים כְּרִיעֵט ה'אוֹר הַחַיִּים' הַקְּרוֹשׁ, וְאֵף מְצַטֵּטִים אֶת הַבְּאִיז בְּשִׁמּוֹ, אֶךְ זוֹ טַעֲמַת הַנּוֹבַעַת מוֹחֲסֵר הַכְּנָה, שֶׁכֵּן ה'אוֹר הַחַיִּים' לֹא חֲבַר סָפֵר בְּשֵׁם טוֹר בְּרַחֲמָיו וְהַכְּנָה לְמַקְבָּל רַבִּי חַיִּים הַתְּנוּ מְאִרְסֵי־צוּבָא, תְּלָמִיד מְבַהֵק שֶׁל רַבִּי חַיִּים וַיִּטַּל שֶׁנִּפְטֵר בְּנִצְחָה בְּכ"ה בְּנִסָּן תט"ו, וְנֹדַע עַל־שֵׁם פְּרוּשׁוֹ "מְקוֹר חַיִּים" עַל הַשְּׁלַחַן עֵרֻדוֹ.

דְּבָרֵי הַיָּמִים

הַשְּׁל"ה הַק' מְסַפֵּר מַעֲשֵׂה נִפְלֵא שֶׁאִירַע בְּסִלּוֹנִיקִי בְּלִיל חַג הַשְּׁבֻעוֹת עִם מְרָה ה'בֵּית יוֹסֵף', וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְלֵהֲרֹאוֹת גְּדוֹלוֹת מַעֲלַת זֶה הַלִּילָה, אִיךְ שֶׁחֲבִיב לִפְנֵי הַקְּב"ה לְבַלְתִּי גְּדוֹם רֵגַע אַחַת מְדַבְּרִיקוֹת הַתּוֹרָה וְכו', אַכְתּוּב לָכֶם מַעֲשֵׂה שֶׁאִירַע קְרוֹב לְזַמְנֵנוּ וְהוֹעֲתַק מִכְּתַב הַמְּקוּבַל הַר"ר שְׁלֵמָה הַלּוֹי אֶלְקָבֶץ, שֶׁהִיא מִתְּחַבֵּר בְּבֵית שֶׁל רַבְּנֵי בֵּית יוֹסֵף הַוּוֹפֵיעַ עֲלֵיו רוּחַ הַקְּדוּשָׁה, וְזֶה נּוֹסַח הַכְּתָב. דַּעוּ לָכֶם כִּי הַסַּכְמָנוּ חֲסִידֵי נר"ו וְאִנִּי עֲבָדוֹ וְעַבְדֵיכֶם מִהַחֲבָרִים, לְעַמּוּד עַל נִפְשֵׁינוּ לִיל שְׁבֻעוֹת וְלַנְדָם שִׁינָה מַעֲיִנֵנוּ. וְתַתְּלַה לֹאֵל כֵּן עָלָה בִּידֵינוּ כִּי לֹא הִפְסַקְנוּ רֵגַע וְכו', וּבַעַת שֶׁהַתְּחַלְנוּ לְלַמּוּד הַמַּשְׁנָה וְלַמְדֵנוּ שְׁתֵּי מַסְכּוֹת, זִכְנָנוּ בּוֹרְאָנוּ וְנִשְׁמַע אֶת קוֹל הַמְּדַבֵּר בְּפִי חֲסִידֵי נר"ו, קוֹל גְּדוֹל בְּחִיתוּךְ אוֹתִיוֹת, וְכֹל הַשְּׁכִנִים הָיוּ שׁוֹמְעִים וְלֹא מְבִינִים. וְהָיָה הַנְּעִימוֹת רַב, וְהַקּוֹל הוֹלֵךְ וְחֹזֵק, וְנִפְלְנוּ עַל פְּנֵינוּ וְלֹא הָיָה רוּחַ בְּאִישׁ לִישָׂא עֵינָיו וּפְנֵיו לְרֵאוֹת מְרֻב הַמּוֹרָא. וְהַדִּיבּוֹר הוּא מְדַבֵּר עִמָּנוּ, וְהַתְּחַלִּיל וְאִמְרֵנוּ וְכו', אֲשִׁירִיכֶם בְּעוֹלָם הוּוֹ אֲשִׁירִיכֶם בְּעוֹלָם הַבַּא, אֲשֶׁר שָׂמַתָּ עַל נִפְשֵׁיכֶם לְעַטְרֵנִי בְּלִילָה זֹאת וְכו', וְדַעוּ כִּי אִתְּם מְבִנֵי עֲלֵיהָ וְקוֹל תּוֹרַתְכֶם וְהַבֵּל פִּיכֶם עָלָה לִפְנֵי הַקְּב"ה וְכו', וְהוּא מְאִרְךָ לְפָרַט אֶת דְּבָרֵי הַמְּגִיד שֶׁמְפַלֵּג בְּשַׁבַּח עַל שִׁישְׁבוּ כֹל לִיל חַג הַשְּׁבֻעוֹת וְעַסְקוּ בְּתוֹרָה, וּבְסוּף אִמְרֵנוּ לָהֶם: "אֲשִׁירִיכֶם בְּנֵי, שׁוּבוּ אֶל לִימוּדְכֶם וְלֹא תַפְסִיקוּ רֵגַע, וְעַל לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא כֹל הַעֲתִים שׁוֹת וְאִין מַעֲצוֹר לְהוֹשִׁיעַ אֶבְרָא אוֹ בְּמַעַט, וְעֵינֵיכֶם אֶל תַּחֲסוּ עַל כְּלִיכֶם כִּי טוֹב הָאָרֶץ הָעֲלִיוֹנָה תִּאֲכַלְוּ, וְאִם תִּאֲבֹו וְשִׁמְעַתְּם טוֹב הָאָרֶץ הִיא תִּאֲכַלְוּ." הַחֲבָרִים נִבְחָלוּ וּבְכוּ מִתּוֹךְ שִׁמְחָה, וּבְבוֹקֵר טַבְלוֹ וְסִפְרוֹ לְחַבְרֵיהֶם שֶׁלֹּא הָיוּ עִמָּם בְּלִילָה, וְהַלְלוּ הַצְּטַעְרוּ שֶׁלֹּא שִׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים, אוֹלָם גַּם בְּלִילָה הַשְּׁנִי שֶׁל גְּלוּיוֹת חוֹר שׁוֹב מִחֻזָּה הַנִּפְלֵא וְהַשְּׁמִימִי.

רבי שמואל משינובה בעל "רמתיים צופים", מביא עדות נפלאה שדאך גרבו רבי שלמה לייב מלנטשניע ובגדל יראתו לקראת קבלת התורה. וזה לשונו: "פעם אחת הייתי על חג השבעות בקהלה קדושה לנטשניע, והנה בסעדת הלילה שלי השלחן, פתח אדמו"ר ז"ל ואמר בשם הרב 'היהודי' ז"ל שאמר איך שבילילי שבועות אין אומרים תורה, פי דרך ארץ קדמה לתורה, ואין דרך ארץ לומר תורה, כי למחר יקבלו התורה. עדין דברי הרב הקדוש היהודי ז"ל. וסיים הוא, אף מה עושים בלילה הזה? מכינים עצמם לקבלת התורה באימה ויבירה, ברתת ובוזיע. בתוך כך אחרתו חיל ורעדה ופחד ויראה, ורעדו כל איבריו וארכבוהו דא לך נקשו, עד שתפס את עצמו בשלחן בכל גופו, ולא הועיל כלום. עד שפחדו כל אנשי-שולמו והכרחו לקח אותו מעל השלחן, ונשאו אותו לחדרו המיוחד והניחו על המטה שלו, ושכב שם עד שנה מהפחד, ובא וישב על השלחן". והתלמיד רבי שמואל מסים שם ומעיד: זה ראיתי כש'שבתתי אצלו ממש".

שנה אחת, בבקר של חג השבעות, נכנס ה"צמח צדיק" מוויניץ לבית-המדרש, ובפנותו אל החסידים אמר: "הפכתי בדבר רבות, והגעתי למסקנה שאין עוד בעולם אדם שפול ופחות מונו, אדם שאין לו לא עולם הזה ולא עולם הבא". הנוכחים השתוממו לשמע הדברים, והרבי הסביר: "הרי מדי יום מגיעים אלי אנשים מפיס ומיסורים, והצרות והתלאות שלהם משברות גופו של אדם. וכי לזה יקרא עולם הזה? ואף עולם הבא אין לי, שהרי מדי שבוע אני אומר לפניכם דברים, ובינם מ'הימים י'פסו אותם ויעשו מהם ספר, וכאשר תרצה אשה לעשות את השלחן שעליה הניחה את נרות השבת, כבסיס לדרך המותר, כדי שיוכלו להשתמש בו בשבת כמבאר בהלכה, תניח את הספר שלי, וכשיראו זאת בשמים ילקוני מכות נאמנות על שספרי הופך להיות בסיס לדרך המותר". בלם נותרו בדממה, ולפתע השתנו פני הרבי, ובת-שחוק נראתה עליהם. "אך אם כך הוא הדרך", אמר, "לכל הפחות בואו ונתפלל, כדי שלפחות אחוש בטעמה המתוק של התפלה". וספרו החסידים, כי תפלה נלהבת כזו של החסידים שלכם נמס למראה שפלותו של הרבי, טרם נשמעה בבית-המדרש. הכתלים רעדו, המנורות שעל הקירות נעו וזעו, וההיכל בלו באלו עלה והתנשא בהתלהבות התפלה. זכר התפלה הנלהבת נותרה חקוקה בלב בלם, עד שפעם לאחר שנים, שאל הרבי: "במה זמן כבר חלף מאותה תפלה של חג השבעות?"

ספר פעם רבי מרדכי גיפטר ראש ישיבת טלו, כי בבחרותו ישב ולמד בהתמדה בכל חג השבעות החל ממינסת החג, לרבות ליל יום טוב שני של גלויות והבקר שלמקורות. בשעות אחר הצהריים חש צורך לפוש מעט מעמל התורה של כמעט יומים רצופים, ויצא עם חברו לטייל מעט ברחובות העיר טלו, והנה פגשם אחד מבעלי הבתים המקומיים, והוא הביט בהם בתמהון: "מה אתם עושים? מטיילים בחג השבעות? וכאשר החלו השניים להצטדק: "זה אחרי יומים רצופים של למוד", אמר האיש בתמימות: "ראיתם פעם שבור שאחרי יומים שהוא שותה בריציפות, הוא רוצה להפסיק לשתות? בטלו בלם שבורים לתורה, ושפור הרי אינו מפסיק לעולם ללמוד..."

רבי מרדכי שלמה מבאיאן ישב פעם בכנס רבנים, והנה התגלגלו הדברים ובאו לידי מאמר חז"ל מסיים. נסו הנוכחים להזכר במקור המאמר, אולם למרות מאמציהם לא הצליח איש מהם בכך. הרבי ישב ושתק בדרכו, וכשראה שהנוכחים מצטערים על שכחתם גלה להם את המקור, ומיד הניח את דעתם: "בדיק היום למדתי ענין זה, ולכן זכרתי את מקור הדרך". מאחר יותר גלה הרבי לאנשיו, כי באמת למד את הדרך לפני זמן רב, אלא שלא רצה לגלות זאת למסבים, שכן היו בהם גאונים נכבדים וידועי-שם, ואם היו שומעים שהוא זוכר את תלמודו משפך הימים, הייתה נגרמת להם חלישות הדעת. ודברי אמת אמר, שהרי "בכל-יום יהיו בעיניך פחדים".

בליל חג השבעות, נכנס רבי יחזקאל מקוזמיר לבית-המדרש, פנה אל הנוכחים ואמר: "יהודים יקרים, אמרתם בודאי 'תקון ליל שבעות' כמנהג ישראל. אולם מהו התקון? פסוק מאן ופסוק משם, משניות ואגדות מענינים ומקומות שונים בכל-התורה, ונמצא שזהו כלל התורה. ונהנה דרשו חז"ל את הפסוק 'אזהבת לרעה כמוד' - 'זה כלל גדול בתורה'. אם-כן אהבת ישראל היא התקון. אתם אומרים תקון, אבל אנחנו עושים את התקון עצמו, לאהב כל אחד מישראל ממש".

מעשה ביהודי שבנעוריו התחנך על ברפי התורה והמצוות, אך בצוק העתים זנח את מסרת אבותיו והלך לחצב לו בארות נשברים. שנה אחת בליל חג השבעות, נתקף בגעגועים עזים לעברו ולקונו, והחל לחפש מקום תורה כדי להתבשם מאוירת החג ולשאף לנשמתו רוח חיים. לאחר הליכה ממשכת הגיע האיש לישיבת פוניבז', והתקבל במאור פנים על-ידי ראש הישיבה הנודע רבי יוסף שלמה פהנמן, שקרבו במדת אהבת ישראל שבו ושוחח עמו שעה ארוכה. "מתי יתקומו ההקפות?" שאל לפתע האיש בתמימות, והרב הבין כי הלה מחליף בין שמחת תורה לחג השבעות, שכן שני החגים צרובים לו בזכרונם פקשורים לתורה הקדושה, והרב העמידו בעדינות ובקבוצ על טעותו. אולם כדי שלא לאכזבו, רמו הרב בהשאי לבחורי הישיבה לצאת בקמחול עם האורח מתוך שירה וזמרה, ולערך בעיו הקפות בהיכל הישיבה לכבוד קבלת התורה הקדושה.

מטעים

ושם האיש אלימלך (רות א. ב.)

זהו טעם הפזר היחיד במגילת רות, וכן אין בה טעמים נוספים הנקראים בקול רם כגון שלשלת, אלא גרש אחד ופעמים זרקא סגל. והפזר בשם אלימלך מרמז, שאף שאמרו חז"ל בשעת רעב פזר רגליה, ואם-כן למה נעש ומת בקצור ימים? מפני שאדרבה, היה לו לעמוד בפרץ ולפרנס את ישראל, כי הצדקה תציל ממות והיה לו במה לפרנסם למשך עשר שנים, ובגלל צרות העין נעשו. ולמדוה זו של פזר לצדקה, מרמזים הטעמים הסמוכים פזר גדול, רח ברימו וקרני פרה. להורות שמי שפזר לצדקה אינו מפסיד, שנאמר יש מפזר ונוסף עוד. ומי שהוא נוהג בפזר גדול, לא רק שאינו מתרושש אלא זוכה לרח ברימו, וכמו שהירח הולך ומוסיף כך עשרו הולך וגדל, והוא מוסיף בעשר וקבוצ. ומלבד הפרות הללו בשכרו שהוא זוכה בעולם הזה, הקרן נקמת לו לעולם הבא, ולזה מרמז הטעם קרני פרה. (שבת יחוד)

ואנכי לא אהיה כאחת שפחתיך (ב. ט.)

תבת אהיה בטעם זקף קטן, כי רות התבונה לרמו בכך לשכינה הקדושה הרמוזה בשם אהיה שהוא שם של רחמים וחסדים, ואמרה לנעמי שאם אין עמי את השם של רחמים פשוטים, אז אני נשארת כאחת שפחתיך, מה שלא ראוי להיות כן, ולכן ישיבו הרחמים הפשוטים עלי.

מדגש

עם חדוש ישוב הארץ, פשט מנהג בין החקלאים שהעדיפו את מצות ישוב הארץ על-פני מצות התורה, לערך מעין הבאת בכורים, כאשר בידיהם עמרי תבואה וסלי פרות, לזכר קרבן העמר ממחרת הפסח וקרבן שתי הלחם בחג השבעות. אולם מנהג שטות הוא הנובע מהסרוך הבנה. לעמר יש שתי משמעות, משמעות של פמות זווון, כפי שבני ישראל לקטו מהקו ביום שני העמר לאחד, והינו פמות כפולה של עמר שהיא עשירית האיפה סלה; ומשמעות נוספת של אלפת תבואה קשורה. שתי אלמות נקראים שני עמרים, לעמת שני העמר בפמות. במנחת העמר לא הקריבו אלמות, אלא הקריבו קרבן מנחה בכמות של עמר שעורים אחד והכחו הניפו, והשבעות הביאו שתי הלחם מהחטה החדשה, פמות כפולה של עמר. ואין הפונה לבכורי פרות, שלא בשלים בעונה זו.

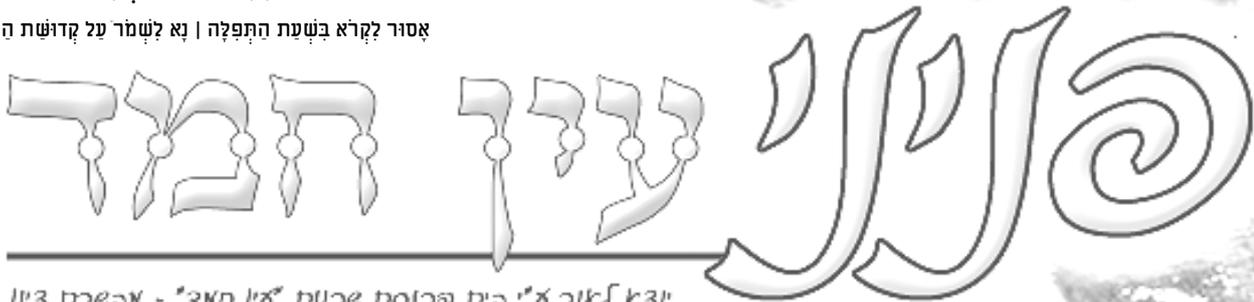
ממלה

בעיר אחת התגורר יהודי קל'דעת, שהתפקד בצעירותו, הלך שבי אחר תאוות-לבו ועבר על כל מצות התורה. עברו שנים ארבות והאיש הזקין והחל לחשש מהיום בו יעמד לפני בית-דין של מעלה, ויתן דירח-שבון על כל מעליו הרעים בעולם. הלך האיש ורכש ספר-תורה מהדר, עליו שלם במיטב כספו, והניסו בקול רעש גדול אל בית-הכנסת שבעיר. בעת הכנסת ספר התורה, עמד שם יהודי פקח אחד, ובשנינותו אמר: "איש זה סבור מנראה, כי מפיון שהכניס לעת זקנותו ספר-תורה, נחשבים לו כל עונותיו וחסותיו, כאלו עשאו לפני מתן-תורה..."

"נתאמת אצלי מה שאמרת בחג השבעות העבר, כי כמו שקל הנביאים קבלו מהר-סיני, כן בלי-נפש, שיש לכל-אחד חלק מידה, וכן חלק שמיוחד מהר-סיני, וזה מתעורר בכל שבעות, ובפרט אחר-כך כל ימי השנה". (ממכתב ה"אמרי אמת" מגור)

פְּרֻשֶׁת בַּמִּדְבָּר | תשע"ז

אָסוּר לְקַרְא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוּמַר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

יִצְחָק אֶלְאָזָר ע"י בֵּית הַכְּנִסִּית שְׁכֻנַּת עֵין חַמַּד* - אֲבִשְׁרֵת צִיּוֹן

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֶׁת בַּמִּדְבָּר – תוֹרַת שְׁלֹמֹה בְּאֶפְרַיִם

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר סִינַי (במדבר א, א)

עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל ייסורים, בין בחור בין אם הוא זקן גדול, אפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה."

הגאון הרב אהרון ואלקין הי"ד (בגיל שלושים שנים בלבד שימש כרבה של העיירה גורדז שבליטא ולאחר שהצליח לחמוק מרוסיה והגיע לפולין שימש כרב העיר פינסק-קארלין) וכן היה מגדולי הרבנים בדור שלפני השואה בעל מחבר ספרי רבים וחשובים, לאחר שמתאר בהקדמה לספרו 'בית אהרון' על מסכת בבא קמא על כל מסכת ייסוריו מסיים וכותב כך:

"ואם כן אחרי כל אלה, כמה מעלות טובות למקום עליו, ואילו פינו מלא שירה כים, אין אני מספיק להודות לך ה' על כל החסדים שעשית עמדי במשך ימים אלה, מבית האסורים פדיתני, ברעב זנתני מחרב הצלתני ומדבר מילטתני אותי ואת ביתי, אשר כל התקופה הנוראה הזאת עברה עלינו בשלום."

וממשיך וכותב: "וכותלי בית האסורים יוכיחו, בשעה שגם עליו עבר כוס התרעלה להיות יושב כשבוי בצל קורתם, גם שם ספרי זוני עליו, וגם שמה ישבתי נגדה נא המון כל האסורים הרוצחים והגנבים וכל ארבע אבות מזיקים, וכתבתי את חיבורי."

בברכת שבת שלום
הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

מדוע ניתנה התורה במדבר? לכאורה הייתה צריכה להינתן בארץ ישראל דווקא, שבה עיקר קיומן של המצוות?

מסביר זאת מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל: במדבר אין דריסת רגל לבני אדם, וללא הנסים, שעשה ה' עם ישראל לא היה בכוחם לשרוד במדבר סיני, כמו שנאמר: "המוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר הַגְּדֹל וְהַנּוֹרָא נְחֹשׁ שָׂרָף וְעֶקְרָב וְצַמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין מַיִם (דברים ח, טו)"

מלבד זאת במעמד מתן תורה עצמו התאחדו כל כוחות הבריאה כנגד ישראל, באמצעות המים והאש, הקולות והברקים והעשן שהיה על ההר.

ובא הדבר ללמדנו, כי כשם שהתורה ניתנה במקום סכנה ובתנאים קשים לקיומם של הבריות - כך מחויבים עם ישראל לקיים את התורה הקדושה ולשמור את מצוותיה בכל מצב, ושום קושי בעולם - אין בו כדי לפטור את האדם מן התורה.

אדרבה, אם למרות כל הקשיים לא יתרפה האדם מלימוד התורה הקדושה ומקיום מצוותיה, מובטח לו שהשם יתברך לעד ולעולמי עולמים יעזור לו ויושיעו אותו מכל צרה וצוקה. וכן יסייע בעדו לעמוד בכל הקשיים והניסיונות הניצבים בדרכו, כשם שישראל התקיימו במדבר בדרכי נסים.

וכך פסק הרמב"ם (הל' תלמוד תורה פ"א ה"ח): "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה-
ליאור יהושע סומך וב"ב
יהודה אריה בן רחל ברכה
עינת בת רחל ברכה
רחל ברכה בת פדילה דליה
נעם יצחק בן רחל ברכה חי הפקות ואירועים
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית
קסיר אפרים וב"ב
י.מ.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

ציווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן ג'ינה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי
סיון בת אסתר
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניצרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניצרי בן פרחיה- בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי
גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה
אקבאל בת נושפארין
תמר פורטונו בת מיסה רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פתימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון
ר' אליעזר בן עטיה

Table with prayer times for 27/05/2017. Columns: Day, Night, Dawn, Sunrise, Sunset, Stars out.

שואל ומשיב בהלכה – בשולי גוים - חלק ג'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

האם בישול במיקרוגל מהווה בישולי גוים ומה הדין של בישול ישראל ולאחר מכן בישול גוי?

שאלה: **?**

תשובה: **!**

גוי, שבישול במיקרוגל, דינו כבישול על גבי האש, ויש לאוסרו. **מקורות:** שו"ת שבט הלוי ח"ח (סימן קפה), ובספר שבות יצחק (שם עמוד סא) משמיה דהגר"ש אלישיב זצ"ל. וכ"כ בספר בין ישראל לעמים (פ"ז אות ה). וע"ע בספר ארחות משפט- אושינסקי (עמוד ת) ובספק יש לצרף דעת המקילין. וע"ע שו"ת תשובות והנהגות ח"א (סימן תלט) וח"ה (סימן רמט). ושוב ראיתי, שהאריך בזה בשו"ת מעין אומר ח"ה (עמוד קצה).

ויש מי שמיקל. **מקורות:** שו"ת להורות נתן ח"ז (סימן טד), כיוון שאין בו אש כלל, לא עדיף מחמי טבריה ומבשל בחמה, שנראה, שאין בו בישול גוים, כיוון דהוי בישול שלא כדרכו, ואף על גב שבזמן הזה נעשה כדרכו, מכל מקום לא חל עליו גזירת בישולי עכו"ם. ועוד יש המקילים בחשמל שאין כלל דין בישולי גוים - ראה בספר אור שרה (עמוד 245 ס"א) שכן דעת הגר"ץ אבא שאול זצ"ל וכן הביא בספר ישא יוסף להגר"י אפרתי (יו"ד סימן ח) בשם הרב אליהו אבא שאול שליט"א, שכך הייתה דעתו של אביו הגאון זצ"ל.

וכן הביא בשו"ת עטרת פז (כרך ב סימן ב עמוד קד), שאין לדון את החשמל כאש לענין בישולי גוים, שאין זה מכוחו של הגוי, שהרי פעולת ההדלקה יוצרת רק את הכוח החשמלי הראשון, שהוא אינו מספיק כדי לבשל, והחשמל הזורם אח"כ כבר אינו מכוחו של הנכרי אלא כוח כוחו. וכ"כ בשם הגר"ץ זצ"ל בספר ברוך שאמר להגר"ב שרגא (פ"ד הערה 35). ושוב ראיתי בספר מטבח כהלכה, שהביא בשם הרה"ג ר' אפרים יאלעס בסוף ספר שמחת מלך, שאין במיקרוגל משום בישולי גוים. וכ"כ בספר חלקת יעקב (סימן קיג ס"ג) היות שעצם הבישול במכשיר זה הוא משונה, ולא נקרא דרך בישול.

אין בישול אחר בישול בבישולי גוים, ולכן אם ישראל מבשל את המאכל, עד שנעשה ראוי לאכילה מאכל בן דרוסאי [שליש בישול], בין תבשיל לח בין תבשיל יבש, אף שנצטנן וחיממו הגוי, אין בו איסור בישולי גוים. **הערה:** לענין חתיכות עוף מבושלות על ידי יהודי, ורוצים לטגנם שוב על ידי גוי שיעטפם בקמח וביצה, בשו"ת דבריך יאיר ח"ג (סימן לט) כתב, אם הציפוי נעשה כדי להשביע או לתת טעם, וטיגנו גוי וגם הדליק האש אסור, ואפילו העוף היה מבושל קודם לכן.

מסירות למען יהודי

רבותינו היו מוכנים למסור את עצמם ואף את העולם הבא שלהם עבורו עבדו, יגעו והזיעו כל חייהם וזאת למען יהודי. פעם אחת ישב רבי ברוך בסעודה בחברת מחותנו, הצדיק רבי אברהם דוב מחמילניק. לפתע הגיע אל הבית עשיר אחד, שבא להתברך מפי הרבי.

לפתע להפתעת הכל ר' ברוך הרעים בקולו: "הוציאו אותו מכאן! אינני רוצה לראותו כאן כלל!". עשו משמשי הרבי את שציווה עליהם ודחפו את העשיר אחר כבוד אל מחוץ לבית. "מחותן יקר", פנה רבי אברהם דוד אל רבי ברוך, "איך כבודו מסביר את מאמר הגמרא בסנהדרין: "המלבין פני חברו ברבים!?"

"ומדוע", השיב רבי ברוך בשאלה איך מסיים את מאמר הגמרא: "אין לו חלק לעולם הבא? ראיתי", אמר רבי ברוך, "כי על אדם זה שורים דינים קשים. ודע לך, כי על ידי שביזיתי אותו ביטלתי מעליו את כל הדינים! יודע אני היטב", סיים הצדיק, "שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, אולם האם הייתי יכול שלא להפקיר את העולם הבא שלי למען יהודי מישראל!?"

התורה הקדושה

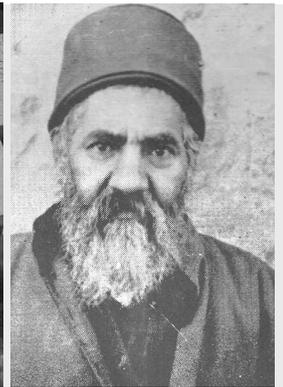
מסופר על הגאון רבי ברוך בער זצ"ל, שישב באסיפת רבנים ושמע, שאחד הרבנים מדבר בהתלהבות בשבח התורה הקדושה המתוקה מדבש ונופת צופים, ומוסיף ואומר, שהיא לנו כאוויר לנשימה. כשם שאי אפשר לחיות בלי אוויר, כך איננו יכולים להתקיים ללא התורה.

ר' ברוך בער ציפה לסיום דברי הרב, ומיד כאשר סיים דבריו, קם ואמר, "אני מוצא חובה למחות על כבוד התורה, שנתחלל כאן באופן נורא". הכל תמהו מאד על הדברים, אך הוא המשיך מיד ובאר את כוונתו. "וכי התורה היא אוויר לנשימה?", שאל, והוסיף, "אמנם החיים תלויים באוויר לנשימה, אך הם תלויים בדברים נוספים. ולכן אוויר לנשימה עדיין אינו עצם החיים, אבל התורה היא עצם החיים. אין זה נכון לומר שחינו תלויים בתורה, אלא התורה גופא היא החיים, 'כי הם חיינו' כפשוטו ממש". (לקח טוב)

מנויים	הקדשת העלון	לשאלות בהלכה
לקבלת העלון חנם ב-email: PnineEH@gmail.com מידי שבוע, שלח את כתובתך אל:	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, חזק הגון, חזרה בתשובה וכו" - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144

הגאון הרב יעקב חיים סופר זצ"ל- נולד בבגדאד בשנת ה'תר"ל (1870). למד בצעירותו בבית-המדרש בית זלכה בשקידה ובהתמדה. מיעט בתאוות העולם, מיעט בשיחה ובשינה. **גאון בנגלה ובנסתר**. התפרנס כסופר סת"ם, ומכאן שם משפחתו "סופר".

בשנת ה'תרס"ד (1904) עלה לארץ והצטרף אל המקובלים בבית המדרש "בית א-ל" שבעיר העתיקה. רבים שיחרו לפתחו בבקשות לתפילה וישועה. מימיו לא שח שיחה בטלה.

בבית הכנסת ובעת הסעודה. הקים עם חבריו את בית-הכנסת "שושנים לדוד" בשכונת הבוכרים בירושלים. ענוותן מופלג. כאשר ביקשו למנותו כרבה של דמשק, סירב. למד בישיבת המקובלים "רחובות הנהר". העיד הגאון ר' יהודה צדקה, כי מדי שבת צורת הגאון הייתה משתנה לבלתי הכר ממש. נפטר ביום שבת קודש ט' סיוון ה'תרצ"ט (1939). חי כ-69 שנים. ציונו בחלקת החסידים לעדת הבהבליים שבהר הזיתים.

אביו: ר' יצחק ברוך ממשפחת מוסא. **אמו:** הרבנית אסתר. **אשתו:** הרבנית פרחא. **בנו:** ר' משה. **בתו:** מרת רגינה. **מרבנותיו:** אביו, ר' יצחק ברוך, ר' אלישע דנגור. **חברותא:** ר' חיים שאול הכהן דוויק. **מספריו:** **יכף החיים**- על אורח חיים ויורה דעה (10 חלקים, עסק בחיבור זה קרוב לארבעים שנים!) **יחוקי חיים**- דרשות **באר מים חיים**- שו"ת **יחיים עד העולם**- דרשות **ייגל יעקב**- דרשות על פרשות השבוע **יקול יעקב**- הלכות סת"ם **יישמח ישראל**- דרשות **בית יעקב**- דרשות **יעדות ביעקב**- דרשות לשבתות **יחפץ בחיים**- דרשות לאירועים **יקונטרס החלומות**- דברים שהתגלו בחלום (כ-700! **חזיונות שגילו לו מן השמים**).

משמים הסכימו על חיבורו הקדוש 'כף החיים'. וכך מספר ר' יעקב חיים סופר ב'קונטרס החלומות': "פעם אחת ראיתי למורי ורבי אבי זצ"ל, ואמרתי לו: "מה אומרים למעלה על ספרי הקטן 'כף החיים'? ואמר לי, **ששמחים עליו**. ואמרתי לו: 'תבקש רחמים עליי מפני אלקי השמים, שיסייעני לחבר על כל 'אורח חיים'. ואכן כך היה.

עוד הוסיף רבינו שם: "ליל שבת ז"ך אב ה'תרע"ו ראיתי למר אבי וכו', **אחר שהיה לו י"ז ימים משנפטר**. ושאלתי אותו: 'מה אומרים באותו עולם על ספר 'כף החיים'? וענה ואמר לי בזה הלשון: **ספר 'כף החיים' חכמים ורבינים גדולים לומדים בו**. עוד מובא שם: "כשסיימתי עם ספר 'כף החיים' חלק שני, ראיתי, שחתמו עליו בית דין, **וגם רבינו המקובל הגאון רשכבה"ג הרב יוסף חיים זצוק"ל** (הגאון בעל ה'בן איש חי', רבה של בגדד)".

השגחת ה' יתברך החופפת על יראיו ליוותה את רבינו לבל יינזק, חלילה, בשום אופן. בשנת ה'תרפ"ז, י"א לחודש תמוז, עסק רבינו בתורה, כדרכו, בעליית עזרת נשים של בית הכנסת "שושנים לדוד" וכתב את חיבורו, והנה לפתע החלה רעידת אדמה חזקה מאוד בא". **כתוצאה מכך, התמוטטו בתים רבים, אך, בחסדי ה' ליהודים לא הייתה שום אבדה בנפש, בעוד אצל הערבים מתו רבים, והיה בכך קידוש ה'.**

רבי יעקב, כאמור, היה עוסק בתורה בעליית בית הכנסת. בעקבות הרעש התמוטט כל הקיר הפונה לרחוב, וכן המדרגות המובילות אל "שושנים לדוד", אך **הצד שבו ישב ולמד רבי יעקב לא התמוטט כלל, וכן הילדים, שהיו למטה בחדרי תלמוד התורה, לא ניזוקו כלל**. מיד הגיעו אנשים והעלו סולם אל העליה, ואט אט הורידוהו לרבי יעקב חיים כשהוא בריא ושלם לחלוטין - ויהי לפלא. רבי יעקב כתב זאת בספרו 'כף החיים': "בירושלים עיה"ק ת"ו אין גוזרין תענית ציבור על הרעש ומפולת, כי לא הזיקה מפולת בירושלים!".

ש' מן החלומות, שהוכיחו את רבינו מן השמים, ושיבצם בחיבורו 'כף החיים' בעילום שם. לדגמא, בהלכות תפילת המנחה (סימן רלב, ס"ק ו) **כותב ב"כף החיים" בזה הלשון: "ותחילה יאמר למנצח על הגתית וכו', ופרשת התמיד ופיטום הקטורת וכו', אשרי יושבי ביתך וכו', כפי שכתוב בסידורים וכו', ואל ישנה מזה הסדר, ואפילו אם היה הזמן דחוק, כי מעשה באחד ירא שמים שהיה פעם אחת הזמן דחוק ולא אמר למנצח ופרשת התמיד, רק התחיל לומר לשם יחוד וכו' והתפלל שמונה עשרה, ובאותו הלילה הוכיחו אותו בחלום לאמר: מדוע העולם מתפללים תפילה שלמה ואתה חסרה? ועל כן, כל אדם - יש להיזהר בזה**". עכ"ל. רבינו לא מציין, מי הוא אותו איש "ירא שמים" שהוכיחוהו בחלום, אולם, **לאחר שנים רבות מצאו בני משפחתו מעשה זה ב"קונטרס החלומות" שלו, כי בו היה המעשה**.

וכן בהלכות תפילה (סימן צא, ס"ק מה) **כתב ב"כף החיים": "מעשה באחד, שהיה נוהג לתת שלוש פרוטות קודם התפילה לצדקה, וגם ב'ויברך דוד', ופעם אחת חיסר, והוכיחו אותו בחלום על זה**". **וגם במעשה זה, שהעלים שם האיש, מוזכר ב"קונטרס החלומות" שלו, כי בו היה המעשה, והעלים שמו, לרוב צניעותו**.

הוסיף על זה נינו הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א (בהקדמת הספר "ישמח ישראל") **אחר שהביא מעשיות אלה, וזה לשונו: "וראה ובחן לשונו הטהורה, שהגדיר עצמו "ירא שמים"**. וגם לפי דרכנו למדנו, כי **"עוונות" גדולים, ממה שחיסר לומר פיטום הקטורת בתפילת מנחה או שרק נתן פרוטה אחת לצדקה ב"ויברך דוד" לא היו לו לזקננו הסבא קדישא זצוק"ל, שהיו צריכים מן השמים לבוא ולהוכיחו. והבן היטב, כי יש הרבה להבין"**. עכ"ל. **והדברים מבהילים!**

רבינו היה יוצא מבית הכנסת בתחילת אמירת "עלינו לשבח", ולא היה ממתין, עד שהחזן יסיים, כל זה מחשש, שמא יגש אליו אחד המתפללים וידבר עימו ויצטרך לענות לו, ושמא חלילה וחס ייגרר לדבר בבית הכנסת דברים שאסור לדבר שם, וח"ו יגרום לעיכוב הגאולה ולצער השכינה. כל כך היה נזהר בכבוד בית הכנסת.

בשעה עשר בלילה, מהיום אגיע בשעה עשר וחצי."

הבעל הוסיף ואמר, "שהרי אמרו חז"ל (ע"ז י"ט ע"ב) **כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין**, ואם זאת אומרים רבותינו, הרי שכך הוא. וא"כ, **מה השתדלות טובה יותר מזו?...**"

האשה הצדקת שומעת את דברי הבעל הגדול ומסכימה להצעתו של בעלה, ואכן הוא החל להגיע הביתה מחצית-השעה מאוחר יותר. גם אחרי שכל האברכים עוזבים את בית המדרש בשעה עשר בלילה וממהרים לביתם, הוא נשאר שם עוד כמחצית השעה ולומד.

והנה, לא עוברים יומיים, ובשעה 10:15 בלילה, כששהה לבדו בבית המדרש, נכנס לשם יהודי פלוני, וכשהוא רואה את האברך שקוד על תלמודו, פונה אליו בשמחה ואומר לו: **"ב"ה, סוף כל סוף אני מוצא אותך. חיפשתי אותך כבר זמן רב, והנה נקלעת לידי. אולי אוכל להיעזר בך"**.

מיודענו מביט בו ותוהה לשם מה חיפש אחריו. ואותו יהודי מזכיר לו שלפני זמן מה **חיפש לשכור דירה גדולה בת שמונה חדרים**. "ואתה", פונה האיש לאברך, "אמרת לי שהינך מכיר דירה כזו. מאז נעלמת לי, ולא מצאתיך, והנה עכשיו אני פוגש אותך שנית".

"האם יש לך עדיין את הכתובת של בעל הדירה ההיא?". האברך השיב בחיוב, ומסר לו את הכתובת והטלפון. אותו האיש התקשר והגיע לראות את הדירה שבסיכומו של עניין מצאה חן בעיניו והוא שכר את הדירה.

כעבור שבוע מתדפק שוב השוכר על דלת בית המדרש, ופונה אל האברך ואומר לו: "כשראיתי שהדירה הגדולה היא עונה על כל צרכי, **החלטתי לפנות אל המשכיר ולשאול אותו, האם הוא מוכן למכור לי את הדירה"**.

"לאחר משא ומתן קצר עימו, המשכיר השיב בחיוב שכן הסכום שהוצע בגין רכישת הנכס לא היה מבוטל כלל ועיקר, והעסקה ב"ה התבצעה".

"ואז עלה בדעתי, שבעצם הדירה הזו הגיעה אליי באמצעותך, ולכן מגיע לך דמי תיווך ובאתי לשלם לך עכשיו סכום זה". האיש מוציא צ'ק מכיסו. נחשו מה היה הסכום שהיה רשום שם? - **20,000 שקלים**. בדיוק. לא פחות ולא יותר. דומה, שלא צריך להוסיף מילה על ההשגחה הפרטית המופלאה.

להלן סיפור מופלא המעובד מ'קול ברמה' אותו סיפר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רבה של רמת אלחנן בבני-ברק ומביאם הרב מיכאל צורן הי"ו ויש בסיפור זה ללמדנו מהי זכות התורה הקדושה.

מעשה זה התרחש אצל אברך תלמיד חכם, שיגע בתורה כדבעי יומם ולילה, וגם אשתו היתה צדקת כמותו, ואפשרה לו לשקוד על תלמודו ללא הפוגה. האברך יוצא מדי בוקר לכולל בשעה תשע בבוקר, וחוזר רק בעשר בלילה! **רעייתו נושאת על עצמה את עול הבית באהבה ובשמחה, ביודעה שבכך היא מאפשרת לבעלה לצמוח ולגדול בתורה**.

בני הזוג מקיימים בפועל ממש את דברי המשנה **'פת במלח תאכל, וימים במשורה תשנה'** (פרקי אבות פרק ו' משנה ד'), ומתפרנסים בצמצום רב. למרות זאת, השמחה שורה בביתם באופן תדיר, כשהשאיפה היחידה, המקננת בין כתלי הבית, היא לסייע לבעל/לאבא לגדול בתורה.

יום אחד מגיע מכתב לביתם מ...מס הכנסה. מתברר, שבשעה שרכשו את דירתם הקטנה בת החדר-וחצי לא שילמו בטעות את אחד המסים המשולמים בקניית דירה, וכך תפח החוב והגיע עד ל-20,000 שקלים.

את החוב היה צריך לשלם בתוך זמן קצר, ושניהם ידעו, שאם לא יעשו זאת, הם יאלצו חלילה לעזוב את הדירה, שכן הדירה תימכר תוך זמן קצר על ידי רשויות המס - וזאת כדי לכסות את החוב שלהם.

בני הזוג לא ידעו מה לעשות, והם דנו ביניהם בעניין זה. בתחילה עלתה בדעתם שאולי כדאי לעשות **'השתדלות'** בנידון, ושהבעל ישתכר מעבודה פלונית, אולי בכתיבת סת"ם וכיו"ב. הבעל ביקש מרעייתו, שתיתן לו שהות לחשוב, מה לעשות בנושא זה.

למחרת, כשחזר מהכולל, אמר הבעל לאשתו את הדברים האלה: "רעייתי היקרה, חשבת הרבה על החוב בן 20,000 השקלים שהושת עלינו לפתע פתאום, ואכן **החלטתי, שיש לעשות השתדלות בעניין**".

האשה, כששמעה את דברי בעלה, הייתה בטוחה, שהוא מתכוון לומר לה ש... מצא עבודה פלונית ובכך יחזיר את החוב. אבל הוא הפתיע אותה באומר, **"שההשתדלות שלי תהיה בכך, שאם עד היום הגעתי הביתה מהכולל**

מכון כשרות למעשה פותח את שעריו ללימודי כשרות המטבח הביתי והתעשייתי השיעורים ימסרו על ידי ראש המכון- רבינו הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א השיעורים מיועדים לכל המעוניין לנהל מטבח כהלכה ולמשגיחי כשרות לפרטים: הרב פנחסי 052-6329144

<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מוברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי יזידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זהרה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ תנצב"ה</p>	<p>הרב שבתי בן אסתיא אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן יצחק ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרחיה ז"ל לטיף בן פרחיה ז"ל דניאל רפאל בן חגית ז"ל יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה</p>
--	--	--	------------------------	---

אגעד אנק

על פרשת השבוע

יום טוב שבועות תשע"ז

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

יום אחד הוסיף משה מדעתו (שבת פז, א)

נפשם יודעת מאד דעיקר התורה היא בפנימיותה מילין לצד עילאה תמלל, אם כן לפי"ז אין תשובת משה תשובה, והנה הבנתי תירוץ לדבר מדברי הרב הגדול חיד"א זלה"ה דהמלאכים שטענו תנה הודך על השמים באו בטענת מצרניות דינא דבר מצרא, והנה לפי"ז טענתם טענה, אבל קיי"ל אם יגיע איזה פסידא כל דהו למוכר אם יעמוד הממכר ביד המצרן אין טענת המצרן טענה, וכאן כיון שהמלאכים אינם יכולים לקיים התורה בדרך הפשט, אם כן מיקרי כביכול פסידא למוכר הוא נותן התורה ואין כאן דינא דבר מצרא, וזה הוא תשובת משה, וזהו שאמר הש"י כה תאמר לבית יעקב (הם המון עם שאינם יכולים לקבל התורה רק בדרך פשט) ותגיד לבני ישראל (הגדה דברי חכמה לבעלי מדריגה הנקראים בשם ישראל כידוע והמה יודעים לקבל התורה בדרך סוד), הנה הקדים זה השי"ת בנתינת התורה בכדי שיהיה לטענה נגד המלאכים.

(בני יששכר)

באותה שעה שעלה משה לקבל התורה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה עשה בו הקב"ה קלסטרין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו (שמות רבה כח, א)

י"ל דבאמת יש להקשות כיצד היה אפשר לנצח את המלאכים בטענה כזו שלא נכונה כלל, וכי המלאכים אכלו אצל אברהם, הרי בכלל לא שייך אצלם אכילה, כדברי רש"י על הפסוק (בראשית יח, ח) "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו" - נראו כמו שאכלו.

אלא, אפי"ל שהקב"ה רימוז בזה למלאכים שהתורה שייכת ומתאימה למשה וישראל שהם בעלי נימוס, וזהו שאמר להם "לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו", כלומר כשירדתם אתם לאאע"ה בדמות אנשים ירדתם, ואף שאברהם הכיר בכס וידע שאתם מלאכים (כדברי הרמב"ן), בכל זאת לא העליב אתכם ולא גילה סודכם לאמור לכם "מלאכים אתם", אלא אדרבה, התייחס אליכם כמו לאנשים בהכנסת אורחים והכנת כל מיני מאכלים, ואתם, איך אתם מתנהגים עכשיו עם משה, הלא לא הגיע לכאן, "מיט די שטיוועל", רק בנשמתו לבד, כדמות רוחני, מלאך כמוכם, ואתם מידי גיליתם את סודו וצעתקתם לעברו "מה לילוד אשה בינינו", הרי שאתם לא מנומסים, וממילא אינכם ראוים לקבל את התורה

(ישמח ישראל בשם כ"ק הרבי הזקן מאלכסנדר זי"ע)

הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל ביאר שכשעלה משה לקבל התורה אמרו מלאכי השרת "מה לילוד אשה בינינו, תנה הודך על השמים", צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם: לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו בשר בחלב", אבל במה ניצחנו את המלאכים שטענו "תנה הודך על השמים"?

מתרצים: בשולחן ערוך יור"ד סי' צ"א נאמר שאם נפל בשר צונן לתוך חלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח הכל אסור משום ד"תתאה גבר" התחתון גובר על העליון ונוצחו, ולכן כשטענו מלאכי השרת "מה אנוש כי תזכרנו, תנה הודך על השמים", היתה השאלה האם העליון נוצח את התחתון או התחתון את העליון. הביאו ראייה מבשר בחלב שפוסקים להלכה תתאה גבר, ובזה ניצח משה רבנו את המלאכים. לזכר זה אוכלים מאכלי חלב בשבועות.

ושמעת לומר בדרך צחות שזה כוונת המשנה מסכת אבות "אם אין קמה אין תורה" שהרי אם לא היו המלאכים אצל אברהם ואכלו שם לחם שהכינה שרה קמת, ואחר כך בשר בחלב, לא היינו מקבלים את התורה...

(נעשה ונשמע)

ה' מיסיני בא זורח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קדש מימינו אש דת למו (דברים לג, ב)

"בתחילה הלך לו אצל בני עשו, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לפניו: רבנו של עולם מה כתיב בה? אמר [להם] לא תרצח. אמרו לו: וכל עצמם של אותם האנשים לא הבטיחם אביהם אלא על החרב שנאמר על חרבך תחיה (בראשית כ"ז מ') אין אנו יכולים לקבל את התורה. אח"כ הלך אצל בני עמון [ומואב] אמר להם מקבלים אתם את התורה? אמרו לפניו: רבנו של עולם מה כתב בה? אמר להם: לא תנאף. אמרו לו וכל עצמם של אותם האנשים אינם באים אלא מניאוף הדא [היא] דכתיב ותהרין שתי בנות לוט מאביהן (שם י"ט ל"ו) אין אנו יכולים לקבל את התורה. אחר כך הלך לו אצל

זוה הענין שמשה הוסיף יום אחד מדעתו עשה זאת בכוונה מיוחדת כי כאשר יראו ישראל כי יום המוגבל הגיע ואין השי"ת נותן את התורה אז יחשבו כי אינם ראוים אל התורה ויהי' להם שברון לב ושפלות ואז יהיו מוכשרים ביותר לקבל את התורה. וזה "מדעתו" זה היה דעת משה שאל התורה צריך להיות לב נשבר, ובזה יוכל לקרב לב ישראל לאביהם שבשמים. ומתורץ בזה קו' המגן אברהם איך אנו אומרים בששי בסיון "יום מתן תורתנו" והלא לא ניתנה התורה רק ב' בסיון, ולפי"ז ניחא דבאמת יום הששי גרם כל הקבלה כיוון שזה הביאם לידי הכנעה להיות ראוים לכך. (מאיר עיני חכמים)

דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריגן תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי כמאן כרבנן: (שבת פח, א)

כתב רבינו ניסים גאון: דרש ההוא גלילאה עלי' דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריגן תליתאי: תורה נביאי' וכתובי'. ביום תליתאי: ביום שלישי לפרישה, כרבנן דאמר בחמישי עבד ליה פרישה. ע"י תליתאי: ע"י משה שהוא שלישי, אהרן ומרים ומשה. לעם תליתאי: כהנים לויים וישראל. בירח תליתאי: בחודש השלישי, ניסן אייר סיון, ובסיון ניתנה התורה. והוסיפה ההגדה בדבר זה אותותיה משולשים: כלומר שהתורה נקנית אמת שנאמר (משלי ג) אמת קנה ואל תמכור ומספר אמת ג' אותיות. וישראל בני אבות ג': אברהם יצחק ויעקב. משבט שלישי: ראובן שמעון לוי. ומן לוי נולד משה שעל ידו ניתנה תורה. לוי יש בו ג' אותיות, משה ג' אותיות, ונצפן ג' ירחים כדכתיב (שמות ב) ותצפנהו ג' ירחים. ובזה אמרו אמר ר' לוי הא למדת שכל מעשה אותו היום היה משולש. וכגון זה עוד יש במדרש ילמדנו (תנחומא פרשה יתרו) הלא כתבתי לך שלישים אמר ר' יהושע בן כחמיה הן תורה שאותיותיה משולשות אלה ביה גימל והכל היה משולש תורה משולשת: תורה נביאים וכתובים. משנה משולשת: תלמוד הלכות ואגדות. תפלה משולשת: ערב ובוקר וצהריים. קדושה משולשת: קדוש קדוש קדוש. ישראל משולשים: כהנים לויים וישראלים. ומשה: אותיותיו משולשים. וכו' לשלשה ימים נתקדשו: שנאמר (שמות יט) והיו נכונים ליום השלישי.

יש להבין מה המיוחד כל כך במספר הג' שניתנה בו תורה. ואפ"ל, דהנה מספר אחד מסמל את ה"יש" את ה"אחד", דהיינו עצם ההתהוות יש מאין, מספר הב' מסמל את הנוסף, ואת השינוי והצירוף, תחילת כל בניין מוכרח שיהיה מורכב מב' חלקים, ואילו מספר הג' מסמל את ההמשך, והריבוי.

יסוד זה אנו מוצאים בהרבה מקומות: כגון, איש ואשה, המטרה היא התולדה שזה המספר הג' המורה על ההמשך.

כך אומרים אנו בתפילה בכל יום ב"ובא לציון": "קדוש קדוש קדוש וכו' קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתה. קדיש על ארעא עובד גבורתה. קדיש לעלם ולעלמי עלמיא", דהיינו שהפעם הג' שאומרים "קדוש" הוא "לעלם ולעלמי עלמיא".

בגמ' פסחים ישנה את הסוגיא של "זוגות", הזוגות הינם מזיקים שאינם חפצים בהמשך, ולכן כשמצרפים מספר הג' מתבטל כחם. ולכן "בתלת הוו חזקה", שמורה על ההמשכיות כיוון שכבר ג' פעמים.

בברכת כהנים, אומרים ברכני בברכה ה"משולשת" וכו', ג"כ להורות על עניין המשכיות הברכות.

כיוון שכך, ניתנה התורה דווקא במספר הג', לרמז על כוחה שכל המשך העולם תלוי בכח התורה, הן במובן הכללי שקיום העולם תלוי בתורה והן במובן הפרטי שהתורה צריכה להיות באופן של המשך תמידי ללא הפסק כלל וככל.

(ציוני תורה)

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (שמות יט א)

יש להבין ככל הלשון ושינוי הלשון, נראה עפ"י משארז"ל שהמלאכים קטרגו ואמרו תנה הודך על השמים [תהלים ח ב] שהיו רוצים לקבל התורה, ואמר הקב"ה למשה אחוז בכסא כבודי והשיב להם תשובה, אמר להם משה נשים יש ביניכם משא ומתן יש ביניכם וכו', והוודו המלאכים לדבריו, עיי"ש בדבריהם ז"ל [שבת פח ע"ב], והנה יש להתבונן, דודאי גם המלאכים ידעו שאין להם שייכות בפשטיות התורה לא תנאף לא תגנב וכו' וכיוצא, אבל

עול מצות ועול תורה, ירדו ס"ר מה"ש וקשרו לכל א' מישראל ב' כתרם א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע דע"י ההקדמה זכו לב' כתרם.

(בית הלוי)

לא תרצח, לא תנאף, לא תגנב, לא תענה ברעך עד שקר (כ, יג)

בשם המבי"ט שואלים שאלה: הלא עשרת הדברות מחולקים לשני חלקים – חמשה דברות בכל אחד משני הלוחות הברית. על לוח אחד כתובות המצוות שבין אדם למקום, ובלוח השני כתובות מצוות שבין אדם לחבירו. שואל ה"מבי"ט שאלה, שאלמלא ידענו שהוא השואל, לא היה לנו ספק, והיינו קובעים באופן ודאי כי זו שאלת תם... מה השאלה?

הנה, חמשת הדברות הראשונים ארוכים ומלאים – "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (כ, ב), כמו כן "לא יהיה לך" וכל השאר מרבים בדברים. מדוע, אם כן, כאשר מגיעים אל הלוח השני, כתובים הדברות בקצור נמרץ – "לא תרצח" וזהו אין יותר מילים בהקשר למצוה זו. וכך גם הלאה – "לא תנאף", "לא תגנב". הדבר תמוה, מדוע אין פרופורציה בין הלוחות – הלוח הראשון מלא, ולעומתו הלוח השני כמעט ריק – למה הקב"ה עשה שיהיה כך?

אומר המבי"ט דבר נפלא: כך רצה הקב"ה, שעל הלוח השני יהיו כתובות רק מעט מילים. מדוע? כי אז האותיות של "לא תרצח" ו"לא תגנב" יהיו גדולות יותר ובולטות יותר, וזהו מה שחפץ הקב"ה – שה"בין אדם לחבירו" יהיה גדול, שיראו אותו טוב! פלאי פלאים.

(יחי ראובן)

מגילת רות

בטעם קריאת "מגילת רות" בחג השבועות, הביא בספר "מגילת אליהו" (להגה"ק רבי אליהו הכהן מאיזמיר, בעל מחבר "שבט מוסר" ו"מעיל צדקה") על מגילת רות, יותר משבעים טעמים על כך. ולהלן נלקטו מתוך אמרו, כמה מהטעמים המורים על נקודות הדרכה לחפץ להידבק בתורת ה' שנלמדו מחייה של רות:

* חיי התורה - תחילתן ייסורין וסופן שלום, כרות;
* רות נתגיירה בת מ' שנים - גם מי שנתגדל בהבלי עולם הזה יכול בכל גיל להשתנות;

* גם מי שמסובל בייסורים, בעוני או בדוחק ובטלטולים אינו רשאי לפטור עצמו מהתורה - שהרי רות הגיע לה כל אלו ולא הניחה עצמה מלבוא לקבל עליה התורה;

* גם כשנראה שאין שום אפשרות ללמוד מחוייב להשתדל ולהתעצם בכל כוחו ואז יעלה בידו - כרות שעל אף שאמרה תורה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', דרשו מואבי ולא מואבית;

* כדי להשיג התורה מחוייב האדם לטרוח ולהפציר הרבה עם רבותיו שילמדוהו כרות שהפצירה בנעמי עד בוש, וזכתה לתורה;
* אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה - כרות שאמרה באשר תמותי אמות;

* העוסק בתורה זוכה למלוכה - כרות שיצאו ממנה מלכים.

(עפ"י מגילת אליהו)

ויאמר בעז' לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת (רות ב, ה)
פירש"י ז"ל, דבר חכמה ראה בה, שתי שבלים לקטה, שלש לא לקטה, וכו', והקשה הה"ק החי' הרי"מ ז"ע מה חכמה הוא זו, הא הדין כך הוא, ותיריך הא פלוגתא הוא ב"ש וב"ה בדין לקט (פאה פ"ו מ"ה) בה"א שנים לעניים, וב"ש סברי שלשה לעניים ומפרש בירושלמי דטעמא דב"ש מפסוק (דברים כ"ד) לגר ליתום ולא למנה הרי שלשה, וטעמא דב"ה מפסוק (ויקרא י"ט) לעני ולגר תעזוב אותם, הרי שתיים, ונראה מהירושלמי הלזו דפלוגתייהו דוקא בסתם עני, אבל אם הי' עני וגר ואלמנה ביחד כ"ע מודה דלקט שלשה ג"כ שייך לאותו עני, וא"כ גם כן אצל רות דהיא היתה עני, ואלמנה, וגר, אף שלשה שבלים היו לקט ושייכה לה, א"כ דבר חכמה ראה בה, שלקטה שתיים, כי יראה שלא ילקוטו שאר עניים, כי שתיים יכולים הם ג"כ ללקוט אבל שלשה בטוחה היתה שלא ילקוטו שום עני, כי שייך רק לה, מחמת שהיא היתה עני, ואלמנה וגר, מקודם לקטה שתיים, ואח"כ לקטה השלשה, ודפח"ח:
(שיח שרפי קודש)

מאוצרות המגידים

כמה שוה מאמץ? / ותרא כי מתאמצת היא
רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

"ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה, אמרה לה: אסיר לך תחום שבת! כאשר תלכי אלך. אסיר לך יחוד! כאשר תליני אלין. מפקדינן שש מאות וי"ג מצות! עמך עמי. אסיר לך עבודת כוכבים! ואלקיך אלקי. ארבע מיתות נמסרו לב"ד! כאשר תמותי אמות. ב' קברים נמסרו לב"ר! (רש"י: "אחד לנסקלים ולנשרפים שהרשיעו בעבירות חמורות ואחד לנהרגים ולנחנקים שאין מיתתן חמורה ואינם רשעים כל כך") ושם אקבר. מיד, ותרא כי מתאמצת היא". (בימות מ"ו)

בני ישמעאל, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לפניו: רבנו של עולם מה כתיב בה: אמר להם לא תגנוב. אמרו לו כל עצמם של אותם האנשים אינם חיים אלא מן הגניבה ומן הגזל הדא היא דכתב יהיה פרא אדם וידו בכל יד כל בו (שם ט"ז י"ב) אין אנו יכולים לקבל את התורה. ואח"כ בא לו אצל ישראל, אמרו לו נעשה ונשמע הדא הוא דכתב [ה' מסיני בא זרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קדש] מימינו אש דת למו (דברים ל"ג ב') וכו', וכיון שראה הקדוש ברוך הוא דעתם של ישראל שמבקשים לקבל את התורה באהבה וחיבה באימה ויראה ברתת וזיע פתח ואמר אנכי ה' אלקיך" (פסיקתא רבתי כא, ובגמ' ע"ז ב, ב - בקיצור)

יש להבין במאמר חז"ל זה, הרי הקב"ה בא להציע להם את התורה, אזי מן היושר לכאורה שיקח הקב"ה חלק מתרי"ג המצוות, ויצג לפני כל אומות העולם, ולפני כל אומה ואומה את אותה הרשימה של המצוות, וכי מן היושר להראות לכל אומה מצווה אחרת?

ויתבאר, שעיקר הנחת רוח לפני הקב"ה היא כשהאדם שובר את טבעו, ומוטר נפשו למען קיום המצוות. וכשם שאין פרצופיהן שונות כך אין דעותיהן שונות, וכל אחד יש לו את הניסיונות המיוחדים לו, ודווקא במקומות שבא לו יותר בקושי, דייקא שם יש עליו תביעה יותר, ויסוד זה מופיע גם בספרי רבי צדוק הכהן, ולכן, האדם שהוא כעסן בטבעו, עיקר הנחת רוח היא כשהוא מתגבר על כעסו, והדברים פשוטים.

כשבה הקב"ה להציע את התורה לאומות העולם, שאלו "מה כתיב בה", כוונת שאלתם היתה האם החיוב לקיים את התורה היא שווה בשווה בין כולם, או שנדרש כאן מסירות נפש? אמר להם הקב"ה דייקא את המצווה היותר קשה לקיימה, כגון, לבני ישמעאל אמר דוקא את "לא תגנוב", שגם בזה יש להם להיות מושלמים, ודווקא על זה יקבלו שכר באם יקבלו התורה, ובדייקא בחר לכל אומה את החלק היותר קשה לקיימה.

ואם תאמר, וכי מה אצל ישראל? למה כאן לא הציע הקב"ה את החלק היותר קשה?

ויתורץ בהקדם דברי הגמרא (ביצה כה, ב): "תנא משמיה דרבי מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין. תנא דבי רבי ישמעאל מימינו אש דת למו אמר הקדוש ברוך הוא ראויין הללו שתנתן להם דת אש איכא דאמרי דתיהם של אלו אש שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם".

ומיושב ככפתור ופרח, שהנה מי שיש בו "עזות", מתקשה ביותר לקבל מרות, וכאן כשהקב"ה שאל את בני ישראל אם רוצים את התורה וענו כולם כאחד "נעשה ונשמע" אין לך מסירות נפש יותר מזה, שמוכנים לקבל את התורה בצורה הכי מופלאה והכנעה מוחלטת שהוא ההיפך הגמור מתכונתם. וכיוון שבני ישראל – בשונה מאומות העולם – קבלו ע"ע לעבוד את השי"ת דווקא בחלק היותר קשה להם, זכו לקבל התורה.

ויבואר בזה הפסוק כמין חומר "ה' מסיני בא זרח משעיר למו הופיע מהר פארן וגו'" – שהקב"ה הסתובב ושאל את אומות העולם, ולא נתן להם, אמנם לבני ישראל נתן, ומדוע? "מימינו אש דת למו" כיון שהן עזין כאש וכדברי הגמ' הנ"ל.

(ציוני תורה)

כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד, ז)

במסכת שבת (פ"ח) "דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו ס' ריבוא של מה"ש וקשרו לכל אחד מישראל שני כתרם אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע".

יש להבין אומרו בשעה שהקדימו ולא אמר בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ומוכח דרך ע"י ההקדמה זכו להני שני כתרם, ויש להבין היאך תלוי בההקדמה.

והנראה לי יובן ג"כ למה אמרו ישראל נעשה ונשמע ולא נשמע ונעשה. דהנה איתא בזה"ק "נעשה" - בעובדין טבין, "ונשמע" - בפתגמין דאורייתא, הרי דנעשה הוי קבלה על קיום המצוות ונשמע הוי קבלת לימוד התורה"ק. והנה ידוע דלימוד התורה הוא משני פנים, אחד כדי לידע היאך ומה לעשות ואם לא ילמוד היאך יקיים, ולא ע"ה חסיד (אבות פ"ב מ"ה), וגם הנשים שאינם מחויבות בלימוד התורה מ"מ מחויבות ללמוד במצות הנוהגות בהן וכמו דאיתא בב"י ס' מ"ז בשם הרוקח דמש"ה מברכות בה"ת. אמנם באנשים יש עוד מעלה א' על הנשים דנשים בלימוד אצלם הוי מבוא להתכלית שהוא קיום המצוות ולא הוי תכלית בעצמו אבל באנשים הוי הלימוד גם מ"ע לעצמו וכמו הנחת תפילין וכדומה ונמצא הו' ב' בחינות מבוא להמצות וגם תכלית בפני עצמו.

והנה אם היו אומרים ישראל 'נשמע ונעשה' לא היה במשמעות קבלתם רק עול מצות, אלא שמוכרחין ללמוד קודם כדי שידעו היאך לעשות, והיה נשמע נמשך ומבוא לנעשה ונעשה הוי התכלית והיה רק קבלה אחת, ומש"ה אמרו נעשה ומובן מאליו שמוכרחין ללמוד מקודם, ואח"כ אמרו נשמע, ונמצא דהוי נשמע תכלית מצד עצמו ג"כ, דגם שלא יצטרכו ללמוד משום עשיה, ג"כ ילמדו מצד עצמה, ונמצא ע"י ההקדמה נעשה ב' קבלות של ב' תכליתים עול מצות ועול תורה, וזהו שאמרו בשעה שהקדימו והו' ב' קבלות

של "לא רעב ללחם, ולא צמא למים - כי אם לשמוע את דבר ה'!" הרי זו ממש בחינה של "קול ה' יחיל מדבר!!" המדבר מייחל ומצפה לשמוע את קול ה'!! על כן, אין ספק כי לבסוף "יחיל ה' מדבר קדש" - הקב"ה מצידו ישפיע שפע של קדושה על המדבר הזה!!

התורה מתאימה תמיד - בכל המצבים!

לימוד נוסף אשר ניתן ללמוד מכך שניתנה תורה במדבר - היינו אודות כך שיכול האדם לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה תמיד, בכל המצבים. שכן לעיתים נשמע טענות מפייהם של אנשים מסויימים - כביכול אין התורה הקדושה מתאימה להם... ישנם הטוענים כי אינם יכולים לקיים את המצוות וללמוד תורה - שכן שקועים הם עד צוואר בטירדות הפרנסה, ישנם הטוענים - כי החיים הלחוצים כיום אינם מניחים זמן פנוי לשם עמל התורה, וישנם אחרים - אשר מנסים לטעון כי התורה סתם אינה גמישה דיה... על מנת לדחות את כל הטענות הללו - נתן הקב"ה את התורה לעמו ישראל במדבר, במקום שממה, בארץ ציה, במקום בו אין לחם, אין מים, אין פרנסה - ויש לדאוג ולהתאמץ על מנת להשיג אפילו את הדברים הבסיסיים ביותר, וזאת על מנת ללמדם כי בכל המצבים - מחוייב האדם בלימוד התורה ובקיום המצוות! מכלי להתחשב בניסיונות, מכלי לשקול את הקשיים, בכל מצב - ובלי כל תנאי!!

אם נרצה לעמוד על האיוולת שבטענתם של אלו המבקשים 'להתאים' את התורה למצבם הרגעי - נוכל לעשות זאת באמצעות הסיפור הבא: מעשה בסוחר יהודי מאחת העיירות בחוצה לארץ, אשר עיקר מסחרו היה ביינות - אותם היה מייבא מרחבי המדינה כולה, במשך ימות השנה - היה נוסע למחוזות רחוקים, רוכש סחורה במיטב כספו, ופעם בשנה - ביום השוק המקומי - היה מוכר את סחורתו המשובחת ברווח גדול. ויהי באחד הימים, ומיודענו הסוחר - נזקק להביא חביות יין מעיירה רחוקה, בקצה המדינה, את פרטי העסקה - הוא סיכם מראש, את הכסף - שלח זה מכבר, ועתה לא נותר לו אלא לדאוג להובלת הסחורה מן היקב המשובח - אל עיירתו שלו.

הימים - ימי תשרי היו, יום השוק אשר נועד להתקיים בתחילת טבת - בימי החנוכה - קרב ובא, ולפיכך החליט הסוחר כי אל לו להתעכב. פנה אפוא אל אחד מבעלי העגלה בעיירה וביקש ממנו כי יסע אל אותו מחוז בו מיוצר יינו, יגש אל המוכר, יציג בפניו את שטר הקבלה אשר ימסר לו - ויוביל את היין אל העיירה.

תמורת השירות - הבטיח הסוחר לעגלון תשלום מכובד ביותר, אולם תנאי אחד התנה מראש: "את הסחורה" - אמר לבעל העגלה - "עלי לקבל לא יאוחר מימי החנוכה!! מתעתד אני למוכרה ביום השוק המתקיים בימים ההם, ואם לא כן - אין לי בה כל ערך ואין לי אף מקום לאחסנה! על כן" - הוסיף הסוחר והזהיר - "מתרה אני בך: עליך לשוב כשהסחורה טעונה על עגלתך - לא יאוחר מסוף חודש כסליו, שאם לא כן - לא אשלם לך אפילו פרוטה אחת בשכרך!!". סבר העגלון וקיבל, ולמיודענו הסוחר הוא השיב: "הסר דאגה מליבך ידידי היקר!! לא זו בלבד שבחנוכה תהיה הסחורה אצורה במחסניך - אלא שמבטיח אני כי אפילו בראש חודש כסליו כבר תוכל ללגום לגימה הגונה מהיין המשובח אותו אביא לך!! כבר מחר יוצא אני לדרך - ותוך חודש לכל היותר אחזור והסחורה עימי!!".

ואכן, הסוחר - הסיר דאגה מליבו, העגלון - יצא כבר למחרת לדרך, אל מחוז חפצו - הגיע בזמן על פי התכנית, הסחורה היקרה - חביות היין המשובח - הועמסו על העגלה, ותיקף ומיד הפנה בעל העגלה את סוסיו לאחור ויצא לדרך חזרה אל עיירתו.

אלא שכאן - החלה שרשרת של עיכובים, אשר סופה היה רע ומר... לאחר יומיים של צעידה מהירה - נשבר לפתע אופן העגלה, ורק מקץ יממה תמימה הצליח העגלון לתקן ולהמשיך בדרכו... לא עברו יומיים נוספים - והעגלה על סוסיה והסחורה אשר על גביה נקלעה לסערת שלגים נוראה, סערה אשר מנעה במשך כמה ימים כל אפשרות להתקדם.

עם שוך הסערה - היו הדרכים משובשות ועמוסות בשלגים, ועוד באותו יום יצא העגלון עם עגלתו העמוסה לדרך - שקעו הסוסים בשלג הטרי עד מתניים, ואך בקושי הצליח בעל העגלה לחלצם... מהתאונה האמורה - יצא העגלון בשן ועין... אחד הסוסים - שבר את רגלו, ושוב לא יכול היה להמשיך ולגרור את העגלה... בלית ברירה - חזר העגלון לעיירה האחרונה, והתעכב עוד מספר ימים בחיפושים אחר סוס מחליף להמשך המסע...

גם לאחר שנמצא הסוס המתאים - התנהלה הדרך בעצלתיים. מפעם לפעם נתקעה העגלה בבוץ - ולא העילו הצלפותיו של העגלון, הסוסים מבחינתם החליטו כי "יהרג ואל יעבור"..." תהרוג אותנו" - הם כביכול אמרו לבעליהם - "ואנו איננו עוברים"..." כך המשיכו העגלון וסוסיו בדרך, כאשר מפעם לפעם נכפות עליהם עצירות בלתי מתוכננות... סופו של דבר - הגיע אמנם בעל העגלה אל עיירתו, אולם באיחור מסויים... במקום בראש חודש כסלו - הוא נכנס בשערי העיירה בראש חודש שבט...

אחר השופטים הקריא את כתב האישום שעונו - ללא עוררין - מוות. משסיים להקריא שאל את חמי: "מה יש לך לומר על האשמה, על חלוקת דרכונים פרסיים?" "אתה יכול לשעור לבד את קצב פעימות ליב" אמר לי השווער, אך עניתי לו על אתר: "הללו אכן באמת אזרחים פרסיים!..."

קפץ עליו רוגזו של ג'מל פשה, הוא החל לצעוק בחמת זעם: "שקרן שכמותך, איך יכול אתה להגיד שהם פרסים, הם כולם בעלי צבע עור לבן בעוד שהפרסים שחורים יותר!" באותה שניה, נמס ליבי כמים, כמעט שנפלתי מתעלף, אבל בזכות התפילות, היתה סיעתא דשמיא והצלחתי להתגבר עד כדי שהעליתי חיך על פני, ובכך, השקטתי גם את נפשי פנימה.

כחלופי רגע פתחתי דברי בשפה הערבית והכברתי בגינוני כבוד, הזכרתי בכבוד, שוב ושוב - את תוארו של אדונו, ואמרתי בנחרצות: אני אטביר לך, אדונו השופט הנכבד, רום המעלה, הלא כבודו רום מעלתו מכיר אתה את הרוסיים חיות הטרף (הוא הזכיר אותם בשם גנאי שכמעט העלה חיך על השפתיים. הרוסיים היו בצד האויב, שלחם בתורכים), הם גורמים צרות רבות ליהודים, הם רעים וקשים, והיהודים רוצים לברוח מרוסיה, אך לצערם אינם יכולים לקבל אזרחות אחרת, קשה להתפטר מהחזירים הרוסיים. אז מה עושים היהודים? כאשר האישיה היהודית קרובה ללדת, היא נוסעת לפרס הנמצאת בגבול רוסיה, שם היא יולדת. ולכן הרך הנולד הוא אזרח פרסי, אבל עורו בצבע לבן...

ג'מל פשה שמע את הדברים, פנה אל ר' חיים לייב ואמר: "שמע נא! יודע אני שאתה שקרן, אבל מוח חריף כזה חבל לשים באדמה. צא מפה!..." יצאתי. אין לתאר את השמחה הגדולה שהיתה בישיבת "שער השמים" ובכל העיר העתיקה, לאחר שיצא חפשי מן המשפט.

ואנחנו! למדנו מן הסיפור פרט צדדי לכאורה, המגלה על קדושת תורתו של הגר"ח, על גדלותו ואמונתו בקל חי, מתוך מסירות נפש ממש. אפשר לשבת ימים שלמים ולדבר על טהרת ליבו של חמי, אבל אנו קרובים לשלושת ימי הגבלה, הבה נסיים. ונוכה לכל טוב סלה ולקבלת התורה.

(להגיד)

מדוע ניתנה תורה במדבר רבי שבתי יודלביץ זצ"ל

כידוע, ניתנה התורה בהר סיני, הממוקם במדבר סיני. על אודות הטעם מחמתו נבחר דוקא המדבר להנתן בו התורה הקדושה לעם ישראל - כבר דרשו חז"ל דרשות רבות, אולם אנו נוסיף ונאמר עוד שני טעמים בדבר. הטעם הראשון נראה לומר, שכן עלול אדם לבוא ולטעון: אם מתגורר אני במקום תורה, אם בעירי ישנו בית מדרש בו יושבים תלמידי חכמים ומתנצחין זה עם זה בהלכה, אם ישנה 'אוריה' של התעלות - אזי יכול אני אמנם לעסוק בתורה ולהתעלות בה. אולם כאשר נמצא אני לבדי, שלא במקום תורה, מבלי בית מדרש, מבלי אוריה תומכת - במצב כזה אינני יכול לעשות מאומה למען התעלותי הרוחנית, ואין הדבר נתון בידי כלל.

לכן נתן הקב"ה את התורה במדבר - על מנת ללמד את האדם כי גם אם עולמו נראה בעיניו כמדבר שממה מבחינה רוחנית, גם אם אינו מוצא סביבו אפילו לחלוחית של תורה, גם אם מתגורר הוא במקום צחיח לחלוטין לגבי כל דבר שריח של קדושה נודף הימנו - מכל מקום אין הדבר פוטר אותו מלעשות את שלו, לעלות ולהתעלות, שכן הלא התורה הקדושה עצמה - במדבר ניתנה. ובוזה יכולים אנו לדרוש באופן נפלא מאד את הפסוק (תהילים כ"ט, ח'): "קול ה' יחיל מדבר - יחיל ה' מדבר קדש", ולומר כך:

הנה המדבר עומד וטוען: ביישוב - ישנם בתי כנסיות בעיירות - ישנם בתי מדרשות, במקום בו בני אדם מצויים - קול התורה נשמע ברמה, אולם אני - מה יהא עלי? מתי אזכה גם אני למעט לחלוחית של רוחניות? היישוב - זוכה בכל יום לשמוע את "קול ה'", אולם אני, המדבר - מה יהא עלי? הלא אני שמם וריקן!! כך טוען לו המדבר - וכולו מלא כיסופים וגעגועים למעט רוחניות... "קול ה' יחיל מדבר" - המדבר מייחל, המדבר מחכה, המדבר מצפה, המדבר מקווה ומשועל לשמוע את קול ה'!!

ומה עונה הקב"ה למדבר על טענתו? - על כך למדים אנו מהמשך הפסוק: "יחיל ה' מדבר קדש"..." הקב"ה - אף הוא מצפה להשפיע שפע של קדושה על המדבר, שכן מאחר שהמדבר מייחל, מאחר שהמדבר מחכה, מאחר שהוא מקווה ומשועל - נענה לו הקב"ה ונותן לו את חפצו: "יחיל ה' מדבר קדש!!" אם "קול ה' יחיל מדבר" - אזי "יחיל ה' מדבר קדש!!" אם המדבר מלא געגועים לקול ה' - הרי שהקב"ה מצידו מייחל אף הוא להשפיע עליו שפע של קדושה!! וזהו לימוד גדול לאדם, שאפילו אם כל עולמו נראה לו כמדבר שממה רוחני - אין זה פוטר אותו מלעשות את שלו!! אדרבה, אם הוא מצידו ייחל, אם הוא יתאמץ, אם הוא יקווה בכל עת לשמוע את קול ה' בתוך המדבר בו הוא נמצא - הרי שהקב"ה מצידו ישפיע עליו שפע של קדושה, שפע של רוחניות, שהרי "יחיל ה' - מדבר קדש", הקב"ה מצידו ודאי מייחל ומבקש להעניק לאדם שפע של קדושה רק אם יעשה מצידו את המוטל עליו!! אנחנו כיום - ב"דור המדבר"... דורנו - הרי הוא מדבר שממה של רוחניות, ירידת הדורות ניכרת על כל פסיעה, ובתוך המדבר הזה - אנחנו מוצאים מצב

ראשית, צריכים אנו להבין, מדוע הוצרך רבי יוסי בן קיסמא לציין את העובדה שהסיפור התרחש בהיותו 'מהלך בדרך?' וכי איזו משמעות ישנה למקום ההתרחשות? מה לי אם היה הוא מהלך בדרך - או שהיה יושב בביתו? שנית, במשנה מבואר כי האדם בו פגש רבי יוסי נתן לו שלום - ורק אז השיב רבי יוסי על ברכתו. ולכאורה, הלא כבר לימדונו רבותינו כי יש להקדים שלום לכל אדם! מדוא איפוא לא נהג רבי יוסי בהנהגה הראויה זו והקדים שלום לאדם בו פגש בדרכו?

שלישית, המשנה מציינת כי רבי יוסי התגורר בעיר גדולה של חכמים וסופרים'. ולכאורה, מדוע לא ציינה המשנה במפורש את שמה של העיר? מדוע לא זכרה עיר זו המופלגת בחכמיה - להזכר בשמה הטוב? ואילו השאלה הרביעית: מדוע הוצרך רבי יוסי בדברי תשובתו לאותו אדם - לפרט כי 'כבר כתוב בספר תהילים על ידי דוד מלך ישראל? כלום ישנו מי שאינו יודע כי ספר תהילים התחבר על ידי דוד המלך, נעים זמירות ישראל? מדוע הוקדשה התייחסות מיוחדת לזהותו של מחבר ספר תהילים - דוד מלך ישראל ע"ה?

כיצד נתמנה רבה של לונדון?

בכדי ליישב קושיות אלו, מן הראוי להקדים מעשה שהיה, וכך היה: לפני שנים רבות, כאשר הלך לעולמו רבה הראשי של לונדון רבתי, ביקשו להם תושבי העיר רב משכמו ומעלה, רב אשר ראוי יהא לשאת על שכמו את עול הנהגתה של קהילה מכובדת ומפוארת כקהילתם. ברור היה להם כי לא יסתפקו ברב מן השורה... הם חיפשו אדם גדול, 'גדול הדור', דוגמת ה'חזון איש' או כיוצא בזה...

דא עקא, שמבין תושבי לונדון - לא נמצא אפילו אחד אשר יכול היה לענות על הדרישות. ודאי נמצאו בה בלונדון תלמידי חכמים מופלגים, יראים ושלמים, אולם רב בסדר גודל הנדרש, רב הראוי להיות גדול הדור - לא נמצא בלונדון באותם הימים...

בליט ביריה, החליטו פרנסי הקהל להרחיק עדיהם, ולחפש לעצמם רב מחוץ לגבולות המדינה. הם ביררו כאן ושאלו שם, חקרו ודרשו, ולבסוף הגיעו לאזניהם שמו של רב גדול וצדיק אשר נראה היה כי הניו מתאים כפתו ופרח לרשיותיהם. הרב האמור - התגורר בעיירה נידחת בפולניה, אולם המרחק לא הרתיע את הפרנסים הלונדונים... עוד באותו שבוע התארגנה משלחת מנכבדי העיירה, יצאה בדרכה אל פוניה, ולאחר טלטלות רבות הגיעה אל אותה עיירה בה קבע לו הרב הנכסף את מושבו.

כאשר הגיעו השלוחים הנכבדים אל עיירתו של הרב, הם הופתעו ונדמהו. הם לא האמינו כי בדורנו, בתקופה בה הטכנולוגיה שינתה לחלוטין את פני העולם, קיימים עדיין מחוזות בהם מתנהלים החיים כמו לפני עשרות שנים... בעיירה שמו של רב גדול וצדיק אשר נראה היה כי הניו מתאים כפתו ופרח לרשיותיהם. הרב האמור - התגורר בעיירה נידחת בפולניה, אולם המרחק לא הרתיע את הפרנסים הלונדונים... עוד באותו שבוע התארגנה משלחת מנכבדי העיירה, יצאה בדרכה אל פוניה, ולאחר טלטלות רבות הגיעה אל אותה עיירה בה קבע לו הרב הנכסף את מושבו.

לאחר שעה ארוכה של חיפושים - עלה בידם להשלים את חלקה הראשון של המשימה. הם הצליחו להגיע אל ביתו של הרב, הרבנית פתחה בפניהם את הדלת במאור פנים והזמינתם להכנס, אולם בישרה להם כי לצערה הרב אינו נמצא בביתו בשעה זו - וכי עתיד הוא להגיע רק לקראת צהריים.

"בינתיים מוזמנים אתם לשבת ולהמתין לו!" - הציעה הרבנית באדיבות, וחברי המשלחת אשר כל ברירה אחרת לא עמדה בפניהם - קיבלו את הצעתה בשמחה. את פרק הזמן אשר עמד לרשותם, ניצלו חברי המשלחת להתבוננות מעמיקה סביבם, התבוננות בתנאי חייו של הרב בעיירה הפולנית הנחשלת. אכן, די היה במבט חטוף בכדי לגלות כי שולחן בסלון אינו נמנה בין הרהיטים המצויים בביתו של הרב, מבט נוסף הסב את תשומת ליבם לתקרה הנמוכה והמושחרת אשר זה שנים רבות כבר משווע לסיוד רציני, ואילו הישיבה על הכסאות - עוררה את החשש פן יקרסו הללו תחתיהם בקול ענות חלושה...

בקיצור, הבינו פרנסי לונדון כי מבחינה חומרית - מצבו של הרב אינו מי יודע מה... בהחלט יש מקום להציע לו את רבנות קהילתם, אשר תוכל להעניק לו את האמצעים הנאותים בכדי לחיות את חייו ברמה סבירה, ולהקדיש את כל כוחותיו אך ורק ללימוד התורה הקדושה.

השעות חלפו, והנה הגיע שעת הצהריים. בדיוק בשעה בה נקבה הרבנית מלכתחילה - נשמעו דפיקות עדינות על הדלת, והרב עמד בפתח. למראה הדרת פניו, אשר העידה על בעליה כאלף עדים כי בן עליה אמיתי הוא - נבוכו השלוחים, יראת הרוממות אחזה בהם, והם לא העזו לפצות את פיהם ולהציג את מטרת בואם.

אולם הרב, אשר מלבד צדקותו הרבה וחכמתו המופלגת היה גם פיקח גדול, לא נוקק להסברים... הוא הבין כי האנשים הנכבדים הממתנים בביתו לא הגיעו בכדי להציע לו הצעה מסחרית כזו או אחרת, ולפיכך הסיק כי ההסבר היחיד להמצאם של הללו בביתו - הינו כי מבקשים הם להציע לו את כס הרבנות באיזו עיר משופעת בחכמים.

אלא שלמרבחה הפליאה, הרב לא היה מעוניין בהצעה מעין זו... טוב היה לו בביתו הדל, בעיירתו הנחשלת, בבית המדרש הישן והמוכר בו כבר עשה ימים ושנים בעליה והתעלות. לפיכך, מאחר והבין מה בפייהם של האורחים, ולהעתר לבקשתם לא חפץ - החליט הרב להתעלם לחלוטין מנוכחותם, ולא לדבר עמם מטוב ועד רע...

מיד עם הגיעו העירה - מיהר אל ביתו של הסוחר, אשר סבר פניו הרציני הסגרי בדיוק רב את דעתו על האיחור הקל... "עגלון!! האינך מתבייש?" - צעק סוחר היינות, "אינך מבין איזה נזק גרמת לי!!!" - הוסיף וטען, כאשר הוא מבהיר באופן חד משמעי כי אין בדעתו לשלם תמורת הסבלות אפילו פרוטה שחוקה אחת - כפי שכבר התנה מראש... "די לך במה שאיני תובעך לשלם לי עבור הנזק שגרמת לי!!" - נזף בעגלון.

אלא שבעל העגלה מצידו - התייחס לפרשה מזוית שונה לחלוטין... הוא דוקא סבר כי מגיע לו שכרו משלם - שכן עשה את כל אשר לאל ידו על מנת לעמוד בתנאי ההסכם!!

"אל בית המסחר המרוחק - הגעתי בדיוק במועד, במחוז ההוא - לא התעכבתי אפילו יום אחד, במהלך הדרך - עשיתי כל מאמץ להאיץ בסוסים, אולם מה אעשה ואיני הטבע כולם יצאו למלחמה כנגדי ומנעו מני לקיים את חלקי בהסכם? את שכרי הב לי" - פנה בתביעה אל הסוחר, ואיים: "אם לא תשלם - אתבעך לדין תורה בפני הרב ובית הדין!!!"

"לו יהי כן!!" - השיב הסוחר. "אם רצונך לבוא לפני בית הדין - הרי שמוכן אני ומזומן לכך!! אני אציג את טענותי, אתה תספר את מאורעותיך, ונראה מה יהיה בפי הדיינים לומר!!". ואכן, עוד באותו שבוע התייצבו שני הניצים בפני הרב ובית דינו - אשר הכריעו במהרה כי הצדק עם הסוחר והוא אינו מחוייב לשלם לעגלון מאומה, שכן כך סיכמו הם ביניהם במפורש.

אלא שפסק הדין - כלל לא נמצא חן בעיני העגלון... פניו האדימו - והוא פנה אל הרב בטרונאי ושאל: "ילדמנו רבי, מהיכן הוציא הוא את דינו?..." "מהשולחן-ערוך!" - השיב הרב, והעגלון מיהר להקשות: "ואם כן, ילמדני רבי, מהיכן הוציא השולחן ערוך את דינו?"... "השולחן-ערוך - למד את הדין מהרמב"ם!" - השיב הרב בניחותא, אולם דעתו של בעל העגלה טרם התקררה... "טוב ויפה!!" - אמר - אבל ילמדני רבי, הרמב"ם הלזה - מהיכן למד את דינו?"...

"הרמב"ם" - הסביר הרב - "למד את הדין מהגמרא, שכן סוגיות ערוכות ישנן בש"ס בנושאים מעין אלו!!" "לו יהי כן" - נענה העגלון - "מבין אני כי הרמב"ם למד את הדין מהגמרא, אבל ילמדני רבי אך הפעם: הגמרא עצמה - מהיכן מצאה מקום לדין זה?"... "הגמרא?" - הטעים הרב בנימת שאלה - "הגמרא נועדה לפרש את דברי התורה שבעל פה אשר מפרשת את דברי התורה שבכתב, וכך היא עשתה גם במקרה זה! גם את הדין הזה - למדה הגמרא כמובן מהתורה!!!"

"עכשיו הכל ברור!!" - הכריז העגלון בתרועת נצחון... "אכן, משה אמת ותורתו אמת... התורה - כפי שיועד אפילו אני - ניתנה לעם ישראל בו' בסיון, ובתאריך זה - אמנם הדין דין אמת הוא... אילו הייתי נוסע בסיון, בקיץ, כאשר אין שלגים, אין בוץ, אין סופות ואין סערות - הייתי ודאי חוזר העירה בזמן שנקבע, ואילו לא הייתי עושה כן - הרי שבודאי הייתי נחשב לפושע וראוי היה למנוע ממני את שכרי!!!"

"אולם עתה - בתקופת טבת אנו מצויים, הדרכים משובשות, השלג והבוץ מכסים את פני הארץ, ובמצב כעין זה - בודאי אין מקום שאפסיד את שכרי משום שהפרתי את תנאי ההסכם!! לא היתה זו אשמתי - אלא אשמתי מזג האוויר הנורא, ואין כל הצדקה לפסוק את הדין לרעת!!!" - סיים העגלון...

פסק הדין - כמובן לא השתנה, וכל אחד ואחד מאיתנו מבין בודאי מדוע... שוטה העגלון בלי ספק, כסיל שבכסילים, אויל ופתי... וכי מעלה הוא על דעתו כי משום שניתנה תורה בחודש סיון - מתייחסת היא אך ורק למקרים אשר ארעו באותה תקופה עצמה? הלא זו שטות שאין דוגמתה!! התורה - תורת אמת היא, בכל יום, בכל עת ובכל שעה!!

אלא שזה המקום לשאול את עצמנו: כלום אותם הסבורים כי התורה איננה מתאימה לדורנו, או שכלפיהם לא דיברה תורה וזאת מחמת טרדות וקשיים אשר נפלו בחלקם - אינם דומים ממש לאותו עגלון שוטה? הלא בודאי התורה - אשר ניתנה לכל אחד ואחד מישראל - מתאימה בדיוק לצרכיו ולמצבו של כל אדם, באשר הוא ובאשר הן טרדותיו וקשייו!!

לפיכך ניתנה תורה במדבר, ללמד את האדם כי יש ללמוד תורה ולקיים מצוותיה - בכל המצבים!! אין חכמות, אין תירוצים, זו התורה - ועל פיה עלינו לנהוג בכל מצב!!

טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף

על ערכה של התורה אשר ניתנה לעם ישראל במתן תורה ביום חג השבועות, על מעלתה הגדולה ועל שוויה אשר לא יסולא בפז - ברצוננו לעמוד במאמר זה, ונפתח את דברינו בסיפור המובא במשנה, בפרקי אבות, שם שנינו (אבות ו', י):

"אמר רבי יוסי בן קסמא: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום. אמר לי: 'רבי, מאיזה מקום אתה?'; אמרתי לו: 'מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני!'. אמר לי: 'רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אלף אלפים דנרי זהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם - איני דר אלא במקום תורה!'; וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל (תהילים קי"ט, ע"ב): 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף'."

סיפורו של רבי יוסי בן קיסמא מוכר למדי, אולם ברצוננו לעמוד על מספר נקודות בו הטענות ביאור.

אלא שבשבל זה, שב הדיבור אל האורחים, והם פצו את פיהם והכריזו בחגיגות: "שלום עליך רבי!"

מאחר שנתברך לשלום - הבין הרב כי לא יהא הנמוס להמנע מלהשיב על הברכה, ובפרט שהרי כבר לימדנו חז"ל כי מי שהקדימו לו שלום ואינו משיב בברכה משלו - נקרא גזלן (ברכות ו', ע"ב) ולפיכך לא נותרה בידו כל ברירה כי אם להשיב על ברכת אורחיו ולענות: "עליכם השלום!"

כעת, מיהרו השלוחים לגשת ישירות אל הענין. "רבי, מגיעים אנו מלונדון הרחוקה, קהילה עשירה ומבוססת, וברצוננו כי כבודו יבוא עמנו ויכהן כרבה של קהילתנו! מבטיחים אנו להעניק לך מכל טוב: דיור בדירה מרווחת ומפוארת - על חשבוננו, משכורת מכובדת - באמצעותה תוכל לפרנס את משפחתך בכבוד, בית מדרש וספרים ככל אשר תאבה נפשך, ובקיצור: כל טוב! ובכן, האם תיאותר למלא את בקשתנו?" - שאלו הפרנסים, אולם להפתעתם המרובה נענו בשלילה...

"צר לי, אך חוששני כי אשיב את פניכם ריקם! אפילו תמורת כל טוב שבעולם לא אסכים לעזוב את בית המדרש, את השקיעות המוחלטת בלימוד, לטובת משרה אשר תאלץ אותי לבטל מזמני לטבות עיסוק בעניני קהילתכם הנכבדת!" - הבהיר הרב...

נו... מה יכולים היו הפרנסים להוסיף? מאחר ונדחתה בקשתם - פנו להם לדרכם מאוכזבים ביותר, כאשר בליבם הם מחשבים חשבונות ומתכננים תכניות בכדי לזכות לבסוף שאותו תלמיד חכם בעל שיעור הקומה בו פגשו זה עתה יכהן כרב קהילתם.

ניתן לומר, כי דוקא העובדה שהרב דחה את הצעתם הנדיבה - גרמה להם לרצות בו ביתר שאת... "רב כזה - אשר מאומה אינו מעניין אותו מלבד לימוד התורה, רב כזה - אשר מוכן לחיות בתנאים כה ירודים ובלבד ששקיעותו בתורה לא תפגם אפילו כהוא-זה, רב כזה - אשר פניו מאירות ואישיותו קורנת, זהו בדיק הרב בו חפצים אנו לזכות!" - גמרו בליבם.

אכן, מה עושים עם הבעיה המעשית הקלה, כיצד מתגברים על התנגדותו הנחרצת של הרב למלא את התפקיד הנכבד?

ובכן, חשבו להם פרנסי לונדון, חשבו וחשבו, ולבסוף מצאו עצה... שלחו משלחת שניה אל עיררתו של הרב, אולם אלו השליחים השניים - לא מיהרו לגשת אל ביתו הלימים העירה, אלא קבעו את משכנם בבית הכנסת האורחים המקומי, התמקמו בחדר שהוקצה עבורם, והמתינו לשעת הכושר אשר לא איחרה לבוא.

למחרת בבוקר, כאשר יצאה זוגתו של הרב, הרבנית הנכבדה, מביתה - ניגשו אליה שלשה עסקנים הדוריי בגדים, שאלו בהתעניינות כנה: "רבנית, אמרו לנו, האם כבר אכלת היום?" והרבנית הודתה כי אמנם טרם בא דבר מאכל אל פיה מאז הבוקר.

"ומה באשר לילדים? האם כבר טעדו את ליבם?" - הוסיפו לשאול, ושבו נאלצה הרבנית להודות כי טרם מצאה במה להאכיל את ילדיה... "מקוה אני כי עד הצהריים ירחם ה' ויזמן לנו דבר מאכל להשיב את נפשנו!" - הביעה את תקוותה...

"אהה..." - הגיבו השלוחים בהבעת השתתפות כנה. "עתה, אולי תוכלי להשיב בכנות ולומר לנו כיצד מרגישה את עם לבושך הבלה, עם הגרביים הבלתי תואמות, עם המטפחת אשר ידעה ימים טובים יותר, ועם הידיעה כי ילדייך הרכים נראים מוזנחים וחזורים?" - פרטו על נימים רגישים, והרבנית נשברה ופרצה בכי:

"איך אני מרגישה אתם שואלים? ובכן, מרגישה אני איום ונורא! כן!! איום ונורא, ואף יותר גרוע מכך! אולם אמרו לי יהודים רחמימים, כלום יש בידי לעשות דבר מה? על תורתו של בעלי - אינני מוכנה לוותר בשום פנים ואופן, האושר הגדול ביותר עבורי טמון בידיעה כי בעלי הרב יושב בבית המדרש והגוה בתורתו של מלך מלכי המלכים, ומאחר ולימדנו מונע ממנו לפרנס את המשפחה ולהביא טרף לביתו - עלי לקבל על עצמי בלידת ברירה את עול המחסור ואת קושי הדלות!" - סיימה.

ובכן, בדיק לרגע הזה ציפו השלוחים... "צודקת את, צודקת בהחלט!" - הם אמרו לרבנית. "אסור לבטל את הרב מלימודו אפילו לא לרגע קט! ניכר בו בבעלך כי תלמיד חכם מופלג הוא, וכי איש אלוקים קדוש הינו! אולם באמתחתנו הצעה אשר תוכל לשפר את תנאי חיך מן הקצה אל הקצה, להעניק לך חיים של רווחה כלכלית, וכל זאת מבלי לנתק את בעלך מבית המדרש אפילו לרגע אחד!"

"אנו שלוחיה של קהילת לונדון העשירה והנכבדה, וברצוננו כי בעלך הרב יכהן כרבה של עירנו. אין אנו מבקשים ממנו לעזוב את בית המדרש ולעסוק בצרכי הכלל, איננו מצפים כי ינהל את עניני הקהילה - שכן לשם כך קיימים בעירנו מוסדות ועד מסודרים, ברצוננו רק כי ינהיג את עדתנו מהבחינה הרוחנית, וכי יפאר את כותל המזרח בעירנו בדמותו רבת ההוד!"

"אם יאות למלא את בקשתנו - הרי שיכולים אנו להבטיחך נאמנה כי לא תדעו עוד מחסור כל ימי חייכם. אנו נעמיד לרשותכם בית פרטי בן שלש קומות, טלפונים משוכללים, רכב עם נהג צמוד, ועוד ועוד - אביזרי מותרות אשר מעולם לא העלית בדעתך כי קיימים המה ועלולים להיות בהישג ידך! עליך רק לעשות את הנדרש בכדי שישכים הרב לקבל את המשרה על עצמו!" - סיימו השלוחים, ופנו להם לדרכם כאשר הם מותירים את הרבנית שקועה בהרהורי.

רגעים ארוכים נותרה הרבנית על עמדה כאשר חולפים להם רעיונות מרעיונות שונים ומשונים באמצעותם תוכל לשכנע את בעלה הרב כי יקבל על עצמו את המשרה הנכבדה אשר רווחה כלכלית בכנפיה, ולבסוף גמרה בדעתה והחליטה לנקוט בדרך פשוטה למדי...

באותו היום, כאשר שב בעלה בשעת צהריים מבית המדרש, וביקש מזוגתו כי תכין למענו כוס תה כמדי יום ביומו - פכרה הרבנית את ידיה והבהירה כי לצערה

הדין...

לא תוכל למלא את בקשתו, וזאת מאחר וכלה מאגר הפחמים בביתם, ואין בידה מעות בכדי לחדשו...

"לוי יהי כן! גם זו לטובה!" - הרהר הרב, אולם את חוט הרהוריו קטע קול בכיים של ילדיו הקטנים השואלים אוכל... "מדוע אתם רעבים? האם לא אכלתם היום די שבעכם?" - התפלל הרב, ושוב נענה על ידי זוגתו כי לצערה לא היו בידה די מעות בכדי לקנות אפילו ירקות רקובים לארוחת הצהריים... "המוכר כרב אינו מוכן למכור לי בהקפה, ואני ממש אינני יודעת מה לעשות! חוששתי כי כולנו נגוע ברעת או ניאלץ לפשוט ידנו ולבקש את עזרתם של יהודים טובים!" - סיפרה לבעלה בקול נכאים.

בשמעו את דברי זוגתו, כאשר עמד על המצב הקשה אליו נקלעה משפחתו - נאנח הרב ואמר ספק לעצמו ספק לאזני רבניתו: "חבל... חבל שלא נענית להצעתם של אנשי קהילת לונדון... אילו הייתי מקבל את ההצעה - יכול הייתי עתה לשבת בנחת על התורה ועל העבודה, ולילדי היה די אוכל בכדי להשיב את נפשם!"

כאשר שמעה הרבנית את הדברים מפורשים יוצאים מפי בעלה הדגול - מיהרה לצאת מן הבית ולגשת אל בית הכנסת האורחים בו התאכסנו כאמור חברי המשלחת. "יכולים אתם לשוב עתה אל בעלי ולהציע לו את הצעתכם בשנית... הפעם הוא כבר לא ידחה אתכם!" - הבטיחה...

ואכן, חברי המשלחת שבו אל הרב, הגישו לו את כתב המינוי לרבנות לונדון, והרב נעתר והצטרף עמם אל עירם אשר ברבנותה כיהן פאר עד יום מותו.

פעם הייתי מהלך בדרך...

מעתה, נשוב נא אל רבי יוסי בן קיסמא וניישב אל נכון את ארבעת הקושיות אשר הקדמנו.

שכן הנה ראשית דבר מבחירה המשנה, כי אותו דו שיח התנהל בין רבי יוסי לבין היהודי שהזמינו לכהן ברבנות עירו - התנהל בהיות רבי יוסי בדרך. בהזדמנות זו - לא היתה הרבנית של רבי יוסי לצידו, ועודה זו נמנעה ממנו לחצים אשר עלולים היו לאלצו לקבל את הצעתו של היהודי בו פגש...

שנית, מאחר ורבי יוסי הבין מה מבקש ממנו אותו יהודי - הוא נמנע מלהקדים לו שלום... הוא ניסה להתעלם מנוכחותו ולהשיג עצמו כאינו רואהו, והשיחה ביניהם נקשרה רק מאחר ויהודי זה פתח בדברים מצידו והקדים לברך את רבי יוסי ולבקש ממנו את בקשתו...

שלישית, כאשר עמד אותו יהודי על גדלותו של רבי יוסי, והבין כי אינו מקדים לו שלום מאחר וחושש פן יתבקש לבוא עמו ולכהן ברבנות עירו - התעורר והתעצם חשקו לזכות עבור בני עירו ברב כה נכבד. מלבד זאת, הסיק הוא ממראה עיניו כי רבי יוסי הינו עני מרוד. לפיכך, פנה אל הצדיק בשאלה:

"רבי צדיק, רבי קדוש, איפה אתה גר? הכי צדיק יתכן שבני עירך מניחים לתלמיד חכם שמתוכם לחיות בעניות שכזו? האם אין הם מייקרים את תורתך ומחזיקים בידך?"

הוא בכלל לא התעניין בכתובתו של רבי יוסי אשר לא היתה נחוצה בנסיבות הענין... הוא רק בירר כיצד רב גדול כמותו חי בדלות ובעניות כה נוראה, כאשר סבר למצוא במצבו של רבי יוסי פתח להצעתו על פיה יצטרף עליו רבי יוסי לעירו בה יזכה לכל טוב...

גם רבי יוסי, בתשובתו - לא התייחס אל כתובתו. הוא לא פירט את שמה של עירו - מאחר ולא נשאל אודות כך. הוא השיב רק על שאלתו האמיתית של בן שיחו, ובסבירו כי הינו גר בעיר של חכמים וספרים, עיר בה אין הוא מיוחד בשל חכמתו ובשל תורתו... "בעירי - כולם תלמידי חכמים העוסקים בתורה מתוך עמלות אמיתית והתנתקות מהבלי העולם, ומעתה ברור כי איש אינו סבור כי עליו להחזיק בי ולפרנסני!" - הסביר...

בשלב זה, החליט היהודי לגשת ישירות אל הענין, ולהציע את הצעתו בפני רבי יוסי הצדיק בו פגש בדרך. "מה דעתך רבי, אולי תבוא עימי אל עירי ותכהן ברבנותה, ותמורת זאת אעניק לך אלף אלפי דינרי זהב? אני אעשה אותך מליונר, לא תצטרך עוד לדאוג את דאגת הפרנסה, וכל מעייניך נתונים יהיו אך ורק ללימוד התורה מתוך הרחבת הדעת!" - הבטיח, אולם נענה בשלילה...

"לא ולא! אפילו תתן לי מלא ביתך כסף זהב - לא אסכים לעזוב את עירי אשר הינה עיר של חכמים וספרים, עיר ובה אוריה תורנית צרופה, עיר בה יכול אני ללמוד בחבורה עם תלמידי חכמים כערכי! אפילו אם תעשירנו עושר בל יתואר - לא אסכים לגור במקום שאינו מקום תורה!" - הבהיר רבי יוסי, אולם בן-שיחו עדיין לא השתכנע...

"רבי, מבין ריסי עיניך ניכר כי אינך מבין מאומה בכסף... אולי אינך יודע, אולי אינך מבין, אך אני מציע לך סכום בלתי נתפס, סכום אגדי אשר יוכל לשנות את חיך מן הקצה אל הקצה! נכון, צודק אתה כי אפשר ומשהו מאיכות לימודך יגרע בעירי, אך ככלות הכל - הבט נא אל התמורה המשמעותית לה תזכה בגין כך! אולי כדאי שתתייעץ עם הרבנית שלך, עם זוגתך?" - ניסה היהודי לפתות את רבי יוסי, אשר מיהר מצידו והשיב לו תשובה ניצחת:

"צודק אתה. אני - אינני מבין מאומה בכסף. אולם דוד מלך ישראל, אשר עשורו היה מעל ומעבר לגבולות דמיון, הוא הלא הבין היטב בכסף! הוא ידע מה ערכה של עשירות! הוא חווה רווחה כלכלית! אולם אף על פי כן, אותו דוד מלך ישראל בספרו, בספר תהילים - אומר בבירור: 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף!' על הבנתו של דוד המלך - יכול אני בודאי להסתמך, ואם הוא הכריע כי התורה יקרה היא מכל הון שבעולם - בודאי ידע מה שדבר!" - סיים רבי יוסי וחתם את הדין...

רות המואביה אמה של מלכות - הגרש"ד פנקוס זצ"ל

דוד המלך ע"ה - הביטוי של עם ישראל

מנהג ישראל לקרוא את מגילת רות בחג השבועות, וישנם כמה טעמים לכך. אחד מהם משום שבשבעות הוא יום פטירת דוד המלך ע"ה לכן ספר זה המתאר את השתלשלות הולדתו של דוד המלך, ומי היו אבותיו, נקרא בחג השבועות. דוד המלך היה אחד מארבעת עמודי העולם. שלושת האבות - אברהם יצחק ויעקב הם אלו שנטעו את השורשים העמוקים של עם ישראל, אבל הביטוי של עם ישראל עצמו היה דוד המלך ע"ה.

עם ישראל הוא העם האהוב ביותר והיקר בעיני השי"ת, ישנם פסוקים רבים המבטאים את אהבתו וקרבתו של הקב"ה לעם ישראל. האדם המבטא יותר מכל קשר נפלא זה, הוא דוד המלך ע"ה. כמו שכתב הרמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו על המלך ש"לבו הוא לב כל קהל ישראל".

כולנו מצפים למשיח בן דוד, וזהו אחד מיסודות האמונה הוא שצפוי לנו עתיד נפלא. יבוא יום שעם ישראל כולו יתקבץ לארץ ישראל, לכל אחד תהיה נחלה משלו, לא תהייה יותר צרות ומחלות, לא כאב ולא צער, במשך אלפי שנה עתידים אנו לחיות ביחד עם השי"ת בתכלית התענוג. לאחר מכן צפוי עתיד רחוק יותר הנקרא 'עולם הבא'. היסוד של כל העתיד הזה הוא - דוד המלך.

ומה שהיה הוא שיהיה

המגילה מתארת בעיקר את רות המואביה ואת בועז, גדול הדור, אשר נשאה לו לאשה תיאור שלם על אישיותם המיוחדת, וכיצד זכו שמהם יצא דוד המלך האישיות - הגדולה ביותר שהיתה במשך כל הדורות.

והתורה מלמדת אותנו שאם אנחנו נחקה את היופי הזה של אישיותם, גם אנו יכולים לזכות לילדים נכדים וצאצאים שיאירו בשמי היהדות כי הרי יסוד גדול הוא ש"מה שהיה הוא שיהיה" (קהלת א, ט) הקב"ה ברא את עולמו כמו מעגל, וכל מה שהיה בעבר יהיה גם בעתיד. וכמו שהיתה רות היה בועז והיה דוד - גם אנו יכולים להיות דומים לרות ובוועז, ושמתנו יצא צדיק כדוד, אם רק נלך בדרכם ונעמול לקנות את הגדלות שהיתה באישיותם.

אי הבנה מחמת שינוי האוירה

כבדי להבין מה בדיוק קרה שם, לפני שניגש לעצם המעשה עלינו להקדים הקדמה, רקע כללי, שידיעתו עשויה לשנות את כל הבנתנו בדברי המגילה אשר התרחשו לפני אלפי שנה.

שכן, אחת הבעיות שלנו להבין את הכתובים היא משום שהאמור בהם קרה לפני אלפי שנים, וטבע העולם שהוא משתנה. בכל מדינה ובכל עם, ישנה אוירה מסויימת, סביבה מסויימת, המשתנה מזמן לזמן, ואם לא חיים את אותם זמנים קשה מאוד להבין סיפורים על אותו מקום. משום כך איננו מבינים את רוב הסיפורים ההיסטוריים.

אתן לכם דוגמא, נמצאים אנו ביהונסבורג. נתאר לעצמנו יהודי עובר ברחוב בשעת לילה מאוחרת, שתיים לפנות בוקר, והנה הוא שם לב שבאחת מפניות הרחוב יושב ילד קטן. הוא ניגש אליו ושואל: מהיכן אתה? מדוע אינך הולך הבית? והוא עונה: הלכתי לאיבוד. הוא בירר את כתובתו, ואז הושיט לו יד והלך עמו ברחובות יהונסבורג בלילה, בחושך, בסכנה מפני הכושים, הביתה.

אדם שאינו חי ביהונסבורג, לא יבין זאת, אבל מי שגר בעיר מבין מה פירוש הדבר להסתובב ברחוב לבד בשעה שתיים לפנות בוקר, ורק הוא יוכל להעריך את גודל הקרבתו של אותו יהודי בעל חסד.

זוהי, אם כן, הבעיה הגדולה ביותר בהבנת הכתובים. כי הרבה דברים שהיו לפני אלפי שנים, היום נראים אחרת. לכן, לפני הכל, ננסה להיכנס לאוירה של אותה תקופה, ודבר זה יפוך אור אחר על כל המעשה.

עמון ומואב העמים השנואים על ישראל

לכל עם בעולם יש את העמים הנחשבים לידידיו, ויש את אלו הנחשבים כאויביו, אותם הוא שונא בלב ונפש.

לדוגמא, כלפי כל מי שיושב כאן, מה ההתייחסות שלו כלפי האומה הגרמנית, הנאצים? יש בנו שנאה עצומה כלפי הגרמנים. פגשתי פעם גרמני שהתגייר, וידעתי שסבא שלו היה נאצי אמיתי. כעת שהוא נהיה יהודי, הייתי צריך לעבוד על עצמי כדי לקבלו בסבר פנים יפות, כי בכל אחד מאתנו מוטבעת שנאה עמוקה כלפי אומה שפלה זו.

עליו לדעת העמים השנואים ביותר בעיני עם ישראל בתקופת התרחשות המגילה, היו שניים - עמון ומואב. אם היו מזכירים באוזני יהודי אדם שהוא עמוני או מואבי, היה זה כמו סדין אדום לשור.

מדוע זה היה כך?

קודם כל, אבותיהם - עמון ומואב, היו ממזרים.

שני עמים אלו היה השפלים, המכוערים, והבלתי מוסריים ביותר שיכולים להיות. הם תמיד שנאו את עם ישראל בגלל המקור ההיסטורי שלהם.

והתורה מצוה עלינו: 'לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים, ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך' (דברים כג, ד) כי הם אנשים שפלים, אין להם הכרת הטוב לעם ישראל על כך שאברהם אבינו היה זה שהציל את לוט אביהם כשנשבה במלחמה. הם היו האנשים המתועבים ביותר שעם ישראל ידע ומעולם.

עונשם של אלימלך ובניו

כעת ניגש לפסוקי המגילה.

מעתה, מיושבת בפשטות את הקושיה הרביעית, הנוגעת לטעם מחמתו הזכיר רבי יוסי בדבריו במפורש את זהותו של דוד המלך מחבר ספר התהילים. שכן אילו היה ספר התהילים מתחבר על ידי אחד הנביאים, על ידי מי שאינו יודע צורתו של מטבע - עדיין מקום היה לטעון כי אולי זלזל בערכם של הכסף והזהב מאחר ולא עמד על טיבם. אולם כאשר דוד המלך, אשר ידע מה טיבו של עושר, הבחיר נחרצות כי התורה יקרה מכל הון שבעולם - הרי שהכרעתו הינה בודאי מוסמכת ושקולה, ועליה ניתן להסתמך בלי פקפוק...

זה איפוא ביאר המשנה בה פתחנו את דברינו, כאשר כל הקושיות אשר הקדמנו מיושבות הפלא ופלא - אחת לאחת...

(דרשות המגיד)

הלומד תורה - שכינה כנגדו

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני (יט, א) אומר רש"י: "ביום הזה - בראש חודש. לא היה צריך לכתוב אלא 'ביום ההוא', מהו 'ביום הזה'? שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו".

דברי תורה צריך שיהיו חביבים עלינו, חדשים בעינינו, כאילו היום נתנו? שואל האדמו"ר מגור זצ"ל, הרי בראש חודש לא היתה עדיין "בקלת התורה"! בראש חודש הגיעו בני ישראל למדבר סיני, והחלו בהכנות לקבלת התורה. כיצד, איפוא, דורשים מפסוק זה על ענין קבלת התורה - שיש צורך שיהיו דברי תורה כחדשים בעינינו כאילו היום ניתנו?

והוא עונה: לא רק קבלת התורה צריכה שתהיה כל יום בהתחדשות ובחביבות כאילו היום ניתנה. גם ההכנה לקבלת התורה צריכה שתהיה בכל יום, בהתחדשות ובחביבות. ישנה חשיבות גם להכנה ללימוד התורה כמו לעצם הלימוד. שניהם צריכים להיעשות מתוך הרגשה יום יומית של "דבר חדש".

אלא שיש להבין: מה פירוש הדבר שאומרים לאדם להרגיש "כאילו היום ניתנו"? וכי למה שיחשוב כך? וכי אומרי לו כאן: 'תהיה בעל דמיון ותתחיל לדמיין דברים?' הרי היום לא היתה קבלת התורה, ומדוע יחשוב כאילו כן היתה?

ברותי! התשובה פשוטה. כל אדם שלומד תורה - שכינה כנגדו, וכמו שמואב בחז"ל "ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עימו? שנאמר ובכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך". ומה עושה השכינה עמו? מלמדת אותו את התורה! הוא יושב ועוסק בתורה והקב"ה מצטרף אליו ומלמד אותו תורה! ממש מוראדיג!

בתנא דבי אליהו (פרק יח) מובא: "ברוך המקום ברוך הוא שבחר בחכמים ובתלמידיהם ומקיים בהם 'במידה שאדם מודד - בה מודדים לו', וכשם שהם יושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שפנוי להם, וקוראים ושונים לשם שמים, ויראתם בלבבם, ומחזיקים דברי תורה בפיהם - כך הקב"ה יושב כנגדם ומגלה להם את סודות התורה!"

אין איפה כל צורך לדמיין דברי התורה ניתנו היום. הם אן ניתנו היום! בכל יום שיהודי יושב ולומד תורה - הקב"ה יושב איתו ומלמדו אפילו את סודות התורה! אנחנו צריכים להרגיש שזו המציאות! לחיות את הלימוד מתוך הרגשה כזו ששכינה עימו בלימודו! זוהי ממש בחינה של "קבלת התורה" בכל יום.

סיפר לי אברך שמוסר שיעור בהרצליה סיפור, ממש געוואלדיג: בשיעור שלי משתתף, מזה מספר שבועות, אדם שנמצא בתהליכי גיור ולומד יהדות על מנת להיות גר צדק.

יום אחד פנה אלי ואמר לי: "זהו זה! אני לא ממשיך! אני לא אהיה גר!"

"מה יש? מה קרה?" שאלתי אותו, והוא ענה: "אני יושב כאן בשיעור כבר כמה שבועות, מאזין בקשב, ולא מבין מילה! מה תאמר לי? שהשיעור עמוק מיד, וקשה מאוד לתפוס אותו! אבל אני רואה שאין פני הדברים כך! הנה יושבים בשיעור נערים צעירים, ילדים, והם כן מבינים, מתערבים בשיעור שואלים, משיבים, מתפלפלים ומתווכחים, ואני לא תופס מה הם מדברים! ואלא מה, תאמר שאני סתום, שיש לי ראש חלש... אני מוכן להראות לך את התעודות שלי, את הציונים שלי, ותראה בעצמך את כשרונותי הברוכים... המסקנה היחידה היא שגמרר זה לא בשבילי! אני לא מסוגל להבין אותה! אם כן למה לי להתגייר? כדי שלא אבין כלום?"!

אמרתי לו: "זו באמת שאלה חזקה מאוד, אני לא יכול לענות לך תשובה על שאלה כזו קשה! אבל אצלנו בבני ברק יש גאון, צדיק וקדוש, קוראים לו רבי חיים קנייבסקי, נלך ביחד ונשאל אותו. נשמע מה הוא אומר".

הגעתי איתו לגאון ר' חיים ושאלנו את השאלה. ר' חיים חיך, פנה אלי ואמר לי: "איך אתה רוצה שהוא ידע למוד, הרי אין לו מלמד?"

ברגע הראשון נפגעתי. מה זאת אומרת "אין לו מלמד"? הרי יש לו! אני מלמד אותו כל יום!

ור' חיים המשיך ואמר: "נכון שאתה מלמד אותו! אבל אנו אומרים כל יום בברכת התורה: 'ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל' - הקב"ה הוא ה' המלמד!"

ואת מי הוא מלמד? "המלמד תורה לעמו ישראל! הוא מלמד רק את עמו ישראל, הוא לא מלמד גויים! והיות והקב"ה לא מלמד גויים - אין כל פלא בכך שאינו מבין! ברגע שיתגייר - יהיה לו מלמד. הקב"ה יהיה המלמד שלו, ואז הוא יבין!" מוראדיג!

כמובן, ואין כל צורך לציין, כך באמת היה! בכל מקום שבו אדם יושב ולומד תורה - שכינה עימו! הקב"ה לומד איתו ומלמד אותו! אם היינו מרגישים זאת "בחוש", לא היינו צריכים "לדמיין" ש"כאילו נתנו היום" ... אכן! הם נתנו היום, ובכל יום!

אלימלך היה גדול הדור, אדם גדול. מלבד זאת הוא היה גם עשיר גדול. וכאשר הגיעה שנת בצורת, לא היה מסוגל לראות את אלפי היהודים הסובלים חרפת רעב.

אילו היה נשאר בארץ ישראל, היה מוכרח למכור את כל אוצרותיו על מנת להאכיל את כולם, ולהפוך להיות עני, כי מדובר היה בעם שלם. הוא היה אדם גדול, ועם ישראל ציפו ממנו שיעזור להם בשעתם הקשה.

מה עשה אלימלך? לקח את משפחתו ויצא לחוץ לארץ. חז"ל אומרים על זה שזה לא היה מעשה הגון, וחומרתו עלתה כאשר התברר שהארץ אליה הלך היא ארץ מואב, לחיות בחברת שונאיהם המושבעים של עם ישראל.

לא זו בלבד, אלא ששני בניו מחלון וכליון, התחתנו עם שתי נסיכות, בנותיו של מלך מואב. זאת משום שהם היו אנשים חשובים מאוד בעם ישראל, ומלך מואב היה מעוניין מאוד שבנותיו תתחתנה עם שני יהודים גדולים. אך בעיני היהודים נחשבו אלימלך ושני בניו כבוגדים.

חלף זמן קצר, ושלושתם, אלימלך ושני בניו מתו.

ויתור והקרבה מתוך אהבה ה'

אשת אלימלך, נעמי, היתה צדקת גדולה, אך היא הלכה עם בעלה, והנה כעת נשארה לבדה, והיא ידעה היטב שהעונש מגיע לה.

היא פנתה לשתי כלותיה הודיעה להן: אני חוזרת לארץ ישראל. מספיק מה שכבר קרה לי, למדתי לקח. שתי הנסיכות הללו, מתוך דרך ארץ, אמרו: "כי אתך נשוב לעמך", אך בסופו של דבר כתוב: "ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה".

צריך להבין מה מונח היה בהחלטה זו של רות.

רות ידעה שכשתגיע לארץ ישראל, תזכה ל'קבלת פנים' צוננת במיוחד. יטיחו בפניה: קודם כל את מואביה ולא היתה לך זכות להתחתן עם יהודי. את בכלל אופן התחתנות עמו וכתוצאה מכך הוא מת, כלומר, בגללך הוא מת.

היא מרגישה את עצמה צדקת גדולה, אבל כולם ידחו אותה ויאמרו לה: צאי מכאן, שפל אדם שכמותך, אין לך חלק ונחלה בתוך העם היהודי!

אבל היא לא התחשבה בכל זה. היא אהבה את הקב"ה, אהבה את תורתו, ואף שידעה מה מצפה לה, איזו קבלת פנים היא תקבל, מתוך אהבה ומסירות לה ולתורתה היא הלכה עם נעמי, ואמרה: לא איכפת לי מכלום! "כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין, עמך עמי ואלקיך אלקי, באשר תמותי אמות ושם אקבר", אני רוצה להיות קרובה לעם ישראל, כי כך אהיה קרובה אל הקב"ה.

היתה זו גדלות מופלאה. היא הרי היתה נסיכה, בתו של מלך מואב, אביה מצפה שתחזור אליו, והנה היא הולכת לעם ישראל, לספוג בזיונות וקללות, ושם, במקום לחיות חיי רווחה בארמונות פאר, תיאלץ ללקט שיבלים בשדות זרים.

גיסתה ערפה היתה גם היא בעלת דרך ארץ, אבל כשנעמי אמרה שלום, היא עזבה אותה. לעומתה רות ויתרה על הנאות העולם הזה והלכה לארץ הקודש מתוך ידיעה ברורה ששם צפויים לה חיי עוני ומחסור.

לפעמים כשאדם עושה מעשה של מסירות נפש, לפחות משהו מעריך את המעשה. הוא צדיק, אבל כאן אף אחד לא אמר לה מילה טובה, משום שהיתה מואביה.

והיתה בעיה נוספת. לא היה ברור כלל האם תוכל אי פעם להינשא ליהודי. בתורה כתוב שמואבי אינו יכול להתחתן עם יהודי, אפילו אם הוא מתגייר. ומה לגבי מואביה? נושא זה היה שנוי במחלוקת במשך הדורות, ובאותה תקופה ההלכה בענין זה עדיין לא היתה ברורה. בועז ידע את ההלכה, הוא ידע שישונה הלכה למשה מסיני, ש"מואבי ולא מואבית" ולמואביה מותר להתחתן עם יהודי, אבל יהודים רבים לא ידעו זאת, והם סברו שלעולם לא תוכל להתחתן עם יהודי.

הרי לפנינו אשה המוותרת על הנאות ועל חיים מאושרים בארמון המלוכה, וכל זאת בכדי להצטרף לעם ישראל, ללא פרוטה בכיסה, ללא יכולת לבנות בית יהודי - רק מתוך אהבה עצומה לקב"ה!

מחמת גדלות זו, זכתה רות לתואר: "אמה של מלכות". ישנן ארבע אמהות - שרה, רבקה, רחל ולאה. האמהות, לא רק שהן ילדו את עם ישראל, אלא בעצם הגדרתן הן האמהות של עם ישראל. רות נקראת בלשון חז"ל ("ב"ב צ"א ע"ב) "אמה של מלכות", אמו של המשיח. לולי רות לא היה דוד המלך ולא היה משיח. זה לא שבמקרה שדוד המלך יצא ממנה, אלא בהגדרתה היא האם של המלכות.

כי כדי לזכות שיצא מלך המשיח, הן האהוב ביותר לפני הקב"ה, צריך אמה עם אהבה כה עצומה לקב"ה, אהבה הגורמת לה לוותר על הכל ממש, רק מתוך אהבתה אליו ית'.

נעמי אמנם מנסה לשכנע אותה לחזור: דעי לך, שום דבר לא מצפה לך, לא יהיה לך בעל, רק בזיונות והשפלות יהיו מנת חלקך, אך היא בשלה: לא אפרד ממך עד יום מותי, וגם אז - אקבר לידך, כי את ה'רבי' שלי. את לימדת אותי מהי יהדות, ולא אתנתק ממך בשום אופן. היא היתה מסורה בלב ונפש לנעמי ולתורתה.

נעמי ורות בבית לחם

הן יוצאות לדרך ומגיעות לבית לחם. באותה תקופה, בועז היה גדול הדור. הוא היה נשיא, אדם זקן בשנות השמונים שלו, בעל משפחה ענפה וכולם הכירוהו וכבדוהו. ביום שנעמי ורות חזרו לבית לחם, אשתו של בועז נפטרה, וכל עם ישראל השתתפו בהלווייתה.

והנה באמצע ההלוויה נכנסות נעמי ורות, וכצפוי - "ותהום כל העיר עליהן". הן 'קבלו על הראש' - "ותאמרנה: הזאת נעמי?!". תראו מה קרה לנעמי, האשה העשירה ביותר שהיתה בכל ארץ יהודה. הכל מפני שהיא נטשה אותנו, בגדה בנו. ותראו מי באה אחריה, תראו את מי היא הביאה אתה - מואביה!

צועק: גויה שכמותך, לכי מאן! עכשיו אני רואה שאת מהמאבים ושפלה כמותם!

אם היה אומר זאת, דוד המלך לא היה בא לעולם וגם לא מלך המשיח! אבל בועז היה כזו דמות נפלאה. הוא עצר את עצמו, לא התרגז אלא פנה אליה בשאלה, לברר את הענין: "מי את?" מה את עושה כאן? תסבירי את עצמך! והיא ענתה: באתי להציל נשמה. את נשמת בעלי המנוח. בועז שמע זאת והתפעל מאוד: "ויאמר: ברוכה את לה' בתי, היטבת חסדך האחרון מן הראשון" - מעשה זה יפה יותר מכל מה שעשית עד כה.

תגובה זו של בועז היתה ממש בגדר נס, שלא בדרך הטבע. כך אומרים חז"ל (רות רבה ו, א): "ל חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך" - משפטים שהבאת על עמואים ומאבים, וצדקות שעשית עם זקני ועם זקנת, שאלו החיש קללה אחת מאין הייתי בא, והוא לא דייה שלא קיללה, אלא שבירכה, שנאמר 'ברוכה את לה' בתי".

דוד המלך היה קם כל לילה בחצות להודות על כך שהסבא שלו לא אמר מילה אחת חריפה לסבתא שלו כשבאה אליו לשדה. היה זה בגדר נסי ניסים. רק אדם בעל שיעור קומה כמו בועז היה מסוגל לנהוג כך.

מאיך, המסירות של רות לה' היתה בכזו מידה, עם כזו גדלות. הרי אם נעמי לא היתה שולחת אותה, בשום פנים ואופן היא לא היתה עושה זאת. היא היתה מעדיפה למות ולא לעשות מעשה כזה. אבל נעמי אמרה לה - יש לך שליחות, את הולכת להציל נשמה יהודיה.

היה במעשה זה סיכון גדול. רות ידעה שאם בועז יקלל אותה, היא תהיה אבודה לעולם. תארו לעצמכם שהחפץ חיים זצ"ל היה מקלל משה... בועז היה נביא, גדול הדור. אם היה מקלל אותה אפילו קללה אחת - זה היה סופה! אבל היא לא נרתעה ממאומה, כי הרי נעמי שלחה אותה! משני אנשים מרוממים אלו יוצא דוד המלך ע"ה!

זריזות בועז בקיום המצוה

המעשה עדיין לא הגיע אל סופו.

ביום המחרת באה רות אל בועז בשליחות נעמי, וחזרה ובקשה ממנו שישא אותה אלשה. והרי באפשרותה להתחתן עם בחור צעיר, לא זקן מופלג כמוהו, מה יצא לה מכך שנתחתן דוקא אתו? באופן טבעי הוא היה צריך לומר: טוב, נראה, נחשוב על כך...

אבל בועז לא השתהה כלל. בו ביום אסף את זקני הדור, שהוא עצמו היה הגדול מביניהם, ואמר להם את אשר אירע עם נעמי ורות, ועל הצורך לבנות את המשפחה. היה שם יהודי נוסף, פלוני אלמוני, שמבחינת הקירבה המשפחתית היה קרוב לרות יותר מבעוז, ולו היציע בועז לקנות את השדה, כדי שישאר על שם המשפחה, אך יחד עם זאת יהיה מוכרח להתחתן עם רות.

פלוני אלמוני, הגואל, לא היה מעוניין, כי לא היה ברור לו שהדבר מותר, ההלכה של "נעמוני ולא עמונית" עדיין לא נפסקה. הוא חשש שמא יום אחד יאמרו שהמעשה לא היה מותר וילדיו יהיו מחוץ למחנה.

אבל בועז שידע שנפסקה ההלכה שעמוני ולא עמונית, לקח את הסיכון בלי לחשוש שמא יהיה ערעור בדבר, וזאת כדי לגמול חסד עם נשמה יהודיה. וכשהחליט לעשות זאת - לא המתין אפילו יום אחד. אם זו מצוה - יש לקיימה מיד, ללא כל שהות. באותו לילה נערנה החופה, הם התחתנו, ועוד לפני שהגיע בוקר המחרת בועז נפטר. אילו היה ממתין עוד יום, אם היה אומר: זו מצוה, אבל לא צריך למהר - לא היה דוד המלך!

כשראתה רות שבועז מת, באופן טבעי היתה צריכה להרים את עיניה לשמים ולומר: רבונו של עולם, האם זה מה שמגיע לי? הייתי נסיכה, התגוררתי בארמונות פאה. על הכל ויתרתי, הלכתי בגרלי, על אף שיכולתי לנסוע במרכבה. כשהגעתי לארץ ישראל זכיתי לקבלת פנים צוננת, כולם ביישו אותי, אבל לא היה איכפת לי, העיקר להיות קרובה לעם ישראל. ונעמי הרבי שלי, אמרה לי שעלי להתחתן עם יהודי זקן זה עבור הבן שלה, כי רק כך תינצל נשמתו. וגם זאת עשיתי.

התחתנתי עם היהודי הזקן, והנה הוא מת. האם זה מה שמגיע לי, ה'?

אך היא לא התרעמה, קיבלה את הכל באהבה, וכשנולד בנה, היא לקחה את התינוק הקטן אל נעמי חמותה ואמרה: חמותי היקרה, לבן הנולד יש את הנשמה של בנך - בעלי המת. ב"ה קיימנו את המצוה בשלימות.

והקב"ה נתן לה את שכרה משלם. חז"ל מספרים שבנה היה הצדיק הגדול ביותר בכל הדורות, ונכדו היה דוד המלך.

היא זכתה לראות בעיניה לא רק את דוד המלך אלא גם את שלמה בנו ואת בית המקדש. כך אמרו חז"ל (ב"ב צא ע"ב): רות המואביה ראתה במלכות שלמה בן בנו של בן בנה, שנאמר וישם כסא לאם המלך, ואמר רבי אלעזר: "לאמה של מלכות". אחרי כל הסבל שסבלה רות, אחרי אותה מסירות מופלאה לה' ולתורתו, היא זכתה לרוות נחת ולראות את בית המקדש שבנה נכדה שלמה ואת מלכות עם ישראל בתפארתה.

הלקחים שעלינו להפיק מהמגילה

מה עלינו ללמוד מכל זה?

ישנם הרבה סוגים של מעשי חסד בעולם, אבל החסד האמיתי, הטהור, הוא חסד כזה שאין לעושהו עתיד, אין מי שיכיר לו טובה עליו. זהו החסד המיוחד לעם ישראל.

לימוד נוסף: רות הוכיחה לעם ישראל, שהתכונה האמיתית של עם ישראל איננה דבר שמוכרחים דוקא לרשת אותו. הנה, היא היתה ממאוב שבתה לתכונה זו בשלימות.

ללמדנו, כי אין צורך דוקא ללמוד זאת מההורים. אם אדם קנה בעצמו את מידת החסד בשלימות, בכוחו להיות אביו של משיח צדקנו.

אנחנו אמנם נולדנו יהודים, אך לפעמים יש המהרהרים לעצמם: לא נולדנו למשפחה דתית וכו'. אבל אם יש לאדם את המסירות הזו, בבחינת "משכני אחרים נרוצה", הוא נדבק לצדיק ואומר: באשר תלך - אלך, באשר תאכל - אוכל וכו', ברצוני להיות קשור לה' - אין גבול לגדלות שבכוחו להשיג.

את המסירות הזו בזמנים חשוכים, השי"ת אינו שוכח, ובסוף יהיה כזה אור, כזה יופי וכזו נחת, כמו רות שזכתה להיות אמה של מלכות.

ומבועז עלינו ללמוד את הגדלות הזו שלא לכעוס מיד, לדעת מתי לשלוט בעצמנו. להיזהר לא לדרוך על אנשים, לא לפגוע ברגשותיהם.

כדוגמה אספר לכם סיפור אישי. התחתנתי סמוך לפסח, ובפסח הראשון התארחתי אצל חותני.

בימינו ישנן כל מיני שיטות לבדוק חסה מתולעים, אבל בזמנו היה צריך לבדוק כל עלה, ועדיין לא היה ברור לנו שהוא נקי במאת האחוזים. כיון שכך, המנהג בביתנו היה שאוכלים רק את שורשי החסה ולא את העלים. היינו קונים הרבה חסה, זורקים את העלים ומשאירים את השורשים, כדי לקיים בהידור מצות אכילת מרור.

בליל הסדר, אחרי תפילת ערבית, הגעתי לביתו של חותני נכנסתי למטבח ולתדהמת י אני רואה את כל עלי החסה מסודרים יפה, וכל השורשים מושלכים בפח. בודאי הייתי צריך לצעוק "ה' ירחם", השורשים בפח! אין מרור הלילה!... ואז כל אורת ליל הסדר, היתה נהרסת.

זה בדיוק מה שלא צריך לעשות. יש להיזהר, לשלוט בעצמנו, לדעת שישנם עוד אנשים בסביבה, והם בעלי רגשות. מרור זו מצוה נפלאה, אבל עם מילה אחת אפשר 'להרוג' אדם!

ביום הנפלא של חג השבועות, בו נפתח הרקיע והשפע יורד לעולם, נזכור כולנו את הלימוד החשוב מרות ומבועז, שמהם יצא מלך המשיח אשר יגאלנו במהרה. (תפארת שמשון)

סיפור לשבועות - יצחק אלחנן שמאלה!!

לקראת יו"ט קבלת התורה, נביא בשביל לעורר לב העם לשאיפות ולגדלות כפי שנהג לספרו הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א מידי שנה במחנה "בני תורה" במתק שפתיו ובלשונו הנודעת לתהילה:

יצחק אלחנן בן ארבע, בן חמש. יצחק אלחנן הולך לחיידר, ההורים משתדלים ומתפללים, לא מונעים דבר. הם הולכים ומבחינים שישנם מעט קשיים, ה"ראש" לא כל-כך מבריק. יצחק אלחנן עולה כיתה ועוד כיתה, הקשיים גוברים; עושים ככל שניתן. יצחק אלחנן חוגג "בר מצוה", מלמדים אותו היטיב את הדרשה, איכשהו הבר מצוה עוברת, והוא נכנס לישיבה קטנה, צולח שלש שנים בקושי רב ועולה לישיבה גדולה. קשה לו ליצחק אלחנן, ההורים עוזרים לו, מצמידים לו "אברך", ילד טוב הוא יצחק אלחנן. משתדל מאוד.

יצחק אלחנן בן תשע עשרה, בן עשרים. מתקבצים להם כמה "יועצים" וממליצים להורים: הבן שלכם, כנראה, לא כל-כך מוכשר, הוא לא "בנוי" ללימוד תורה, לא נורא, הוא יהיה איש טוב, יתפרנס ביושר מעמל כפיו. הוא כמובן ימשיך לצעוד בדרך הטובה בה חונך, הוא יהיה יר"ש ותומך תורה הוא יהיה איש טוב.

יצחק אלחנן יוצא אל שערי החיים, לא היה דבר טוב במקומו שלא היתה ידו בו: חברת גמ"ח; חברת משניות; חברת חיי אדם; חברת עין יעקב; חברת תהילים; יצחק אלחנן היה פוקד כל נזק ונצרך וממילא מחסורו. וכשהגיע לעונת "האישי מקדש" נשא לאישה את זוגתו הצדקת ויחד המשיכו בכל

מפעליהם הטובים. נולדו להם בנים ובנות צדיקים וצדיקות כולם בני עליה, לומדי תורה. מהם ת"ח מופלגים, נולדו נכדים וגם נינים יצחק אלחנן בן ששים, בן שבעים, בן שמונים. הגיעה עת "כל האדם" וסביב מיטתו כל ידידיו מכריזו ובני משפחתו, כל העיירה זועקים ביחד "שמע ישראל" ויצאה נשמתו באחד.

יצחק אלחנן עולה למעלה, צועד בצעדים מאושרים לעבר שולחנו של מקום, והנה בצד שמאל דלת צרה: "מה זה שם?" הוא פותח חרך צר ורואה אש מתלקחת "אוי גוינים!" הוא בורח. מה ליצחק אלחנן עם גיהנם? יצחק אלחנן נזכר במטען היקר שהוא נושא איתו אוצרות של מצוות ומעשים טובים, זוע ברך ה'. הוא ניגש לצד ימין חיוך על שפתיו, פותח את הדלת, מכניס רגל ועוד רגל ועניו רואות צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם. עיני יצחק אלחנן אורו: זה המקום! מבקש רבי יצחק אלחנן להיכנס פנימה, ולפתח הוא שומע כרוז צועק ומכריז:

"יצחק אלחנן שמאלה!"---

שמאלה?! כנראה זו טעות; יצחק אלחנן רוצה להמשיך לפנות ימינה, אך כמו כח תופס אותו בעורפו, הכרוז אינו מרפה: "יצחק אלחנן שמאלה!"---

יצחק אלחנן כבר לא מחייך: מדוע שמאלה? הן הרבה מעש"ט עשיתי בימי חיי, לא הרעתי לאיש! והוא נענה: אכן, מעשים טובים רבים בידיך, ידענו צדקותיך:

אבל יצחק אלחנן, ר - צ - ח - ת !

- את מי רצחתי? אני כל ימי עסקתי בלהחיות בני אדם במטותא מכם, מעולם לא רצחתי. אך הם, הדיינים של מעלה בשלהם: יצחק אלחנן, ר-צ-ח-ת!

- את מי? והוא נענה: את רבן של כל בני הגולה הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור! אתה צדיק, עשית הרבה מעש"ט. אבל רצחתי! רצחתי את הפוטנציאל שלך את ה"כוח" שלך את מה שהיית מסוגל להיות. מהיום שהתיאשאת מלהשתדל ולהתאמץ, מהיום שהפסקת לשאוף, רצחתי! אין שום ברייה, לך שמאלה! יצחק אלחנן פונה שמאלה בגו שפוף ובדמעות מתוך הבנה וקבלת הדין. מבין שבצד ימין יושבים אלו ששאפו, אלו שהתאמצו, אלו שלא התיאשו, אלו שלא נשברו ומיצו את כל כוחותיהם, הם יושבים שם עם החזון איש ור' חיים עוזר על יד אביו ורבא

(ממשנתה של תורה)

סיפור לשבועות - בן הקצב

הוא ישב בחדר ההמתנה, ונראה היה כאילו קוצים נתחבו בבשרו. הוא עיין בגמרא קטנה שהלכה עימו לכל מקום, אך מפעם לפעם הפסיק בעינו, הביט בשעונו וציקצק בפיו כאומר "עוד שנייה אני בורח מכאן". למען האמת, השאלה ששאל את עצמו לא הייתה מתי הוא מסתלק, אלא מדוע בכלל הגיע למקום הזה. היה זה בית ראש הישיבה של בנו שמעון. הוא כבר ישב בחדר המתנה זה כמה וכמה פעמים, ובכל פעם הבטיח לעצמו שזו הפעם האחרונה.

מופעם הראשונה ניחש כי לא הוּמָן כדי לשמוע מחמאות על בנו, ותמיד עלה ניחשוו יפה. שמעון ידע להשקות אותו בכוס תרעלה שאת תחתיתה לא ניתן היה לשער.

אין לו כוח בשביל שמעון. ובודאי שאין לו כוח לעמוד מול ראש הישיבה ולשמוע את מה שהוא כבר יודע. שמעון לא מתבגר, ידו בכל יד כל בו, אינו לומד, ותחת זאת מפריע לרמיי"ם בישיבה ומתעמת עם חבריו לשיעור.

מה הוא קשור לזה בכלל? נכון, יש את העניין הזה שהוא בנו, אך מדוע זה מגיע לו? הרי איש לא יטען שהאשמה בו. והוכחה לכך הם תשעת הילדים האחרים של ר' רפאל שכל אחד מהן עליו ולמדן יותר מהשני.

מהיכן שאינך מסתכל על ביתו של ר' רפאל הרי זה בית בנוי לתלפיות. ממון מעולם לא היה בו אך תורה הייתה ובשפע. מגיל ילדות הילדים היו מונחים בלימוד, הובילו בכיתתם, הוסיפו כהנה וכהנה על מה שדרשו מהם בת"ת, ועשו זאת בחשק ובשמחה.

הוא השקיע בכל אחד ואחד, שעות על גבי שעות בלימוד ובבחינה, על חשבון שעות המנוחה. והילדים חשו בזאת והשתדלו בכל מאורם להשיב לו כגמולו.

ורק שמעון יצא מן הכלל.

מאז היותו בגן נדרש ר' רפאל שוב ושוב ללכת עימו למומחים שונים. שמעון לא רגוע, שמעון מרביץ, שמעון מתקשה בקריאה ושמעון לא מקשיב.

שמעון ושמעון ושמעון.

מדוע הגיע אליו? כדי להרוס את חייו? מה בורא עולם רוצה ממנו? האם אינו משקיע את ימיו ולילותיו בחינוך ילדיו?

וכעת מנת ההשפלות הקבועה הזאת. יכול ראש הישיבה לוותר על המפגש המשפיל הזה שכן הוא, ר' רפאל, יודע בעל פה מה עומדים לומר לו ואף יכול להוסיף כהנה וכהנה, כפי שהוא עושה בכל פגישה שכזו, אז מדוע מטריח אותו ראש הישיבה לבוא ולשמוע את הדברים שוב ושוב?

הדלת נפתחה. ר' רפאל מתיישב ואומר לראש הישיבה: "יודע אני מה אתה רוצה לומר, אך אני מעדיף לשאול אותך: עשרה בנים לי. תשעה מהם הולכים בדרך הישר, ועולים ופורחים בתורה ובעבודת השם. אני כבר איני צריך ראייה להשקעתי ולהנהגתי. והנה קם הילד העשוי ומתעקש להיות היוצא מן הכלל. ניסיתי ללכת לקראתו וככל שאני מנסה כך הוא מתרחק. מה רוצה אתה שאעשה. אני התייאשתי ממנו מזמן. רוצה אתה לזרוק אותו? ניחא זרוק, אני לא אתנגד. להיפך אני מעריך לכם את הזמן שהסכמתם להחזיק אותו. אני עצמי לא הייתי מחזיק ילד שאינו לומד ואינו מקשיב ורק הורס לי את הישיבה. מבין אני אתכם אז קומו ותעשו מעשה..."

ראש הישיבה מביט בו המום. הוא שמע הורים שברגעים מסויימים התייאשו מילדיהם, אך אף אחד לא עשה זאת בצורה משכנעת כזו כמו ר' רפאל.

הוא מחליט לשנות את נושא השיחה אותו תכנן מלכתחילה.

"שמעתי אותך אומר 'אני כבר לא צריך ראייה להשקעתי והנהגתי' כלום יכול אתה להציג ראייה כזו?"

האב מחייך חיוך שחציו מלגלג וחציו כועס. "הלא חמישה מתוך עשרת בני למדו אצלך ואתה שואל אותי שאלה שכזו? האם ראתה ילד מתמיד כמו צבי, צדיק כמו נפתלי? חרוץ כמו אליהו? חכם לב כמו ברוך? יודע הלכה כמו יעקב?"

"אכן, ילדיך הם אות ומופת ודוגמא לאחרים. אך איזה אותה ראייה שהצרת עליה?"

ר' רפאל מתחיל להתרגז באמת ובתמים.

"האין כולם וכל אחד אחד לחוד בבחינת ראייה מספקת? כלום עייתי ואני צריכים להתנצל שהקב"ה העניק להם עונש בצורת שמעון?"

"יפה אמרת" מתלהב ראש הישיבה "כאשר הקב"ה נותן לך ילד כמו שמעון אתה קורא לו 'עונש', ומחליט לשמוט אותו מעל גבך, כאילו אין הוא קשור אליך כלל וכלל, ואילו את הפרסים שהגיעו אליך בהתגלמותם של ילדיך האחרים אתה מאמץ בחום ומציג זאת כהישגך שלך?"

"איני מציג זאת כהישג אלא כהוכחה לכך שאנו כהורים פעלנו ללא דופי" אומר האב.

"ואני אומר לך שאם לא תעשה כל שביכולתך לקרב את שמעון, והוא ילך לתרבות רעה, אראה זאת ככישלון של מאה אחוז בחינוך ילדיכם".

"יסלח לי כבודי" אומר ר' רפאל בגרון ניחר. "איני חייב לשמוע דברי הבל והשמצה אלה. באינו זכות מבטל אתה את הישגיו הגדולים ותולה אותם בילד סורר ומורה זה? האם אני זה שמשמיט ילדים מעל גבי או אתה זה שמשמיט אותם?"

"רואה אני שצריך אתה ללמוד מהתחלה את כל ענייני החינוך", אומר ראש הישיבה. "דע לך שאין מודדין לו לאדם בבניו ובבנותיו המוצלחים אשר גם בלעדיו

יעלו מעלה בדרך העולה בית קל, אלא דווקא בבניו אשר נתנו לו כפיקדון בידו כדי להביאם אל הדרך אשר ילכו בה".

האב מביט בו באותו מבט ספק מלגלג ספק מסוקרן. "ומאיפה לקחת את זה? ברוך השם בקי אני בתורה בגמרא בראשונים ובאחרונים, וגם שבילי ההלכה נהירים לי. ומה לעשות לא נפגשתי במשפט כזה, אולי יאיר כבודו את עיני, שמא פספסתי משהו בדרך?"

"את המשפט הזה כתב יהודי אחד ששמו משה", אומר ראש הישיבה.

לכזו תשובה גרועה לא פילל ר' רפאל, היא בפירוש הוציאה ממנו את מיטב הארס והצניעות שניחן בה: "מה כבודו אומר? יהודי? ועוד ששמו משה? בודאי שצריך אני לשמוע את דבריו כאילו אמרם אחד התנאים או האמוראים הלא כן? סלח לי, הרי איני מדבר עם 'עם הארץ', מה אתה מבאי לי איזה משה? מדוע אני צריך לשמוע אותו?"

"אני מבקש לספר לכבודו סיפור אודות אותו משה", אומר ראש הישיבה.

"סיפור?" אומר ר' רפאל וחושב לעצמו שכבר היה מעדיף לקבל את דברי אותו משה כתורה למשה מסיני ולא לבטל זמנו בסיפורים, ועוד סיפורים על אודות אותו משה".

"עליך לפנות חצי שעה לפחות מזמנך כי אותו משה עליו אני הולך לספר לך, חי לפני שנים רבות ובמקום רחוק מכאן".

ר' רפאל משלב ידיו, ובאותו רגע נזכר, שכן נהג כאשר היה ילד בגן. "סיפור הוא רוצה לספר לי", הוא חושב, "נו מילא, כנראה עוד לא התכפרו עוונותיי ובורא עולם מזמן לי עוד השפלה חדשה. סיפור אני צריך לשמוע בגילי, סיפור על ילד קטן בשם משה לפני הרבה שנים..."

ראש הישיבה מבחין גם מבחין בצניעות הנושבת מצדו של האב, ובכל זאת מתחיל בסיפורו.

קורדובה, ספרד

רוח נכאים שררה באיטליז, רוח עייפה ומייאשת שאפפה את יושביו. ולא שהיו יושבים בו רבים. שניים היו. ואף אחד מהם לא היה לקוח. רק בעל האיטליזי ובתו. כשאין לקוחות אין פרנסה. ובאין פרנסה, הם נותרו זמן רב מידי במחיצת הצרות שלהם.

למען האמת מוכן הקצב להיות חסר פרוטה כל ימיו, ובלבד שתמצא בתו חתן כלשהוא. אך היא אינה מוצאת, ולא שהיו חסרים קופצים, רק שהללו נותרו בקפיצתם מול סירובה של חנה, הבת.

והוא כועס. ומדוע שלא יכעס?

כבר יותר על חלומם משכבר הימים לחתן קצב במשרה מלאה שיפתח חנות נוספת בצידה השני של העיר. לאחר מכן יותר על חתן שיהיה קצב בחצי משרה ויסייע לו באיטליז. שומו שמיים - כבר הסכים לחתן שלא יהיה קצב כלל. שיעבוד בחייטות או בסנדלרות.

אך עיקשת זו רוצה חתן שילמד תורה מבוקר עד ערב. כמה כאלה יש בקורדובה או אפילו בספרד כולה? ומדוע שישכים אחד כזה להינשא לבתו של קצב? ועוד יותר מדוע יסכים להינשא לבתו של קצב עני מרוד שאינו יודע מהיכן ירכוש את הבהמה הבאה במטרה למכרה? כשאין לקוחות, ואין סחורה, יש מספיק זמן לרגון ולהתווכח. וזה בדיוק מה שעשה הקצב במשך רוב שעות היום. אם כי למען האמת אין לכתוב מונולוג של אב ושתיקה של בת בשם "יכוח".

כך או כך, לא קשה להבין את פשר אורית הנכאים ששררה באותו היום באיטליז.

מדריד, ספרד

הוא שוב קם חציו משתומם וחציו כעוס. שוב החלום הזה שמטריד אותו מזה שבועיים. בתחילה זה הצחיק אותו, אך משחזר החלום על עצמו שוב ושוב זה התחיל להטריד.

מימון בן עובדיה לא היה איש שמתניחס לחלומות. הוא היה תלמיד חכם שהוגה בתורה מבוקר עד ערב. הוא חי בחדר מעופש, ואכל ארוחות זעומות, באותם מקרים שלא שכח מהן. כל עסקו היה בתורה ודבר מלבד הלימוד לא העסיק אותו. השדכנים כבר לא היו מיואשים ממנו. הם פשוט שכחו אותו, שהרי אין זיכרון קצר יותר מזה של שדכן שאיבד עניין באחד הקליינטים שלו. ומימון בן עובדיה היה בהחלט קליינט ותיק ונשכח מאוד.

מסתבר שגם מימון שכח את העובדה שבני אדם נוהגים להינשא לפחות פעם אחת בחייהם, וזו הסיבה שנותר הוא היחיד מכל משפחת בן עובדיה רווק מושבע, ושכוח שדכנים.

אך מה שלא עשו הוריו ואחיו, עושה החלום הזה. איש נשוא פנים בא בחלומו ומצווהו לקחת אישה שכן אין תורתו רצויה בעודו ללא אישה.

בתחילה אין מימון משליך פרוטה מעוכה כלפי אותו האיש, שכן גם היה מדבר דברי טעם, הן "חלומות שוא ידברו" מה עוד שלדעת מימון דברי האיש הם דברי הבל, ומה טעם להקשיב לדברי הבל שנאמרים בבימה בלתי מכוונת הקרויה "חלומות שוא".

אולם, האיש מתעקש להשמיע את דבריו ואף להרחיבם: "תלך לקורדובה" הוא אומר "תיקח את בת הקצב שבאותו מקום, שכן הריהי אישה כשירה וצנועה שמיועדת לכבוד תורתך, וממתנה לך בכיליון עיניים".

הרי לך מהתלהב. בת של קצב הוא מציע לו, כלומר אין זה סתם חלום שוא כי אם חלום שוא מלא עלבון. ומרוב עלבון מחליט מימון בן עובדיה ללכת לאותה קורדובה ולהיווכח במו עיניו אם אכן ישנו שם קצב שבתו ממתנה לו כדברי אותו האיש מהחלומות.

בראותו את הקצב בפתח החנות חלשה דעתו, על כי מזלו גרם לו לבוא בקשרי שידוכין עם אדם כמותו, שלא ברור אם יש בו תורה יותר מאשר היצורים שאת

בשרם הוא מוכר. אולם בראותו את בת הקצב אשר אודותיה דיבר איש החלומות הבין כי חלישות דעתו לשווא הייתה, אם כי לא ביטל אף בלא נימה את דעתו על אביה.

כפי שמבינים אתם, מיימון אינו איש קל כלל ועיקר, ואינו נוהג להשמיט מחשבה כלשהי שהוא חושב על זולתו, אולם לזכותו יאמר כי גאון הוא בתורה ובהלכה ואין הוא מודע לקשיחותו.

למען האמת, יש עוד אדם ביקום שאינו נודע לאותה קשיחות, ואדם זה אינו אלא חנה בת הקצב, שרואה באופן מיידי שהתלמיד החכם לו חיתכה כל השנים הגיע, גם אם התאחר בכך, ולפני שאתה מספיק לומר "ננס הקצב" וכבר השניים נשואים ומצפים לבן.

החודשים הראשונים לנישואין היו המאושרים ביותר שחווה חנה מאז לידתה, ואם סבורים אתם שאושר זה נעוץ בדירה הנאה שקבלו, עליכם היה לראות את המאורה הדלוחה ששכרו להם, ואם סברתם שנהג הוא לצאת איתה לטיולים ארוכי או קצרי טווח ולשוחח איתה על דא ועל הא כמצוותן של נשים, עליכם לדעת שמיימון לא שינה כהוא זה ממנהגו ימים ימימה. הוא ישב ולמד ואחר כך שוב ישב ולמד ולשם קניוח ישב ולמד.

ורעייתו - התמוגגה מאושר שהרי חלומה התגשם לחלוטין, באותה מיידה שחלומה התגשם לחלוטין, בהבדל אחד: חלומה היה בהקיץ ומתוך רצון. חלומה היה מתוך שינה ומתוך כפייה.

הרי היא משרתת אותו בשמחה ובחדווה, וחשה זכות שרת אדם גדול זה, להכין את ארוחותיו לכבס את בגדיו ובתמורה שייח לה להאזין לקול לימודו.

ומול גודש כזה של נתינה גם האדם הקשוח ביותר מתרכך, וזה מה שקרה למיימון. נפשו מתרככת והוא מתחיל לראות שהיה טעם בדבריו של אותו ברנש המגניח אל תוך חלומה. למען האמת הוא התחיל לחבבו באמת ובתמים, אלא שהלה נעלם בדיוק כפי שהגיע, בלי להשאיר שם או כתובת.

ומיימון מתחיל להשיב נתינה על נתינתה של אשתו, משבחה בדברים, ומעלה על נס את פעלה ואת מסירותה. כמוכן שמילים אלה, שאותם אינה שומעת מעולם, משפרים מאוד את מצב רוחה של חנה, ובעצם, הופכים אותה למאושרת, ואם אותו ברנש מהחלום, מביט בהם ובאושרם, הרי אין ספק שהוא נוהג לעצמו טפיחה או שניים על שכמו, ובכל מקרה הריוהו מאושר כמותם.

דא עקא שחודשים ראשונים מאושרים אלה של חנה, היו גם החודשים האחרונים בחייה.

כאשר הגיע זמנה ללדת ותקש בלידתה, וזמן קצר לאחר שנולד הבן, והיא הספיקה לראותו ולברכו - הוציאה חנה את נשמתה.

והבן, נולד לגורל של יתמות מאם, ולחיות לצידו של אב שידוע לטפל בתינוקות באותה מיידה שהוא יודע לנהל בית, כלומר, אינו יודע מאומה. ואם אין די בכך הוא נכד לסב קצב, שאם היה איש זעוף פנים קודם לכן, כעת הזדעף שבעתיים. שהרי מתחת לכל הוויכוחים שהתקיימו בין הקצב לבתו, הרי שלא היה יצור אחד בעולם שאתה כמותה. צער מות בתו היקרה לו מכל, אפף אותו והרי הוא כלי שבור לאלפי רסיסים.

בגיל שמונה ימים הוכנס הבן לביתו של אברהם אבינו עליו השלום ושמו בישראל נקרא משה.

שנותיו הראשונות של משה היו אומללות כמוכן מאיליו, רק שהוא עדיין לא ידע מזה. איכשהו עבר מיד ליד וממשפחה למשפחה, ללא אהבה וללא חיבוק חם. בהיותו בן חמש נשא אביו אישה שנייה, וזו העמידה לו בנים ובנות. למשה התייחסה כמצוות אנשים מלומדה, ולא מתוך חשק וקירבה.

מה כבר יכול לצאת מילד כזה?

ואם סיפור חייו אינו מספיק מסובך, היה משה הקטן קשה הבנה. לא הבין מה שמלמדים אותו. ובל נשכח שאביו אינו הקצב כי אם מיימון גאון עולם עם הרבה ידע ומעט סבלנות מה שנותן תוצאה אומללה ביותר עבור משה הקטן.

ושמא תאמרו הבנה לא הייתה בו, אך רצון היה להבין ולהשכיל?

במחשבה שנייה לא ייתכן שכך אמרתם. כיצד ימצא ילד שמעולם לא ראה את אימו ושכל חייו היו פקעת גדולה של סבל, ויש בו רצון ללמוד?

ואכן משה הקטן אינו יכול וגם אינו רוצה. מה שמביא את אביו להסקת מסקנות שאינן חיוביות לגבי בנו בכורו ראשית אנו, למעשה רואה מיימון את בנו בעיניים ביקורתיות מאוד, וניתן לומר שהוא כועס עליו במאד מאד. ומיימון גוער בבנו ומכה אותו מכות נמרצות, שלא הוסיפו מאומה לא לרצון ולא ליכולת של משה, ובסופו של תהליך מחליט מיימון להתכחש לבנו שאינו הולך בדרכו. הוא משתדל שישהיה כמה שיותר אצל חמיו הקצב, ואף מעניק לו כינוי המעיד הן על הסרת האחריות ממנו, והן על מחשבתו עליו. ויקרא כינויו של משה "בן הקצב".

ויהי משה לבוז בפי כל יהודי קורדובה, שכדרכם של אנשים שכחו שמשה זה לא ראה מעולם את אימו ואף אביו התנכר אליו. הם ראו בו ילד שמבייש את אביו התלמיד חכם ושמצווה לכנותו "בן הקצב" אם כדי לשנותו ואם מפני שנואשו מלשנותו.

בהיותו בן שמונה שנים, שמע משה את אביו משוחח עם אימו החורגת. "לא בן הקצב הוא, כי אם בן נעוה המרדוד" אמר האב "חפץ אני להשליכו מביתנו ואעשה זאת בהקדם האפשרי". מילים אלה הגדישו את מנת הסבל של משה. הוא מתלבש בשקט, יוצא דרך החלון ומתחיל ללכת.

לילה שלם הולך ברחובות קורדובה ולבסוף הוא מגיע לאחד מבתי המדרשות בפאתי העיר, נשכב על ספסל ונרדם. לפנות בוקר הוא מקיץ ומחליט לצאת מהעיר כדי לברוח מסבלו ומגורלו. הוא הלך בלי לדעת היכן רגליו נושאות אותו,

במשך ימים וילות הוא חלף על פני שכונות, רחובות וערים. כשזולו שיחק לו מצא בית כנסת לשים בו את ראשו, וכשלא מצא לן תחת כיפת השמיים.

תלאות רבות עוברות על הילד משה, תלאות שהיו שוברות בוודאי כל ילד אחר, אך משה אינו כמו כל ילד אחר. הבדידות גורמת לו לחשוב על העולם בו הוא חי, על שאיפותיו ועל המקום שהוא רוצה לתפוס. בינתיים הוא עוסק בבריחה, אך משה יודע היטב שאין חפץ הוא לברוח כי אם להגיע.

לאן?

לאחר חודשיים מגיע משה לעיר ושמה גאש.

הוא מגיע באישון לילה שם פעמיו לבית הכנסת, מצליח להשתחל מבעד לחלון, ולאחר מכן מתמקם על אחד הספסלים ומנמנם קלות עד שנרדם. מישוה נכנס לבית הכנסת עוד לפני הנץ החמה. הוא מתיישב ללמוד, מבלי לשים לב לילד שישן על הספסל.

אך אז מבצע משה את אותם התהפוכיות שהתרגל אליהם בהיותו ישן על מיטה גיליה, ותכף ומיד הוא מוצא עצמו על הרצפה, בקול רעש גדול. קול הרעש מעורר את תשומת ליבו של האיש הלומד. הוא ניגש לילד הישן על הרצפה מביט בו וחש את ליבו נמס מול הילד התמים והמסכן שהנפילה לא הצליחה אפילו להעירו.

הוא ממתין בשקט עד שיתעורר וכששמשה פוקח את עיניו, הוא רואה איש בעל הדרת פנים כשל מלאך. מעולם לא הביט בו אדם בכזו רכות.

"מאין באת?" שואל האיש.

משה שותק.

"אין זה חשוב" אומר האיש לבסוף "נמתין לסיום התפילה ולאחר מכן תבוא אל ביתי ותסעד פת שחירית".

לאחר התפילה מוביל האיש את משה לביתו, ושם מאכיל אותו ומשקה אותו, עד ששבע. לאחר מכן שאל לשמו. משה אומר את שמו הפרטי ונמנע מלהזכיר את שם המשפחה מחשש שהאיש מנסה למצוא את מה שמשה מבקש לאבד.

"שמי יוסף" אומר האיש "אני מבין שנקלעת לצרה. על פי חזות פניך ילד טוב אתה ממשפחה טובה. הישאר כאן עד שרוחך תשוב אליך".

רבי יוסף היה לא פחות מאשר רבה של העיר גאש, כך למד משה בימים הבאים. הוא התייחס אליו כאל בנו היחיד, והעניק לו חום ואהבה, משל היה אביו.

ויום אחד הציע לו ללמוד מעט. משה הסכים בחפץ לב, ורבי יוסף נוכח לדעת שמדובר בילד חריף שכל מאין כמותו. חצי השעה הפכה לשעה ולאחר מכן לשעתיים, ואליה נוספו מלמדים נוספים שמסדר רבי יוסף מגאש לילד הקטן, ולא עברה שנה עד שמשה מקבל טעם בלימוד ומוסיף כהנה וכהנה על לימודיו. חמש שנים חלפו.

משה מגיע לגיל מצוות ונערכת לו סעודת בר מצווה. כל יהודי העיר מגיעים לחגוג את שמחתו של העילוי האסופי הגדל בביתו של רבם הנערץ הר"י מגאש.

ומגיל זה ואילך מתחיל הילד לעלות בלימודו, עד שנשמטים ממנו בזה אחר זה מלמדי השונים בטענה כי אין להם עוד מה ללמדו, וכך הוא יושב לבדו ומעמיק בתורה ורק הר"י מגאש יכול עוד לשמש לו כמורה, אם כי ככל שעוברות השנים הוא חש כי לפניו חברותא שווה ערך, שעתידו להיות ממנהיגי עם ישראל.

בהגיעו לגיל שמונה עשרה מבקש הר"י מגאש לדבר עם משה.

"ראה נא" הוא אומר "מעולם לא שאלתיך מאין באת, וגם לא לאן אתה הולך, אך עם השנים נפשי נקשרה בנפשך וחש אני כאביך ממש. אולם ידוע ידעתי כי אב אמיתי יש לך במקום כלשהו, ועל פי המצב בו קיבלתיך בריא לי כי תלמיד חכם הוא שגזירה נפלה משמים שלא זכה לגדלך ולרוות ממך נחת באלה השנים, ותחת זאת זכיתי אני במתנה זו".

"אולם" ממשיך הר"י מגאש ואומר "בן שמונה עשרה לחופה, ולפני שאדם נכנס בברית הנישואין עליו להיות כמה שיותר מושלם. ומאיפה שאיך מסתכל על זה, אדם שניתק את קשריו עם אביו ומשפחתו אינו יכול להיחשב בשום פנים ואופן לאדם מושלם, אי לכך, רצוני שתלך למקום ממנו יצאת, ומכיון שבריי לי שהדבר קשה עליך מבחינה נפשית, הנה אשב ואורה לך כיצד לנהוג בפרשה בצורה שתגן עליך מפני פגיעה נוספת".

אין הר"י מייגאש מרחיב או מחטט באותה פגיעה, אך למשה ישנה תחושה שאביו החורג מבין יפה יפה מה שאירע, למרות שבשנים שחלפו, הוא נידב מעט מאד על אירועים אלה. למעשה כל שהסכים לנדב הוא עובדת היותו יתום, וזאת בשל החיוב לומר קדיש ביום השנה לפטירתה. לא נעלם מהר"י מייגאש שיום זה חל בדיוק ביום הולדתו של משה, והוא מחבר אחד לאחד ומסיק שאמו מתה בלידתה אותו ואביו נשא אישה אחרת שלא קיבלה אותו כבן.

אלא שמידע זה אינו מועבר ביניהם בדרך המקובלת של דיבור, אלא באותם חוטי הבנה עדינים שאפיינו את הקשר החזק ששרר ביניהם.

משה מקבל את עצת אביו-מורו, ובעיקר את הדרך העדינה בה הורה לו לנהוג בפרשה, והוא נפרד ממיטיביו ויוצא חזרה לעיר קורדובה להתוודע אל אביו ואחיו החורגים.

הוא מגיע לקורדובה ביום שישי. כמצוות הר"י מייגאש ניגש אל ראש הקהל ומוסר בידו מכתב המלצה חתום מאת רבה של גאש שידוע היה ומפורסם בכל רחבי ספרד. ראש הקהל מביט בכתב ופניו אורו. "תלמיד חכם בא לעיר. המלצה כזו מעולם לא קיבלתי על איש. אפילו לא על רבה של קורדובה רבי מיימון בן עובדיה. לא אעזבך עד אשר תבטיחני שתשא דברים בפני כל הקהל בשבת לאחר הקריאה בתורה".

משה מסכים על אתר.

"מניין לך אמיתת הסיפור הזה?" הוא שואל "אולי מישהו המציא כאן סיפור, כדרכם של סיפורים?".

ראש הישיבה מביט בו. "סבור אתה שאשלוף לאדם שכמונתך סיפור בלתי מבוסס, שסיפור אותו מישהו בלתי מוסמך?". ובכן סיפור זה סופר על ידי לא אחר מאשר הרמב"ם עצמו, וכדי להרגיע את חששותיך הריני מראה לפניך את הקונטרס הישן להרמב"ם שנכתב על ידו בשנת ד' תקי"ד, שנים ספורות לפני פטירתו ויצא לאור לראשונה ע"י נדכו, בן בנו, ר' דוד עוד בחייו וקיבל את הסכמת הרמב"ם להדפסת קונטרס זה. הפעם האחרונה בה יצא קונטרס זה לאור היה בשנת ה' תרל"ח ע"י ר' נפתלי היילפרין, בן בעל ה'משכיל לאיתן' ממינסק, בצרוף הסכמתם של הגאונים גדולי הדור בעל 'בית הלוי' ור' יצחק אלחנן מקראוונא זצ"ל.

"וידוע אתה מדוע החליט הרמב"ם לפרסם סיפור קשה זה?" ר' רפאל מצפה לתשובה. "בסיום הקונטרס הוא רושם זאת. הדברים נכתבו בשבילך, ר' רפאל. בשבילך ובשביל הורים אחרים שמתייאשים מילדיהם ומתייאשים מהם. סיפור חייו של הרמב"ם זועק לאותם הורים, לבל ישליכו את ילדיהם, לבל יתייאשו מהם, ובוודאי שלא יזרקו בהם מרה ויכנו אותם בשמות כגון 'בן הקצב'".

מאז גיל שמונה עשרה היה הרמב"ם מקורב לאביו יותר מכל אחיו, וגם ירש את כסאו, השניים אהבו זה את זה אהבת נפש, וקשה להאמין שהיה מוציא סיפור זה אלמלא הסכמת אביו. רוצה היה הרמב"ם להציל מאות אלפי ילדי ישראל שיוולדו לאורך הדורות, ולכן הוא מפרסם את סיפורו, כשפנייה אישית נרשמת בסופה של האיגרת אותה אני רוצה שתקרא בעצמך".

וראש הישיבה מגיש לר' רפאל את לשונו של הרמב"ם מילה במילה מתוך הוצאת תרל"ח: "אבי ר' מימון לא היה רוצה לקחת אשה, ויהי בחצי ימיו בא בחלומי איש אחד וצויה לו שייקח אשה כי אין תורתו רצויה בעודו ללא אשה, והיה מהתל מזה החלום, עד שצויהו לילה אחר לילה ללכת לעיר קטנה ליד קורדובה לקחת משם אשה בת הקצב של אותו מקום. נסע אל אותו המקום וכראותו את הקצב עומד בפתח חנותו חלשה דעתו על כך כי מזלו גרם לו לבוא בקשרי הקידושין עם משפחה שפלה שכזאת. אך כראותו את האשה אשר אמר האיש בחלום, הבין כי חלישות דעתו לשווא היתה.

לקחה לו לאשה ובהר לו ותלד לו אותי, ותקש בלדתה ותמות ולא זכיתי לראות את אמי וילדתי. ובעת מילתי בעתה ובזמנה נקראתי בשם משה. ואבי רבי מימון לקח לו אשה אחרת ותלד לו בנים ובנות, ואותי גידלה שלא מתוך חשק וקירבת אם כי אם כמצות אנשים מלומדה.

ואני משה הצעיר הייתי קשה הבנה מאד ומעט רצון ללמוד, ואבי היה מכה בי מכות רבות והוספת שם לשמי 'בן הקצב', שם אשר היה לבוז בעיני כל, עד שגואש ממני ורצה לגרשני מביתו, ואני קידמתי והלכתי אל אחד מבתי המדרש של העיר קורדובה שם מצאתי מקום לגופי, ישנתי בו, ואיקץ ואצא מן העיר. איני יודע היכן רגלי נושאות אותי, עד הגיעי אל עיר אחת אשר שמה גאש ואמצא שם איש אשר היה מאיר וחום נסוך על פניו ושמו רבי יוסף מיגאש. ואתחיל ללמוד ממנו ולהפליג בחכמה ודעת. ואין אני מגיד את משפחתי ועיר מגורי כי חששתי פן ישיבוני שם.

וגיל הגיעי אל העיר גאש היה בעת היויתי כבן שמונה שנים. בעת היויתי כבן שמונה עשרה שנה ציוני רבי כי אשוב אל העיר קורדובה ונתן לי עצה הדרך אשר אלך בה. ובסיבת המסובב הגעתי אל העיר קורדובה ביום השישי, נגשתי אל ראש הקהל הממונה על סדרי והנהגות העיר והוא לא הכירני וביקשתי לעמוד ולדרוש בפני הקהל וראשי הקהל בשבת עת זמן הקריאה בפרשה כי שליח מצווה אני לחתן יתום, וזאת הייתה חלק מעצת רבי אשר אף מסר בידי כתב הסכמה לדבר שליחותי.

אל בית המדרש בו היה אבי רבי מימון הלכתי רק בתפילת השחרית של שבת קודש בכדי שלא יכירני קודם גישתי לדרוש, ובשבת קמתי לדרוש ברבים דברים נוראים כעצת רבי, ואחר הדרשה קמו אבי ואחי אשר לא הכירוני ויקבלוני בסבר פנים יפות תוך הזמנים אותי לסעוד את השבת בבית הרב ושם להמשיך בדברי הדרוש אשר אמרת.

לעת צאת השבת ביקש אותי אבי רבי מימון להיות מלוקחי בנותיו כי רואה הוא כי כלי חמדה עומד בפניו, ואומר כי קודם מתן התשובה צריך אני עת קלה למחשבה. ואצא ואשוב אל הבית ואומר לאבי ביחידות כלשון אשר נאמר לאברהם בעת יסיון העקידה כי יראתי פן חולשה תבוא לו והייתי כמשלם רעה תחת טובה. ויעמידני אבי רבי מימון מתוך שמחה שלימה וישיאני לאחת מבנות ראשי הקהל ויתן לי את כסאו.

והקדים כל שואל על מה ולמה צריך לפרסם אני מעשה זה אשר ארע איתי, ואשיב למען ידעו כל אב ואב וכל המלמד את תינוקות בית ישראל הדרך אשר ילכו בה, למען ידעו כי שליחים הם ואל יפגעו בשליחותם, אין מודדין לו לאדם בבניו ובנותיו המוצלחים אשר גם בלעדי יעלו מעלה בדרך העולה בית קל. אלא דווקא בבניו אשר ניתנו לו כפקידון בידו כדי להביאם אל הדרך אשר ילכו בה. ובלקחו אליו מתוך אהבתו ויראתו את בנו תלמידו אשר ניתן לו להתגבל בו, זו שליחותו בעלמא הדין".

נ.ב. (מתוך "קונטרס הישן להרמב"ם" עליו מבוסס הסיפור. הסיפור מופיע בקצרה אף ב"סדר הדורות", פרק ה).

בשורת התלמיד חכם שבא לעיר התפרסמה תוך דקות, וכבר החלה נהירה רבת אל בית המדרש לחזות בתלמיד החכם הצעיר המצוייד בכתב הסכמה מאת גדול הדור הר"י מיגאש.

כמוכן שאין איש מעז להזמין אותו לארוחות השבת שכן הכל יודעין שהכבוד מגיע לרבה של קורדובה רבי מימון בן עובדיה. אולם למרבה ההפתעה, מבקש משה מראש הקהל לסעוד בביתו את סעודת השבת בערב. הוא נענה מייד. לאחר מכן הודיע לו משה כי יאלץ להתפלל בבית כנסת אחר את תפילת ערבית בשל התייבבות קודמות, ורק בשבת בבוקר יגיע להתפלל בבית הכנסת המרכזי.

וכן היה. מתפללי בית הכנסת ובראשם הרב מימון התאכזבו כמוכן בראותם שהתלמיד החכם המדובר לא הגיע לתפילת הערבית אולם התנחמו בכך שלמחרת יזכו לשמוע את דרשתו.

משה מתפלל בבית כנסת קטן ולאחר מכן אוכל את סעודת השבת אצל ראש הקהל. בסעודת השבת הוא מתכבד לשאת דברי תורה. רק פתח פיו לדבר ולבני משפחת ראש הקהל מתגלה שפיו מפיך מרגליות, דברי תורה וחידושים שלא שמעתם און. אם לראש הקהל היו פחדים כלשהם על הסכמתו לתת לאיש האלמוני לשאת דברים במקום החשוב ביותר בקורדובה, הרי שלמשמע דבריו ולמראה הנהגתו הוא יודע שמחר יזכה למלא חופניים ברכות ומחמאות על החלטתו זו.

למחרת מגיע משה לבית הכנסת הגדול של קורדובה, הנהגת אביו רבי מימון. ומשה שויצא בן שמונה, כילד קטן ללא חתימת זקן, הריהו בן שמונה עשרה, כאב בתורה ורך בשנים וזקן מעטר את פניו. אין איש שמזהה את הילד השובב שברח לפני עשר שנים, ובשבת חגיגית זו אין כל סיבה להיזכר בפרשיה הנשכחת היא. לאחר קריאת התורה עולה משה ונושא את דרשתו. וזו דרשה שלא שמע איש מעולם. מתובלת היתה בדברי תורה מכל חמשת החומשים ובגמרות מכל קצווי הש"ס, במדרשים ובמפרשים ומעל הכל הסבריו וקביעותיו של העילוי הצעיר שככל שנמשכו דבריו כך הבינוהו פחות ופחות אנשים, עד למצב בו רק שבעת הגאונים של העיר נשאו ונתנו עימו בדברים.

עם סיום הדרשה קם על מקומו רבה של קורדובה ויחד עם כל החכמים בעיר באו ולחצו לו את ידיו והביעו התפעלות ממנו. רבה של קורדובה אף אמר "הריני גוזר עליך שתחב עימנו בשולחן השבת".

משה נענה. ישבו להם רבי מימון וכל בניו ובנותיו בשולחן השבת והקשיבו לעילוי הצעיר שהפליא בדברי תורה, מדרש ומוסר, מעולם לא היה בביתם אורח כה מלא וגדוש, וגם טוב תואר היה.

בסעודה השלישית חזר על עצמו המחזה, ורבי מימון ובניו יוצאים מהתפעלות, וברגע שיוצא האורח לרגע מהחדר כבר עטים האחים ומפצירים באביהם שיחטוף את העילוי הצעיר לאחת מאחיותיהם שהגיעה לפירקה. מימון אפילו אינו מהסס. הוא כבר חשב על כך מרגע ששמע את הדרשה.

במוצאי השבת ניגש מימון אל הצעיר וממתיק עימו סוד. "הריני רואה שהמלצתו של מוריני ורבינו הר"י מיגאש לא זלבלב שלא היתה מוגזמת, אלא היתה בבחינת המעט שבמעט. רואה אני כי כלי חמדה לפני ומציע לך להיות חתני, מלוקחי אחת מבנותי, ואדאג לכל מחסורך".

משה מתאפק מלבכות, כיוסף בשעתו, ויודע כי הגיעה שעת ההתגלות. כיוסף הצדיק מבקש גם הוא, "הוציאו כל איש מעלי" ואז במילים מדודות, ממש כפי שנהג בורא העולם באברהם אבינו הוא מספר לו את תלאותיו בעשר השנים האחרונות ורק לאחר שהאב מתחיל לעכל את הדברים אומר משה: "אני הוא בנך יחיד, אשר לא כל כך אהבת. אני משה, שעזב לפני עשר שנים את קורדובה. זכיתי ברחמי שמיים להתגלגל לגאון הדור הר"י מיגאש והוא שימש כאבי החורג, וכעת באתי לפני הגיעי לפרק, לשאול, התקבלני?".

ומימון נופל על פניו ובוכה בכיה גדולה ועצומה. "אוי לי מה עשיתי? אבן מאסו הבונים היתה לראש הפינה. איך אשא פני אליך בני בכורי ראשית אוני? כיצד נסתתרה מעיני אישיותך וגאונותך, ווי לי מה יכולתי לאבד, אויה לי שלא זכיתי אני לגדלך לתורה".

ורבי מימון מחבק את בנו באהבה גדולה ומבקש את סליחתו ולאחר מכן הם יוצאים מהחדר אל האחים הסקרנים ורבי מימון מציג את משה ואומר לכולם. "הנה בני בכורי אשר נעלם לפני עשר שנים בדמות ילד קטן ושובב וחוזר אלי כעת בדמותו של תלמיד חכם עצום רבי משה בן מימון".

עוד באותו ערב מכנס רבי מימון את ראשי הקהל ומייעד לבנו משה את בתו של ראש הקהל בת צדיקה וצנועה ובעלת מידות טובות, ולא נח עד שהכריז קבל עם ועולם כי בנו בכורו יירש את כסאו אחריו.

הדברים נפוצו בכל רחבי קורדובה ואף נשאו על גלי הקול עד לגאש ורבי יוסף מיגאש, ששומע את הדברים מחיך לעצמו. הוא קיים את השליחות שהוטלה עליו משמים, והשיב את המתנה לבעליה.

ראש הישיבה עושה הפסקה קטנה ולאחר מכן מכריז. "ורבי משה בן מימון הלך וגדל והפך לאחד מהדמויות רבות ההוד של עם ישראל, הוא נחשב עד לימינו לסמכות תורנית ולפוסק הלכה שאפשר לייחס רק לאנשי הכנסת הגדולה לתנאים ולאמוראים, יש שניוהו 'הנשר הגדול', והמשפט המפורסם ביותר אודותיו הוא 'ממשה עד משה לא קם כמשה'. הוא נזכר בנשימה אחת עם רבי יהודה הנשיא שחתם את המשנה, רב אשי שחתם את הגמרא ורבי משה בן מימון המכונה הרמב"ם, לו מייחסים את חתימתה של ההלכה היהודית מתקופת הגאונים".

ניכר בר' רפאל שהסיפור תפס אותו. החיוך הציני שהיה על שפתיו בתחילת הסיפור, פינה את מקומו לנימת השתאות. אולם, החקרן שבו מתעורר אף הוא:

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת במדבר תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

במדבר סיני (א, א).

המנין היה מתבצע ע"י פתקאות, כאשר בתחילה כתבו את שמותיהם של כל בני ישראל, שש מאות ושלשה אלף חמש מאות וחמישים במספר, על פתקאות. את כל הפתקאות שמו בקופסא גדולה ומנו את מספרן.

לאחר מכן, רצו לדעת כמה מונה כל שבט ושבט, ולכן לקח כל נשיא את הקופסא הגדולה, וברר את הפתקים של שבטו. מכל רבבות הפתקים, הוציא כל נשיא את הקויטלאך של השבט שלו. מובן שזה לא היה פשוט, צריך היה לחפש את השמות השייכים לשבטו. לאחר שהנשיא ברר את השמות השייכים לשבטו, היה מכניס את הפתקים לתיבה המיוחדת של שבטו.

לכן כתוב "לבני", כלומר, זו הפתקה שייכת לשבט הזה. והנה, לכל אחד מנשיאי ישראל היתה עבודה לספור לאחר מכן את הפתקים, כדי לדעת כמה מונה שבטו. אולם נשיא שבט נפתלי, בהיותו האחרון, לא צריך היה לספור את הפתקים, כי אלו שנשארו לאחר שכל השבטים בררו, היו הפתקים של שבטו. לפיכך כתוב 'בני נפתלי' ולא 'לבני נפתלי'.

(יחי ראובן)

ובנסוע המשכן יורידו אותו הלויים ובחנות המשכן יקימו אותו הלויים (א, נא)

רמז נפלא למד הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע מן הפסוק שלפנינו בעניני עבודת האדם בעולמו, וכך אמר:

דרכו של עולם היא שנסיעה ונדודים ממקום למקום גורמים לאדם ירידה רוחנית, ואילו חניה במקום אחד גורמת לישוב הדעת ובעקבותיה מגיעה, בדרך כלל, עליה רוחנית.

רמז לדבר, "ובנסוע המשכן" - "יורידו" אותו הלויים. "ובחנות המשכן" - "יקימו" אותו.

בעניין זה היה הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע אומר: בא וראה, כאשר אדם פותח ב"אשרי ירש" ב"יתך" הוא מסיים "תהילת ה' יהלל פי", ואילו כשמתחילים "אשרי תמימי דרך" מסיימים: "תעיתי כשה אובד..."

ואכן, לשמירה מיוחדת זקוק אדם אשר יוצא ומטלטל עצמו בדרכים, ומעשה היה בחסיד אחד בפולין שבא לפני רבו על מנת לקבל ברכת הדרך לפני נסיעתו לרגל עסקיו לברלין.

אמר לו הרבי: "כיון שתשהה בברלין מספר חודשים בוודאי לא יקשה עליך לקנות לי שם מקטרת שנהב המיוצרת בגרמניה".

שמח החסיד על שיזכה לגרום הנאה לרבו ונסע לדרכו לשלום.

לאחר חודשים ספורים שב, וברכו נזכר להוותו כי שכח לגמרי מענין המקטרת. התעגם על נפשו, ואז העלה בדעתו רעיון - הוא מיהר להיכנס לחנות גדולה ולאחר חיפושים אחדים מצא את אשר ביקש - מקטרת שנהב המיוצרת מגרמניה.

הוא נכנס אל האדמו"ר והגיש לו את המקטרת בשמחה, אולם למרבה הכלימה הפך הרבי את המתנה ומצא פתקית מביכה: - MADE IN GERMANY - (מיוצר בגרמניה).

הניח הרבי מבט שואל על פני החסיד, והלה, שלא מצא כל דרך אחרת, החליט לומר את האמת: אמנם שכחתי לקנות בגרמניה את המקטרת, אבל זה ממש אותה מקטרת!

"וכי חושב אתה שאני זקוק למקטרת משנהב ודוקא מגרמניה?" - החזיר לו הרבי בשאלה - "כל מה שרציתי היה שגם בהיותך בברלין המנוכרת והרחוקה כל כך מהו בית המדרש, תזכור את הרבי שלך ואת משנת חיך, את החסידים ואת התפילה, וכך תישמר יותר מן הקלקול המצוי בטלולי הדרכים!". (ומתוק האור)

איש על דגלו באתר לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו (ב, ב)

ברבינו בחיי (במדבר ב יח) כתב דמצינו גבי הדגלים שכל דגל שהוא אמצעי במחנהו יש בו שם א-ל, שהוא מחיה אותם. שאצל יששכר שהיה האמצעי במזרח, היה נתנאל. לשמעון שהיה אמצעי בדרום, הוא שלומיאל. ומנשה שהיה אמצעי במערב, היה גמליאל. ולאשר שהיה אמצעי בצפון, היה פגעיאל. וכמו כן מצינו שמספרם של כל האמצעיים יחד לפי הסדר עולה כ"ו שהוא כמס' שם הוי"ה היינו שאם נצרף את מספר ב' שהוא מספרו לפי הסדר של האמצעי במחנה ראשון ואת מספר ה' שהוא אמצעי במחנה שני ואת מספר ח' שהוא אמצעי במחנה שלישי ואת המספר י"א שהוא אמצעי במחנה רביעי הרי כולם יחד עולים לסך כ"ו שהוא נגד שם הוי"ה כאמור.

התורה ניתנה במדבר, ודרשו חז"ל (במדבר רבה א, ז) שבא הדבר ללמדנו כי "כל מי שאינו עושה את עצמו כמדבר, הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה". נמצא, איפוא, שהענה ושפלות הרוח הינה תנאי בסיסי לקניית התורה, ואכן בכל מקום שבו מצאנו תורה - מצאנו גם את מידת הענה.

בענין הזה מסופר, כאשר הגיע ה"חזון איש" זצ"ל למינסק בימי אברכותו, כבר הלך שמו לפניו בכן עליה מהמיוחדים שבדור, אולם לא הכל הכירו את מראה פניו. עלה לבית המדרש ונטל גמרא לעיין בה, וכיוון שהגיעו לומדי השיעור ונצרכו לגמרא, פנה אליו השמש, הוציא מידינו את הספר והפטיר: "יהודי פשוט צריך לומר תהילים, אנו זקוקים עתה לגמרא כדי ללמוד בה!"

בלי אומר הניד ה"חזון איש" את ראשו לאות הסכמה. למחרת, כאשר הגיע ה"חזון איש" להתפלל בבית המדרש, רצה השמש לכבדו בעליה לתורה כאורח, וביקש לדעת את שמו, כשהשיב ה"חזון איש": "אברהם ישעיהו בן שמריהו יוסף", הביט בו השמש כשמבט מבולבל בעיניו - האם אין זה שמו של האברך שכולם סחים בו בכבוד ובהתפעלות?

רגע אחד חלף עד שחדרה למוחו ההבנה כי אכן כך הוא... זהו האברך - והוא נהג כלפיו בזלזול כה גדול...

בקול בוכים פנה אל ה"חזון איש" וביקש מחילה, אך ה"חזון איש" השיב לו בשלוה: "על מה עלי למחול? הן צדיק מר בכל דבריו - ללומדי השיעור הקבוע ישנה זכות קדימה לעיין בגמרא, ויהודי אכן צריך לומר תהילים..."

(ומתוק האור)

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם (א, ב)

הא דלא נאמר גם בשבט לוי לגלגלותם, נראה משום דאיתא איבעיא בגמרא מי שיש לו שני ראשים על איזה מהם מניח תפילין, והגמרא אומרת שאחד שיש לו שני ראשים לא יכול לחיות יותר מ"ב חודש, כי הוא טריפה, וטריפה אינו חי. וזוהי יוב, שהרי שבט לוי שהיה מספרם מן חודש, ואם יהיה שם ילד עם שני ראשים יכול עדיין לחיות ואם ימנו את הגולגולות א"כ ימנו אותו כשנים, לכך לא נאמר לגולגולותם רק מנו לפי גופם. אבל ישראל שנמנו מן עשרים, וטריפה הרי אינו חי וא"א שימצא בן עשרים ב' ראשים ולכך נאמר לגולגולותם. (תפארת יונתן)

אלה הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל וגו': ויהיו כל פקודי בני ישראל לבית אבתם מן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל: ויהיו כל הפקדים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים: (א, מד-מה-מו)

יש להבין דכופל ומשלש בג' פסוקים בזה אחר זה אלה הפקודים ויהיו כל פקודי בני ישראל וכו', ויהיו כל הפקודים וכו', ועיין בפנים יפות. והג"ל, הנה הרמב"ן נתן ג' טעמים שהיו נפקדים עתה לידע מספר כולם. א' כדי שיבואו לפני אדון כל הנביאים ואיש קדוש ה' וידעו עליהם בשמם, וזה יהיה להם לזכות שישמנו משה ואהרן את עיניהם עליהם לטובה ויבקשו עליהם רחמים לפני ה'. ב' לאשר צריכים לידע מי ראוי לצאת למלחמה, כדרך המלך שפוקד חילותיו בעת צאתו למלחמה. ג' להודיע חסדי ה' שבשבעים נפש ירדו אבותיהם למצרים ועתה הם כחול הים לרוב, אלו דבריו ז"ל.

וי"ל כי ג' טעמים אלו מפורשים בקרא ונתן טעם למה מנאם. ואמר אלה הפקודים, זהו הטעם לפקוד אותם, א' אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל, ויש להם זכות ע"ז זה. ב' ויהיו כל פקודי ב"י וכו', כל יוצא צבא בישראל, שהיה צריך לידע מי הראוי לצאת לצבא. ג' ויהיו כל הפקודים שש מאות אלף ושלשת אלפים וכו', להודיע חסדי ה' כי הרבה אותם כ"ב, כנ"ל נכון מאד וק"ל: (כתב סופר)

בני נפתלי תולדותם למשפחותם לבית אבותם (א, מב)

כתב ה"בעל הטורים": "ביכולן אומר 'לבני' לבד מנפתלי שהוא אורמ 'בני', לפי שבשבט נפתלי היו בנות יותר מבנים. ולכן רמז בברכת נפתלי - א"ילה ש'לוחה ה'נותן (בראשית מט, כא) ראשי תיבות אשה".

הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" מביא בשם חמיו, רבי איצ'לה מוואלוז'ין, בנו של רבי חיים מוואלוז'ין, בשם האר"י הקדוש הסבר נפלא על סדר מניינם של בני ישראל. לפיו יובן הטעם שכתוב בשבט נפתלי "בני" ולא "לבני":

בתחילה לא הכריחו אף אחד לעבוד, רק ערכו להם מצוד, פיתו אותם בכל מיני פיתויים. מי שהשתתף בבניית פיתום ורעמסס קיבל משכורת נאה מפריעה. כתוב בגמרא כי פרעה תלה על צוארו לבנה של זהב להראות את החיבה שלו לעבודה וכו'. העם יצאו, לא חשבו הרבה והתחילו לעבוד הרחק מארצם גושן. הם עזבו את גושן בערמת שכר עבודה ופרנסה.

אבל, שבת לוי לא עזבו את בנייני הישיבה בפרט ואת ארץ גושן בכלל, כי נשאר לעסוק בתורה. אתם מבינים? וכך, רק שבת לוי שלא עזב את המקום, היה ללא שיעבוד מצרים.

כאשר פרעה הבין ששבת לוי לא באו לעבודה, ולהכריחם - אינו יכול, הוציא כרוז האומר, כי בית המלכות ימנע לסייע בעקיפין לבני לוי. כי עד אותו יום, מי שעבד הממשלה פירסה אותו ואת כל בני משפחתו המורחבת - אוכל ופרנסה לכל צרכי המשפחה, ומהיום ואילך - מי שאינו עובד בידיו וברגליו לא יקבל אוכל!... כך קיווה פרעה ששבת לוי גם יבואו, כי אחרת ימותו ברעב. אבל, בקדושתם לא נשברו ברוחם, גם מגזירה זו, ונשארו בישיבה - לעסוק בתורה.

המשיר רבי אליהו: נבוא ונשאל איך באמת מכאן ואילך חיו שבת לוי כמאתים שנה?

שאלה זו שואלים חז"ל, ומשיבים, מספרים דבר פלא - כי כל משפחה פרטית שקיבלה מזון וכסף מבית המלכות, היתה מפרישה כסף או מזון, שנשלח מרחבי ארץ מצרים לארץ גושן ונמסר לשבת לוי - והפרשה זו נמשכה בכל משך ימי הגלות הקשה במצרים!!

הבה נתבונן כמה גיבורי כח היו בני ישראל באותה תקופה בת מאות שנים, לא רק שלא תאוננו לקנא בשבת לוי שאינם זזים ממקומם בארץ גושן, בשעה שכל האחרים משועבדים באכזריות, אלא שפרסו מלחמם ושלחו לארץ גושן, וכמה אוכל הם כבר קיבלו מפרעה בשנים שאח"כ, הרי פרעה הרשע נתן אוכל בצמצום רק כדי שיהיה להם כח לעבוד לו בפרך, ועם זאת הוליכו מפיתם הדל - לארץ גושן בכבוד ובדרך ארץ "אני צריך לעבוד ועוד לתת להם? שיבואו גם הם לעבוד קצת, אם לא הזקנים שבשבת לוי לפחות הצעירים שיגיעו לכאן להתחייסר איתנו" כך היו צריכים להתלונן. לא! לא דיברו ולא הרהרו על קדושי שבת לוי העומדים ולומדים תורה. ומדוע? רבותי, מדוע? כי הכל הבינו שצריך שישאר חלק נכבד בעם ישראל שתורתם תהיה אומנותם - וכל מעיינים רק בעסק התורה לכן דאגו שלא יחסר להם מאומה, להם לנשיהם וטפם היושבים אי שם בארץ גושן.

תשמעו מעשה, שסיפר ר' אלי, ואלו היו דבריו.

"אשרי העם!"

כאשר אנשים נכבדים נכנסים לביתו של עשיר, להתרים עבור מצוה חשובה, והוא אכן נותן להם ביד נדיבה - בגלל המצוה ובגלל המתרימים הנכבדים, הוא ראוי לשבח, אך ההתפעלות תהיה גדולה יותר אם המתרימים ינקשו בפתח ביתו של עני מרוד, שמוציא משקית הניילון את הפרוטות שהכין לתיקון הנעלים של לדיו, יתן להם ממון שהכין לרכישת אגוזים ושקדים לילדיו, יפריש ממנו לצדקה - זו הרי גבורה אמיתית:

לפני כשבעים שנה בימי מלחמת העולם הראשונה, הייתי אז אברך צעיר לימים, הגרמנים שלטו בעירייתנו קעלם במשך ארבע שנים רצופות. בין תלמידי הישיבה היו בחורים פליטים תושבי מקומות רחוקים שעפ"י החוק (הגרמנים) היה אסור להם לשהות בעיר. היה אסור לפתוח את הפה ולגלות שהם לומדים בישיבה.

כיון שהגרמנים ניהלו את חיי הכלכלה בכל מקום, בסדר והדיוק הגרמני - עם כרטיסי מזון ורישומים מדויקים, ממילא לא הייתה אפשרות להאכיל את אותם בחורים, שהרי אינם רשומים ברשימה כל שהיא. נסעתי מחוץ לעיר, כמובן ללא רשיון, לאסוף צדקה בשביל אותם תלמידים, לתמוך בהם. כך עברתי מעיר לעיר בקהילות היהודים. ביום מן הימים חניתי בניישיטאט. שם התגורר אז רב זקן מכובד מאד ותלמיד חכם מופלג.

באותם ימים הגרמנים הביאו איתם לניישיטאט כאלף פועלים, (שנלקחו כח מעיר ליבאו). אותם פועלים והגולו לניישיטאט כדי להעמיד פסי רכבת בכל האזור. הגרמנים הכניסו אותם למנוחת צהרים ולילה (כבהמות) בין מחיצות של ברזל וכשעברתי שם בליווי כמה יהודים יראי שמים, שמענו אותם צועקים מעבר המחיצות "אחים, רחמו עלינו! לא נותנים לנו אוכל כלל, ואנו מתים מרעב!" הקולות פילחו את ליבנו.

מיד התגייסתי יחד, משלחת של אנשים נכבדים נסענו לשר הכלכלה שבעיר והתלוננו: "איתנו יבאים פועלים ולא מאכילים אותם?" דמעות עמדו בעינינו כאשר דיברנו איתו. הוא החזיר לנו תשובה: "אינני אשם כי מראש הודיעו לי מליבאו שישלחו רק חמש מאות פועלים, ובאמת הכנתי להם מזון, אך הם שלחו כפליים כאלף פועלים, ואיך אשיג להם אוכל". הוסיף ואמר בקרירות אכזרית: "אצלינו הכל במשטר וסדר וממילא אין שום עצה להושיע אותם, אכן, כפי ששמעתם אותם, אפשר הדבר שבקרוב הם ימותו ברעב."

יצאנו ממעונו בכאב לב נורא. כמובן שהנחתי בצד את ענין הישיבה שלנו בקעלם, וביחד עם חתנו של הרב זצ"ל, עברנו מבית לבין ופשוט ביקשנו לחם בשביל הפועלים. היו ברשותנו שקים ריקים, ואנשי העיר הכניסו לחם בתוך השק כדי לזרוק מעבר לגדרות שם במחנה. זכורני את הרגע שעמדנו בפתח אחד הבתים מצאנו בו דירה קטנה ודלה, אשה יהודיה עם ילדים קטנים. היא הראתה לנו חתיכת לחם אחת - שעמדה על הארון בידי המטבח ואמרה בקול "יותר אין לי בבית. אין" ואז נטלה סכין וחכתה את החתיכה לשניים ומיהרה לזרוק את החצי בשק. עד כדי כך גדלות, נדיבות הלב, ועדינות הנפש, "אשרי העם!"

ההוסיף ע"ז גאב"ד ירושלים מרן בעל מנחת יצחק זצ"ל דאיתא בירושלמי (סוכה פ"ה ה"ו עפ"י פ' הפני משה שם), דכונסעו בני ישראל במדבר היה הסדר שכשתקעו נסע דגל א', ובתרועה דגל האמצעי, ובתקיעה השניה דגל ג'. נמצא דע"י התרועה נסעו הדגלים האמצעיים ששם ה' בהם כמל וזה מרומז בפסוק תהלים (ט, טז) אשרי העם יודעי תרועה שבעת אשר משמיעין את ה"תרועה" אז ה' - שם ה' באור פניך יהלכון.

(כרם חמד, הובא באש"ל צדיקים)

פקד את בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל זכר מנבן חדש ומעלה תפקדם ג, (טו)

אצל בני לוי אמרה התורה לפקדם מנבן חדש ומעלה, ואילו אצל בני ישראל רק מגיל עשרים, מאידך גיסא, לא הוכשרו בני לוי לעבודה אלא החל מגיל שלושים שנה - בשונה מיישראל שנחשב מגיל עשרים לגדול לכל דבריו.

מסביר בעל ה"שואל ומשיב", שאצל בני לוי שכל חשיבותם היא מחמת ייחוסם לכן אפשר למנותם ולפקדם כבר מגיל חודש, שכן אין זה תלוי בגיעתו העצמית, משא"כ אצל בני" שכל חשיבותם היא מחמת עבודתם העצמית, א"א למנותם אלא מגיל בן עשרים. מאידך גיסא, מי שיש לו ייחוס יש עליו יותר תביעה לכן אינו ראוי לעבודה אלא מגיל שלושים שנה. (על התורה)

והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני קל חי (הפטרות במדבר)

תיבת "במקום" צריכה ביאור, (והמפרשים ביארוהו שפירושו "תחת" אשר יאמר להם וכו') ונראה דיש לפרש ע"פ המבואר ביומא דפ"ו דהעושה תשובה מאהבה זדונות נעשו לו מוכיות והנה האי קרא מיירי אלעתיד לבא דאחר שיעשו תשובה יקרבם הקב"ה באהבה, ויתפרש היטב והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי פ"י באותן המעשים עצמן שחטאו אשר מחמתם יאמר להם לא עמי אתם באותן המעשים עצמן יאמר להם בני קל חי כי הזדונות נהפכו לזכיות.

והנה כתיב (משלי כ"ד) כי שבע יפול צדיק וקם ופירשו בספרי יראים דקאי על נפילות במדרגת עבודת השי"ת שהת"ח נופל וחוזר ומתחזק וכן חוזר חלילה, ואמנם אין זה באדם פשוט שכל עבודתו אינו אלא כמצות אנשים מלומדה, אבל הוא בצדיקים שמשתדלים להתקרב ליוצרים באהבה ויראה ולעבדו בלבב שלם שהמה יש להם עליות וירידות כ"א לפי מדרגתו, ואמנם גם בשעת נפילתו הוא משכמה ולמעלה גבוה מפשוטי העם, אבל לגבי ידדי נפילה היא.

ולכאורה כל הנפילות הללו אינם אלא צרות צרורות ולמה נבראו, אבל באמת יש מהנפילות הללו ריוח עצום כי האדם בטבעו אע"פ שבעיניו ממון ושאר תאוות לא ידע שבעה (כי מי שיש לו מנה רוצה מאתים וכו') מ"מ בעיני הרוחניות הוא בטבעו בגדר "שמח בחלקו", וכל זמן שרואה שחלקו מתקיים בידו, איננו להוט לתוספות קדושה, ובמשך הזמן תוכל ח"ו להתהפך כל עבודתו למצוות אנשים מלומדה, אבל כשנופל ורואה שגם מה שכבר זכה מתערער ונשמש מידו, על זה הוא יוצא בקנאות להציל את עצמו מנפילות, ומתוך ההשתדלות להציל מה שכבר זכה הרי הוא מתעלה יותר ויותר, ובאמת עצם ההשתדלות עצמו היא עבודה קדושה וחשובה לפני המקום ב"ה שהרי הוא עוסק בעבודתו יתברך שמו, ואפילו אילו היה מצבו כך כל ימי חייו זה הוא תכליתו בעולמו, וכש"כ שבאמת לא לעולם יהא מצבו ככה כי סוף סוף זוכה לסייעתא דשמיא ויהא לבו ער לעבודתו ית"ש בלא דחיפות תכופות וע"י נפילות.

ונמצא שהנפילות הללו וירידיה זו צורך עליה הוא. (ואכן יש בזה סכנה גדולה כי רבים נפלו ונשארו שבורים וצריך לבקש רחמים רבים להנצל מהן) ומ"מ כשחוזר ומתחזק לעלות תמיד במעלות הקודש יש תועלת רב בהנפילות הללו. (כל הדברים הנ"ל מבוארים בספרים הקדושים ואינני אלא כמעתיק מש"כ ספרי יראים). ועפ"י יל"פ הפסוק הנ"ל: שבמקום אשר יאמר להם לא עמי, היינו בהנפילות שעל ידם מתרחק ומתקרר לפי שעה בעבודתו יתברך, בזה עצמו יאמר להם בני קל חי שהן עצמן המה סבה להתקרבות וכו"ל.

מאוצרות המגידים

מי הם דור הולכי המדבר? - רבי שלום שברדון זצ"ל

ר' אליהו לאפיאן אמר לנו דבר עמוק, נפלא.

כידוע בשעה שפרעה לקח את שרה אמנו רצה להתחתן עימה, כתב לה בכתובתה את ארץ גושן כך כתוב בחז"ל, ולכן לימים, כאשר ר עם ישראל נכדיה ירדו למצרים, התיישבו בארץ גושן.

הקב"ה הכין עוד בימיו של אברהם אע"ה מקום מובדל מטומאת מצרים, שטח ענק למגורים בבעלות אדם צדיק, היינו שרה אמנו ע"ה, כדי שיהיה לבניו בהיותם במצרים מקום מקודש. לכן יוסף ע"ה שידע את הסוד, בחר את ארץ גושן. מה שיוסף אמר לפרעה כי רצונו בארץ גושן "כי ארץ מקנה היא" היה רק תירוץ, כי הטעם האמיתי משום שגושן התקדשה בשעה ששרה קיבלה עליה בעלות, טומאת מצרים לא שלטה שם!

בא ר' אלי' והוסיף שמכאן הסוד שבני לוי לא השתעבדו, כל השנים שעם ישראל התגוללו במצרים, ובני לוי לא שקעו במ"ט שערי טומאה, ר' אליהו הקדים וסיפר:

הרי אתם יודעים ש"ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך" היינו - "בפה רך": להוציא את היהודים מארץ גושן ולהשתעבד בהם, לא היתה להם יכולת, כי החוק לא מנע מהיהודים להשאיר להתגורר בגושן, הם הוציאו אותם החוצה בערמה.

אני רוצה להספיק כמה שיותר, אבל במציאות אינני מצליח ללמוד יותר מכמה שורות ביום. והדבר מציק לי במאוד.

הקונצרט התקיים במדינה מרוחקת.

הת"ח השיבו לבדברים מאלפים ומיוחדים במינם, בהיזכרו שבהשגחה פרטית הזדמן לו לקרוא בלילה הקודם כתבה מסוימת, שיש בה תשובה לשאלתו של הנ"ל.

בכתבה היא מסופר על אחד המנצחים והמלחינים הגדולים בעולם שחי לפני כמה עשרות שנים. מנצח זה, טוסקניני שמו, היה מפורסם מאוד בכל רחבי תבל, ונחשב למנצח הגדול שליווה את התזמורת המובחרת באירופה ובאמריקה.

איש זה מת בגיל 95, ובשנותיו האחרונות היה מגיע אליו סופר מיוחד לכתוב את קורות חייו. פעם, כאשר הגיע אליו הסופר, אמר לו טוסקניני ש'היום אין לי אפשרות לשבת איתך על הזכרונות'.

הוא הסביר את סירובו בכך שאחת התזמורות הידועות עורכת ממש עכשיו קונצרט גדול במדינה מרוחקת, ולצורך זה היא התאמנה אצלי במשך חודשים ארוכים'.

מנהלי התזמורת שלחו לי כרטיס טיסה, אבל מפאת גילי המבוגר אני מנוע מלטוס למדינה ההיא. ברם, כיון שמאוד חשוב לי לשמוע את הביצועים של התזמורת, אני מתכוון לעשות זאת באמצעות התקשורת.

כשהם יתחילו לנגן, אתחבר אליהם באמצעות התקשורת ואזין לביצועים המוסיקליים, אמר טוסקניני לסופר. אם תשב בשקט ולא תשאל שאלות, תוכן לשבת לידי בעת ההאזנה לקונצרט, הוסיף.

וכך היה. הסופר ישב והביט במנצח המפורסם, ותיעד את צורת האזנתו לביצועי התזמורת. לימים יתאר הסופר ויכתוב ש'האדון היה מרותק כולו לניגונים שהושמעו באוזניו באמצעות התקשורת, כולו קשוב, בודק ובוהן כל תו, כל קנייטש'...

כאשר הסתיימה ההופעה, החמיא הסופר לטוסקניני וחילק לו שבחים מרובים באומרו שעל פי צורת ההאזנה שלו רואים שמדובר במנצח גדול, העומד מאחורי הניגונים הללו.

אבל, המנצח החמיץ פנים.

'כן, הכל היה טוב ויפה, אבל הצטערתי מאוד לשמוע שבמקום 14 הכנרים שאימנתי, היו שם רק 13. חבל, חבל מאוד'...

התשובה המהממת

הסופר מתאר את הצחקוקים שעלו בליבו למו' דמיונותיו של המנצח, הטוען שהצליח להרגיש בחסרונם של כנר אחד... שהרי איך אפשר לשים לב לכך באמצעות קן התקשורת ועוד עם אוזניים של קשיש שעבר מזמן את גיל ה-90. הרי זה פשוט לא יתכן!

למחרת, ממשיך הסופר בתיאוריו, החלטתי בכל זאת לבדוק את המידע שהעביר לי המנצח... לאחר סבב טלפונים מייגע הגעתי למספר הטלפון של האדם שהיה אחראי על המופע המוסיקלי, ולאחר שהצגתי את עצמי שאלתי אותו האם יוכל לומר לי כמה כנרים היו אמורים להופיע בקונצרט שנערך אתמול.

תמתין על הקו ואסתכל ברשימה השמית שלי, ביקש האדון.

המתנתי על הקו, מספר הסופר, ובתוך דקה הגיעה התשובה: 14 כנרים.

וכמה הופיעו בפועל? - המשכתי לשאול. ושוב חיפושים בדפים...

אני רואה שהופיעו רק 13... אחד הכנרים כנראה לא יכול היה להגיע...

הייתי המום. הנחתי את השפורפרת במקומה, והלכתי מיד לביתו של טוסקניני. אדוני הנכבד, אמרתי לו, אני חייב להתנצל בפניך. אכן צדקת. בדקתי מה שאמרתי, ונדהמתי לשמוע שאכן כנר אחד היה חסר. אני מצטער שצחקתי עליך...

אבל, המשכתי, אני רוצה שתסביר לי איך... איך הצלחת לגלות את זה...

הרגשתי שחסרים תווים

טוסקניני הרים את עיניו ונתן בי מבט חודר. בוא תבין, אמר. הרי ברור שלמרות שכל הכנרים מנגנים את אותו הלחן, לא כתבתי תווים אחידים לכל 14 הכנרים, שהרי אם כן אינני זקוק לכולם... די היה באחד או בשניים, ולכל היותר בשלושה או בארבעה. לכל אחד ואחד מהכנרים יש רשימת תווים שהיא ייחודית רק לו, כזו שנכתבה במיוחד עבורו. כל תו שנכתב בשינוי קטן או בתוספת קנייטש, מהתו המופיע אצל האחרים.

ואז - כאשר כל הכנרים עולים אל הבמה ומנגנים יחדיו, נוצרת סימפוזיה נפלאה, יצירה של ממש, המורכבת משילובם של כל התווים!

והנה, במשך ההופעה הבחנתי שחסרים לי תווים מסויימים ביצירה הסימפוזית, ולפי מספר 'הסימנים המוסיקליים' החסרים הבנתי שכנר אחד נעדר. אמנם, הציבור הרחב שהאזין לקונצרט לא הרגיש כלל בהיעדרו של הכנר ובחסרונם של התווים שהיו אמורים להצטלצל מכינורו, והנגינה היתה נשמעת להם ללא כל דופי, אבל אני, המנצח, שכתבתי את התווים, לא יכולתי להסתדר בלעדיהם והדבר גרם לי צער רב...

השורות הללו נכתבו במיוחד עבורך!

וכאן פונה הת"ח לכן שיחו, אתו יהודי יקר המצר על כך שאינו מצליח ללמוד אלא כמה שורות, ואומר לו: עד כאן סיפורו של הכתבה שקראתי אתמול. אם תתעמק בענין, תראה שיש לכך הקבלה של ממש למצב שבו אתה נמצא.

בזה נבין את מה שאומרת הגמ' על הפסוק "כבד את השם מהונך" ואמרו (בפסיקתא רבה כה) "אל תיקרי מהונך, אלא ממה שחונך כדי שימלא אסמיך לעתיד לבוא" הפירוש. כאשר מצבך קשה, הפרנסה מועטת ואתה חוסך את הפרוסה מגרונוך ונותן לאחריך, ניכר - טוב לך ועדינות הנפש של העם היהודי - ויש בזה כבוד השי"ת (אל תיקרי מהונך - הון ועשירות, אלא ממה שחונך - אפילו מעט). כי כבוד רב יש לאב כאשר בניו אצילי נפש, בעל רגש רחמנים וגומלי חסדים -

בדרך זו כיבדו בני ישראל את ה' בימים מקדם - במצרים. בני אברהם יצחק ויעקב (השקועים בטומאה) לא אמרו "מי הם בני לוי אוכלי לחם חיים! פרזיטים, שילכו לחפש אוכל לבד". האמת כי היהודים בכל הדורות דחקו מפת לחמם ועשו עימה חסד לאחריים - ובפרט עם בני התורה. "כבד את ה' ממה שחונך" ואבינו מתפאר בנו "בנים אתם להשם אלוקים".

"זכרני", סיפר ר' אליהו, "פעם אחת כאשר האלטער מסלבודקה היה בנסיעה ברכבת מקובנה לקעלם. ישבה עימו בקרון קבוצת סוחרים יהודיים בעלי שם, שהכיר אותן, וידעו כי הוא מנהיג ישיבה גדולה בסלבודקה - שמתנה אז כשלוש מאות בחורים. הם דיברו בקול בכונה שהוא ישמע, פתחו את פיותיהם בזלזול - ובסגנון משפיל בכל מיני משפטים. בין הדברים, מה שאני זוכר כעת, הם אמרו, כביכול לעצמם: 'מושיבים שם בהיכל הישיבה מאות בחורים, ואנחנו, כן אנחנו, צריכים לעמול, בשבילם... אין להם אוכל ובאים לקחת מאיתנו כסף...' האלטער שידע כי בני הישיבה הם יסוד האומה בכל העולם - בפולין ברוסיא בליטא, בארצות המערב ואמריקה, הסתובב ואמר להם: 'למה אתם תמהים כל כך דוקא על זה, ואינכם תמהים על עצמכם, כיצד ברחבי השדות שברשותכם עשרים סוסים עובדים בשביל אדם אחד, כולם, כל עשרים הסוסים עובדים עבורו, והוא, בסך הכל אחד יחיד. א"כ מה לא מובן?! - - - הסבא מסלבודקא שתק שניה קצרה ואמר עוד, שלמה המלך אמר 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותי שמור כי זה כל האדם וחז"ל אומרים מאי כי זה כל האדם? כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה וכו'. העולם נברא - לצוות לזה'. נמצינו למדים שכל הדומם, החי והמדבר באסיה, באמריקה, אפריקה ואוסטרליה לא נבראו בשביל עצמם אלא בשביל האדם שעוסק בתורה וירא מאלוקים. ולמה תתמהו שאתם ג"כ עובדים בשביל בני ישיבה העוסקים בתורה?!'. הם שתקו, מי יודע מה חשבו.

בקיצור, דור המדבר! דור המדבר יוצאי מצרים! למדנו היום כמה גדולים היו דור יוצאי מצרים, שעוד לפני שקיבלו את התורה ועדיין לא ראו ניסים ונפלאות כי עדיין לא קרעו לפניהם את הים ולא עמדו רגליהם לפני הר סיני, מתגוללים היו בתוך עיניו ושיעבוד וכו' גם אז הייתה להם גדלות וגבורת רוח שלא חסו על רעבון בניהם וכל איש ואשה משפחה ושבט נתנו את חלקם לשבט לוי היושבים בארץ גושן ועוסקים בתורה. "אשרי העם שככה לו"

אכן, לא לחינם זכה אותו דור להיות "דור דעה - דור מקבלי התורה". אין לתאר את גדלות אותו דור בתחומים נוספים. ובאמת בזוהר הקדוש מצינו דברי רבי שמעון בר יוחאי - דור כזה לא היה ולא יהיה עד ביאת גואל צדק!

בידיעה זו, יש לנו מעט, את האפשרות, להתחיל ללמוד חומש במדבר. על מסעותיהם של דור דעה שהלכו ארבעים שנה במדבר הנורא. שנדע מעט מרוממות אותו דור.

שאו את ראש כל עדת בני ישראל (א' ב')

רש"י בפסוק הקודם אומר: 'מתוך חיבתן לפניו, מונה אותם כל שעה'.

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל מבאר את פסוקו ואומר, שבכוונת התורה 'שאו את ראש' וכו', מונחת ההבנה שלכל אחד מעם ישראל יש תפקיד משלו, לפי תכונותיו ולפי כישוריו, ורק בצירוף של כל אחד ואחד אל הכלל, נגיע ל'כל עדת בני ישראל', דהיינו אל השלימות של עם ישראל.

לכן ציווה השי"ת למנות כל איש ואיש, ללמדנו את חשיבותו של כל יהודי, המצטרף אל הכלל, כאשר שילוב התכונות והמידות של כולם, יוצר הרמוניה מושלמת בבריאה.

דבריו של הגר"מ פיינשטיין יובנו היטב באמצעות הקטע דלהלן. מעשה במרביץ תורה חשוב שנכנס לבית המדרש במקום מגוריו ומצא יהודי היושב ליד הגמרא ומתאמץ להבין את הסוגיה שלפניו, ופניו נפולות.

הרגשתי חובה לגשת אליו, ולשאול מדוע נפלו פניו, ולעודדו במידת האפשר, מספר הת"ח. ואכן, האישי היה במצב רוח לא טוב, ושפך את מר שיחו לפניי.

אני חזרתי בתשובה לפני כמה שנים, סיפר לת"ח, ומאז אני מנסה להדביק את הפערי שיש לי בלימוד התורה, וללמוד וללמוד ככל יכולתי. אבל, אינני מצליח בכך.

לאחרונה, הוא ממשיך, מטרידה אותי המחשבה, שאתם - שגדלתם על ברכי תלמידי חכמים, והחילתם ללמוד מגיל רך, גורמים להקב"ה נחת רוח בלימודכם. בידע הרב שהצלחתם לצבור בשנות הלימוד המרובות, בהבנה הגדולה שיש לכם בעת הלימוד, ובקיאיות ובחריפות שרכשתם במשך השנים - על ידי כל הדברים הללו הינכם גורמים נחת רוח לאלוקים.

אבל אני?!...! הרי הלימוד שלי איננו חשוב... ובכלל, הרי אני מצליח ללמוד בקושי רק כמה שורות בודדות ביום, ומה כבר יכול לצאת מזה... הדבר מטריד את מנוחתי, ומה אוכל לעשות כדי להתעודד? - שאל בעל התשובה, ופרץ בבכי נסער. ואם לא די בכך, המשיך לספר ברגשה, לפני מספר שבועות נודע לי שאני חולה במחלה קשה, והרופאים קצבו לי זמן קצר 'עד שהכל ייגמר', רח"ל, בתקופה כזו

השאר נסע לעיר חברון והתרשם מאוד מיישבת כנסת ישראל שקבעה שם את משכנה.

האב עמד לסיים את הביקור ולשוב לביתו שבניכר, אולם לא שיער בנפשו כי בנו, ר' יעקב, כבר נתפס בלהבות הקדושה נמרצות שם ונפשו נמשכת כאחות קסמים דוקא למקום זה... ההורים חששו מעט, אך לבסוף נעתרו להפצרותיו, וכך שבו לביתם לבדם, נחושים בדעתם למכור את נכסיהם ולעבור לגור בקביעות בירושלים, והותירו מאחוריהם את בנם יעקב, אשר מבלי לאבד אף רגע אחד צלל למעמקי התורה, דולה עוד ועוד פנינים יקרים מן האוצר שנגלה לפניו.

יעקב התחבב באופן מיוחד על ראשי הישיבה. הוא עלה ונתעלה במעלות התורה ורכש לו ידיעות חדשות בכל התורה כולה. מלבד זאת היה ידוע באהבת התורה שלו, והתברך בהשגות פנימיות גבוהות ובמידות נאצלות: ענוותנות, צניעות וטוב לב, שניכר בו בדאגתו לכלכל בכספו כמה מתלמידי הישיבה העניים. אולם, לא חלף זמן רב וטבח נורא התבצע בעיר חברון. יעקב הסתתר בבית משפחת סלונים אולם ידם האכזרית של הרוצחים השיגה אותו, כמו את שאר היהודים שניסו להסתתר שם, וגרזן ביקע את ראשו.

ברגעי האחרונים עוד הספיק יעקב לבקש מן העומדים סביבו ולומר בקול את היודיו וחזר אחריהם מילה במילה, הוא התייפח בכבי על צוארו של הרב סוקולובער זצ"ל כשהוא אומר כי הוא שמח שהוא מת לאחר שהתחבר ללומדי תורה, והוא מודה לקב"ה שהנחה אותו ללמוד.

דבר האסון הנורא הגיע לאזניו של הרב וולק, ומלבד הזעזוע העמוק שחש התייסר ביסורי מצפון וראה את עצמו אשם במות הקדושים של יעקב וכסלר, אשר עלה לארץ כתוצאה מן הדברים שנשא בשיקאגו, ושוב לא אור את הכוחות הדרושים לנסיעה לשיקאגו ולפגישה עם האב השכול.

באחד הימים כששהה בניו יורק הופיע לפתע מולו האדם שהיה מושא מחשבותיו וכאביו - ר' ירחמיאל וכסלר ככבודו ובעצמו.

"הרב וולק", הוארו פניו של ר' ירחמיאל, "שלום עליכם! מדוע אינכם באים עוד לשיקאגו?"

לרגע נדהם הרב וולק והשתתק, ולבסוף התגמגם והשיב: "אינני מסוגל... שמעתי על בינכם הקדוש... אני אשם... אני אחראי... בגללי הוא הגיע ארצה".

הביט בו ר' ירחמיאל ופליאה בעיניו: "האם יודעים אתם כמה הכרת טובה אני חש כלפיהם? כל ימי לא אשכח את החסד העצום שגמלתם עמדי... חסד עצום וגדול", הוסיף למראה התימהון שאחז את הרב וולק, "הלא על בני יעקב נגזר למות ביי"ח באב בשנת תרפ"ט בגיל שבע עשרה... אילו היה נשאר בשיקאגו, מסתבר שהיה נהרג בתאונת דרכים או במחלה קשה, ומכל מקום בוודאי היה מת מתו 'אמריקאנער בוי' [נער אמריקאי]... אבל בזכותכם הוא מת על קידוש ה'! הוא קנה לעצמו דרגה וזכות עצומה בשמים - וכל זאת בזכותכם! הלא ממש הצלתם אותו, ואיך אוכל שלא להכיר לכם תודה?!...!"

רבי שלום שבדרון השתתק, ושוב לא היה צורך להכביר במילים ולהשיב את לב השומעים אשר תמהו על מותו של בחור הישיבה המתחזק.

*

מקרה דומה לכך התרחש לבחור שחזר בתשובה ובא ללמוד בישיבת "נתיבות עולם", וכאשר יצא לשירות מילואים ונסע בגי'פ סיור, עלה הגי'פ על מוקש וכל הנוסעים נהרגו.

ראש הישיבה הרב ברוך ביקש לשמוע מרבי חיים קנייבסקי שליט"א מה עליו לומר בבית האבלים וכיצד לנחם במקרה רגיש כזה.

הוא נכנס בליווי הרב מישקובסקי שליט"א, גולל את הסיפור באזני הרב והציג את שאלתו.

השיב להם רבי חיים: תגידו שהוא היה צריך למות לפני שנה, אבל הקב"ה חיכה לו במשך שנה שלימה, כדי לזכות אותו למות כבעל תשובה.

באו הרבנים לבית האבלים, התיישבו לנחם אותם ובהזדמנות הראשונה אמרו את מה שאמר להם רבי חיים.

האב השכול הביט בהם ודמעות בעיניו: "זה נכון, כל כך נכון" - לאט - לפני שנה כשיצא למילואים היה עליו לנסוע באותו גי'פ. גם אז קרה בדיוק אותו הדבר, הגי'פ עלה על מוקש וכולם נהרגו, רק שאז הבן שלי לא היה שם... ברגע האחרון הוריד אותו המפקד והכניס במקומו משהו אחר... אמת ויציב. בדיוק כמו שאמר הרב..."

בדרך הדרוש

(סוף פ"ב מהלכות גירושין [ה"כ]) על זה בטעם הדבר, דאחר שמסירין המונע, עושה הטבע את שלו, הכי נמי טבע הישראל לשמוע למצות קונו אילולי המונע הוא השאור שבעיסה, עד כאן דבריו בשניו הלשון. ולפי זה לא קשה כלל קשיית אומות העולם, דדוקא בישראל מהני כפיה לאשר כי הם זרע קודש מחצבתם ועיקרן ושרשן טוב, ואזי בהסיר המונע, שדי נופן בטר עיקרן. אבל בעובדי כוכבים ומזלות לא מהני הכפיה, דאונס שלהם לא היו כרצון, והבן, וז"ש הביאו לי ספר היוחסין שלכם, ר"ל ואז נראה אם האונס שלכם היה נעשה כרצון מחמת השורש, והבן. ועל פי זה אמרתי הטעם שאמר רז"ל במסכת ר"ה (דף ד' ע"א) האומר סלע זו לצדקה וכו', ומסיק לא קשיא כאן בישראל וכאן באומות העולם, והבן. (ישמח משה)

ראה להתקרב להם יותר מן הכל, סתם הקב"ה פיהם ואמר להם הביאו לי ספר היוחסין שלכם, שנאמר (תהלים צו ז) הבו לר' משפחות עמים כדרך שבני מביאין, שנאמר (במדבר א'יח) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. ותמוה על אמרם (א), מה ראה להתקרב להם יותר מן הכל, הלא הם לא רצו לקבל, כמו שנאמר (דברים לג ב) ורחק משעיר למו וגו' (עיי' ע"ז ב' ע"ב). (ב) מה ענין ספר יוחסין לזה, וכי מה ענין יחוס לזה, הלא כבר נאמר (שם דברים כט ז) מחוטב עציץ עד שואב מימך, והג"ל בזה, דהנה אמרתי ליישב קושיית אומות העולם הנ"ל, דהנה לכאורה קשה על אמרם (שבת פ"ח ע"א) כפה עליהם וכי, הא קיימא לן אונסא כמאן דלא עביד. אך ידוע דבקרן כתיב (ויקרא ג) יקריב אותו לרצונו, ואמרו רז"ל (עירובין דף כ"א ע"א) יקריב אותו, יכול בעל כרחו, הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. וידוע על שכתב הרמב"ם

אולי בעיניך נדמה שאין חשיבות כל כך גדולה לאותן שורות שהיך מצליח ללמוד, אבל הקב"ה, המנצח הגדול, שכתב את השורות הללו, רוצה ורופץ בכל אחד מהן, כי הוא כתב אותן במיוחד עבורך! ואם לא תלמד את השורות הספורות הללו, ולא תשמיע בפניו את התווים הייחודיים שלך, הם יחסרו לו, כביכול.

בעל התשובה התעודד מאוד למשמע הדברים, ועשה רושם כמי שקלט את המסר בצורה הנכונה.

כעבור מספר חודשים פגש הת"ח את בנו של היהודי ההוא, והתעניין בשלום אביו. הבן נאנח וסיפר שלמרה הצער האבא נפטר לבית עולמו, אבל, המשיך הבן, יכולני לספר לך שהדברים שאמרתם לו בשיחתכם השפיעו עליו עד מאוד, והוא החל ללמוד את השורות הספורות שלו בשמחה גדולה.

עד הרגעים האחרונים שלו, ממש כך, הוא לא מש מהגמרא וניצל כל רגע ללימוד תורה. מדי פעם, שמענו אותו אומר לעצמו, 'הקב"ה שהוא המנצח הגדול של העולם כולו, רוצה לשמוע את התווים שלי' - - -

וכשהיה קם בבוקר, היה אומר פרק תהלים הפותח במלים 'למנצח מזמור', ופירש לעצמו את הדברים באומרו 'אני בא עתה לשיר לפני המנצח הגדול והנורא שהוא השם יתברך' - - -

הם זקוקים ליד תומכת ומלטפת

כן, לכל אחד יש תווים משלו. שנכתבו במיוחד עבורו. באופן אישי.

למרה הצעיר יש לומדי תורה המתקשים לשמוע ולהשמיע את שירת חייהם. הם חושבים שאינם מצליחים בלימודם, וסבורים שהקב"ה לא מחבב אותם, ואינו מעוניין בלימוד התורה שלהם.

הם זקוקים ליד תומכת, מלטפת, ללב חם ואוהב, שיסביר להם, תוך כדי ליטוף, שהקב"ה כן אוהב אותם, וכן רוצה לשמוע אותם כשהם לומדים.

במאמץ קטן נוכל להיות שותפים להצלחתם של הבנים היקרים הללו. זה יקרה אם לא נחטוף במאמץ, נעודד אותם וניתן להם את ההזדמנות להבין שבשמים תפרו תווים מיוחדים ואישיים עבורם, ורק עבורם. ואם הם לא ינגנו אותם, הסימפוניה כולה תהיה חסירה ובלתי מושלמת.

ננסה להחזיר למוחם את הידיעה שהקב"ה, המנצח הגדול, רוצה את התווים שלהם, גם אם הם מעטים, בדיוק כפי שהוא רוצה את התווים של כל לומדי התורה האחרים.

ימיות נדב ואביהו (ג, ד)

נדב ואביהו הומתו דוקא ביום הקמת המשכן בשעה שעמדו ושרתו לפני המקום. ביום של ההרוממות הרוח בקרב כל ישראל והתקדשות מיוחדת שהם זכו לה.

רחוקים אנו שנות אור מהבנת המעשה הנורא ומן ההרגש בעיני זה, אולם מקרים דומים המתרחשים בדורנו יוכלו לשמש מעין בבואה להיקף האסון ולהשקפה הנכונה בעקבותיו.

בספר "כי אתה עמדי" מסופר אודות בחור צעיר שעזב את הישיבה התיכונית שבה למד ועבר ללמוד בישיבת "כפר חסידים", והנה, חדשים ספורים אחרי המעבר טבע הבחור בים.

האסון הנורא הכה גלים, ורבים תהו כיצד אפשר להבין את העובדה שדוקא כאשר רצה להתקדם בעבודת ה' - מת הבחור?

ב'שלשים' הוזמן רבי שלום שבדרון זצ"ל לשאת דברים, והוא בחר להשיב על שאלה זו, אשר ריחפה בחולל האויר, במעשה מופלא שארע שנים קודם לכן:

בשיקאגו חי יהודי מיוחד שנקרא ר' ירחמיאל וכסלר. ר' ירחמיאל היה עשיר מופלא, אוהב תורה ובעל חסד עצום, וברבות הימים היה לחוננו של רבי בצלאל ז'לוטי זצ"ל, רבה של ירושלים.

באחד הימים הוזמן לבית הכנסת יהודי מירושלים, הרב וולק שמו, אשר היה אוהב ציון מושבע ומפעם לפעם נסע לחו"ל על מנת לעשות נפשות ולשדל יהודים לעלות ארצה. הרב וולק נשא דרשה חוצבת להבות אש וקרא לציבור לעלות ולחונן את עפרה של ירושלים עיר הקודש.

דרשתו חלחלה עמוק לתוך ליבו של הרב וכסלר, והוא גמר בליבו לעלות לארץ ישראל יחד עם בני ביתו. ואכן, תקופה קצרה לאחר מכן הגיע לביקור בארץ, ובין

יודבר ד' אל משה במדבר סיני בשנת השנית לצאתם מארץ מצרים שאו את ראש כל עדת בני ישראל. (א, א)

וקשה מה זה תלוי ביציאת מצרים לכך שאו את ראש בני ישראל, ונ"ל לתרץ הדמפורשים הקשו האין הקב"ה צוה למנות את בני ישראל הלא אין הברכה מצויה בדבר המנוי ומתערים בדבר שבקדושה הברכה מצויה אף בדבר המנוי והמפורשים הקשו על מה משבחין אחריו את הקב"ה שהוציאנו מצרים הלא הי מחוייב בדבר שהבטיח לא"א כברית בין הבתרים ומתריצין שהשבת היא שהוציא אותנו מני שערי טומאה לני שערי הקדושה ממילא מוכח שישיראל נקראו קדושה והא"ש לצאתם מארץ מצרים ומה השבת הזה לכך אמר שאו את ראש בני ישראל והלא אין הברכה מצויה אלא מפני שהם קדושים לכך אמר שאו את ראש בני ישראל ודוק:

(מדרש יונתן)

ותילדו על משפחתם לבית אבתם (א, יח) במדרש (ילקוט ריש הסדר [ילקוט רמז תרפ"ד]) בשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל, נתקנאו בהם העכו"ם, אמרו מה

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל האמונים

פְּרִשְׁת בַּמִּדְבָּר

פְּנִינֵי אֱמוּנָה וּתְפִלָּה בַּפְּרָשָׁה

מֵאוֹצְרוֹת אֱמוּנִים

הַקְּשֶׁר בֵּין מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְתַפִּלַּת שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לְאָמֹר" (ב א)

בַּמִּדְבָּר (במ"ד ב א) הוֹבֵא: "כִּי"ח מְקוֹמוֹת אֵתָּה מוֹצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שְׁנַיִם (שֶׁהַתִּיחַד דְּבַר ה' אֶל שְׁנֵיהֶם יחדו) כִּגְגַד "יח בְּרִכּוֹת", וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּין אֵת מֵהוּת הַקְּשֶׁר בֵּין תַּפִּלַּת שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה לַיְחוד הַדְּבַר עַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.

בְּאֵר הַגְּזוּל הַיְרוּשָׁלַיִמִי רַבִּי יַצְקָה זָאבִי יְדִלֵר:

כִּינּוּ שְׁשֵׁמוֹ שֶׁל 'מֹשֶׁה' רִמּוּ עַל מֵדַת הַדִּין, וְשֶׁל אַהֲרֹן - עַל מֵדַת הַרַחֲמִים (רֵאֵה שְׁמִיר ה' א), יֵשׁ לוֹמֵר כִּי בְּשִׁעָה שֶׁדָּבַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֶּאֱחָד, וְהַפְּכָה מֵדַת הַדִּין לְרַחֲמִים. לִפִּי זֶה נוֹכַח לְהִבִּין: כִּינּוּ שְׁאֵץ מִסְתַּרֵּת שֶׁל הַתַּפִּלָּה הִיא לְהַפֵּךְ אֵת מֵדַת הַדִּין לְרַחֲמִים, לְפִיכָף תִּקְנֶנּוּ בָּהּ "יח בְּרִכּוֹת" כִּגְגַד "יח הַפְּעָמִים שְׁנֵהֲפָכָה מֵדַת הַדִּין לְרַחֲמִים כְּשֶׁדָּבַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֶּאֱחָד.

מִפְּאֲרַת צִיּוֹן בְּמ"ד ב א

בְּדוֹמָה לְכַךּ בְּאֵר זֹאת הַאֲדוֹמ"ר רַבִּי שְׁלֹמֹה מִבֵּאבּוֹב: מֹשֶׁה רִבְּנֵה הֵנוּ בְּבַחֲיַת יְרָאָה (רֵאֵה בְּרִכּוֹת ל'ג), וְאַהֲרֹן הֵנוּ בְּבַחֲיַת אֲהָבָה (רֵאֵה אֲבוֹת א' ב). כִּינּוּ שֶׁהַתַּפִּלָּה צִרְיָה לְחוּשׁ יְרָאָה וְאַהֲבָה כֶּאֱחָד, לְכֹן סָדְרוּ אֵת תַּפִּלַּת שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה כִּגְגַד שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה הַפְּעָמִים שֶׁהַתִּיחַד הַדְּבַר 'לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן' כֶּאֱחָד.

קִבֵּץ 'כְּרֵם שְׁלֹמֹה' ש"א קִבֵּץ ו' עִמִּי ל'ב

בְּמַחְצַת רִאשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל

"אֵלֶּה קְרוּאֵי הַעֲדָה נְשִׂיאֵי מִטּוֹת אֲבוֹתֵם רִאשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם" (טו א)

נְשִׂאֵי מִטּוֹת אֲבוֹתֵם - רִאשֵׁי תְבוֹת אֱמוּנָה. רִמּוּ לְדַבְּרֵי חֲז"ל שֶׁהֵעֵנָה אֱמוּנָה פּוֹתֵחִים לֹא שְׁעָרִים גֹּן עֵדֶן וְיוֹכֵה לְשָׁהוֹת שֶׁם בְּמַחְצַת הַצְּדִיקִים הֵלֹא הֵם: רִאשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל.

'חֲמֵם סוֹפֵר'; כְּרֵם ד"ל

תַּחֲנוּן חֲסֵרוֹן הַמְּקַדֵּשׁ בְּיַמֵּינוּ

"וּבְנִסְעֵי הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְלוּם" (א נא)

בְּנִסְעֵי (סוֹטָה ל'ח א) מְבַאֵר כִּי בְּבֵית הַמְּקַדֵּשׁ הָיוּ הוֹגִים אֵת שֵׁם הַגּוֹי"ה כְּכַתְיַבְתּוֹ וְלֹא כְּפִי שְׁאֵנוּ הוֹגִים כִּיֹּם אֶ-ד-ג-ו' וְיֵשׁ לוֹמֵר כִּי גַם עֲתָה שֶׁבְּעוֹנוֹתֵינוּ נִחְרַב בֵּית הַמְּקַדֵּשׁ, נוֹכַח לְתַחֵן חֲסֵרוֹן זֶה בְּאֲמִצְעֵי עֲנִית אֱמוּנָה שֶׁהִיא בְּנִימְטוּרָה שֶׁם ה' כְּכַתְיַבְתּוֹ וְכִקְרִיאָתוֹ כֶּאֱחָד. זֶהוּ שְׁנֵאמַר כְּאוֹרֵי הַמִּשְׁכָּן - "וּבְנִסְעֵי הַמִּשְׁכָּן" - כְּשֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמְּקַדֵּשׁ, "יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְלוּם" - הַלְלוּם 'גִּימְטוּרָה' אֲמֵן.

אֵהֵל יַצְקָה עִמִּי לו

עֶקֶר הַתַּפִּלָּה - כִּגְגַד הָאָרוֹן

"מִגְגַּד סָבִיב לְאֵהֵל מוֹעֵד יְהוָה" (ב א)

בַּמִּדְבָּר תַּחֲנוּמָא (בַּמִּדְבָּר ט) הוֹבֵא: "כְּשֶׁהֲלַף לְהַחְרִיב אֵת יְרִיחוֹ, אָמַר לָהֶם 'הוֹשִׁעַ: שְׁתִּידִים אֲתֵם לְעִשׂוֹת שֵׁם אֵת הַשְּׁבֵת, אֵל

יְדִיעַת הַמִּנְיָן מְעוֹרְרַת לְתַשׁוּבָה

"שָׂאוּ אֵת רֹאשׁ כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (א כ)

בַּפְּסוּקִים הַקְּדוּם פִּרְשׁ רַש"י: "כְּשֶׁבֵאָה לְהִשְׁרֹת שְׁכִינְתוֹ עֲלֵיהֶן - מִנְאֻן". וְיֵשׁ לְהִבִּין: כִּיצַד הוֹעִיל הַמְּפָקֵד לְהִשְׁרֹת שְׁכִינָה עַל יִשְׂרָאֵל?

בְּאֵר הַשְּׁל"ה הַקְּדוֹשׁ (דָּרָךְ חִיִּים - תּוֹכַחַת מוֹסֵר):

בְּאֲמִצְעוֹת הַמְּפָקֵד נוֹכַח כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְדַעַת כִּי אֵינּוּ נִדּוֹן כִּיחִיד הַעוֹמֵד בְּפִנֵּי עֲצוּמוֹ, אֲלֵא כְּחֻלְקַת בְּלִתי נִפְרָד מִמּוֹנֵינָה הַמְּדַיֵּק שֶׁל הָאֱמִנָה כְּלָה. וְלִכֵּן אִם חָלִילָה חוֹטֵא הוּא, נִמְצָא שֶׁהוּא פּוֹגֵם בְּאֱמִנָה כְּלָה, וּמְכַרֵּעַ אֵת גּוֹזְלָה לְחוּבָה. כְּפִי שְׁאֲמַרו חֲכָמִים (קְדוּשׁוֹ טו"ב): "לְעוֹלָם יְרָאָה אֲדָם עֲצוּמוֹ כְּאֵלֹהֵי חַיִּיב וְחַצְיוֹ יִצְאֵי עֲשֵׂה מְצוּהָ אַחַת - אֲשֶׁרְיוֹ שֶׁהִכְרִיעַ אֵת עֲצוּמוֹ וְאֵת כָּל הָעוֹלָם לְכַף יָמָה, עֵבֶר עֲבָרָה אַחַת - אוֹי לוֹ שֶׁהִכְרִיעַ אֵת עֲצוּמוֹ וְאֵת כָּל הָעוֹלָם לְכַף חוּבָה".

בְּיַדִיעָה זוֹ בְּלִבְד הִיָּה דִי כְּדִי לְעוֹרֵר אֵת עִם יִשְׂרָאֵל לְתַשׁוּבָה וְלִמְעָשִׂים טוֹבִים, וְעַקֵּב כָּף לְגֵרִים שֶׁתִּשְׁרָה עֲלֵיהֶם הַשְּׁכִינָה.

סוּד רְבוּיָם שֶׁל בְּנֵי שְׁבֵט יְהוּדָה וְדָן

"וְקָדְדֵיהֶם לְמִטָּה: יְהוּדָה אֲרַבְעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת" (א כז)

אִם נִתְבוֹנֵן נוֹכַח כִּי מִנְיַן בְּנֵי שְׁבֵט יְהוּדָה וּבְנֵי שְׁבֵט דָּן הִיָּה הַגְּדוֹל בְּמִנְיַן הַשְּׁבֵטִים. הַסֵּבֵב נִפְלֵא וְנִלְוֵן לְכַךּ הַגְּרָא"ל שִׁינּוּ שְׁלִיט"א ר"מ בְּיַשִּׁיבַת 'מְפָאֲרַת יְרוּשָׁלַיִם' כְּסִטְטוֹן אִיילָנָד:

הַסְּבָרָה נִתְנוּת כִּי יְהוּדָה, שְׁעַר וְאוֹנֵן, שֵׁנִי בְּנֵי מֵאִשְׁתּוֹ הַרְאִשׁוֹנָה נִפְטְרוּ עַל פְּנֵי וְנִתְרַם רַק עִם בֵּן אֶחָד - 'שְׁלָה', וְדָן שְׁמֵלְכַתְחֵלָה לֹא הָיָה לוֹ כִּי אִם בֵּן אֶחָד - 'חֲשִׁים' (שְׁאֵף הָיָה כְּדִי שְׁמִיעָה), הַתַּפִּלָּלוֹ וְשִׁפְכוֹ דְמוּתוֹ כְּפִי כְּדִי לְזוֹכֵר בְּזֵרַע שֶׁל קוֹמָא. תַּפְלוּתֵיהֶם אֵלֹהֵי הוֹ שְׁעֵמְדוּ לָהֶם לְבִסּוּף לְזוֹכֹת לְהִקִּים אֵת הַשְּׁבֵטִים הַגְּדוֹלִים בְּיַתְרוֹ.

בְּרַפְת אִישִׁי

תַּפִּלַּת הַצְּדִיק מַחֲבִיבַת אַחֲדוּת מְשֻׁלֶּמֶת

"יְהִי כִל פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּבֵית אֲבֹתֵם" (א מה)

"כִּי הֵבֵא לְפָנַי אֲבֵי הַנְּבִיאִים (מֹשֶׁה) וְאַחֵיו קְדוֹשֵׁי ה' (אַהֲרֹן) וְהוּא נוֹדַע אֲלֵיהֶם בְּשֵׁמוֹ יְהִיָּה לוֹ דְּבַר הַזֶּה זְכוּת וְחִיִּים... כִּי יִשְׁמְעוּ עֲלֵיהֶם עֵינַם לְטוֹבָה, יִבְקְשׁוּ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים... וּבְמִדְבַר רַבֵּה רֵאִיתִי... 'כְּלֵם יְהִי עוֹבְרִין לְפָנָיו בְּאִמְיָה וּבְכַבּוּד וְאַתָּה מוֹנֵה אוֹתָם" (מִקְבִּי).

מִדְבַר יְהוֹמְבִין הַלְלוּ הַכּוֹחִים הַמְשֻׁגָּחִים רַבִּי אֵלִיהוּ אֵלִיעֶזֶר דָּסְלֵר, כִּי תַפִּלַּת צְדִיק וּבְרִכּוֹתוֹ מוֹעִילִים רַק כְּאֶשֶׁר יִשְׂאוּ הַתַּפִּלָּה וְהַבְּרָכָה מִתְבַּטֵּל כְּלָפוֹ בְּבִטּוֹל גְּמוּר. שְׁהָרֵי אֵת בְּאוּרוֹ שְׁמִטְרַת הַמְּפָקֵד הִיתָה כְּדִי שִׁבְקֵשׁ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן רַחֲמִים עַל הַנְּפָקִים לְפִינֵיהֶם מִתְנַהֵר הַרְמִיבִין דְּבַרֵּי הַמְּדַרְשׁ: "כְּפִלּוֹ יְהִי עוֹבְרִין לְפָנָיו בְּאִמְיָה וּבְכַבּוּד".

אֵת טַעַם הַדְּבַר בְּאֵר הַרְבֵּ דָסְלֵר: הַסְּבָה שֶׁתַּפִּלַּת הַצְּדִיק עַל וּזְלוֹתוֹ מִתְקַבֵּל יוֹתֵר מִשְׂאֵר תַּפְלוּת, הִיא מִשּׁוּם שֶׁכְּדִי צְדִיק לְבִטֵּל עֲצוּמוֹ וְלִהְיֵת אַחֲדוּת בְּתַפְלוּתוֹ עִם וּזְלוֹתוֹ עַד שְׁדוּמָה הוּא כְּמִי שֶׁתַּפִּלַּת עַל עֲצוּמוֹ. וְכִינּוּ שֶׁאֲחַד כְּפָזָה לֹא שִׁיבֵא רַק מִכֵּחַ צַד אֶחָד, עַל כֵּן חוּבָה גַם עַל וּזְלוֹתוֹ לְבִטֵּל עֲצוּמוֹ בְּפִנֵּי הַצְּדִיק, וְרַק כְּדִי תִצְרַךְ אַחֲדוּת מְשֻׁלֶּמֶת שֶׁמְכַלֶּה תַתְּקַבֵּל הַתַּפִּלָּה. שִׁיחוֹת וּמְאָמְרִים עִמִּי ע

תַּרְחֻקוּ מִן הָאָרוֹן יוֹתֵר מִן אֶלְפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ, לְמָה? שֶׁתִּהְיֶה רִשְׁאִין לְבָא לְהַתְּפַלֵּל לְפָנַי הָאָרוֹן בְּשִׁבְתּוֹ".

מִדּוּעַ בְּקִשׁ 'הוֹשִׁעַ שִׁתְּפַלְלוּ דְזִקְא לְפָנַי הָאָרוֹן, וְכִי מָה הִיָּה גְרוּעַ אֵלֹהֵי הִי מְתַפְּלִים בְּצַבּוּר בְּמִקּוֹם אַחֵר?

בְּאֵר רַבִּי חִיִּים אֶלְעֶזֶר וַקֵּס רַבֵּה שֶׁל פִּיטְסְבּוּרְג:

בְּסִפְרֵי הַמִּצְוּוֹת (עֲשֵׂה ה) הִבִּיא הַרְמִב"ם עַל מִצְוַת הַתַּפִּלָּה אֵת בְּאוּר הַמְּדַרְשׁ (מְדַרְשׁ הַגְּדוֹל רֵאֵה) עַל לְשׁוֹן הַפְּסוּקִים "וְאֹתוֹ תַעֲבֹד" (דְּבָרִים ו' א): "עֲבָדְהוּ בְּמִקְדָּשׁוֹ", וּבְאֵר הַרְמִב"ם: "פְּלוּמֵר: לְלֶכֶת שֶׁם לְהַתְּפַלֵּל בּוֹ וּנְגִדוֹ". מִדְבַרֵּי הַרְמִב"ם מוֹכַח שֶׁהֲלָכָה זוֹ הִנְהָה חֻלְקַת בְּלִתי נִפְרָד מִמִּצְוַת הַתַּפִּלָּה, וּמַעֲשֵׂר הַדִּין רִאשִׁי הִיָּה: שִׁתְּפַלְלוּ יִשְׂרָאֵל דְזִקְא בְּמִקְדָּשׁ. לִפִּי זֶה מוֹכָח מִדּוּעַ בְּקִשׁ 'הוֹשִׁעַ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא תִתְּרַחֵן מִהָאָרוֹן. וְקִפְסַת חִיָּה' אִי"ח ט'צ"ג

זְכוּתָהּ שֶׁל לֵאָה

"וְאֵנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֵת הַלְלוּיָם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ג ב)

פִּרְשׁ רַבְנֵי אֶפְרַיִם:

כְּשֶׁנּוֹדַד לֹו אֲמָרָה לֵאָה אָמוֹ: "הַפְּעַם יְלוּהוּ אִישִׁי אֵלַי" (בְּרַאשִׁית כ"ט ל"ד); בְּדְבַרֵּיהָ אֵלֹהֵי נְטִמְנָה תַפִּלָּה שִׁיבְחֵר בּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְחַלְקוֹ, שֶׁפֶן הַמְּלָא 'אִישִׁי' רִמְזָתוֹ אֵף לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּכַתּוּב (הוֹשִׁעַ ב' יח): "וְהִיָּה בְיָוִם הַהוּא נֵאֵם ה' תִּקְרָאֵי אִישִׁי".

תַּפִּלָּה זוֹ הַתְּנַשְׁמָה בְּעַת שְׁחֻטָּא הַבְּכוּרוֹת, וְשִׁבְטֵי לֹו הוּא שְׁבַחֵר לְעַבְדֵי אֵת ה'; וְרִמּוּ יֵשׁ לְכַךּ בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב שֶׁלְפָנָיו: רִאשִׁי הַתְּבוֹת: "לְקַחְתִּי אֵת הַלְלוּיָם" הֵם: לֵאָה".

עַלֵי זְבַחֵי תְמִידָה וּפְדִיּוֹנֵי בְּכוֹרֵיהָ

"וְלִקְחָתִי אֵת הַלְלוּיָם לִי אֵנִי ה' תַּחַת כָּל כְּבֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל" (ג מה)

בְּקִינַת "אֵלֵי צִיּוֹן וְעִרְיָה" הַנֶּאֱמָרָה בְּתַשְׁבֵּה בָּבֶל, אֵנוּ מְקוֹנְנִים: "עַלֵי זְבַחֵי תְמִידָה וּפְדִיּוֹנֵי בְּכוֹרֵיהָ... וְלִכְאוּרָה הִרִי מִצְוַת פְּדִיּוֹן הַבֵּן נוֹהֲגָת בַּזְּמַן הַזֶּה, וְמָה פְּשָׁרָה שֶׁל קִינָה זוֹ?

בְּאֵר הַגְּר"מ מְבַרִּיקֵס: כּוֹנְנָנוּ לְקוֹנֵן בְּמִלִּים אֵלֹהֵי אֵבֶרְדָּה שֶׁל עֲבוּדֵת הַלְלוּיָם, שְׁהָרֵי הַלְלוּיָם הִי "פְּדִיּוֹנֵי בְּכוֹרֵיהָ", כְּמִבְּאֵר בְּפִרְשֵׁתוֹ שֶׁתְּקַדְּשֶׁם שֶׁל הַבְּכוּרוֹת נִפְדָּתָה וְעִבְרָה לְלוּיִים.

תּוֹרַת זָאבִי עִמִּי פ'ב

בְּרַפְת הַתּוֹרָה - סִיּוּם 'טוֹב' לְקְרִיאָה

"וְלֹא יִבְאוּ לְרִאוֹת כְּבַלְעֵ אֵת הַקְּדוֹשׁ וְנִתְנוּ" (ד ט)

רַבִּים תַּמְהוּ: הִרִי הֲלָכָה הִיא בְּדִינֵנוּ כִּי יֵשׁ לְסַיֵם אֵת קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּדְבַר טוֹב (רַמ"א אִי"ח ק"ח א), וְכִיצַד אֵנוּ מְסִימִים אֵת קְרִיאַת הַפְּרָשָׁה בְּפִסּוּקִים זֶה הַמְּבַאֵר פְּרַעֲנוּת?

בְּאֵר רַבְנֵי יוֹסֵף חִיִּים מִבְּגֵדֵד:

כִּינּוּ שֶׁתַּחֲנוּן שֶׁהוֹעִיל לְתוֹרָה מְבַרֵךְ בְּסִיּוּם קְרִיאָתוֹ, לְפִיכָף תְּמִיד נִחְשָׁב שֶׁהַקְּרִיאָה מְסִימִית בְּדְבַר טוֹב, הֵינּוּ בְּבִרְכָה. וְאֵף שֶׁבְּעַל הַקְּוֹרָא עֲצוּמוֹ אֵינוּ מְבַרֵךְ. מְכַל מְקוּם כְּכָף שְׁעוֹנָה הוּא 'אֱמוּנָה אַחַר בְּרַפְת הַעוֹלָה, הִרִי הוּא כְּמִי שֶׁבְּרַךְ בְּעֲצוּמוֹ.

וְאִכּוּ, הַקְּוֹרָא פְּרָשָׁה זוֹ 'שְׁנַיִם מְקָרָא וְאַחַד תְּרַגּוּם', רִאשִׁי שִׁימְשִׁיךְ לְקָרָא פְּסוּקִים נוֹסֵף מִהַפְּרָשָׁה הַבָּאָה אוֹ יַחֲזֵר עַל הַפְּסוּקִים שֶׁלְפָנָי הַחֲחוּר, כְּדִי שֶׁלֹּא יִסִּים בְּפִסּוּקִים זֶה.

שׁוֹת רַב פְּעִלִּים ח"ד אִי"ח מ'ב

צִרְיָה אֲדָם לְהַזְהֵר בְּתַפִּלָּה וּבְבְרִכּוֹת מְלָה שִׁינְעָה אַחֲרֵיהֶם אֱמוּנָה וְכָל מִי שֶׁעֲמָדוֹ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי וְקָבְלוּ הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת אֱמוּנָה, וְהוּא מִדְּעוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם אֱמוּנָה, שֶׁהוּא רֹאשׁ הָאֱמוּנָה, דְּכָתִיב בּוֹ (בְּרַאשִׁית טו' א): 'וְהָאֱמוּנָה בְּה', חֲבִיב הוּא לְכַוֵּן לְבוֹ וּמְחַשְׁבֵּתוֹ בְּעֲנִיַת אֱמוּנָה.

בְּרַפְת מִשְׁחָן (לְרַבְנֵי מִתְנִי) שְׁעַר אֱמוּנָה

עַת מִתְכוּוֹנִים אֵנוּ לְקַבֵּלַת תּוֹרַתֵנוּ - אֱמוּנָתֵנוּ, הִבָּה נִכִּין לְבַנּוֹ וְנִקְשִׁיב אֲז

פיוט האקדמות

אחד הרגעים המרטיטים בחג השבועות הוא שעת אמירת פיוט האקדמות. בנעימה עתיקת יומיו, טובת לב ומעוררת נפש פותח החזן בפיוטו הודע של רבי מאיר שי"ץ: 'אקדמות מלן ושירית שותא... אשר כלו מקדש לספור גדלותו ושכחו של הבורא יתברך ושבתם של ישראל עם בחיריו, תוך שהצבור משתתף עמו בדרגה ועונה אחריו פסוק אחר פסוק.

מחברו

את פיוט האקדמות חבר הפיטן הנוהג רבי מאיר הלוי ברבי יצחק שי"ץ מוורמזא, מרבתינו של רש"י (ראה 'עמודי העבודה' עמ' 162).

על הרקע שהביא לפירוטו חבור זה, דיוע הוא המעשה הבא:

היה זה בתקופה שבה הרבו הכמרים ימח שמם להתנצח עם רבני קהלות ישראל על אמונתם. ביזם מן הימים נגש הכמר החדש של וורמזא אל המלך והביע בפניו את הדרישה כי יקראו היהודים לאחד מחמיהם כדי שיתוכח עמו, ואף שכנע את המלך להכריז כי אם יצא הכמר את החכם היהודי, יאלץ המלך את כל תנאיו היהודים להמיר את דתם.

בצר להם התפנסו רבני וורמזא ופרנסיה לאספה דחופה שבסימניה החלט לשלח את רבי מאיר שי"ץ אל עשרת השבטים הדרים מאחורי גבר הסמבטיו, במטרה לבקשם שיכחירו מקרבם את אחד מחמיהם שיצא נגד את הכמר.

דרך ארצה ונת תלאות עברה על רבי מאיר עד שעמד על שפת הסמבטיון הגועש, שם נאלץ להמתיק עד נניסת השבת. רק אז נח ונהר מרעופו ונתן היה לעוברו.

הגיע רבי מאיר אל ארצם של עשרת השבטים, ומשפכש בדבם הסכים הלה מיד לבקשתו והורה לאחד מגדולי חמיהם לצאת לוורמזא העיר כדי להשיב לכמר מנה אחת אפים.

רחב היה הנהר יותר מתחום שבת, ולכן לא התר לרבי מאיר לשוב ולהצותו; שכן בבואו היה בדבר משים פקוח נפש שלא כבחרותו, ונאלץ הוא להשאר עד סוף ימיו בארץ עשרת השבטים. אולם טרם יצא השליח לוורמזא, הספיק רבי מאיר לכבת את שירת האקדמות ולהתנה בידי השליח כדי שימסרנה לראשי קהלת וורמזא ומשם יפוז בכל ערי ישראל.

השליח יצא לדרך והגיע לוורמזא בקפיצת הדרך בדייק במועד המתקן. הוא נהל וכוה מהיר עם הכמר, עד מהרה גלה את קולו ברבים, וליהודים היתה אורה ושמחה. את פיוט האקדמות פרסם כפי שצוטטה, ותוך זמן קצר נפוז הפיוט המפלא בקרב קהלות ישראל המקפידים לשוררו בחג השבועות עד עצם היום הזה (ראה 'בית אהרן' ישראל מעט שם הובא מקורו הקדום של מעשה זה).

מהותו

שירת האקדמות מרכבת מתשעים חרוזים, כאשר ארבעים וארבעה הראשונים מסודרים בסדר א-ב-כפול, וראשי המבול של יתר החרוזים מצטרפים למלים: 'מאיר ביר רבי יצחק, יגדל בתורה ובמעשים טובים, אמן וחסד ואמץ'.

החרוזים מסתיימים בלם בסיומת 'תא', כרמו לתורה שאין לה סוף. ולכן גם כאשר מדמה האדם שהגיע לסופה - ת', מיד עליו להתחיל מבראשית - א' (לב שמחה, שביעות חיים).

סבת כתיבתו בארמית

את הטעם ששירת 'אקדמות' נכתבה בלשון ארמית בארו כפי: שירה זו עלולה להגביר את שונאתם של הגויים שיראו בה פגיעה באמונתם, שהרי מתאר בה נסיונם של בני אמות העולם להדיח את ישראל מדרךם, וסורסום העקש של ישראל להכניע להם. לכן נכתבה בארמית, לשון שאינה מובנת לאמות העולם. ואכן מענין לצייץ כי בוורמזא, מירושלם של חב"ד הפיוט, לא נהגו לאומרו, כדי לא לעורר את חמתם של הגויים שגחלו מפלה באותו מעשה שהובא לעיל ('מקמת אברן', מה השבועות 18א).

סבה נוספת ונענה במנהג הקדום לתרגם את פסוקי התורה תוך כדי קריאתה, ולפיכך נכתבה שירת 'אקדמות' שהנה 'רשות' שמבקש המתרגם, בארמית שהיא שפת התרגום (יחזון יהודה - חג השבועות, בשם מהר"ם אש).

זמן אמירתו

לענין זמן אמירת 'אקדמות' מצינו מנהגים שונים בקהלות ישראל:

לפי מנהג אשכנז המקורי, שבו היו נוהגים לתרגם את הקריאה בחג הפסח ובחג השבועות (ראה התוספות במלך דא ד"ה ואפי' חזקוני שמוח' כ' א'), בשעת הקורא התחיל פסוק ראשון בקריאת התורה, לפני שהיה המתרגם מתחיל בתרגומו. נטל רשות לכך בשירת 'אקדמות' (מהרי"ל הל' מה השבועות: לבוש אורח תבד; אהא ש"ת 'שער אפרים' ס"ז).

בימינו שאיננו מתרגמים אף בפסח ושבועות, נפוץ המנהג לקרוא את 'אקדמות' לפני ברכת התורה של מנהג; אחר שפרס התורה הונח על הבימה ונפתח, מירושלם אותו מעל ופוחים באמירת 'אקדמות' (ט"ו אורח' שם; סדור 'בית יעקב' לעצ"ה; פפ"א במשבי' אורח' שם; מט"ב שם סק"ב).

תכן הפיוט

פיוט 'אקדמות' מחלק לשלושה חלקים:

החלק הראשון - פותח בניטול רשות מהקהל לפתח בשבח ה', ואתר מדבר על גבורות הבורא אשר אין ביד בן תמותה להתארך. שגם אלו היו כל הרקיעים יריעות של קלף, וכל עצי היער קלמסוים, וכל מי היס דיו, וכל הבריות סופרים - לא היו הנבאיים מסגלים לתאר אף אחז קצה גדלותו של בורא השמים והארץ. וגם בצא השמים, השורפים, החיות ואופני הקדש, יאחזים רתת ולחלה בבוואם לקלס את בוראם, ואינם עושים זאת אלא לעתים רחוקות.

כמה חביבים אפוא בני ישראל שאין חפץ לדחות ברוך הוא אלא הם. בהם בחר לנחלתו ולגורלו, הוא כל צבא מעלה ומשתעשע רק בהם, שהם מקדשים אותו פעמים בכל יום, עוסקים בתורתו ומתפללים לפניו, על פן ראוי שנספר בשבחם ובגדלתם.

בחלק השני - מתאר הפיטן את נסיונם של בני אמות העולם להדיח את ישראל מאמונתם, באמצעות מצותיו, ושכונעם, וכיצד בני ישראל דוחים את הנסיון על הפס, שכן שום הנאה שבעולם לא תשוה להנאה שצפיה להם לעתיד לבא, עת יהנו הצדיקים מזיו השכינה ויסעדו בסעודת עורו של יוה"ק.

החלק השלישי - פונה לקהל המתפללים לקחת מוסר מן הדברים, להתחזק באמונת ה' ובקיום מצותיו, שזאת הדרך המבטחת שבאמצעותה יזכו לשבת קמחצת הצדיקים בעולם הבא. אשרינו שכינו שאלקינו הגדול בחר בנו מכל העמים, ובאהבתו נתן לנו את תורתו הקדושה.

רקבת הלוך-הזור

נוסעי הרקבת שעשתה את הדרך הארצה מירושלם לאלכסנדריה שבמצרים, הפתעו עד מאד לראות את הרב נשוא הפנים נותר בתחנה הנדחת לבדו. אלו היתה הרקבת במתנה עוד קמעה, היו הללו מפתעים שבעתים לראות את הרב חוצה את הפסים וממתין לרקבת הממהל מן הכיוון הנגדי בדרך חזרה לירושלם.

מדוע שב הרב לירושלם בטרם הספיק להציג את רגליו ביעד שאליו תכנן לנסע? את מי פגש הרב במפתיע? מה בקש בטרם צאתו? על כל זאת ועוד בפורו שלפנינו.

הגאון הקדוש והמקבל, סידא ופרישא, רבנו יעקב חיים סופר ז"ע, מי שכנה לימים על שם חבורו הגדול: הי"פ החיים, נולד בשנת ה"א תר"ל בעיר בגדד שבארץ כבל. באותה תקופה נפלאה היתה העיר בגדד נוה ומשכן בעבור מאות רבות של חכמים וסופרים, צדיקים ונגבים ומצוי ארץ, שהרביצה תורה לאלפים בהיכלי התורה והיראה שהיו מצויים בה לרב.

באורכי פסגת קדשה זו זכה רבי יעקב חיים לגדל ולהתחנך בבית אביו והגאון רבי יצחק ברוך. לאחר מכן קנה תורה מפי הגאון רבי עבדאללה סמך ראש ישיבת 'בית יזלפה', ובהמשך אף היה לתלמידו הגדול של רבנו יוסף חיים, בעל ה'בן איש חי' ז"ע.

בחדש סיון ה"א תרס"ד בעקבות שמועה שהגיעה לאזניו על אודות קיומה של ישיבת המקבלים הבודעת 'בית א-ל' מירושלם עיר הקדש, אסף רבי יעקב חיים את משפחתו ועלה עם משפחתו הצעירה לירושלם עיר הקדש, שבה בקש להעמיק עוד יותר בתורת הנגלה והנסתר כמשאת נפשו וכשאפיתו הטהורה.

בקיטונו הדל שבעלית הג הסמוכה לישיבה היה הוא מסתגר במשך כעשרים שעות ביממה, תוך שהוא מונע עצמו מיתענגי העולם הזה ומחלק את שעותיו בדיקנות מרבה בין תפלה, למוד נסתר, למוד נגלה ובתיבת חדושי תורתו שלמים האירו את עיני העולם בסדרת ספרי 'כף החיים'.

חלק נכבד מעבודת יומו הקדיש רבי יעקב חיים לתפלה ולברכות, שאותן היה מקפיד לשאת תמיד מתוך הסוד, תוך שהוא מכון את כל פגות המקבלים בקדשה ובטהרה ברתת ובזייע.

כאמור, עקר פרסומו של רבי יעקב חיים בא לו בזכות ספרו הגדול: 'כף החיים', אשר ברבות הימים היה לנכס צאת ברוך ולמורה דרך לרבים בעולם התורה וההלכה. בעשרת חלקיו של ספרו פסר רבנו לפנדק אחד פסקים והלכות מדברי הראשונים והאחרונים על סדר השלחן ערוך בחלק אורח חיים, ומקצת מחלק יורה דעה, בתוספת הנהגות ישרות על פי תורת הסוד.

אמן לא אחרי עלותו לירושלם, כאשר עמד לסיים את מלאכת כתיבת החלק הראשון מחבורו הגדול וטרם שנים של עמל ויגיעה, בקש להוציא לאור עולם. אלא שמחסום קשה עמד בפניו: רבנו שכל ימיו חי בדחוק ובעני, התקשה עד מאד להשיג את הסכום הדרוש להדפסת הכרך הראשון של חבורו.

בשל העני הגדול ששרר בירושלם באותם ימים לא הצליח רבנו להשיג מקורב תושביה תרומות שיהיה בהן כדי לכסות את עליות ההדפסה הכבירות.

מקרביו יעצוהו ללל את מקל הנדחים ולחלות פני נדיב עם בארצות הגולה, אלא שהוא סרב בתקף לעזב את ירושלים אף ליום אחד. תקופה ארצה נסה הוא לעמד בסרובו, אף לאחר זמן, משראה כי ההדפסה מתעכבת עוד ועוד, נאלץ לשנות ממנהגו ולצאת אל מחוץ לירושלם.

דרך ארצה עמדה בפניו. תחלה היה עליו לנסע ברקבת לאלכסנדריה שבמצרים, ומשם להמשיך אל אחת מהמדינות שבהן דרו יהודים מוקירי תורה, בתקנה שתוך זמן קצר ישיג את הסכום הדרוש להדפסת ספריו.

העגלון שאמור היה להובילו בשעת בקר מקדמת לתחת הרקבת כבר המתין בקצר רוח מפגן, אלא שרבונו התעב כחורו. הוא נעמד סמוך לקיר ונשא תפלה רותחת ורזוית דמעות, פדרכו. למקרביו שתמחו על פשר דחירתה של תפלה זו, הסביר שמתוך זמן קצר ישיג את הסכום הדרוש.

"התפלת' לפני ה' שייסיב בדי' לשהות כמה שפחות זמן מחוץ לירושלם האהובה".

הרקבת יצאה לדרך הארצה. לצד החלון יושב היה רבנו, שקוע בתלמודו כשאצלולו הדל מנח למרגלותיו. ונעוד שכניו לקרון בוהים בנוף המדברי, עיניו של רבנו לא משו מהספר שבדיו.

שעות מספר לאחר שצא לדרך, נשמעה צפירה ארצה שבשרה לנוסעים היגיעים כי הרקבת עוצרת לתחת בינים באחת מהעירות המדבריות הנדחות ששל אם הדרך בואכה אלכסנדריה. הנוסעים כלם מהירו לרדת מהרקבת כדי לחץ את עצמותיהם ולהצטייד במזון ובכשתיה לשארית הדרך. גם רבנו יד עם שאר הנוסעים והתישב על פסל בקצה התחנה כשהוא ממשיך להגות בפסר שבדיו תוך שגליתו הרבנית מתנוספת ברוח המדברית ששנבה באזור.

יד נעלמה שנתקה על פתחו במפתיע גרמה לרבנו להסיט את עיניו מן הספר. היה זה הגביר הודע רבי יוסף סמוכה אשר יצא זה עתה מקרון המחלקה הראשונה והפתע לראות את הגאון הירושלמי במקום כה לא צפוי.

"מה עושה כאן רבנו?", התענין הגביר, "איזו סבה דחופה גרמה לתלמיד חכם מתמיד שפמחו לכתת כאן ורגליו לארץ המרוקאים?", תהה.

"נאלצתי לצאת לחוץ לארץ לחלות פני נדיבים שייסעו בדי' להוציא את פרי עמלי' לאור", הסביר רבנו בענוה.

בלא אמר ודברים שלף הגביר צורו כבד מכיסו והניחו לפני רבנו; "מאתים הלירות המצריות שיש כאן יכסו בדיא את כל הוצאות הדפוס", הפטיר, תוך שהוא מאיץ ברבנו לשוב לרקבת שכבר עמדה להמשיך בדרך.

רבנו קם ממקומו. הוא נטל את דיו של הגביר, הודה לו בחם וברכו בקול נרגש. אחר לנהו לפתח הקרון ונפרד ממנו לשלום.

קול צפירה חדה נשמע. אל מול עיניו המפתעות של הגביר נותר רבנו בתחנה השוקמת, מניח לרקבת להמשיך למחוז הפצה בלעדי.

כיון שהשלמה משימתו שוב לא ראה רבנו צורך להמשיך בנסיעתו. הוא מהר לצאת את הפסים ולהמתיך לרקבת שאמורה היתה בשעות הקרובות לחנות בכיוון הנגדי.

תפלתו של רבנו התקבלה. פחות מעשר שעות ארך מסעו הקצר לגולה, ובשעת דמדומים של בין ערבים כבר עמדו רגליו בשנית בשערי ירושלים האהבה.

מאתים הלירות המצריות שהיו ביזו הספיקו באותם ימים כדי לכסות ברות את כל הוצאות הדפוס של החלק הראשון מספרו 'כף החיים' ואף לחלקים נוספים. מיד יצא רבנו לעיר אחרת ימיו לא משו ורגליו של רבנו מבית המדרש של המשיך לשקד על התורה ועל העבודה, תוך שהוא מוציא את ספריו הגדולים לאור עולם בזה אחר זה כשאפיתו הטהורה, לתועלת כל בית ישראל.

'אבירי' כבל עמ' ריט; אנציקלופדיה 'ארזי' הלנבן ח' עמ' 1133

אי ש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402

טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש ב סיון תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 7:01 תל-אביב: 7:16 חיפה: 7:09 מוצאי שבת: ירושלים: 8:18 תל-אביב: 8:21 חיפה: 8:22 ר"ת: 8:54

פרשת במדבר

קירוב רחוקים

הזהרו בבני עניים...

נשאל החזון איש באחד הימים: מה ראה לקרב ולהראות חיבה לבחור פלוני מדלת העם, שנוהג בחציפות ואינו מצטיין ביראת שמים, ואפילו מוכן החזו"א להשיח עמו בדברי תורה?

השיב החזון איש: על נערים כמותו אמרו חז"ל: "הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה". הוא מיוחס על התורה, לפי שהוא בן לאב ולאם עניים, לפיכך עלי לנהוג עמו ברכות ולרחמו... לפי שעה נחות הוא בעיני עצמו, אף שאינו נכנע מטבעו, לפיכך יתכן שיתחצף לפעמים... אבל התורה אשר ילמד, תרומם קרנו גם בעיני עצמו, עד שבסופו יחדל ממנהגיו... זאת התורה שמלמדת לאדם כי הוא עפר ואפר, בו בזמן היא מעודדת ומרוממת.

פעם הכריע החזו"א באופן חריג על תלמיד שיש להוציאו מהשיבה כי הוא מקלקל אחרים. אך תנאי התנה: הוצאתו מהשיבה תהיה רק אם רב פלוני, הוא רש"צ קובלסקי זצ"ל, יקרב אותו וילמד עמו.

הוא הורה לרב קובלסקי: "תקבע איתו לימוד בחברותא. תתחיל ללמוד איתו עתה. לאחר מכן יודיעו לו על הוצאתו מהשיבה... ואתה תמשיך ללמוד עמו, כך יקל עליו לספוג את הלם ההוצאה, וכך ישאר במסגרת לימוד עד שימצא ישיבה חדשה".

והעיד הרב קובלסקי: "כיום, אותו בחור ת"ח עצום מגדולי התורה בדורינו ותמיד כשפוגש אותי אומר לי: לולא קרבת אותי אז, מי יודע אם הייתי נשאר יהודי..."

הבחנה מדוייקת...

ספר ר"ש לורנץ ז"ל: "מעשה בבת שעלתה מרוסיה עם משפחתה ונכנסה כתלמידה מן המניין בסמינר בית יעקב. אלא שבמהלך השיעורים שאלה שאלות אפיקורסיות ולא הרפתה, עד שיום אחד החליט המנהל שהגיעו מים עד נפש ויש צורך לסלק את הבת מהסמינר. אמרנו למנהלת שלפני שעושים צעד גורלי כזה להוציא בת מהסמינר לרוב יש לשאול את פי הגרא"מ שך זצ"ל. המנהל הסכים.

אחרי שהסביר המנהל להרב שך את הסיבה לסילוק הרב ופירט את השאלות האפיקורסיות ששואלת, הגיב הרב שך: "שטויות! הבת הזו רוצה רק תשומת לב. תגיד למורות שיקדישו לה תשומת לב ותראו שמעצמה תפסיק משאלותיה".

המנהל עשה כהוראת הרב שך ונתברר עד כמה צדק. הבת הפסיקה משאלותיה והפכה להיות אחת התלמידות המצויינות ביותר בכל המובנים, גם ביראת שמים. היא נישאה לת"ח גדול והקימה בית למופת.

מתוך מאמר

לקרב רחוקים ולסייע בידם לזכות באושר הרוחני שבחיי תורה ומצוות!

נלמד מהפסוק: "הקרב את מטה לוי" (פרק ג-ו)

ובמדרש רבה (פרק ג) הביאו חז"ל על פסוק זה את הפסוק "צדיק כתמר יפריח כארז בלבנון ישגה" ודרשוהו חז"ל על שבט לוי. וכתב בצוואת הבעל שם טוב שיטנו צדיק שנמשל ל"ארז" שאף שהוא גדול בתורתו, אינו משפיע על הזולת, כארז שהוא גדול אך אינו נושא פירות. מאידך, יש צדיק שנמשל ל"תמר" שמשפיע על הרחוקים ומקרבם לאביהם שבשמים כתמר שמפריח פרי. על שבט לוי דרשו פסוק זה. שאף שהיו עוסקים בתורה כארז, היו פורחים כתמר להשפיע על הבריות ולקרבם לתורה.

על מעלת קירוב רחוקים והכנסתם תחת עול מלכותו יתברך, כתב החתם סופר (בהקדמתו לשו"ת יו"ד): נאמר (במשלי מא) "ועתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי". למה זה חיבה יתירה נודעה לאברהם אבינו ע"ה משאר אבות העולם שקרא אותו בשם "אוהבו"? אלא מפני שלימד דעת את העם וקירבם לעבודתו, והיא שעמדה לו יותר מכל מעשה הטוב וזכות הנפש אשר היה לו עצמו.

"והאוחז במדה זו" - מוסיף החתם סופר - "מראה אהבתו אל ה' ביתר שאת וביתר עוז, כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת עול מלכותו, ולהרבות לו עבדים כיד המלך. ויען כי זכה אברהם אבינו ע"ה למדה זו טרם ציוה עליו ה', רק משכלו ומדעתו עמד בראש כל חוצות... העמיד תלמידים הרבה... לכן לו יאות להקרא אוהבו של המלך ית"ש, זרע אברהם אוהבי".

בענין זה הביא הגר"ש אלישיב זצ"ל (בדברי אגדה) את מה שמספרים על הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל שפעם ביום "מתן תורה" ראו שעצבות נסוכה על פניו, שאלו אותו על כך: הלא שמחת תורה היום, הוא יום שניתנה בו תורה לישראל?

השיב להם רבי ישראל: משל למה הדבר דומה? לאדם שהיה לו בן יחיד ורגיל לשמוח בכל שנה ביום שנולד בו, והנה חלה הבן. הרי בכל פעם שעולה זכרון בנו ומעלותיו, כן מתעוררת בו הדאגה והצער למצבו. כך ביום זה של מתן תורה, אמנם הוא יום שמחה שזכינו לקבל את התורה, אבל עם זאת מתעוררים רגשי צער בראותינו את מצב התורה בירידה ושרבים מעם ישראל רחוקים משמירת התורה ומצוותיה.

מצוה ללמד תורה לתלמידים, גם אם אינם בניו ובני בניו!

נלמד מהפסוק: "ואלה תולדות אהרן ומשה" (פרק ג-א)

וכתב רש"י (עפ"י גמ' סנהדרין יט:): ואינו מזכיר אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה... שכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. עכ"ל. ומוסיף השל"ה הק': ולא תאמרו "כאילו" ילדו, ולא ילדו ממש. כי אדרבה הוא ילדו בעצמו, כי אביו ואמו נתנו לו הגוף, והרב משפיע בו נשמה... על כן אשרי מי שעושה כן ולומד ומלמד בן חברו תורה, ובחינם, אז שכרו כפול מן השמים. עכ"ד.

דרשו חז"ל בגמרא (מו"ק יז. חגיגה טו:): מאי דכתיב "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא" (מלאכי ב-ז) - "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו".

במה ולמה צריך להיות המלמד תורה דומה למלאך?

עלינו להבין ולבאר אמרה זו ונקדים לשאול מספר קושיות:

א) היאך אפשר לדעת ולהכיר בדרגתו של הרב אם דומה הוא למלאך ה' או לא, כלום יש לנו מושג במעלת המלאכים שנדע לדמות אליהם את הרב?!

ב) אף אם נדע ונבין במעלתם, יש לשאול, במה שייך להשוות ביניהם, בין אדם גשמי הקרוץ מחומר לדרגתו של מלאך שכולו רוחניות וקדושה?!

ג) לשם מה דרוש שהמלמד יהיה בדרגה נשגבה כזו, שיהיה דומה למלאך, וכי לא די בכך שיהיה גדוש בתורה וביראת שמים, ושיהיה בעל כשרון הסברה וסבלן, שאלו בעצם המעלות הידועות לנו כמועילות ביותר למסירת התורה מהרב לתלמיד, ומה עוד יכול להתווסף במעלתו כמלמד, בזה שדומה הוא למלאך?!

ובמיוחד צריך ביאור לפי הלשון שכתב הרמב"ם (פ"ד מ"ת ה"א): "וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה אעפ"י שחכם גדול הוא... אין מתלמדו ממנו עד שיחזור למוטב"... ולמד כן מאמרת חז"ל "אם דומה הרב למלאך"... ותמוה: כלום צריך אדם להדמות למלאך כדי שיחשב "הולך בדרך טובה"?!

ניתן לבאר וליישב אמרה זו של חז"ל בטוב טעם, באופנים שונים. אך מחמת קוצר היריעה נביא רק אחד מהם, ועכ"פ צריך להקדים לכל הסבר שיהיה, את היסוד שמכיון שמלאכת קודש זו של מסירת התורה מהרב לתלמיד אינה דומה לשאר המקצועות, לא מצד התלמידים, שבנפשות עסקינן, ולא מצד קדושתה של התורה, לכן גם הדרישה מהרב היא כזו - שצריך להיות נעלה ונשגב במעלותיו יותר מהרגיל.

מהו סוד הכח העצום שיש בהקדמת "נעשה" ל"נשמע"?

ועתה נבוא ליישב כל השאלות בס"ד, בהקדם מה שאמרו חז"ל (שבת פח.א): "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב "ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו". והיינו שיש גבורת-כח במה שמקדימין "עושי" לפני ה"לשמע". וזה בבחינת "סוד" הידוע רק למלאכים. ויש להבין מהו סוד הכח הגדול הזה של הקדמת עשייה לשמיעה שמיוחד הוא למלאכים?

ונראה לבאר, שהכח הזה שיש למלאך לעשות את תפקידו בשלימות ללא כל פגם או איחור, הוא רק משם שמוכן לכל שליחות המוטלת עליו ברצון שלם, ובטחון מוחלט ביכולתו, ללא כל הרהור וחשש [המצוי אצל בני אנוש] שמא לא יוכל לבצע שליחותו, כי אין לו אלא את ציווי ה' בלבד, ובזה נקראים "גיבורי כח עושי דברו". לא כן האדם שנברא עם יצרים ורצונות שונים שאינם עולים תמיד בקנה אחד עם רצון הבורא.

אשר על כן, יתכנו בו באדם [שהוא בעל בחירה], שני מצבים

"לימד והרביץ תורה ברבים

כשישים שנה"...

בנו של החתם סופר מעיד על אביו בזה"ל: "זכה וזיכה את הרבים. כל מעשיו ויגיעותיו לא היו כי אם לזכות את אחרים ולהשפיע לזולתו. מיום היותו בן י"ח שנים עד היותו בן ע"ח לימד תורה ברבים כשישים שנה"...

"שמעתי מפיו הקדוש, מיום אשר החל ללמוד עם תלמידים, לא עבר עליו יום בשנה שלא לימד תורה ברבים חוץ מתשעה באב. גם בליל יוכ"פ התאספו עליו העדרים ולימד אותם סדר עבודת יוהכ"פ..."

"כל עוד נשמת רוח חיים באפו היה קסת הסופר במותנו, להשיב לשואליו דבר ה'. וכל דברי הדרושים אשר דרש לפני תלמידיו, היו מלאים במוסר הזה ללמד לאחרים ולהמשיך רבים אל עבודת ה'. וכן היה ראש דברו בצואתו אשר ציוה טרם מותו. בני, עשו קיבוץ וריבוץ ופעלים לתורה".

הקדמת שו"ת חת"ס יו"ד

"מה יהיה על החלשים"...

סיפר חסיד ממקורבי כ"ק האדמו"ר מגור (בעל הבית ישראל) שבצעירותו בהיותו תלמיד בישיבת שפת אמת, שאל אותו הרבי בתחילת הזמן, האם כבר סידר לעצמו 'חברותא' ללימוד. השיב הלה בחיוב ונקב בשמות אחדים של שותפיו לגירסא, אשר כבר הספיק לקבוע עמהם שילמדו בצוותא דבר יום ביומו.

כאשר שמע הרבי את שמונתיהם, ניענע בראשו וקרא לעברו: "בחרת לעצמך את האריות שבחבורה... ומה יהיה על התלמידים החלשים? מי ילמד עמחם? ומי יעזור להם?!"

ומיד באותו מעמד פקד עליו לפרק את ה"שותפות" שסידר לעצמו, ותחת זאת שילמד בחברותא עם פלוני ועם פלוני שאינם מן המצטיינים, אף אם בעקבות כך "תדמה לרגע כאילו הנך מפסיד בעמקות הלימוד".

פאר ישראל

בל מעייניו למען תלמידיו

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל היה רגיל לומר: "מרבץ תורה אמיתי, חייב להיות כולו שאול לתלמידיו תמיד, בלי שום תוספת של עיסוקים אחרים; ומרומז זאת במאמר חז"ל (מו"ק יז) "אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם אינו דומה אל יבקשו"... כי במלאכים אמרו ש"אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות כאחד"..."

ואכן טובת תלמידיו העסיקה אותו תמיד. הוא פשוט שכח מעצמו וכל מעייניו היו למען תלמידיו.

פעם, בשעת השיעור, הגיע אליו עסקן ציבורי חשוב ונכבד, כדי לשוחח עמו בענין דחוף ביותר. אולם הוא הודיע לאיש כי לא יוכל להתפנות אליו אלא רק כשישלים את שיעורו. ניסה הלה לשדל אותו: "מדובר בענין הגובל כמעט בפיקוח נפש"... הגיב לו מינייה וביה: "לדידי, גם אני אם אתבטל ח"ו מקביעות השיעור הרי זה ענין של פיקוח נפש".

וזאת ליהודה

התלויים בשתי דרגות שונות, שהם:

שאיפת חייו - ללמד תלמידים

שאיפת חייו של הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל היתה להרביץ תורה לתלמידים. בזה ראה את יעודו בחיים ולא הסכים לוותר על כך בשום אופן. גם בתקופה שלחצו עליו לקבל את רבנות ירושלים עיה"ק, סרב נחרצות מסיבה זו.

וכך אמר לתלמידיו: "יש עלי לחצים כבדים מכל הצדדים - מבית ומחוץ - לקבל את משרת הרבנות, אבל דבר אחד מנחה אותי, והוא דרכו של ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל, ואין אני עוזב את דרכו של מורינו ללמד תלמידים".

האיר המזרח

ללמד עד שיבין...

מעשה בתלמיד ישיבה קטנה שנתקשה מאד בהבנת הלימוד, ואפילו דבר פשוט היה צריך לחזור עמו כמה וכמה פעמים עד שיבין. הוחלט בתיאום עם האב לשאול את הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, שמא כדאי להפנות את התלמיד ליעוץ חינוכי אצל איש מקצוע שיאבחן פישרה של התופעה על מנת לטפל בה.

אמר להם רבי מיכל יהודה שלא יפנו ליעוץ ובמקום זאת לבקש מאברך חכם היודע ללמוד, שילמד עם התלמיד, אפילו חצי שעה ביום לפי סדר זה: בתחילה ילמד האברך את התלמיד מספר פעמים עד שיבין, אח"כ יבקש מהתלמיד לחזור על הדברים ולהסבירם לאברך, וכך ימשיכו עד שהתלמיד יתקדם בלימודיו. הם עשו כעצתו ואכן החל התלמיד לראות ברכה והצלחה בלימודו.

דרכי החיים

חטיבה אחת של אושר ושמחה...

על דרך מסירת השיעור של הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל מספר תלמידו: לא אירע לעולם שאחד התלמידים חש איזושהי חלישות הדעת מיחסו של הרב אליו. ואפילו מבט של קפידא לא זכור. גם למתעקשים בשאלותיהם השיב בסבלנות ובבת צחוק.

כל השיעור כולו היה חטיבה אחת של אושר ושמחה. כשהוא מעניק לתלמידו כל טובו, בחיך, בסבלנות ובאהבה ללא גבול.

ישורון - יח

א) מצב הנובע מהדרגה הפשוטה והטבעית של ה"נשמע", היינו, שהאדם בטבעו מבקש קודם לשמוע ולבחון מה מצווים אותו, ומודד את יכולתו לקיים הציווי, לפי הדימוי העצמי הירוד שלו עם "נגיעות" של היצרים, וזה שמשבש ומחליש אצלו את עוצמת העשייה. אם לא שמבטלה לגמרי.

ב) מצב הנובע מהדרגה הגבוהה והנעלית של ה"נעשה", היינו, שאינו נכנס כלל לשום חשבון של יכולת אישית [אם יכול או לא], אלא גמור עמו ברצון מוחלט לעשות בכל מקרה את שנצטווה, וממילא מעמיד עצמו מראש כמי שאין גבול ליכולתו, וזה גופא מרומם ומנשא אותו אף מעבר ליכולתו הטבעית בבחינת "ויגבה ליבו בדרכי ה'", ונמצא משתמש ב"סוד" שמלאכי השרת משתמשים בו, כדברי חז"ל שמקדים "נעשה" ל"נשמע", וזה מה שמעניק לו הצלחה כבירה בעשייתו.

ונבין זאת יותר, ביסוד הידוע, שבאמת גנוזים באדם כוחות עצומים של יכולת עשייה בלתי מצויים, אלא שאינם ניכרים לעין במצב רגיל, ואינם מתגלים בפועל אלא במצב של "הכרח מוחלט" שאז פועלים הכוחות הללו. (כמובא בספרנו "איש לרעהו" ח"א בנושא "כח הרצון" עמ' רפ"ג).

עפ"י נוכל לבאר שזהו ענין ה"רז" שצינו חז"ל, שכן אצל האדם - שלא כמלאך - מעלה זו היא בבחינת "סוד", שהרי מדובר בכח הנסתר והגנוז שבו שבאופן רגיל אינו משתמש בו, ורק גיבורי הכח שמקדימים "נעשה" ל"נשמע" - מתוך שמאוד רוצים וגם מאמינים ובטוחים לגמרי בכוחם ויכולתם לממש רצונם ולפעול כל מה שיצטוו, הם אלו שיוכלו להשתמש ב"סוד" הזה ולהוציא את הכח העצום הגנוז בהם, לעשייה מקסימלית!

"הבט נא השמימה וספור הכוכבים"

יתכן להוסיף, ש"סוד" זה [של הכח הטמון בהקדמת ה"נעשה" ל"נשמע"] נרמז כבר בפסוק שאמר הקב"ה לאברהם אבינו: "הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם... כה יהיה זרעך" (בראשית טו-ה), אשר לכאורה תמוה: אם רצה הקב"ה להמחיש לאברהם את ריבוי זרעו, למה לא אמר לו בפשטות: "כוכבים בשמים אשר לא יספרו מרוב כה יהיה זרעך", ולשם מה אמר לו בלשון כזו שהוצרך משה להביט השמימה וכאילו להתחיל לספור בפועל!?

אלא היתה בהוראה זו ברכה נוספת לזרעו של אברהם: שסוד הצלחתם תהיה בכך שלא יתחילו לפני כל עשייה לחשב ולבחון אם יכולים, אלא קודם כל: "הבט השמימה וספור הכוכבים"... - להתמסר ולהתחיל לעשות את הדברים ה"שמימיים" והנשגבים ביותר מתוך בטחון מוחלט ביכולת, ורק לאחר מכן - לאחר שמוצה הניסוי הראשוני, רק אז תבחן ותתברר היכולת - "אם תוכל לספור אותם". וזהו סוד הקדמת ה"נעשה" ל"נשמע".

מעתה, אחר שנתברר לנו מעלתו של האדם הדומה למעלת המלאך בהקדימו "נעשה" ל"נשמע", נוכל להבין את הוראת חז"ל "אם דומה הרב למלאך", משום שאכן ענין זה בהשגתו של הרב וחיוני ביותר להצלחתו עם התלמידים, כאמור.

אין תלמיד שאינו מסוגל להתלמד ולעלות בתורה ויראת שמים

וכך מתפרשת אמרת חז"ל: "אם דומה הרב למלאך" היינו שמשתמש בסוד הזה של ה"נעשה" שכוחו בלתי מוגבל כפי שביארנו, אזי "יבקשו תורה מפיהו" - משום שגם כלפי תלמידיו ינהג כך ויאמין ביכולתו ללמד כל תלמיד באשר הוא כפי שנצטווה, ולא יתייאש משום תלמיד בטענה שחלש הוא ואינו מסוגל להתלמד.

וכך גם יחדיר אמונה זו בתלמידים עצמם, שלכל אחד מהם, ללא יוצא מן הכלל, ישנה היכולת להתעלות בלימוד התורה, אם רק ירצה, ולהעפיל למדרגה הגבוהה של גדולי ישראל, ולהאיר ככוכבים את שמי היהדות הנאמנה.

נוכל להוסיף עוד, שזה נרמז גם בפסוק "אל תגעו במשיחי". ודרשו חז"ל (שבת קיט:): "אלו תינוקות של בית רבן". ותמוה: מה שייכות יש בין "משיחי" לתשב"ר?! [והמהרש"א פירש מלשון גדלות שהבל פיהם של תשב"ר הוא ללא חטא].

אלא, לאור האמור, מלמדים אותנו חז"ל, כי בתשב"ר טמון פוטנציאל עצום של גדלות, שיכולים ללמוד ולהתעלות עד כדי מדרגת משיח, ולכן צריך הרב להתייחס לכל תלמיד בהתאם, ולהשקיע בו את המירב והמיטב, ולא להמעיט ח"ו מערכו הסגולי, ובוודאי לא לעשות משהו שיפגע בעלייתו הרוחנית של כל תלמיד באשר הוא.

ואכן בגמרא (פסחים קיג.) מבואר, שאין כדאי לזלזל ולהציק לתלמיד קטן, משום שעתיד גדלותו לפניו. ופירש הבן יהודע: שמא יצמח אותו תלמיד קטן לתלמיד חכם מופלג והרב יצטרך ללמוד ממנו, ויכלם על שזילזל והציק לו בקטנותו.

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

השזבה לשאלה (2) ! / הרב נפתלי וינברג

בתים. נושא זה לוקה כולו בדמיון אף פעם - אבל אף פעם - לא תדע באמת מה קורה אצל הזולת, המצב שם בוודאי שונה.

27) מסורת היהדות היא ערובה לשלום-בית. כל רוח של מודרניזציה, ושל זרמים והשפעות זרות עשויות לערער את היסודות הכי איתנים של בית!

28) אין להשתמש בשום צורה בחומר סודי שהתקבל מהצד השני

29) חובה לטעת בבן הזוג תחושת אמת שהוא יכול לסמוך עליך בכל מאת האחוזים

30) קיימת כיום ספרות תורנית עשירה ורחבה בתחום, מומלץ מאוד להעשיר תמיד את הידיעות ו"לקטוף" משם רעיונות ספציפיים שמתאימים לכם אישית

31) מי מהורים לא אוהב הפתעה משמחת קטנה - גם לא בתאריך צפוי מראש כמו יום הולדת או יום נישואין?

32) לשני בני הזוג חשוב לדעת - במידת האפשר - היכן נמצא השני בכל רגע נתון

33) לא פעם זקוק אדם להתבודד עם עצמו, או עם קונו. אך גם זה נעשה בהסכמת הצד השני

34) בית אמיתי נבנה עם אווירה נקייה, ולא עם עננים עכורים של לשון הרע ורכילות. הדבר פשוט, אך ללא לימוד ההלכות נכשלים ומזיקים לעצמם ולאחרים

35) כל דבר חייב להיאמר בצורה הכי ברורה, על מנת שהשני לא ייכשל בהבנה לא נכונה של כוונת הדברים

36) פרקטית, הרבה יותר קל להתאים את עצמך לזולת מאשר לנסות להתאים את הזולת לך - ניסיון שעל פי הרוב לא יצלח ורק יותר משקעים של תסכול...

37) עם המון סבלנות ניתן גם לשנות את הזולת - לפעמים באמצעות הדוגמא האישית ולפעמים בשכנוע מתוך חכמה ואהבה.

38) אין להתרכז במגרעותיו של הזולת, אלא במעלותיו

39) להתעניין - במשך כל החיים - האם חסר לשני משהו?

40) להפנים שנישואין אינם חובה אלא זכות הזדמנות לקיים מצוה מדאורייתא של ואהבת לרעך כמוך באופן תדיר!

* * *

מילה לסיים: "דברים שבעל-פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב" - מובן אם כן שהתמקדנו בעלון רק בנקודות שמתאימות לפורמט של עלון, הנקרא במגזרים וגילאים שונים.

מי שמעוניין בייעוץ פרטני יכול לפנות לטל' 02-5671812 לשם קביעת פגישה. שאלות קצרות ייענו בשמחה ובטוב לבב.

במאמר הקודם סיפרנו אודות השאלה העולה באוזנו מאת הציבור פעם אחר פעם. שאלה-משאלה שנפעל בחיזוק המידות הטובות לא רק בקרב הציבור, אלא גם כלפי הבית פנימה.

נמשיך השבוע בסדרה של כללים ועצות-זהב, שמי שיאחז בהם ירווה נחת בביתו. עוד בית יתחזק, ועוד אחד, עד שלא ישמע עוד ושרב בביתו:

18) אין כמו קשר משפחתי שנבנה על בסיס רוחני טהור, לפיכך מומלץ שההורים ילמדו יחדיו בנושא תורני. עדיף להקדיש לכך מספר דקות מידי יום ביומו, מאשר חצי שעה רצופה פעם בשבוע.

כאשר הילדים יותר גדולים, מומלץ לקבוע לימוד שבועי משותף לכל בני המשפחה יחדיו. כאשר מקפידים על הקביעות ונעימות הלימוד בנושא שחשוב לכולם, זה תורם תרומה עצומה בחיזוק הקשר המשפחתי

19) אדם חייב להפנים, ולקבל על עצמו, להיות מוכן לעשות דברים גם כשאין לו את החשק לעשות אותם. כאשר מחליטים אודות כך מראש, זה מקל מאוד מאוד כי הרבה יותר קשה להתמודד עם ההכרח הזה בכל פעם מחדש. לפיכך אשרי האיש שמקדם את פני הרעה, ומחליט כנ"ל וזה החיים.

20) כל החלטה חשובה, ובוודאי גורלית, צריכה להתקבל בשיתוף. במקרה זה כדאי להתייעץ גם עם גדולי ישראל, או לכל הפחות עם הרב הקבוע

21) כל בעיה או דילמה צריכה להיפתר בשיחה נעימה בין שני הצדדים. ברוגע, בישוב הדעת. אף פעם לא ברוגז ועצבים. אם המצב איננו כשיר יש לדחות את ההתייעצות לשעה רגועה יותר. אם אין התקדמות יש להתייעץ עם הרב הקבוע של המשפחה.

22) חילוקי-דעות נפתרים אך ורק מאחורי דלתים-סגורות, ואינם ענין לאף בריה בעולם - כולל הילדים ובני המשפחה

23) "ויכוח לשם ויכוח" הוא כלי-עבודה שמוחץ לתחום בבית היהודי. הכל צריך להיות לעשות רצון ה'. בכל חילוקי-דעות, אין להזכיר וויכוחים ישנים על מנת לנצח בנידון העכשווי. מלבד לעורר רגשות שליליים עתיקי יומין זה לא תורם כלום

24) "התקפת מילים" כמוה כ"התקפת טילים"... זה עשוי להחריב בית, מלבד איסורי דאורייתא הכרוכים בכך של אונאה + ואהבת לרעך כמוך

25) לאחד המכשולים של שלום-בית קוראים "רמת חיים". חובה לעבוד על הנפש, ולהפנים ש'עושר' אינו מבטיח 'אושר' כלל - גם לא שמחת חיים. הסגולות הנחשקות הללו נרכשות בעבודת האמונה, ובהרגל מבורך להיות בוטח בהשם ושמוח בחלקו

26) עוד רעה חולה הן ההשוואות שאנשים עורכים בין

הכונו למבצע שיתפרסם כאן בשבוע הבא!!!

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

גליון מיוחד | שבועות תשע"ז

ידיעת הש"ס

רגיל רבנו שליט"א לעורר את הבאים לביתו בחיוב לימוד הש"ס. ושואל הרבה פעמים את נכדיו ומקורביו שליט"א האם זכו כבר לדעת ש"ס. נביא כאן בס"ד כמה הדרכות והוראות מרבנו שליט"א על לימוד מסכתות שונות. ורגיל רבנו שליט"א לומר שבדרך בלימוד יש לכל אחד את שורש נשמתו. ואנו הבאנו מה שהורה רבנו שליט"א באופן כללי. ואין כאן ח"ו ענין של שמועה נאה וכו' אלא כמו דמצינו בחז"ל (ב"ב קעה, ב) הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות וכו'. ויש"כ לכל אלו דטרחו לשלוח לנו הוראות והדרכות מרבנו שליט"א. לצערנו מפני קוצר הזמן לא זכינו לסדר את כולם לע"ע, והבאנו חלק מהדברים ואי"ה ובל"ג עוד חזון למועד.

סדרי המחזור של כולל פונביץ' ע"פ הכוונת רבנו שליט"א:

שבת, שנתיים: הוצאה (חורף) - מלאכות (קיץ) - מוקצה (חורף) שגגות (קיץ).

עירובין, שנה וחצי: פרק א' (חורף). פרק ד' (קיץ) פרק ו' (חורף). סוכה, חצי שנה, (חורף).

ביצה, חצי שנה, (חורף). מו"ק, (אלול שאחרי לימוד מס' שבת).

נזיר, חצי שנה, (קיץ). ריבית, (חורף).

בכורות, פרק א' (קיץ) פרק יש בכור (אלול). הוריות, אלול.

זבחים, שנה שלימה. מתחילים בדרך כ"ה. ובסדר ב' לומדים פ"ק ובקיץ מתחילים בפרק תשיעי.

מנחות, שנה שלימה. מתחילים בדרך ב'. ובקיץ לומדים סוגיות סת"ם.

חולין, שנה וחצי. מתחילים דף ט' בחורף. בקיץ פרק בהמה המקשה. ובחורף לומדים תערובות.

עבודה זרה לומדים בקיץ. [אחרי שלומדים חולין] מתחילים בדרך מ"ה. סוגיות יין נסך (נה- נו) לומדים באלול.

נדה לומדים שנה שלימה. פרק א' (חורף) כתמים (בקיץ).

***

בשנים קודמות היה רבנו מגיע למסירת שיעורים וחבורות בכולל במסכת הנלמדות ובעיקר בפתחת הזמן. בנוסף משנת תשנ"ד התחיל רבנו למסור שיעורים בביתו במוצאי שבת לקבוצת אברכים מובחרים מהכולל. ובה למדו את המסכת שלומדים בכולל, והעיר והאיר רבנו הערות נכבדות בשיעור.

***

בשנים קודמות היו לומדים מסכת שביעית בכולל לפני שנת השביעית, אבל ברבות השנים רבנו שליט"א שינה דבר זה כי אמר שקשה לציבור גדול ללמוד משניות. ורק יש קבוצות הלומדות מסכתא זו לפני שביעית ומתחילים מפ"ז.

יסדו בכולל קבוצה מובחרת הלומדת בימי שישי שבת את שאר המסכתות שלא למדו במסגרת הכולל. ולמדו בין היתר, ברכות, ר"ה, יומא, ועוד.

וכן יש מסגרת של אברכים שסיימו את המחזור. ובמחזור שני שלומדים מסכתות נוספות כגון

ודברים נמרצים כתב בזה הגאון האחיעזר זצ"ל, בהסכמתו לספר עבודת הקרבנות לחתנו של הח"ח, בחובת ידיעת סדר קדשים, וז"ל: ובאמת לבד חובת הידיעה בפני עצמה, הלא כל הש"ס בלול, וכל הענינים אחוזים וצמודים זה בזה, וכמה הלכתא גבירתא מסתעפים להדינים הנהוגים בזמן הזה, ומי שחסר לו ידיעה בחלק הלכות שאינן נוהגות בזמנינו הרי ידיעתו לקויה גם בדינים הנהוגים, ואין ידיעתו ידיעה שלימה ועמוקה ומוקפה, ודבר זה ידוע לכל מבין בתלמוד וכו', עכ"ל.

בשביל לפסוק על שאלה בעניני או"ח ויו"ד, צריך בקיאות וידיעה בכל הש"ס, וכמו שכתב הגר"ח ע"ז צ"ל. (אעלה בתמר מתורת החזון איש עמ' צ)

***

ש"ס עד בר מצוה

הגרמ"ל זצ"ל סיפר לי, ששאל את החזון איש, שכיון שהוא טרוד עם התלמידים, מתי יספיק ללמוד את הש"ס?

ואמר לו החזון איש, שאת הש"ס היה צריך לדעת כבר עד גיל בר מצוה.

והסביר רבנו שליט"א שכאשר האדם מתבגר אינו מסוגל ללמוד מהו, כי לפי רמת הבנתו הרי הוא מתקשה במה שצריך עיון וביורו, ועבורו אין זה לימוד כראוי כאשר אינו מבין באמת.

ואמר ע"ע שהנה הוא לא מצליח ללמוד מהר דפי גמרא כי כל פעם נתקל בקושי ובהערות, וזה גורם לו להתעכב, אבל ילד בדרך כלל לא מתעכב ולא נתקל בקושי, לכן יש תועלת שלומד מהר וכך נקלט לו בראש את עיקר הלימוד, וזה הזמן לקנות הרבה ידיעות, וכשיגדל יותר, ילמד להתבונן ולהתעכב יותר.

***

סיפר לנו תלמיד ותיק של רבנו, שמאות פעמים במשך השנים הגיע לרבנו, ותמיד היה רבנו שואל אותו היכן אוחו, ומיד אומר לו הערה או קושיא בסוגיא שהוא נמצא.

***

אברך יקר שמצא את עצמו לא במסגרת מחייבת. שאל את רבנו כיצד יוכל לתפוס את עצמו ללימוד רציני, ואמר לו רבנו שיתחיל ללמוד את הש"ס לפי הסדר בעיון, וכך יהיה לו מחויב וסיפוק בלימודו. (מפי הרה"ג רא"ג שליט"א)

לימוד הש"ס

סיפר רבינו בשיבת וולאזין היו לומדים כל המסכתות על סדר הש"ס, והמחזור הי' נמשך כשתים עשרה שנים.

בישיבת וולאזין היו אומרים בבדיחותא: ר' הערש לייב [הנצי"ב] יודע ש"ס, ר' חיים יודע רמב"ם, ופלוני המנקה יודע את הבית מדרש.

ואמר רבנו ששמע שכמדומה שהנצי"ב היה חוזר על תלמודו בימי שישי ע"י לימוד הרא"ש, כשהוא מעתיק הסוגיות עם הדינים להלכה.

***

רגיל רבנו לספר על האדמו"ר בעל התניא, שפ"א היה באיזה עיירה, ועבר ב-16 שעות על כל הש"ס במחשבה הוא היה גאון גדול עד למאור, וספרו שר"ע הרב מאד מסודה.

סיפר רבנו, שנשאל החזון איש על ידי אחד ממקורביו, האם נכון שיתרגל בסדר הלימוד שקבע הגר"ז בשולחן ערוך שלו, סדר המתייחד לעצמו מכמה בחינות [שהלומד צריך לחזור עד שידע ברור] והשיב, "יפה משטר כזה בלימודים, רק לבני אדם המעורים בו בשורש נשמה". (פאר הדור ח"ג עמ' קי"א)

וכשנאמרו הדברים לפני הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א ביאר שכוונת מרן ז"ל הוא למי שמרגיש בנפשו הנאה, וחשק בצורת לימוד זו שילמד כך.

***

רבינו מרבה לספר בהתפעלות על השאגת אריה שלמד הש"ס אלף פעם.

***

שח רבנו: המהרש"ם למד כל יום שבע דפים שבע פעמים, בעשר שנים למד שבעים פעם את הש"ס, כל אחד יכול להשתדל לעשות את זה, אם לא שבע לפחות חמש דפים [בחזרה].

***

מרן הרב שך זצ"ל אמר, שנים הוא מכיר שידעו את הש"ס הגר"ח מבריסק והחזו"א.

***

חובת ידיעת התורה מוטלת על כל אחד ואחד, וצריך לדעת שידעת התורה כוללת לידע את כל התורה כולה, צריך לדעת ש"ס, ומי שחסר לו חלק מידיעת כל התורה, חסר לו גם בחלק שהוא כן יודע.

תמורה, ערכין ועניני עגונות ביבמות, והחצי השני של כתובות ועוד.

* * *

מסכתות מועד קטן והוריות הוסיפו במחזור האחרון כיון שנשאר זמן בחודש אלול ורצו להוסיף עוד מסכתות.

* * *

מסכתות זבחים ומנחות הוסיפו למחזור משנת תשנ"ד.

* * *

בהוראת רבנו סידר ללומדי כולל עטרת שלמה סדרי הלימוד וז"ל:

לכב' עמלי התורה המסורים לתורת השי"ת באנו לכתוב רשימה שעפ"י יהי' סדר הלימודים ונקוה שזה יהי' לתועלת לעלות מאד במשך השנים.

חולין, ב"ק, נדה, ב"מ, זבחים, מנחות, יבמות, כתובות, נזיר, גיטין, קידושין, סוכה.

נקוה שכולם יעלו מאד במשך הזמן יצמחו הרבה לומדים יתרבו גדולי תורה א"ס. אור לז' אדר תשס"ז

* * *

דברי רבנו בהתחלת הש"ס בביהכ"נ צא"י בני ברק מתוך קונטרס 'לכבודה של תורה' ובו דברי רבנו בסיימי הש"ס אדר ב' תשס"ה.

המשנה הראשונה בברכות מתחילה עם מצות קריאת שמע, והרי יש בתורה הרבה מצות חמורות יותר, והיה יכול התנא להתחיל עם שבת, שבת הרי חייב סקילה אם עובר, עבודה זרה, ומה פתאום תפס דוקא קריאת שמע?

ומשמע שאפילו שבאמת הדברים האחרים חמורים יותר, אבל צריך קבלת מלכות שמים, ובלי זה לא מתחיל כלום, ממילא קריאת שמע שזה קבלת מלכות שמים צריכה להיות דבר הראשון לפני הכל, אפי' שהאחרים חמורים יותר, ומוכרח להיות דבר ראשון קריאת שמע.

ומצות קריאת שמע היא פעמיים ביום, ולמה צריך פעמיים ביום האם פעם אחת לא מספיק?

הרי הוא כבר קבל מלכות שמים בבוקר, אלא שאפילו שקבל בבוקר מלכות שמים, זה כבר נחלש, ולא מספיק אפילו אם קבל בבוקר צריך בלילה עוד פעם לקבל, בגלל שנחלש הקבלת מלכות שמים, ומוכרח תמיד להיות חיזוק.

ויש גמרא בסוף ברכות (דף ס"ג ע"ב) תדע לך מי שקרא קריאת שמע כל ימיו ולא קרא פעם אחת הרי זה דומה עליו כאילו לא קרא קריאת שמע מימיו, ויש להבין בטעמו של דבר הרי הוא קרא קריאת שמע כל ימיו?

אלא המשל על זה כמו שאחד אכל כל ימי חייו אפילו מאה שנה! מה צריך להמשיך ולאכול, הרי הוא כבר אכל כ"כ הרבה, מה הוא צריך עוד פעם לאכול, הרי כבר אכל מאה שנה? משמע שזה לא מספיק, וצריך עוד פעם לאכול, כי הגוף צריך תמיד תזונה, ככה גם הנשמה צריכה כל הזמן חיזוק ולא מספיק אפילו אם קרא כל ימיו קריאת שמע אם לא קרא פעם אחת זה חסר כמו שאף פעם לא קרא.

ממילא זה דבר כזה שחשוב מאד שהאדם צריך את זה תמיד, לכן רבינו הקדוש מתחיל את הש"ס דבר ראשון עם קבלת עול מלכות שמים,

בלי זה לא מתחיל שום דבר. ויהי רצון שיזכו לגמור ש"ס עוד פעם.

מסכת ברכות

היו תקופות שלמדו בכלל 'פונביז' פרק כיצד מברכין, אך רבנו ביטל את זה כי אמר שזה יבטל צורת הכולל כי כל אחד יביא את העוגה שלו מהבית ושאל מה מברכים על זה. וירצו ללכת למפעל לראות כיצד עושים כל מיני מאפים. [וא"י מתכונת הכולל פונביז]

ורק כשפתחו סדרים מיוחדים בכלל פונביז' של שישי שבת, למדו מסכת זו בהוראת רבנו. וכשהוציאו לאור ספר שלמי יוסף עמ"ס ברכות. כתב להם רבנו מכתב:

בס"ד. ברכתי אמורה לחבורת לומדי תורה שבכולל פונביז אשר קבעו למוד בזמן מיוחד ערש"ק ומוצש"ק, ובזמן האחרון למדו מסכת ברכות, וזכו לחדש חדות כיד ה' הטובה עליהם, ורוצים להדפיסם ולחלקם ולהפיצם להנות הרבה לומדי תורה.

והיות האברכים הנ"ל לנו בעומקם של הסוגיות ויש לקוות שיהי' תועלת להלומדים בעניינים במסכת אשר אין מצוי ספרים, לכן הרבה תועלת יש בסידור עניינים של המסכת הנ"ל.

וכל האברכים יתברכו בשפע רב ברוחניות ובגשמיות, ויזכו כל א' לשבת בבית השי"ת להוסיף תורה ודעת אלקים, להם ולכל משפחתם. כ"ה שבט תשס"ה לפ"ק בני ברק

* * *

סיפר בנו הגר"ש שליט"א: שרצה פעם להתחיל ולסיים עם אביו רבנו את כל מסכת ברכות במשך בין הזמנים, ולבסוף החל ללמוד עמו והתעכב ועמד ובירר כל דבר ודבר, ולא היה שייך ללמוד במהירות ולא הספיקו רק חלק קטן מהמסכת. (צדיק כתמר יפוח)

* * *

רבנו מסר בביתו שיעור במסכת ברכות והתחילו ביום ד' י"ד אדר ב' תשס"ה, ולמדו מידי יום מתחילת המסכת ועד שסיימו את המסכת. והיה רבנו מהעיר הערות והארות בכל פרט.

כמו"כ מסר רבנו שיעור במשניות ברכות, ולמדו פעמים [בשנים תשס"ד - תשס"ה] את כל המסכת וחידש בה רבנו הרבה הערות.

חלק נכבד מהערות נדפסו בספר הזכרון 'אהל יוסף' עמ"ס ברכות. וקצת בס' שלמי יוסף עמ"ס ברכות, ועוד בכתובים.

סדר זרעים

בשנה הראשונה לפטירת הרב מפונביז' זצ"ל הי' בא רבנו כל בוקר לכולל ואומר שיעור במשניות כרבע שעה לעילוי נשמת הרב [וגם היה מטרה לחזק את הסדר שיתחיל בשעה תשע ורבע בדיוק אחרי השיעור].

ולאחר מכן העבירו את השיעור לפעם אחת בשבוע, ביום רביעי בבוקר, והספיקו ללמוד את כל סדר זרעים וסדר טהרות בעיון כמה פעמים.

[הרה"צ ר' מרדכי עמרם יעקבזון זצ"ל הי' משתתף קבוע בשיעור רבנו על סדר זרעים טהרות, והי' כותב בגליון הגמ' שלו, הגהות והערות רבינו, ולפעמים הי' מזכיר לרבינו שבמחזור קודם כשלמדו משנה זו, העיר רבינו כך וכך, או הגיה רבנו כך וכך ברמב"ם ובר"ש, והי' נהנה רבינו מזה].

* * *

במעלת הוצאת ספרים על זרעים כתב רבנו: בס"ד. הנה כבוד הרה"ג ר' אלכסנדר שטרנבוך שליט"א מחשובי כולל שעל יד ישיבת פונביז' העמלים בתורה צוללים במים אדירים ומעלים פנינים ומרגליות והנ"ל כבר זכה לחבר ספר על תפלה ובו ליקוט מהרבה מפרשים על התפלה.

וכעת זיכהו השי"ת לחבר ספר ילקוט מפרשים על מסכתות בסדר זרעים היות שהרבה מהמפרשים לא מצוים לכל א' ויש בזה זיכוי הרבים ותועלת להלומדים במסכתות הנ"ל, כן חיבר פירוש בשם אמונת עתך על המסכתות הנ"ל ואם כי לא עיינתי ואינני בא לכתוב הסכמה רק הנני לברך את הרב הנ"ל שיזכה ללמוד וללמד מתוך הרחבת הדעת הוא וכל משפחתו ויזכה לחבר עוד ספרים לתועלת להוגים בתורת השי"ת.

וכולנו נזכה להגאל במהרה גאולה שלמה אמן. הכו"ח לכבוד עמלי תורה

* * *

מכתב רבנו לס' אוצר התרומה שיצא ע"י בוגרי ישיבת ארחות תורה: בס"ד. סדר זרעים לא זכינו שנכתב בתלמוד בבלי וקשה ללמודו.

ויתברכו האברכים העוסקים שם ויגעו ללמוד אותו. ויזכו לעלות מאוד בתורה וירא"ש ישוטטו רבים ותתרבה הדעת א"ס. [וראה גם הסכמתו בס' 'אוצר התרומה' עמ"ס דמאי].

* * *

שח רבנו: רבי אליהו רגולר כתב בצוואה שילמדו עברו מסדרי זרעים טהרות, הטעם כי זה כמו מת מצוה, בקושי לומדים זרעים טהרות. [היום ב"ה יש כוללים גם לזה].

* * *

מנהגו של רבינו לעת זקנתו לומר בכל סעודה בשבת את המשנה בזבחים 'לשם ששה דברים הזבח נזבח'. [וכמ"ש בספרים בשם קדמונים לומר בכל סעודה ורבנו שליט"א אוכל סעודה רק בשבת לכן אומר את זה בשבת] ובשנים קודמות הי' אומר בכל סעודה מסכתות מסדר זרעים. [וכל יום היה נשאר לשיעור משניות אחרי התפילה בבית הכנסת. ומלבד זאת לומד לכה"פ ב' פרקי משניות לפני פת שחרית].

* * *

מסכת שביעית

כבר הבאנו שהיו זמנים בכלל פונביז' שלפני שביעית היו לומדים מס' שביעית בסדרי הכולל. וכשלמדו מס' שביעית בכלל פונביז' ביום ו' היה מגיע רבנו שליט"א מידי פעם למסור שיעורים.

סדר מועד

אמר רבנו כמה פעמים יש לי חשק ב"ה להוציא עוד כרך אילת השחר על קדשים, וכרך על מועד ועוד. (כ' צדיק כתמר יפוח)

* * *

דעת רבנו שליט"א שרצוי בישיבה קטנה ללמוד בסדר בקיאות מסכתות ממסכת מועד, וכן נהגו בישיבת פונביז' לצעירים ועוד ישיבות על פיו. אמנם לישיבת אמרי משה שבראשותו אמר שיכולים ללמוד בסדר בקיאות את החצי

השני של המסכת, אבל מידי כמה שנים ללמוד בבקיות מס' מועד כדי לקבל עוד מושגים.

מסכת שבת

זהירות בלימוד מסכת שבת

אמר רבנו בפתחה למסכת שבת לפני אברכי כולל פונביז': כאשר באים ללמוד מסכת שבת, צריך לדעת שהיא מסכת קשה מאד, ובמה היא קשה, בזה שהרבה פעמים מצוי, שיש הבדל בסברא דקה מאד, ואפשר לטעות בין חיוב דאורייתא של סקילה להיתר גמור, וזה דבר שבשאר מסכתות אינו מצוי כל כך, רק בדיני שבת ההבדל הוא דק מאד, שאפשר להסביר דבר, או שזה חייב מיתה, או שזה מותר לתחילה, וממילא צריך מאד זהירות בלימוד הדברים. והרי בשיבות רגילים לעשות חילוקים דקים - לומדישע חילוקים, וזה טוב כל זמן שזה לא נוגע להלכה, אבל אם זה נוגע להלכה למעשה, יכול להיות שיעשה לומדות בדיוק ההיפך מהאמת, ולפי סברתו יצא לו היתר, ולמעשה זה להיפך שיש על זה חיוב מיתה ומאד צריך לזהר לא לטעות ח"ו, ויתכן דמה"ט לא רצה הרב מפונביז' זצ"ל שילמדו בישיבה מסכת שבת שלפי הלימוד הישיבתי, אפשר לטעות בקל, בדבר הנוגע להלכה.

והוסיף בהזדמנות אחרת: וחשבתי שזה באמת כך שהרי אם לא יחדד את השכל ע"י הלימוד של מסכתות מסדרי נשים ונזיקין וילמד מסכת שבת, הלא בקל יכול להיכשל בדברים חמורים ביותר, שבשבת אפשר לומר סברות דקות כאלו שיכול בקלות להגיע בהם מחיוב מיתה עד להיתר גמור, ורק ע"י שיחדד את השכל יוכל לימים להגיע לסברות הנכונות ולא יכשל ח"ו באיסורי שבת החמורים, וחידוד השכל לצורך הבנת עומק התורה הוא רק ע"י לימוד נשים ונזיקין.

* * *

מכתב רבנו על הספר 'שלמי יוסף' שבת: בס"ד כ"ד תשרי תשס"א לפ"ק. בני ברק יצ"ל.
כבר כמה שנים שחברי הכולל שע"י ישיבת פונביז', מוציאים לאור חידושי תורה על המסכת שלמדו, וכבר יצא שם טוב להספר וכמעט על כל המסכת יש הערות וחידושים חשובים, אשר הלומדים במסכת נהנים מאד מהם, וזה גורם להוסיף בשקידת התורה ובהבנתה וכבר הסכים מרן הגרא"מ שך שליט"א על הספרים הקודמים, וככחם החזק אז כחם עתה, שכידוע הם לנים בעומקה של הסוגיא ראשם ורובם ומעלים פנינים יקרים.

ובודאי יש לברך על מה שמוציאים לאור דבריהם כי יש לקוות שהיא לתועלת ההלומדים במסכת.

וכעת יוצא לאור ספר על מסכת שבת אשר עליה נאמר בחגיגה דף י' שהוא כהררים תליון בשערה ויש בה גם הרבה מהסברות הדקות מאד, אשר זה מחדד את השכל להבין בהבנתה של תורה, שע"י אפשר לעלות מאד גם ביראת שמים, אשר עליה נאמר הן יראת ה' היא חכמה ואמרו שבת דף ל"א ב' הן אחת היא, כה יתן וכה תוסיפו להרבות תורה ויראת שמים כרצונו ית"ש.

אמר רבנו: אומרים שאצל הבית הלוי המסכתות שלו היו 'שבת וכתובות'. ועי' מש"כ החפץ חיים

בתורת הבית (פרק ו) דכל אדם צריך שיהיה לו מסכת אחת שתהא שלו, שיהיה בקי בה בעל פה ומביא לזה כמה טעמים.

* * *

רבנו מסר שיעור בביתו במס' שבת ולמדו מתחילת המסכת ועוד סופה וסיימו בחוה"מ פסח תשע"א. והרבה מהערות ומהחידושים נדפסו בס' אילת השחר שבת ח"א בשנת תש"ע. ובמהדורה מתוקנת על כל המסכת בשנת תשע"ג. [יש להדגיש שחלק מהדברים נכתבו ע"י א' השומעים].

בתחילה יצאו מס' שיעורים בס' אילת השחר בבא מציעא מהדורת תשמ"ה. מתוך מה שמסר בכולל פונביז'. וכן נדפס בס' שלמי יוסף.

* * *

ומעשה שהיה שאמר רבינו שיש לתת את הספר החדש אילת השחר על שבת להרה"ג ר' יוסף אריה לורינץ שליט"א [כי עבר על מש"כ בפ' כירה והעיר הערות] והביא לשליח לתת לו, אח"כ חזר וקרא לשליח ואמר: הוא הרי בשנת אבל על אביו, ואסור לתת לו מתנה, (צדיק כתמר יפרח)

* * *

אמר רבנו שהיה תקופה [שנת תשל"א] בישיבה קטנה שהוא מסר [מסיבה מסוימת] שיעורים אחת"צ בפרק כלל גדול במס' שבת.

* * *

הפרק הכי קשה

החזון איש אמר למרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א שפרק כירה הוא הפרק הכי קשה, אמנם יש עוד סוגיות קשות כגון שלישי בפר' האומה, בסוגי' דשלישי החזון"א כתב שלש דפים שבספר אחר זה היה שלש מאות. (צדיק כתמר יפרח עמ' קכ"ב)

להקדיש זמן לחזרה

באו קבוצת אברכים בפני רבינו שסיימו מסכת שבת, ורצו לשמוע דברי חיזוק, בהתחלה אמר להם 'אתם מספיק מחוזקים', ואמר: דעו לכם אף שלמדתם מסכת שבת חזק, בכל זאת פדי לזכור מה שלמדתם אתם צריכים להקדיש כל יום לכל הפחות רבע שעה ולחזור אחרת שוכחים, אפשר ללמד תלמידים הרבה הרבה שנים ב"ק וב"מ וכו', וללמוד את זה חזק ואח"כ אם מפסיקים ומסתכלים אחר כך על הגמ' זה נראה כמו גמ' חדשה.

סיום מסכת שבת

בספר 'ימלא פי תהלתך' (תורה - עמו' רסח) מובא דברים שנשא רבנו (בכולל פונביז') בעת סיום מסכת שבת) וזה לשונו:

שבת דף פח ע"ב איתא, דבמתן תורה המלאכים טענו על מה שהקב"ה נותן את התורה לבני ישראל, תנה הודך על השמים, והנה כשנצטוו בפו"ר ובגיד הנשה לא כתוב שהמלאכים טענו למה הם לא נצטוו, וע"כ שזה מובן שאינו שייך למלאכים, ובאמת אח"כ כשהקב"ה אמר למשה שיענה להם, הוא טען להם שכתוב בתורה אנכי ה' וגו' למצרים ירדתם וכו', כיבוד אב ואם וכו' אב ואם יש לכם, וא"כ למה כשנתנו את התורה הם אמרו תנה הודך על השמים, הרי המצוות לא שייכים אצלם?

אלא י"ל: האם יש יותר שחר בקיום המצוה או בלימוד תורת המצוה, הנוטל ד' מינים בסוכות והלומד דיני ד' מינים, האם יש להם אותו שחר,

הרי שחר הלימוד הוא יותר, מסכת עירובין או מסכת ביצה שהם כמעט הכל דינים דרבנן, מ"מ הלומד אותם יש לו שחר קיום מצות ת"ת דאורייתא, וא"כ י"ל שהמלאכים ידעו שאינם שייכים בקיום המצוות, אבל ללמוד את דיני המצוות הם יכולים, ולכן הם רצו לקבל את התורה.

נמצא דשחר לימוד התורה של המצוה יותר גדול מהמצוה, דאפילו במצוה דרבנן, כשלומדים את דיניה יש שחר מצוה דאורייתא, ואת חלק הלימוד המלאכים רצו כי ללמוד הם יכולים.

וכשלמדו כאן מסכת שבת אפילו שיש דברים שאינם נוגעים למעשה לציבור כאן, שאין להם בע"ח וכדו', מ"מ בלימוד הדינים מקיימים מ"ע דאורייתא, והקב"ה יעזור שנזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות לקיים את לימוד התורה.

מסכת עירובין

רבנו מסר שיעור בביתו במס' עירובין ולמדו מחוה"מ פסח תשע"א מתחילת המסכת והגיעו רק עד דף ס'.

כמו"כ מסר רבנו שיעורים וחבורות במסכת זו בהיכל כולל פונביז'. ולע"ע עדיין לא נדפסו.

* * *

מורגלא בפני הלומדים שמסכתות עניי [עירובין נדה יבמות] הם המסכתות הקשות שבש"ס. [והובא בהקדמת הערוך לנו, מרעיא מהימנא ריש פר' תצא]

ואמר רבנו דהכונה שהצירוף וחישובי המציאות של הגמ' שם קשים, בעירובין אופני המחיצות, בנדה הוסתות, וביבמות סוגי הנשים. אבל בהבנת עמקי הסוגיות ישנן מסכתות קשות יותר. (אחד השומעים)

* * *

אמר רבינו שבעמח"ס 'גאון יעקב' על מסכת עירובין, הי' גאון גדול וצדיק ועניו, אדם גדול מאד, תלמידו וקרובו של הגר"א יש לו סגנון (שפרא) של ראשונים. הדקדוקי סופרים הי' תלמידו.

* * *

סיפר רבנו שבזמן מלחמת העולם הראשונה עבר החזון"א במקום שהיו שם חיילים רוסים רשעים גדולים מאד, חיילים בזמן מלחמה הם פראי אדם אצלם חיי הבני אדם אז הפקר, ואמר היות ואז יגע בעירובין לכן לא פחד מהם, ובאמת לא עשו לו כלום.

* * *

רגיל רבנו לדון, מעודי הייתי סבור דלימוד תורה בכל נושא הוא מצוה דאורייתא, גם כשלומד על דינים דרבנן, אך הראוני בשו"ע יו"ד סי' רמ"ו ברמ"א בשם הגהות מיימוני דאף שאסור ליטול שחר כדי ללמד תורה, אבל המלמד דינים שתקנו חכמים מותר ליטול ע"ז שחר, והיינו משום שהוא רק דרבנן, כמו שהביא רא"י מנדרים דף ל"ז ע"ב ע"י בביאור הגר"א שם.

ונמצא דאדם יכול לעמול שנה שלימה על מסכת עירובין, - שרובה דינים דרבנן, ויש לו שחר רק של מצוה דרבנן! והארכנו בזה בגליון חג השבועות תשע"ו בכמה אופנים. [ולעיל הבאנו מדברי רבנו בסיום מס' שבת שזה דאור'.]

* * *

אמר רבנו שבדרך דכלל הלימוד במצוות דרבנן הוא יותר קשה, כמו במסכת עירובין שהיא מצוה דרבנן, ובפרק הדר שכולה רק דרבנן זה הפרק הכי קשה בעירובין.

וכנראה שיש כח מיוחד בתורה שבכתב שהיא מאירה על תורה שבע"פ, וממילא דבר שזה רק דרבנן הוא יותר קשה.

* * *

מתוך דברי רבנו בסיום מסכת עירובין בכולל פונביז' אור לכ"ח אדר ב' תשס"ה: ידוע שסיום מסכתא זה נחשב שמחה גדולה, עד כדי כך שכתוב שעושים סעודה לגמרה של תורה, וסיום מסכתא ע"פ דין זה נקרא שמחה, שמחה של מצוה, בפרט מסכתא כזו קשה, עירובין, זה מסכתא קשה מאד, וב"ה אם גומרים מסכתא כזאת זה שמחה גדולה, הלואי שנדע את זה, העיקר שנדע אותה, הלואי שנזכה לזה, ונאמר כמה מלים. וכאן האריך בשבחה של תורה.

וסיים דבריו:

א"כ יש מצוה של עירובין, הדין של עירובין זה בעצם לא מצוה רק מניעה, מניעה של עבירה, ואפילו שכתוב בגמ' קצת שצריך לעשות עירובין, אבל למעשה זה לא ממש מצוה, העיקר הוא מניעה, שלא לבוא לידי עבירה, היות שיש דין שבת.

ושבת ג"כ למעשה רוב דינים של שבת זה איסורים, לא מצוה, יש קצת גם מצוה, אבל העיקר הוא "שמור" שמירת שבת, ל"ט מלאכות זה העיקר, ומה המצוה אם לאכול?! זה לא שוקל כנגד העבירות שיש שאסור לחלל שבת זה העיקר רק הרי ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה, אבל והוא שבא דבר עבירה לידו, ובשבת כל רגע ורגע זה כאילו בא דבר עבירה לידו, היכן שזו נוגע לו, אם זה מוקצה... אם זה דבר אחר, כל מקום שהוא זו יש לו מה לדעת, הוא אוכל האיך לאכול, אפילו אם אוכל דג, צריך לדעת להזהר מברירה, בלי זה אי אפשר לזוז, יוצא שכל השבת כמעט זה בגדר של ישב אדם ולא עבר עבירה, נותנין לו שכר כעושה מצוה, אבל עכ"פ זה הכל בגלל שאי אפשר לזוז בלי דינים, אם אחד שבת, זה הדינים של שבת, אם דבר אחר איזה דינים שיש בזה, אי אפשר לזוז.

ממילא כל אחד ואחד צריך להיות שמח אם רוכש עוד חלק מהתורה, שהוא יודע את זה, הוא הרי המאושר, כי בלי שיוודע את זה, כמו שהספר יערות דבש אומר והחפץ חיים מביא אותו בהקדמה למשנ"ב ח"ג, כי בן אדם אי אפשר שיקיים מצוה שבת בלי שידע הלכות שבת, אי אפשר! כי בהכרח ישל, אם בדאורייתא או בדרבנן. ממילא צריך להיות מאושר שזכו להבין מסכתא עירובין, כזו מסכתא קשה, ושמש מלא רובה כמעט כולה רק דרבנן, ובכל זאת דרבנן זה תורה, כי גם זה תורה, מה שרבנן יתקנו זה תורה, ממילא עכשיו כשאחד לומד דין דרבנן מקיים מצוה עשה דאורייתא, לא מדרבנן.

א"כ ב"ה שזכו לגמור מסכתא כזו, מקוים שגם יודעים אותה, כי אם לא יודעים זה שוב לא כלום, רק מסתמא כן יודעים אותה.

הקב"ה יעזור שכן תזכו ללמוד עוד מסכתות ועוד מסכתות, ותהיו בקיאים בכל הש"ס ובכל התורה כולה, ותזכו בזה גם לדעת וגם לקיים, ותהיו מאושרים שהקב"ה יעזור לכולכם גם שתהיו בריאים כולכם וכל המשפחות שלכם תזכו לכל טוב סלה.

* * *

מתוך הסכמת רבנו לס' על עירובין: בהסוגיות של עירובין שהיא מסכת עמוקה וקשה. (קובץ אגרות רס"ג)

מסכת פסחים

אמר רבנו שליט"א שראה בישיבות שקשה לבחורים הלימוד בעיון במס' פסחים, ולכן בעת שלומדים בישיבות במחזור מס' פסחים לומדים בישיבות ארחות תורה וגאון יעקב מס' בבא מציעא פרק המפקיד. [אחרי שבחורף למדו פרק שנים אוחזין]

* * *

סיפר בנו הגר"ש שליט"א: שאביו לא למד בישיב"ק אף פעם מס' פסחים כי אמר שהפשט במס' היא קלה, רק מביאים בישיבות צימוקים ממקומות אחרים כגון קושיות השאגת אריה וכדו' והוא לא רגיל בדרך כזו. ואין בזה כ"כ לומדס כמו נשים נזיקין. והתבטא צריך ללמוד גמ' שמושכת את הבחורים ולא בחורים שמושכים את הגמ'.

* * *

חידושי רבנו שליט"א על מסכת זו נדפסו בקובץ אילת השחר עמ"ס פסחים ניסן תשס"ט.

* * *

היה תקופה שהיה ישיבת בין הזמנים לבחורים מישיבה קטנה, ומסרו להם שיעור על מה שלמדו. ושאלו את רבנו מה ללמוד ואמר 'תמיד נשחט'.

והתפלאו שמדובר על בחורים בישיב"ק. ואמר רבנו שאין בכך בעיה ואדרבה שיקבלו עוד ידיעות.

* * *

לבית הלוי היה חיבור על מסכת פסחים, ונגנב ממנו ולא נודע מזה כלום, והגר"ח אמר שעקב אחרי כל הספרים שנדפסו באותם שנים לראות אם נדפסו אותם חידושים, ואמר שלא מצא שהדפיסו אותם, שאם היו מדפיסים, לבטח היה מבחין ומכיר שהם חידושי תורה של אביו. [ודובר רבנו מגודל רשעות אותו גנב, שהרי לא הדפיס אותם חידושים ולא היה לו בזה שום ריוח, ורק גורם צער רב לבעל הכתבים על חסרון הגניבה].

מסכת ראש השנה

סיפר רבנו, במינסק הי' יהודי ת"ח שאמר שרוצה שיתנו לו בגן עדן, גמ' ש"ס ווילנא עם טורי אבן.

* * *

מסכת זו נלמדה בכולל במסגרת של שישי שבת: ובמכתב לס' שלמי יוסף על ר"ה כתב רבנו: ברכתי אמורה לחבורת לומדי תורה שבכולל פוניבו אשר קבעו למוד בזמן מיוחד ערש"ק ומוצש"ק ובזמן האחרון למדו מסכת ראש השנה וזכו לחדש חדו"ת כי ה' הטובה עליהם ורוצים להדפיסם ולחלקם ולהפיצם להנות הרבה לומדי תורה. והיות האברכים הנ"ל לנו בעומקם של הסוגיות ויש לקוות שיהי תועלת להלומדים בעניינים במסכת אשר אין מצוי ספרים לכן הרבה תועלת יש בסידור עניינים של המסכת הנ"ל. וכל האברכים יתברכו בשפע רב ברוחניות ובגשמיות ויזכו כל א' לשבת בבית השי"ת להוסיף תורה

ודעת אלקים להם ולכל משפחתם. הכו"ח לך עמלי תורה. אור לכ"ה חשון תשע"ב לפ"ק

מסכת יומא

סיפר הרה"ג ר' גדליה הוניסברג שליט"א: שמעתי מאמור"ר שליט"א שהיה גר שנים רבות סמוך לבית הכנסת דברי שיר. והיה רואה את רבינו יושב ולומד בלילות החורף בבית הכנסת עם חברותא ת"ח וצדיק זצ"ל, מסכת יומא, וגם אחר שכבר הלך החברותא לביתו המשיך רבינו ללמוד לבדו שעות רבות.

* * *

חידושי רבנו עמ"ס זו נדפסו בס' שלמי יוסף עמ"ס יומא.

* * *

סיפר בן רבנו הגר"ש שליט"א שהעיר לאביו רבנו שליט"א על חידוש מסויים בס' אילת השחר שהי' לפני הדפסה שכמדומה לו שבגמ' מסכת יומא יש הוכחה נגד זה, אבל אינו זוכר היכן, וכששמע זאת רבינו ניגש במיוחד לרבינו הגר"ח"ק, אחרי תפילת ערבית בכולל חזו"א [שהי' דרכו בזמנו להתפלל שם] ושאל את רבינו הגר"ח"ק אם זוכר אולי משמעות נגד דבריו מגמ' ביומא, ואכן הוכיח לו מיומא, ולכן מחק זה לפני ההדפסה. (צכ"י)

* * *

אמר רבנו שליט"א: הנה בשבוע של פרשת התוכחה תמיד יש פחד שלא יבא פורענות, והנה בשבוע זה של תוכחה [כי תבא ס"ו] ב"ה לא אירע דבר פורענות של רבים, [צרת יחידים הי' ה"ן] והרהרתי לטעם הדבר כיון שהי' כינוס לסיום מסכת יומא, והתכנסו יהודים רבים לשמוח בשמחה של תורה, ונתקדש ונתרבה כבוד שמים, זה הדבר שהגין [ואף שזה הי' ביום ב' מ"מ כבר התארגנו לכך מקודם]. (צכ"י)

מסכת סוכה

שח רבנו: בהזדמנות אחת שאלתי את מרן הרב מפוניבו זצ"ל אם ראוי ללמוד עם הבחורים מסכת שבת ואמר לי שלא, אבל מסכת סוכה אמר שאפשר. [וראה להלן במס' נדרים שבישיבתו 'ארחות תורה' לומדים בחודש אלול מס' סוכה, במקום פרק נערה המאורסת].

* * *

בעת שלמדו בכולל מסכת סוכה מסר רבנו כמה וכמה שיעורים ונדפסו בספרי שלמי יוסף סוכה. ובסוף ספר אילת השחר גיטין מהדורת תשמ"ב.

* * *

ובסיום מסכת סוכה בכולל אמר רבנו: והנה מצינו דבר מה שלא מצינו בשאר מקומות, למשל בדברים גשמיים מי שאכל אכל ומי שלא אכל לא יכול להצטרף, ואפי' במזומן יש דין שאם אכלו לחם ואחד אכל מזומן הוא מצטרף, אפי' שלא אכל לחם, ויש כאלה שאומרים אפי' ירקות, ויש כאלה שאומרים אפי' מים, עכ"פ מוכרח כדי להצטרף צריך להיות משהו שייך, ואם הוא לא אכל שום דבר, אי אפשר לצרף אותו למזומן.

ולמה כאן המנהג שאם אחד מסיים מסכתא, באים אנשים שלא למדו כלום ומצטרפים, ונקרא קצת שהוא בר שמחה, ואפי' בתשעת הימים יש כאלה שמצטרפים, אם אחד עושה סיום מסכתא באים אנשים אחרים שלא למדו והם מצטרפים, ועל סמך זה הם יכולים לאכול

בשו, עכ"פ הוא מצטרף אפי' שלא היה לו שום שייכות, ולמה זה ככה.

רואים שברוחניות זה אחרת, אע"פ שבגשמיות לכאורה יותר נרגש השייכות, אבל המציאות הוא שבגשמיות היא הנותנת, כדי שיהי' שייכות צריך ג"כ שיהי' נהנה משהו ואם לא נהנה משהו הוא לא יכול להצטרף, אבל ברוחניות כן.

ועכשיו אמרו בסיום את הענין של בילגה שע"ז שהיא חטאה, בשביל זה קנסו את כל המשפחה, והגמ' שואלת למה זה, אומרת הגמ' שהבת אם היא לא היתה שומעת מהאבא שלה שהוא ככה זלזל בקדשי שמים, לא היתה אומרת, אבל סוף כל סוף זה רק האבא ולמה נענשה כל המשפחה, אוי לרשע אוי לשכנו.

ושוב נשאלת אותה הקושיה למה באמת אוי לרשע אוי לשכנו, הרי הרשע הוא רשע אבל שכנו לא רשע, ולמה הוא נענש.

אלא רואים שברוחניות יש בין לצד הטוב בין לצד הרע קשר בין האנשים, אחרת היה קשה לצד הרע מענישים אותו ולצד הטוב לא, אלא לצד הטוב ג"כ.

יוצא שכל אלה אפי' שלא השתתפו בלימוד, אבל יש להם שייכות בלימוד, כיון שזה ק"ר או לרשע אוי לשכנו, אז טוב לצדיק טוב לשכנו, ממילא אפי' שהוא לא למד הוא מצטרף.

מסכת ביצה

בעת שלמדו מסכת זו בכולל פונביו מסר רבנו כמה וכמה שיעורים שם. ונדפסו בקובץ אילת השחר עמ"ס ביצה ניסן תשס"ט.

* * *

כמו"כ בסיום מס' ביצה הזכיר רבנו את הנידון אם לימוד מס' ביצה וכדו' שהם דינים דרבנו, מקיים מצות תלמוד תורה מן התורה, [ראה לעיל מה שהבאנו במס' עירובין]

* * *

הנה אמר הגר"א (עי' כתר ראש או' נ"ה), שכדאי להיות בקי במסכת בעל פה, שאם יבוא זמן שלא יוכל לקרוא לפחות יאמר בע"פ, ואמר רבנו היו כאלו שלמדו ביצה, שזה גם מסכת קטנה, וחשובה [א"ה כך נהג הגאון רבי בני ציון פלמן זצ"ל]. (צכ"י)

* * *

בישיבה קטנה פונביו היה נהוג שבשיעור ג' הבחורים לומדים בבקיות מה שליבם חפץ. ופעם שאלו את רבנו מה לדעתו כדאי להם ללמוד, ואמר להם מס' ביצה אפי' שזה קשה כדאי להם מאוד ללמוד את זה.

מסכת תענית

אמר רבנו, הנה מי שיש לו אפשרות ללמוד מס' תענית שהיא מס' קלה, או מס' אחרת קשה, מחוייב לעמול על המס' הקשה, אלא דא"כ לא ילמדו לעולם מס' תענית וזה לא יתכן, ופשוט שאפי' לפנה"צ אפשר ללמוד מסכת תענית וא' בימינו הדפיס ספר על מסכת זו דף אחר דף, ש"מ שאפשר ללמוד בעין מס' זו ומ"מ ודאי שזה יותר קל.

ובחזון איש בקובץ אגרות (ח"ב סי' לז) כ' דברים קלים כמעט לא נפגשת, ואמנם הוא בעומק

עינו לעומק דדינא הכל קשה [ובכל זאת כמעט שאין חזון איש על מס' תענית]. (רשימות אחד השומעים)

מסכת מגילה

מחידושי רבנו שליט"א למסכת זו שלמד באדר ימי הפורים הבאנו בכאיל תערוג פורים (אדר תשע"ו).

מסכת מועד קטן

כמה פעמים שנשאל רבנו האם ללמוד את עניני אבילות במס' מו"ק הורה שלא ללמוד אותם רק בזמנים של בין המצרים וכדו'. או במסגרת הדף היומי הכללי.

וסיפר שבעת שמרן הגרי"ש זצ"ל מסר בשיעור את מסכת מו"ק נפטרה בתו ע"ה.

ובכולל אחרי שלמדו שנתים מס' שבת ונותר להם חודש אלול, ולא רצו להתחיל את המסכת החדשה באלול, למדו מו"ק ובתחילה רבנו לא רצה כי הרי לומדים רק חלק מהמסכת [דהיינו עניני חוה"מ ולא עניני אבילות], אבל בסוף הסכים לכך.

מסכת חגיגה

החידושים והערות במסכת זו נדפסו בקובץ אילת השחר עמ"ס חגיגה (ניסן תשס"ט)

סדרי נשים נזיקין

כשהחפץ חיים הקים את כולל קדשים, הוא פנה להגרש"ש שילמד ג"כ קדשים, וטען לו הגרש"ש שקודם צריך ללמוד נשים נזיקין, ואח"כ קדשים. [א"ה. וראה מה שהשיב לו הח"ח בקובץ עדות ח"א עמ' י"ד]. [וסיפר רבנו בשם הגאון הגדול רבי מיכל פיינשטיין זצ"ל שהיה בבחרותו אצל הח"ח ואמר לו שהוא לומד קדשים, ושאלו החפץ חיים זמ"ה עם נשים נזיקין, ואחר שאמר לו שכבר למד נשים נזיקין נחה דעתו [וכן רבנו במכתבו לחיזוק לימוד קדשים כ'... וחשוב מאד שחלק מהאברכים אשר כבר למדו וחזרו עניני נשים נזיקין שגם ילמדו עניני הקרבנות].

ואמר רבנו שבאמת רבי שמעון שקופ זצ"ל היה המשפיע העיקרי על עולם הישיבות שהעיקר יהיה הלימוד בנשים ונזיקין, דעד אז למדו מברכות עד נדה.

והגר"ש שהיה בטעלו וחדש את שיטת הלימוד שלו שהתאימה בעיקר לנשים נזיקין שינה ד"ו, ותלמידיו הגאונים המשיכו כך בישיבותיהם גם כן.

מסכת יבמות

פתיחה למסכת יבמות

בשיחה (חורף תשע"ב) אמר רבנו: בחורף הבא מתכוננים אי"ה ללמוד יבמות, יבמות היא מסכתא שמתחילה בדברים לא טובים רחמנא ליצלן, אדם מת בלא ילדים, זה לא דבר טוב, א"כ למה מתחילים באמת סדר נשים עם יבמות, היה צריך להתחיל בדבר יותר טוב, ונדמה לי שתוס' באיזה מקום מדבר קצת על זה [א"ה ע"י תוס' מו"ק כ"ח ע"ב ד"ה בלע]

עכ"פ אנחנו רוצים לומר דבר כזה: מסכת יבמות מראה שיש השארת הנפש, למה בן אדם רוצה שישאר ממנו משהו, מפני שיש השארת הנפש, ממילא אפילו שאדם מת ולא השאיר ילדים רח"ל, התורה דאגה בשבילו, שיקח משהו אחר שיהי' לו עי"ז "זכר", לכן התורה אמרה שהיבם במקום האח שלו, וכאילו הוא חי, כל זה לסמל

את הענין של השארת הנפש, זה התורה רצתה, אפילו אם הוא רחמנא ליצלן לא זכה לזה, שיהיה עכ"פ ע"י אדם אחר "להקים לאחיו שם" כדי שישאר השארת הנפש.

וזה דבר גדול שצריך לחזק, ולכן אף שמצד אחד זה דבר לא טוב, אך מצד שני הקב"ה מלמד אותנו תדעו שיש השארת הנפש, שלא יאבה, ולא ימחה שמו מישראל כתוב, לא ימחה שמו מישראל, שישאר משהו ממנו, אם לא הוא, לכל הפחות ע"י אחר.

עכ"פ צריך ללמוד מזה השארת הנפש, ממילא מצד אחד זה לא טוב, ומצד אחד זה כן טוב, שנדע ששום יהודי לא נמחה שמו מישראל, הקב"ה יעזור שלא נצטרך לזה.

והקב"ה יעזור שכל כלל ישראל יזכו להאמין בהשארת הנפש, שזה אחד מהאני מאמין של כלל ישראל.

החילוניים רח"ל הרי הם לא מאמינים בהשארת הנפש, הוא מת כמו אבן, והוא באמת כמו אבן... הקב"ה יעזור שכלל ישראל יתורמומו ויאמינו בה' ובכל התורה כולה, וגם בזה שלא ימחה שמו מישראל, שכל נשמה עדיין נשארת.

בספר חסידים (אות תתשל"א) כתוב חידוש גדול, לפעמים אנשים חולמים על בן אדם שמת כאילו הוא חי, הוא נראה בחלום כאילו הוא חי, ואמר הספר חסידים שאף פעם לא יחלום אדם על כלב מת כאילו הוא חי, למה? כי אין השארת הנפש, היות שלכלב - לבהמה אין השארת הנפש, לא נשאר זכר ממנו, ממילא לא שייך שיהי' כאילו הוא חי, רק בן אדם בגלל שיש השארת הנפש, שייך שיתראה בחלום, כך אומר הספר חסידים.

אם כן זה דבר טוב שנוכל להתחזק באמונה בכל הדברים וגם בזה שיש השארת הנפש, וכולם יתברכו בכל טוב. (פ"ח)

לימוד מסכת יבמות

בקשו מרבנו דברי חיזוק ללימוד מסכת יבמות, נענה רבינו ואמר אין ספק שע"י הקשיים שיהי' לו בלימוד יבמות ימנע ממנו קשיים אחרים בחיים.

ואמר רבנו דברי חיזוק לבחורים שחוששים ללמוד מסכת יבמות, שבאמת בעיקר הדבר הלימוד של מס' יבמות לא כ"כ קשה והרבה פעמים בחורים חוששים מזה מדי הרבה ונשברים כבר מהתחלה, ויש גם הרבה בזה קושי של חשבון, קירבות המשפחה, [וגם הזכיר הקושי ברש"י דף ט' ב.] (צדיק כתר יפרח)

* * *

ופעם עוררו באזני רה"י א' שליט"א שאולי לא כדאי ללמוד מסכתא יבמות בשיעורים הצעירים בישיבה גדולה, כיון שהיא קשה וסבוכה ועלול להפריע למתיקות הלימוד ולשבור בחורים. הרה"י חלק עליהם, ועלה לרבנו. רבנו אמר לו: אדרבה הקושי מגדיל את המתיקות" (כמונן שאין ללמוד מזה לכל ענין, וכל מקום לפי שעתו וענינו.)

מסכת יבמות לבחורים

באו לשאול האם אפשר ללמוד מסכת יבמות בישיבה קטנה? השיב רבינו דבעצם הדבר העיקר שיהי' ברורים הדברים היטיב היטיב למגיד שיעור, ואז היה אפשר בעיקרון גם ללמוד בישיבה קטנה מסכת יבמות דאל"כ רבי לא שנה ר' חייא מנא ליה (נדה ס"ב ב) אבל יש לעיין בכל

מקום ומקום לפי ענינו. [ושנה א' ביישיב"ק פונביז'
לימד רבנו מס' יבמות במשך חודשים בחורף]
ושאלו לרבינו משיבה גדולה עם תלמידים יותר
חלשים מהרגיל ויש מהרמ"ם שרוצים ללמוד
מסכת יבמות, אמר רבינו מה אחרת יבמות
משאר המסכתות, אם הרמ"ם יסבירו טוב כראוי
ממילא יבינו התלמידים, ולכן אמר שינסו.
אמר לי רבינו אני אומר לך כלל שאני טוען, אם
יש ר"מ שמסביר דבר לבחור בן חמש עשרה
שהוא כשרוני [כונתי שהוא לא קשה הבנה] והבחור
לא מבין, זה סימן שהר"מ עצמו לא ברור לו
הדבר. (צדיק כתמר יפרח)

חזרות על יבמות

אמר רבינו בוא וראה כמה צריך לחזור על
הלימוד, בילדותי בגיל 12 למדתי מסכת יבמות,
ועד דף נ' בערך חזרתי כארבעים פעם, עד דף
ע' כשלושים פעם, עד סוף המסכת כעשרים
פעם, ובכל זאת הרגשתי שעדיין אני לא יודע
מספיק את המסכת.
וסיפר רבנו כשמרן הגר"ח רצה ללמוד עם בנו
הגר"ז כשהיה בן י"ב 'יבמות', פחד הגר"ז שזה
קשה, והלך הגר"ז לדודה שלו להשיח לבו
בפניה שחושש שזה מסכת קשה. (שם)

* * *

אבי ז"ל היה מכניס אותי להרב מבריסק וצ"ל
להבחן, בזכרוני שנבחנתי על יבמות וגייטין, גרתי
כחמש עשרה מטר במרחק מהרב.
ביבמות שאל אותי אותם שאלות ששאל ר"ח
אותו כשהיה בגיל 12.

* * *

דרשת הבר מצוה

כשנעשיתי בר מצוה באתי אצל האמרי משה
והיה מנין בביתו [לאחר שחמותו נפטרה] ואמרתי
איזה דבר תורה על מסכת יבמות שבנוי על דברי
ר' איזיל חריף שנמצא בספרו על הירושלמי,
ומודפס שם בסופו קצת על יבמות.

* * *

מבחן אצל הגרש"ז

כשהייתי בן י"ב שאלני הגרש"ז ריגור במבחן
עמ"ס יבמות, מה יש לברך על בייגלך שהוא
בצק חלוט במים ואח"כ אופים אותו, ואז היה
מאוד מצוי והיום לא כ"כ, והשבתי מסוגיא
דפרק החולץ (מ, א) דחליטה ואח"כ אפיה ברכתו
המוציא.

חזרות עמ"ס יבמות

בעת שנפטר הרב פנחס אטלס וצ"ל סיפרו
בהספד שכשהיה במחנה יחד עם מרן הגר"מ
סולובציק וצ"ל ויבדלח"ט רבנו היו צריכים
לסלול כבישים לממשלה השוציירית, ובעת
עבודתם היו חוזרים בעל פה על מסכת יבמות,
כשאחד אומר את מתוס' ואח"כ השני אומר את
התוס' הבא אחריו וכן הלאה את כל המסכת.

* * *

ניצני הגפן

לפני שהתחילו ללמוד מסכת יבמות לראשונה
בישיבת גאון יעקב, לקחו תלמידי רבנו מחברת
ישנה של רבנו על מסכת יבמות שרשם לעצמו,
שעד אז לא לימד בישיבות מסכת יבמות,
והדפיסו אותה בשם ניצני הגפן [שבשם ניצני
הגפן נרמז שם אמו ואביו של רבנו גיטל פיגא נח צבין]
ואחרי שגמרו ללמוד בישיבה מסכת יבמות,

ביקש לגנוז את הספר, כי אמר שכעת שלמד
מסכת זו עם תלמידים השתנה לו הרבה דברים,
ולכן ראוי להדפיס מחדש באופן אחר, והדפיסו
קונטרס חדש משיעוריו.
ובשנת תש"ס הוציאו אילת השחר עמ"ס יבמות.
ויצא לאור מחדש עם הוספות ותיקונים בשנת
תשע"ז.

* * *

ופ"א אמר להגר"ח יעקבוביץ מראשי ישיבת
פונביז הקטנה שילמדו שם מס' יבמות. ואמר לו
שזה קשה, ואמר לו רבנו אתם תתחילו ללמוד
מס' יבמות ואח"כ יתחילו כל הישיבות אחריכם.

מסכת כתובות

מלבד מה שלימד רבנו מסכת זו בישיבות
הקדושות גם למד רבנו מסכת זו עם חשובי
אברכים בכלל ולמדו פרק המדיר והכותב.

* * *

הובא בחפץ חיים בס' תורת הבית פ"ו שצריך
שכל אחד ידע מסכת בע"פ, ואומרים שהבית
הלוי המסכתות שלו היו 'שבת וכתובות'.

* * *

כשהסתייפלר הי' בפניסק הי' הולך בדרך עם ר'
גדלי' רבינוביץ וחזרו בע"פ על מסכת כתובות,
הי' הסתייפלר אומר לו בוא גדלי' ותלמד עמי
דפים בע"פ.

* * *

חידושי רבנו על מסכתא זו יצאו בשנת תשד"מ.
ובשנת תשנ"ב. ובשנת תשע"ד יצא מהדורה
חדשה ומורחבת.

אמר רבנו לנכדו: אני ממהר להוציא הספר
אילה"ש החדש עם הוספות על כתובות, רוצה
לזכות להוציא, אבל מאידך אני לא רוצה למהר
את זה שמסדר את הספר שלא לעבור על 'לא
תרדה בו בפרך'.

(כ"ז חשון תשע"ד) הגיעו ספרים חדשים על מסכת
כתובות עם הוספות, רבינו שמח מאד והודה
להקב"ה שזכה לכך.

ושלח לרבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א וכתב לו
הקדשה:

אל כבוד מחותני הגר"ח שליט"א. זכיתי להדפיס
חידושי תורה על מסכת כתובות. מיגו שזכיתי
לנפשי אזכה נמי.

לידידי רב חביבי הדר"ג שליט"א. יזכה ללמוד
וללמד.

מאיתי א.ל. שטינמן. כ"ז חשון תשע"ד. (צכ"י)

* * *

בישיבה קטנה פונביז' הורה רבנו ללמוד פרק
אלו נערות ושאר הפרקים האחרונים של
המסכת הכותב והאשה שנפלו, אבל לישיבות
אחרות הורה שלא ילמדו דבר זה בישיבה קטנה.
[הגרמ"ל היה הדוחף העיקרי ללימוד מסכת זו כי יגע בה
הרבה בספרו על ספר המקח].

* * *

דיבר רבנו מה יותר קשה יבמות או כתובות,
ואמר שחושב שכתובות יותר קשה.

מסכת נדרים

שמעתי מרבינו שלכל אחד יש חלק בתורה,
הנה הר"ן זכה לכתוב פ' על נדרים, רשב"ם
על ב"ב, ריב"ן סוף מכות, תוס' על נזיר, הב"י
חיבורו השו"ע, הח"ח כתב ספרים רבים ונתקבלו
בכל קהלות ישראל, כהמשנה ברורה, ועל הלכות

לשה"ה, ועוד, בעל ברוך שאמר על עניני סת"ם
וכו'.

* * *

זכה כל יום

בהדרכה לבחורים שלמדו נדרים אמה, ר"ן
בעיקר, רא"ש וקצת תוס', ואמר רבנו רש"י זכה
שהפירוש שלו הוא על רוב הש"ס זכות שאין
לתאר, הר"ן זכה בנדרים והאריך בזה. (רשימות
הרה"ג י"פ שליט"א)

* * *

אילת השחר עמ"ס נדרים יצא בשנת תשנ"ד.
ובמהדורה חדשה ומתוקנת בשנת תשע"ז.

כשיצא הס' אילת השחר על נדרים באותה העת
רבנו שליט"א נרפא מחליו, ולכן כתב הקדמה
מיוחדת,

בעזה"י. יתברך הבורא וישתבח היוצר על כל
הטוב אשר ברא בעולמו ומנהיגו תמיד במדת
החסד, ובמה אומר להודות לו על חסדו יתברך
שעשה במיוחד לי כל ימי חיי, אמנם באתי בזה
עכשיו להוסיף כי בשנים האחרונות נחליתי
וברב חסדו כי גמל עלי הצילוני, ויה"ר שספרי
זה ישמש כתודה לו יתברך על חסדו הגדול.

[ובהודמנות זו הנני גם להודות לידידי הנאמנים אשר
מאד עזרו בימי צערי ויה"ר שיזכו לרוב נחת מכל יוצאי
חלציהם והקרן קיימת לעולם הבא].

אנא קבל כתודה ותזכני לרוות נחת מכל יו"ח
הולכים בתורת ה' ודבקים במצותיו הטהורים
וגם אזכה לאור באור החיים, כידוע שדרכו
להטיב לטובים ואפילו לשאינם טובים, ועיינו
תראינה בקרוב ביהמ"ק על תפארתו כהנים
בעבודתם ולויים לשירים ולזמרים וישראל
במעמדם. המבחר.

[וכתב הקדמה זו אחרי שהודפס הספר וע"כ הדביקו
אותה על הספרים. ואח"כ הפסיק כיון שחשש שיש בזה
שקר. שרק הוצאת הספר היתה להודאה. והלימוד היה
לפני כן, ולכן הורה להשמיטן]

* * *

רבנו הנהיג בארחות תורה שלא ילמדו באלול
פרק נערה המאורסה אלא ילמדו סוכה באותו
חודש אלול.

* * *

מדברי רבנו בסיום מס' נדרים - ארחות תורה
תשס"ה: כל מסכת נדרים, חוץ מהפרטים, שיש
כ"כ הרבה פרטים במסכתא, מתי חל הנדר ומתי
לא, ושבועה נדר וכו', אבל עצם הדבר שכל
הענין של נדר ושל שבועה בנוי על זה, שהמילה
של בן אדם זה כ"כ קובע.

מילא תורה, יודעים שכל הענין של בן אדם
שהקב"ה ברא שידבר, מה שנבדל משאר בעלי
חיים משאר דברים, מפני שהקב"ה רוצה שיהי'
תורה, ותורה אי אפשר בלי דבור. ממילא דבור
זה קובע העיקר של בן אדם, ומה העיקר של
בן אדם צריך להיות 'תורה' כי מה צריך את
האדם שיפטט שטויות? בשביל זה הקב"ה
צריך לברוא שידבר כדי שידבר שטויות כל יום?
אלא מה העיקר זה תורה, ואם זה העיקר כמובן
שבלי זה זה כלום.

אבל שאר דברים מי אומר שבשאר דברים בן
אדם קובע מה שהוא מדבר, הוא אומר ככה
או ככה, הייתי אומר שזה לא שום דבר, כי גם
לעשות נדרים ושבועות זה לא התכלית של בן
אדם, התכלית של בן אדם זה תורה! תורה זה
רק דבור, אבל שטויות לדבר, מה זה, שום דבר!

וכאן נתחדש, שנדרים ג"כ כל מה שאדם מדבר אפילו לא תורה ג"כ קובע, רק תלוי בדינים, צריך להיות בפה, צריך לשון קונם, ועוד דינים, אבל היסוד של זה עד כמה להחשיב את הדבור, שלא רק תורה שזהו תכלית האדם שנברא בשביל זה, רק אפילו דברים אחרים שזה לא התכלית, אבל קובע כל מילה של בן אדם.

יוצא שעצם המסכת נדרים זה לבד כבר החידוש הכי גדול, שיש כזה דבר שבן אדם קובע את החיים שלו על דיבור. אם אחד אומר שלא יאכל בשר כל החיים שלו, כל החיים שלו אסור לאכול בשר, מה הוא אומר, מה יש אם הוא אמר?

הדבור של בן אדם! ובאמת אם הוא לא אומר בלשון נדר או בלשון שבועה ועם כל הפרטים שצריך, באמת זה שום דבר, אבל יש אופנים שכל מילה שלו יכול לקבוע את "כל החיים" של בן אדם, דבור אחד מספיק!

א"כ עד כמה שאפשר ללמוד מעצם הדבר שיש מסכתא נדרים, שיש מסכתא שבועות, עד כמה שהמילה של בן אדם קובעת.

מסכת נזיר

בעת שלמדו בכלל מסכת זו מסר רבנו שיעורים ונדפסו בס' שלמי יוסף. ונדפס בס' אילת השחר עמ"ס נזיר שבתוך הכרך יבמות נדרים, תשנ"ד, תשע"ז.

* * *

רבינו רגיל לספר שהגאון ר' אהרן קוטלר היה פעם אצל הח"ח, ובאותה תקופה עסק בלימוד במסכת נזיר, אמר לו הח"ח צריך לדעת כשמתחילים מסכת צריך לסיימה גם כגון מסכת נזיר. [והח"ח לא ידע כלל שהוא לומד מסכת נזיר] כי מסכת זה הפצא אחת ולא סתם קיבוץ של פרקים.

* * *

סיפר רבנו ששמע מש"ב רבי שמחה זליג ריגר זצ"ל מבריסק שמתחילה הציעו שידוך למרן הגר"ז זצוק"ל אחת מצאצאי החתם סופר, אך כשנפגש עם אבי המדוברת שתק ולא דיבר מאומה, ובהיות כן, לא יצא השידוך לפועל. והצטער אביו מרן הגר"ח זצוק"ל על זה, היות והיא היתה מצאצאי החת"ס.

ואח"כ כשהגיע השידוך שיצא לפועל, אמר מרן הגר"ז לחמיו מערכה שלימה במס' נזיר.

מסכת סוטה

שח רל"י שליט"א פ"א נכנסתי לרבנו ושאל אותי מה לומדים כעת, ואמרתי לו מסכת סוטה בדף היומי, וכשמע דבר זה החל לבכות ואמר מס' סוטה אני לא יודע ומתני אזכה ללמוד את זה. [ולמרות שרבו החידושים שאמר ומסר במסכת זו, הרגיש עדיין שלא השלים במסכת זו]

מסכת גיטין

יהודי אמיד רצה לקנות אילה"ה גיטין ואמר לו רבנו נגמה, ועכשיו מדפיסים מחדש, ואמר א"כ רוצה אני לשלם את הדפסת הספר, ואמר לו רבינו שליט"א כשם שאתה רוצה את המצוה גם אני רוצה את המצוה הזו, ב"ה יש לי לשלם את הדפסת הספר, ושומר לעצמי מצוה זו, יש כאלה שצריכים פרנסה, לי יש ב"ה.

* * *

סיפר רבנו אבי ז"ל [הרב רבי נח צבי הי"ד] היה מכניס אותי להרב מבריסק להבחן, בזכרוני שנבחנתי על יבמות וגיטין.

* * *

וסיפר רבינו מעשה שנזכר מימי בחרותו, שבהיותו כבן שתיים עשרה, למד בישיבת "תורת חסד" שכיהן שם הגאון האדיר רבי משה סוקולובסקי זצוק"ל בעל האמרי משה, ובאותה תקופה חיפשו משגיח לישיבה, והגיע הגה"צ רבי אברהם יעקב גורדון זצ"ל, וקודם שהחליט אם יבוא לישיבה, ביקש לבדוק את הבחורים היאך הם, שתהי' לו השפעה עליהם, ולכן קרא לביתו שתי בחורים מהצעירים בישיבה, לבחון אותם בלימוד, ועפ"י יבין את מצב הבחורים, ושני הבחורים היו רבינו ועוד א' בשם פרומן, ובחן אותם ביום ו' הגה"צ הנ"ל במס' גיטין שלמדו אז בישיבה, וזכר רבינו ששאל אותם על דף ח' ע"ב דאמר' פלגינן דיבורא, והרי בעדות בעינן דבר ולא חצי דבר.

* * *

אילת השחר עמ"ס גיטין יצא הראשון מספרי רבנו בשנת תשל"ו שם נדפס עד פרק הנוקין. יחד עם חלקו השני של מס' בב"ב. ונדפס במהדורה נוספת בשנת תשל"ז. ושם רק כתב בהקדמה: הענינים נכתבו בזמנים שונים ופעמים שחזרו ונשנו בשינוי קצת או שנתבארו בדרך אחר, וצויין על מה שנכתב קודם מהדו"ק.

וחזר נדפס בשלימות בשנת תשמ"ב, ובמהדורה נוספת בשנת תש"ס, ובשנת תשס"ו.

[הקדמת רבנו למס' גיטין נעקתהמהקדמת מס' ב"ק]

סיפר בנו הגר"ש: שבתחילה הוציא רבנו את הספר בקונטרס בשם 'בזכות הרביב', ואחר הפצרות רבות הסכים לתת לזה שם, וגם להוציא כספר רגיל.

מסכת קידושין

סיפר רבנו: בילדותי למדתי בבית הכנסת הגדול בבריסק עם ידידי ורעי הגר"ד [בנו של הגר"ז] מסכת קידושין, לפתע הרב זצ"ל נכנס וראה שאנחנו לומדים את התוס' בדף ט"ז ב' ד"ה והתנחלתם, ואמר לנו תי' על קושית התוס'.

* * *

כל קידושין

בהיות רבנו שליט"א נער צעיר כבן י"ב - י"ג בבריסק למד עם ידידי הגר"ד סאלאוויצ'יק זצ"ל והגר"ר יצחק ניימן זצ"ל בשני ימי חג השבועות את כל מסכת קידושין (גפ"ת), חציו ביום הראשון וחציו ביום השני... (ספר זכרון יצחק עמ' ח', וכך היה מספר הגר"ד זצ"ל).

* * *

סיפר רבינו: בבריסק בחיידר היו כיתות גבוהות כמו ישיבה קטנה אח"כ עברו לישיבה גדולה, היה שם בחיידר מלמד ר' יעקב כמעט עורך למד איתנו קידושין עד דף ג' ידעתי את זה טוב מאד גמ' רש"י ותוס', הוא היה ת"ח גדול מאד, והאמרי משה בא לחידר ושאל אותי כמה שאלות וידעתי טוב אח"כ כשהייתי צריך להבחן אצלו כדי להתקבל לישיבה שלו אמר שכבר אינו צריך לבחון אותי.

* * *

מס' קידושין כמעט ולא נלמדה בישיב"ק מחמת שבדרך כלל התלמידים למדו את זה בת"ת

בכיתה ח', ורק פעמים בודדות למדו בישיב"ק מס' זו.

אילת השחר עמ"ס קידושין יצא בשנת תשנ"א. ובמהדורה נוספת בשנת תש"ע. ובמהדורה מחודשת בשנת תשע"ה.

הקדמת רבנו: יתברך הבורא וישתבח היוצר על כל הטוב אשר זכיתי בחסדו מעודי עד היום ובאמת חייב כל א' יהודות לא רק על מה שעשה עמו אלא כמו שמצינו בתפלה דאנו מודים על החסד שעושה תמיד עם כל הנבראים ובפרט עם סגולתו שזכינו לתורה שזה האושר הכי גדול ששייך להיות ונוסף לזה כל יחיד חייב הודאה מיוחדת על החסד שניתן לו והנני בזה להודות לו על שזיכני להדפיס הערות וביאורים על מס' קידושין.

ובאמת רבו מאד הספרים שנתחברו על המסכת הזאת מגאוני וקדושי עליון אשר יש מקום לומר מה באת להוסיף אמנם בהיות שיש דברים אשר נאמר לאנשים כערכי, הרי שלחן והרי בשר והרי סכין ואין לנו פה לאכול כדאיתא בקידושין דף מ"ו ע"א ואולי יהי' לתועלת איזה הערה או איזה ביאור.

והנה עתה בגמר הדפסת הספר ראינו חסדו יתברך כי אחרי שמן השמים נגזר ושולח אש אויבי ה' בארץ הקודש בכ"ז הרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו, וע"ז אנו מודים לו יתברך ומתפללים שלא יסיר חסדו ולא יטוש ה' עמו וקול התורה אשר זכינו בזמן האחרון בארצה"ק וההתעוררות לתשובה לאחים הטועים והרחוקים יתחזק מאד ונזכה לגאולת עולם ולבנין בית הבחירה בב"א שלהי אדר תשנ"א. המחבר.

* * *

אמר רבנו: הנה חושבים שמסכת קידושין זו מסכת קלה, אבל העצמות יוסף כותב שזה מסכת קשה בכל צורת הלימודים.

והוסיף שבאמת בתחילה זה נראה מסכת קלה אבל כמשגיעים לפרק עשרה יוחסין רואים גודל הקושי.

* * *

אמר רבנו: הנה בישיבות לומדים באלול קידושין ומתחילים בדף מט, והסיבה כי פעם היו מספיקים בקיץ עד שם, ובאלול ממשיכים, אבל היום שלא מגיעים עד שם עדיף להתחיל בתחילת פרק. ובארחות תורה מתחילים האיש מקדש, ובגאון יעקב מתחילים פרק האומר.

מסכת בבא קמא

רבינו דיבר על הרבה ענינים בע"פ בבא קמא ובבא מציעא וחזר כמה פעמים ואמר: "הא כמה שמנת" (סמעטענא) יש בב"ק ובב"מ.

* * *

סיפר רבנו, פעם אחת שמעתי שיעור מהגאון ר' ברוך בער על בבא קמא, כשהייתי אצל דודי בקמניץ.

* * *

הורה לישיבת גאון יעקב שילמדו שנה בבא קמא, פ"ק בחורף, ומרובה בקיץ, [ולומדים מרובה בקיץ במקום פסחים]

* * *

התענוגות של רבינו

שמעתי מרבינו כמה פעמים, אין לתאר כמה עונג זה ללמוד בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא, אין לתאר, אני מסתכל לפעמים בפרק

הזהב זה ממש זהב, שום זהב לא ישוה לערך הדבר, וכן גיטין קידושין וכו'. (צכ"י)

* * *

שמעתי מרבינו שהסוגי' של מיטב בבא קמא ז' ב' מאד קשה להבין גררי הדבר, איזה טענה היא שיטול כפי המחיר שהיה' אח"כ [ויקרא דלקמיה], וזכור אני בזמן שהג"ר בינוש פינקל זצ"ל הי' גר כאן בבני ברק קרוב לביתי הי' לי ויכוחים חזקים עמו בסוגי' זו. (צכ"י)

* * *

זכיתי לשמוע כמה פעמים מרבינו שרוצה לזכות להוציא עוד כמה ספרים, ואמר לי רבינו שכ"כ מצפה כבר לראות את האילת השחר בבא קמא ח"ב, יש שם מחברת שמצאו מלפני שבעים שנה, ויש שם על פ' החובל ועל פ' הגוזל, [יש כאלה שמזלזלים בהחובל חושבים שזה בשביל ילדים, יש לי ב"ה דברים כאלו טובים על החובל, אני ממש מתגעגע לזה כמו שמתגעגעים לילד חביב. [במהדורה הראשונה של איל"ש על ב"ק (תשל"ז) נכתב בהקדמה שזה ספר על כל ב"ק מלבד פרק החובל ואח"כ נדפס גם החידושים על החובל].

החזו"א אמר שכשמגיע ספר חדש מרגיש כמו שמכניסים ילד לחופה, גם אני מרגיש כך בכל ספר שמגיע, בתחלה אני במתח אם זה יתקבל, לאחר שאני רואה שזה התקבל אני כ"כ שמח. (צכ"י)

* * *

ב"ק עם ים התלמוד

החזו"א איש אמר להג"ר גריינמן זצ"ל כשהיה בגיל 14, שילמד מסכת בבא קמא עם ס' ים התלמוד.

* * *

חידה בבבא קמא

ר' שמחה זליג סיפר לי, שר' חיים מבריסק הי' שואל איך שייך שבעל השור שהזיק ישלם ג' חלקים?

התשובה באם הוא מועד לקרן ימין ולא לשמאל, ונגח בשניהם. (צדיק כתמר יפרח)

* * *

בס"ד. לכב' אברכי כולל "אהל יצחק ומרים" [ע"ש הר"ר יצחק יוסף ברונר ז"ל ואשתו מרת מרים ע"ה]

ה' עליהם יחיו שמחתי באומרים לי כי זכיתם ללמוד זה כמה שנים בכלל מסכת בבא קמא, ועכשיו שזכיתם לסיים המסכתא תזכו אתם וביתכם, וכן כל נדיבי הלב מחזיקי התורה, ללמוד וללמד ולידבק בו יתברך כחפץ לב כל מבקשי השי"ת, ולראות הרבה נחת מכל יוצ"ח.

ברכת כתיבה וחתומה טובה

* * *

אילת השחר עמ"ס בבא קמא יצא לראשונה בשנת תשל"ז ובשנת תשמ"ט, ובמהדורה מחודשת בב' חלקים בשנת תשע"א.

הקדמת רבנו:

בעזה"י מה אקדם לה' אכף לאלקי מרום, אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו. אמנם אדם המסובב בחסד א-ל כל היום לא יוכל להספיק להודות על חסדיו, ואף אם פי מלא שירה כים וכו' לא אוכל להודות על א' מני אלף אלפי וכו' ונוסף לכל חסדיו זיכני ברוב רחמיו להו"ל הערות על מסכת בבא קמא.

מה מאד גדלו חסדיו וכאמרם ז"ל בברכות דף ז' על הפסוק וחתני את אשר אחון, אע"פ וכו' יהי שמו הגדול מבורך לעד ולנצח נצחים.

בהודאה לשעבר ובציפי' לישועתו ישועת הכלל והפרט, ונוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, אנו ויוצ"ח עד סוף כל הדורות. המחבר.

* * *

לישיבות הקטנות תורת חסד באלעד ובישיבת אמרי משה בירושלים שנפתחו בהכונתו ובהוראתו תחת מוסדות ארחות תורה, הורה שצריך להתחיל את הלימוד בישיבה במס' בבא קמא.

מסכת בבא מציא

סיפר רבינו: הגעתי לקלצק בט"ו בשבט, אני הייתי אז בגיל 16-17, ואחזו בסוגי' בע"ח גובה את השבח בבבא מציא. והגר"א קוטלר זצ"ל אמר על כך ארבע שיעורים, אני באתי אחרי שני שיעורים, ולכן היה כבר קשה לי להבין את השיעורים. שהיו המשך לשיעורים קודמים, אח"כ אמר על סוף שנים אוחזין, אח"כ על סוגי' של יאוש שלא מדעת. אחרי מעריב דיברו בלימוד עם ר' אהרן קוטלר.

* * *

זכרתי שהי' לי ויכוחים עם הג"ר שמואל רוזובסקי זצ"ל כאן ליד ביתי בענין מטבע של מע"ש בפ' הזהב בבבא מציא.

* * *

בחור סיפר לרבינו שהספיקו בישיבת 'ארחות תורה' בזמן חורף עד סוף פ"ק בבא מציא: ואמר "טוב מאד כך צריך להיות" יש שחושבים שכזה לימוד נקרא שטחיות: ואע"פ שבאמת זה "טעות גדולה" לחשוב כך. אלא אדרבה כך צריך ללמוד. וסתם עושין קוועטשען.

* * *

בס"ד

לכבוד האברכים החשובים לומדי הכוללים ... היות שאתם מתכוננים ללמוד מסכת בבא מציא ומבואר בגמרא כי הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות, ובבא מציא זה אחד מהמסכתות הגדולות אשר עליהם אמרו חז"ל הרוצה שיחכים ואפשר מאד להתעלות עד להגיע לדרגות גבוהות מאוד הנני לברך אתכם שתזכו לעלות ובודאי ישתדלו מאוד לעמוד על הסוגיות והפסוק אומר פקודי ה' ישרים משמחי לב תזכו ללמוד בשמחה ויתן לכם הקב"ה שמחה בכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

א. ל. שטיינמן. כ' תמוז תשע"ב לפ"ק

* * *

אילת השחר עמ"ס בבא מציא יצא לאור בשנת תשל"ט ובשנת תשמ"ה ובמהדורה מחודשת בב' חלקים בשנת תשע"א. [ח"ב יצא שוב בשנת תשע"ז]

ו"ל הקדמתו. בעזה"ש.

יתברך המאציל וישתבח הבורא שיצר ועשה הכל בחכמתו וכוונת העולם על יסודות החסד והרחמים וחסדיו ניכרים בכללות הבריאה ולכל יחיד ויחיד בפרט, וכל מי שענינו לא טחו מראות רואה חסדיו כל רגע ובכל מצב שנמצא. והנני מרגיש חיוב מיוחד להביע הודאתי על חסדיו אשר גמל עלי מעודי. וגם לרבות על מה שזיכני בחסד מיוחד להו"ל הערות וביאורים במס' בבא מציא. יהי שמו הגדול מבורך לעד ולנצח נצחים.

ויה"ר שנוכה לעבדו ביראה ובאהבה ולקדש שמו כרצונו יתברך, אנו ויו"ח עד סוף כל הדורות. המחבר.

* * *

אמר רבנו: חושבים על פרק השוכר את הפועלים שזה קל, אבל זה אינו כי צריך להבין היטב את הדרכי הלימודים.

* * *

אמר רבנו על פרק המפקיד: כמה אוצרות יש בתורה, ופרק המפקיד זה מהפרקים הקשים שש"ס.

והיה ניכר כיצד קשור בכל נפשו לסוגיות הללו [ורגיל לציין שיש שם הרבה רבי עקיבא איגר].

* * *

בישיבת גאון יעקב ע"פ הוראתו לומדים באלול השואל. בחורף פ"ק, בקיץ המפקיד, וזה במקום לימוד מס' סנהדרין.

מסכת בבא בתרא

(טבת תשע"ה) ישיבה קטנה שאלו לרבינו שלמדו מאלול פרק השותפין וסיימו הפרק, ומסופקים האם להמשיך ללמוד כסדר פרק לא יחפור ויספיקו כל הפרק, ובזמן קיץ ימשיכו פרק חזקת הבתים ויספיקו רק עשרה דפים, [שכן רבינו הורה להם ללמוד בעיון דף לשבוע] או שילמדו עכשיו פרק חזקת הבתים וכך יספיקו עשרים דפים מפרק חזקת הבתים שאולי זה עדיף מלא יחפור?

השיב רבינו אין הבדל בין פרק חזקת הבתים לפרק לא יחפור, כל הפרקים שווים וכך מנה רבינו את כל שמות פרקי הגמ' ב"ב שכולם שווים, ועוד וכי רבי שסידר כך את סדר הפרקים לא ידע מפרק חזקת הבתים ובכל זאת סידר לא יחפור קודם, למעשה אמר רבינו שאין הבדל והכל שוה. (צכ"י)

* * *

בשבוע מסויים שהיה מבחן גדול על מסכת בבא בתרא בישיבת 'שערי תורה' סיכמנו עם רבינו שנלמד באותו שבוע במקום שבת, ב"ב, ורבינו הסכים, ואכן ביום א' בערך ב-4.45 לפנות בוקר התחלתי ללמוד עם רבינו ב"ב, בערך בחמש וחצי נכנס אחד האברכים שבא בקביעות לשיעור במס' שבת ואמרתי לו בשקט להביא ב"ב, אמר לי רבינו איך אתה רוצה שהוא ילמד ב"ב עכשיו, א"א לעשות את זה לאברכים, אני כבר אגזול אח"כ מעצמי זמן בשביל ללמוד ב"ב, עד היכן מגיע הרגשותי של רבינו בבין אדם לחברו. (צכ"י)

* * *

עוד סיפר רבינו כשהזכירו על אחד שהוא בקי בכל מס' בבא בתרא, שכשהיה ר' חיים מבריסק בפרקי שידוכין, אמר עליו אביו הבית הלוי "מיין חיים קען בבא בתרא" ... [פי' חיים שלי יודע בבא בתרא]. והיום כל כאחד כבר נחשב יודע חצי ש"ס.

ואמר רבנו כי מפליא שבס' חידושי רבנו חיים הלוי יש מעט חידושים על ענינים ממס' בבא בתרא.

* * *

אילת השחר עמ"ס בבא בתרא יצא לאור בספר הראשון של רבנו בשנת תשל"ז באותו כרך עם גיטין [בעיקר על פרק יש נוהלין] ושוב נדפס בתשל"ז. וחזר ונדפס בשלימות בשנת תשמ"מ [יחד עם מס' מכות] ואח"כ יצא שוב בשנת

תשמ"ח. ובשנת תשע"ד יצא במהדורה חדשה בב' חלקים.

הקדמת רבנו: בעזוהי"ת ויתעלה.

אודה לה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו, על שנוסף לכל החסדים והאמת שעשה ועושה עמי מעודי ועד היום, זיכני להוציא לאור הספר הנוכחי, על מסכת בבא בתרא. מה רבו חסדיך עלי אגידה ואדברה עצמו מספר.

ובקשתי להבא אנא ה' הושע נא בחסדך ותן בלבי ובלב כל בני ביתי ויו"ח ובלב כל עמך ישראל רוח טהרה לעבדך באמת ובתמים ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולהיות חלקנו ממזכי הרבים לשם שמים. המחבר.

מסכת סנהדרין

רבנו הוציא מהמחזור בישיבות גאון יעקב וארחות תורה את הלימוד בסדר א' בפרק א' דמס' סנהדרין ולומדים במקום זה מס' שבועות. אמנם באלול לומדים פרק בן סורר.

* * *

חידושי רבנו על מסכת זו יצא בשנת תש"נ בשם ספר 'חסד ומשפט'. ונדפס שוב בשנת תש"ס. ובשנת תשע"ו יצא לאור תחת השם אילת השחר עם הוספות רבות. [ובעיקר על פרק בן סורר]

היה פעם לפני שנים שהרבנית שטיינמן ע"ה ביקרה בבית הרבנית קניבסקי ע"ה אשת רבינו הגר"ק שליט"א.

והוא ביקש לשואלה למה ספרו של רבינו על מסכת סנהדרין נקרא 'חסד ומשפט' ולא אילת השחר כשאר ספריו?

השיבה: שיש ב' טעמים, אחד יכולה לומר וטעם אחד זה סוד שלא יכולה לומר, והטעם שיכולה לומר שהיות וזה ספר יותר דק משאר הכרכים כדי שיהיה יותר קל למוכרי הספרים לדעת המחיר, שבכל ספרי אילת השחר זה מחיר אחיד, וזה מחיר שונה.

לאחר זמן נודע שהטעם השני הוא בגלל האותיות.

שאמר רבינו שיש ענין בספרים שיהיה לאדם כל הכ"ב אותיות בשמות ספריו [אילת השחר] 'מפקודיך אתבונן' [עווי ומגיני' חסד ומשפט] לכן שיצא חיבורו על מסכת נדה חשב בתחלה לקרותו בשיתא לא מצינא (ע"פ דברי הגמ' ב"מ קי"ב ב' בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא) כי היה חסר אות צ' להשלמת הכ"ב אותיות, לבסוף קרא לו 'פרי עץ הגן'.

ועוד טעם לקריאת הספר 'חסד ומשפט' על חסד שנעשה אז במשפט.

* * *

ויש לרבנו שיעור עם מקורביו הרבה שנים בפרק חלק. ולמדו ב' פעמים במתון את כל הפרק.

מסכת מכות

אילת השחר עמ"ס מכות יצא בשנת תש"מ [בתוך ב"ב] ובשנת תשמ"ז ובשנת תשנ"ב ויצא במהדורה חדשה בשנת תשע"ו.

וז"ל רבנו בהקדמה: בעזוהי"ת. יתברך הבורא וישתבח היוצר המקיים ומהוה בכל רגע עולמו בחסדו יתברך ואנו מחוייבים להודות ע"ז, וגם מה שחייב כ"א להודות על חסדו המיוחד שמקבל ממנו ית"ש נתקן ברוב הברכות בנוסח הודאה הכוללת כולם. והנני בזה להודות לו על

כל החסדים שעושה בכלל וגם על מה שזכיתי מעודי לחסדו יתברך בפרט.

והנה בשנת תש"מ זכיתי להו"ל הערות על ב' פרקים הראשונים במס' מכות, וכעת זכיתי להוסיף בהם, ומלבד זה הוספתי כעת על פ"ג דמכות, ובמס' שבועות פ"ב, וקצת בפ"ג, ומ"ד עד סוף המס'. ואני תפלה שהדברים ישמשו להוסיף בלימוד התורה ובהבנתה.

ויה"ר שלא תמוש התורה מפי ומפי יוצ"ח עד עולם ויקויים בנו דברי נעים זמירות ישראל אגורה באהלך עולמים אחסה בסתר כנפיך סלה, כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. המחבר.

* * *

סיפר הגר"ש שליט"א: כי קודם שהוציא מרן את הספר אילת השחר מכות שבועות - שבעולם הישיבות כמעט לא היה ספר בסגנון ישיבתי על מסכתות אלו, רק אח"כ הופיע שיעורי ר' שמואל על מכות, ונתן למרן רבי גרשון אדלשטיין שליט"א לעבור על מכות, קודם ההדפסה, והעיר ע"ז כמה הערות [ובסוף כרך זה נדפס יותר מאוחר]

מסכת שבועות

כבר הבאנו שהכניס רבנו שליט"א את מס' שבועות למחזור הלימוד בגאון יעקב ובארחות תורה. ולומדים בעיון מפר' שבועות העדות ואילך.

* * *

סיפר רבנו: שכשהגאון ר' אהרן קוטלר הגיע לא"י אמר שיעור בישיבת לומזא בפתח תקוה בסוגיות הקשות במסכת שבועות.

* * *

אילת השחר עמ"ס שבועות יצא בשנת תשמ"ז ובשנת תשנ"ב ויצא במהדורה חדשה בשנת תשע"ו. [וראה לעיל במס' מכות]

מסכת עבודה זרה

חידושי רבנו לס' זו נדפסו בס' שלמי יוסף עמ"ס ע"ז. ובשנת תשע"ו נדפסו בסוף אילת השחר סנהדרין מכות שבועות.

* * *

פ"א נסעו רבנו עם הגרמ"ל לאיזה ענין ציבורי וכל הדרך עסקו בסוגיות שבמס' ע"ז, וכשהגיע רבנו לביתו רשם את מה שנתחדש להם במו"מ.

מסכת הוריות

בכולל למדו בחודש אלול מסכת זו. [וכפי שהבאנו לעיל]

ובמסגרת הלימוד בימי שישי שבת למדו בקיץ תש"ע מסכתא זו, וכשעמדו להוציא ס' שלמי יוסף עמ"ס הוריות כתב להם רבנו מכתב ברכה: בס"ד הנה כבר כמה שנים שחברי הכולל שע"י ישיבת פוניבז' מוציאים לאור חידושי תורה על המסכת שלמדו וכבר יצא שם טוב לספר וכמעט על כל המסכת יש הערות וחידושים חשובים אשר הלומדים במסכת נהנים מהם מאוד והאברכים הנועדים להיות גאונים ועתידיים לברכה לעם ישראל כידוע הם לנים בעומקה של הסוגיא ראשם ורובם נלחמים כאריות במלחמתה של תורה ומבררים דברים צללו במים אדירים ומעלים מרגליות ופנינים יקרים כיד ה' הטובה עליהם ורוצים להדפיסם לחלקם ולהפיצם להנות הרבה לומדי תורה.

וכעת יוצא לאור על מסכת הוריות אשר אין מצוי ספרים לכן הרבה תועלת יש בסידור

עניינים של המסכת כי יש לקוות שיהי' לתועלת להלומדים במסכת ובודאי יש לברר על מה שמוציאים לאור דבריהם יתן השי"ת שכולם יצליחו להיות גדולים בתורה ויראה וע"י יתקלס עילאה ויתרבה כבוד שמים והספר יביא תועלת להלומדים במסכת וכל האברכים יתברכו בשפע רב ברוחניות ובגשמיות להם ולכל משפחתם ויזכו כל א' לשבת בבית השי"ת להוסיף תורה ודעת אלקים ויוצ"ח זרע בירך השי"ת הכו"ח בהערכה.

מסכת אבות

הבאנו בס"ד משיעורי רבנו בביתו למסכת זה בגליונות 205-201 ונדפסו חלקם בס' ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה ועוד.

סדר קדשים

מכתב רבנו לחיזוק הלימוד במסכתות אלו:

בס"ד. הנה ידוע כמה טרח ויגע אותו צדיק בעל החפץ חיים שילמדו עניני קדשים, ובזמנינו יש הרבה ישיבות שעיקר לימודם הוא בסדר קדשים.

והיות שמצפים מאד שהגאולה תתקרב עוד יותר מבחיני החפץ חיים זצוק"ל, אנו צריכים מאד להזדרז בלמוד הזה, וגם זה יוסיף באמונה להגאולה.

וחשוב מאד שחלק מהאברכים אשר כבר למדו וחזרו עניני נשים ונזיקין שגם ילמדו עניני הקרבנות. ובזכות זה יעזרנו ד' שנושע בקרוב להגאולה האמיתית במהרה בימינו א.ס.

ט. כסלו תשע"ב לפ"ק. א. ל. שטיינמן

* * *

אברך שעסק בקדשים כל הזמן, חשב בבין הזמנים ללמוד עם חברותא מסכת גיטין, מצד שני בקשו ממנו ללמוד עם בחורים ענין בסדר קדשים, והשיב רבינו כל יום אפשר ללמוד גיטין, אבל לימוד בקדשים לא מזדמן כל יום.

* * *

שמעתי מרבינו כמה פעמים יש לי תאוה ב"ה להוציא עוד כרך על קדשים, וכרך על מועד ועוד. (צכ"י)

* * *

הח"ח אמר על הגרי"ז כבר כשהיה בחור שהוא ינהיג ללמוד קדשים. הח"ח היה נוסע הרבה להגר"ח מברסקי ועי"ז הכיר את הגרי"ז.

* * *

הגר"ח מברסקי למד 36 דף ביום בסדר קדשים והיו לו הרבה הערות.

* * *

הורה רבנו לאברכי כולל ארחות תורה שיתחילו ללמוד מסכתות מסדרי קדשים שאם לא לומדים מסדר זה בגיל צעיר קשה ליכנס לזה אח"כ בגיל מבוגר.

* * *

לימוד סדר קדשים

אברך בן עליה נכנס לאחרונה בחול המועד עם בנו לרבנו, ורבנו שהכיר אותו אמר לו: אתה כהן עליך להתחיל ללמוד עם בנך קדשים שיהיה מוכן לעבודת המקדש!. וכמו כן לאברך שנכנס אליו בשאלה האם לפתוח כולל לכהנים ללמוד קדשים להלכה למעשה. עודד אותו רבנו מאוד לענין, והוסיף אבל למה רק כהנים, כולם צריכים לדעת קדשים. (מפי הרה"ג רי"כ שליט"א)

* * *

שח לנו רה"י הגר"א פשקס שליט"א: שהוא בימי נעוריו למד בשיבת פוניבז', ובאותה עת אירגן הגאון ר' דוד כץ שליט"א חבורות קדשים ממרן רבנו שליט"א ולמדו תקופה ממושכת באחד הבתי מדרשות בבני ברק קדשים עם קבוצה נבחרת מבני הישיבה שרבנו מוסר להם שם חבורות.

מסכת זבחים

משנת תשנ"ד נערך בבית רבנו כשמונה שנים שיעור כל יום במס' זבחים, ולמדו באיטיות כל קטע וקטע, וזכה רבנו להוציא אילת השחר עמ"ס זבחים ג"ח.

בתחילה יצאו בקונטרסים על פרקים נפרדים. ובשנת תשס"ה יצא חלק' א' מדף ב' עד לא, ב- ובמהדורה חדשה בשנת תשע"ה. וח"ב מדף א' ע"ב עד דף ע' ע"ב. וח"ג מדף ע' עד דף ק"כ. יצאו בשנת תשס"ז.

והתבטא אחד מהמיוחדים בסדר קדשים, שהיה נראה שאחרי דברי בית בריסק בזבחים אין מה לחדש שם, ובספרים הללו ראה שעדיין יש מקומות יקרים שעדיין ניתן לחדש במס' זה. והאדמו"ר מסטריקוב זצ"ל התבטא שזה חידוש שגם בגיל מופלג מחדשים דברים חדשים בתורה, שזה בדרך כלל לא מצוי.

* * *

ובעת שלמדו בכולל מסכת זו מסר רבנו הרבה שיעורים ונדפסו בס' שלמי יוסף.

ובשנת תשנ"ד התחילו במסכת זו מסגרת השיעורים לבני החבורה בכולל בבית רבנו. מלבד השיעור הנוסף בזבחים.

* * *

פעם אחת בשיעור בזבחים בלילה, נתחבט רבינו הרבה בביאור "שתי תיבות" ברש"י, וטרח על זה ברעיוניו כשעה וחצי! עד שבלטו לו הורידים במצחו מרוב עמל, ולבסוף אמר שאינו יודע פשט... והתבטא אז רבינו אם היו ברמב"ם שתי מלים לא מובנות, כבר היו הרבה טורחים ליישבו, ודברי רש"י אינם חשובים פחות... (פ"ח)

* * *

ברכת רבנו לספר שלמי יוסף זבחים. בס"ד. הנה כבר זה כמה שנים שמוציאים לאור ספר על המסכתא הנלמדת בכולל אברכים שע"י ישיבת פוניבז', וגם כעת זכו להוציא ספר על כל מסכת זבחים ובו משתתפים חלק גדול מחברי הכולל, ובקשוני בתור זקן שבחבורה לבוא בכמה מלים, וכמוכן שלא באתי בתור מסכים ואיני ראוי לזה, רק באתי להכיר רבנו בני מדרשא הגדולים בתורה, ומצאו כר נרחב להראות חילם הגדול שנלחמים כאריות במלחמתה של תורה לנים בעומקם של הסוגיות ומבררים דברים, וכבר כתב מרן הגרא"מ שך שליט"א בהסכמתו על ספריהם הקודמים שהם גדולים ועדיים לגאונים ועתידים לברכה לעם ישראל, ומה יש לנו להוסיף.

ואין לי אלא לברך שימשיכו ויעלו מעלה מעלה בתו"ש ויזכו להפיץ מעינותם חוצה כחפצם הטוב, וכחפץ כל לב מבקשי ד'. הכו"ח בהערכה. י' אדר שני תשנ"ז. בני ברק יצ"ל.

מסכת מנחות

אחרי שסיימו בשיעורים מס' זבחים המשיכו למס' מנחות והפסיקו באמצע. ובעת שלמדו

בכולל מסכת זו מסר רבנו שיעורים בביתו במס' זו.

* * *

על ספר החידושים המיוחסים לרשב"א עמ"ס מנחות. אמר רבנו למי שהוציא לאור מחדש את הספר שיקרא לזה 'חידושים לאחד מהראשונים'.

* * *

סיפר רבינו שהי' בסיום של מסכת מנחות בכולל [בשיעורו של הגר"א גרבו שליט"א]

ושאל בהא דאמרינן כל העוסק בתורת מנחה כאלו הקריב מנחה, אמנם מצינו נמי לענין מנחה את נפשו הוא הקריב, האם זה נמי יש במי שעוסק במסכת מנחות.

מסכת חולין

לפני שלמדו בכולל פוניבז' מסכת חולין (עניני שחיטה), הורה רבנו שליט"א לקבוע תענית חצי יום, ומי שקשה לו שיפדה לצדקה. ורבנו ג"כ השתתף בקבלת תענית ובצום. ואמר שכמה פעמים כשלמדו חולין בכולל היה אסונות ח"ו, בשנת תשנ"א היתה מלחמת המפרץ, ובשנת תשס"א היה אינתיפדה עם הערבים, וכדו'. והזכיר שכך נהג החת"ס בעת שהתחיל ללמוד מס' חולין לצום עם התלמידים.

* * *

סיפר רבנו בשם מרן הגרמ"ל זצ"ל שלמד אצל רבי שלמה היימן זצ"ל בשיבת רמ"ל'ס בוילנא, ולמדו מסכת חולין במשך שלש שנים, ויש לו מחברת שיעורים, ועל כל דף יש רק הערה אחת! או לפעמים שתי הערות.

* * *

סיפר רבנו שהגיע להעיר לוגאנו לבית ר' ליבוש רובינפלד ז"ל אצלו כבר היה מאד טוב, וסעודתי אצלו בשבתות לילה ויום, והיו לו שני חתנים ת"ח נכדי החת"ס ואיתם כבר יכלתי לדבר בלימוד, בעיקר בעניני מסכת חולין. והרבה עסק רבנו בימי בחורתי במסכתא זו, ולמד עם בנו הגר"ש גם מסכתא זו, ואמר שחסר במס' זו ספר כמו פני יהושע שיעמוד על כל עניני המסכת.

* * *

קצת מחדושי ושיעורי רבנו נדפסו בס' שלמי יוסף עמ"ס חולין. ובסוף ספר אילת השחר גיטין מהדורת תשמ"ב.

* * *

בעת שלומדים בכולל מס' ע"ז, לומדים אחרי הצהרים פרק העור והרוטב במס' חולין שרובו בעניני טהרות, וכשביקשו מרבנו שלימדו אחת"צ גם מסכת ע"ז לא הסכים ואמר דרצונו של הרב מפונבז' היה שילמדו טהרות ופרק זה יסודי בטהרות וא"א לותר עליו.

מסכת בכורות

לפני שלמדו מס' בכורות בכולל (קיץ תשנ"ט) למד רבנו עם חבורה מובחרת של ת"ח את המסכת להתכונן. קצת מחידושי נדפסו בס' שלמי יוסף עמ"ס בכורות. והשאר עדיין בכת"ו.

* * *

דברים שנאמרו בסיום מסכת בכורות בכולל פוניבז' כ"ה אייר תשע"א:

מסכת בכורות רוב המסכתא מדברת מדיני בכור, רק בסוף יש גם מעשר בהמה. ואיזה דין יש לבכור, בכור אדם יש דין לפדות את עצמו, ובהמה טהורה יש דין שצריך להקריבו

על המזבח, ויש גם בכור בהמה טמאה. אמנם רוב בהמות טמאות אין עליהם שום דין, סוסים וגמלים כל הבהמות הטמאות אין בהם שום דין, חוץ מחמורים!

ולמה החמור אחרת מכל הבהמות טמאות? אומרת הגמ' בגלל שכשיצאו כלל ישראל ממצרים, אז החמורים נשאו עליהם את כל הרכוש של היהודים, מה שהוציאו ממצרים, הרי היה הרבה בגדים מה ששאלו מהמצרים, וגם כסף וזהב וכל מיני דברים שהיה להם, הם נשאו, לכן הם זכו שיש מצוה בחמורים לפדות הבכור, כל הבהמות טמאות לא זכו כלום רק החמור. ולכאור' למה מגיע לו שכר, וכי החמור עשה מדעתו? היה לו שכל, הוא רצה לעשות, וכי מה החילוק לחמור, מה ששמים עליו הוא סוחב.

משמע איה"נ, בודאי אין לו בחירה, בכל זאת הוא זכה למצוה, היות שנעשה בו דבר שזה חסד, ואפילו שלא היתה לו שום כונה בזה, אבל בעל חי כזה שנעשה על ידו מצוה של חסד, זה שוקל כל כך, שיש לו יחס אחר. אף על פי שלא שייך לומר שהוא עשה, בכל זאת עשה חסד.

הקב"ה ברא בריאה "עולם חסד יבנה" וכל מי שנעשה על ידו חסד, אפילו בלי שרצה, אז הוא כמו שהמסילת ישרים אומר שעילוי גדול יש לכל הברואים בהיותם משמשי האדם השלם, והיות שרצונו ה' הוא שיהיה חסד, ממילא בריאה שנעשה חסד על ידו, יש לו יחס אחר, למרות שהוא לא בחר את זה.

ואם כן מה אנחנו צריכים לראות איך שכן אדם צריך להתנהג, כ"ש וכ"ש שכן אדם צריך להתנהג בבחירה, צריך לראות עד כמה שצריך לעשות מה שיותר חסד, ואפי' אם יש איזה דבר לא בסדר.. בכל זאת יעשה חסד, חסד, כל הזמן חסד.

הלל הזקן כשבא אליו הגר ואמר למדני כל התורה על רגל אחת, אמר לו מאי דעלך סני לחברך לא תעביד, למה זה הדבר הראשון, כן! כי חסד זה היסוד של הבריאה, ומה שיש שייכות לחסד אין לשער איזה זכות שיש, אפילו עד כדי כך שגם כשלא עושה מדעתו שום דבר, בכל זאת הוא עשה חסד! ועל דבר של חסד, יש יחס מיוחד, צריך לעשות בו כבר מצוה.

והנה כל החמורים האלה שהביאו את המשא, אין כבר זכר מהם, והחמור שנולד היום האם צריך שיהי' לו שייכות עם החמור ההוא, לא! רק המין הזה היות שנעשה בו חסד, הוא כל כך שוקל שצריך להתייחס אליו, וחלק גדול ממסכתא שלימה בכורות, הוא על פטר חמור, וזה מלמדינו עד כמה להחשיב את הענין של חסד וללמוד מזה.

הקב"ה יעזור לנו שבכל הדברים נלמוד לעבוד את הקב"ה, ואנחנו כן צריכים לעשות את זה מבחירה, לדעת לעשות את רצון הקב"ה, לעבוד אותו ליראה אותו ולאהבה אותו, הכל לייחס למה שהקב"ה רוצה. ואז כל אחד יזכה לאושר האמיתי מה שכתוב במסילת ישרים "להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו" שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול שבכל העידונים, הקב"ה יעזור שכל אחד שילך בדרך הזה יזכה לכל טוב סלה.

מסכת ערכין ומעילה

רבנו הורה לאברכים מכולל ארחות תורה שילמדו מסכתות ערכין ומעילה. וכשטענו לפניו

שזה מסכתות קשות, אמר להם שאה"נ, אבל אם לא עכשיו אימתי מתי תלמדו מסכתות אלו לכן כדאי שילמדו את זה כבר כעת.

מסכת תמורה

רבנו שליט"א למד תקופה מסכת זו עם אברכים בביתו. ועדיין בכת"י.

מסכת כריתות

אמר רבנו: לימוד במסכת כריתות זה תיקון לעונש כרת רח"ל, כמו שהובא בספר אור צדיקים לר' מאיר פאפיאיש בשם האריז"ל. ומטעם זה יש שלומדים מסכת כריתות בעשי"ת לכפר על עון כרת, וזה לא פשוט, חטא כרת חמור מאד.

מסכת קינין

תנינן באבות (פ"ג מ"ח) רבי אליעזר בן חסמא אומר קינין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות תקופות וגמטריאות פרפראות לחכמה. העירו מה הטעם שהיה צריך התנא לחדש לנו על קינין באופן מיוחד שהן גופי הלכה?

ויש לפרש דהנה בחולין זה ב' שדר ליה עיבורא דשיתין שני אמר השתא חושבנא בעלמא ידע כתב שדר ליה תליסר גמלי ספקי טריפתא אמר אית לי רב בבבל איזיל איחזייה, הרי דלא נתפעל מהחשבונות, רק מדיני טריפות, א"כ ה' הו"א שכיון שמסכת קינין בעיקר זה חשבון של תערובות של הקנים, לכך הוצרך לומר שגם קינין הן גופי הלכות. [ואולי מטעם זה אין חו"א על קינים, דהוי בעיקר חשבונות] (כ' צדיק כתמר יפרא)

מסכת נדה

רבנו קבע שיעור בביתו במס' נדה, והוציא בחודש ניסן תשנ"ו. קו' בשם פרי עץ הגן בעילום שמו. ואח"כ יצאו הדברים בקובץ אילת השחר עמ"ס נדה טבת תשע"א.

* * *

וז"ל הקדמת רבנו: יתברך הבורא וישתבח היוצר על כל החסד שעשה ועושה עמנו וזיכנו בחסדו ללמוד בחבורת אברכים מופלגים מסכת נדה, ודרך למודינו לא עיינו בדרך כלל במפרשים ראשונים ואחרונים ופוסקים, כי הן מצד הזמן הן מצד הריכוז אשר צריך לזה מאד לא אסתעייה מילתא לזה. ובני החבורה המופלגים העירו קצת מגדולי המפרשים והפוסקים ונרשמו הדברים ע"י א' מבני החבורה.

ולא יפלא כי ימצאו הרבה דברים אשר כבר דנו והעתיקו והרחיבו בזה הגדולים וגם ימצא בזה דברים פשוטים. אמנם בכ"ז רוצים לכתוב לזכור מה שדובר בשעת הלימוד גם אולי לפעמים יש איזה דבר חדש שעיי"ז יהי רווחא שמעתתא ויהי זה לזכות.

והננו בהודאה על כל החסד המיוחד אשר הטיב עמנו גם בזה, ישתבח שמו יתב' לעד ולנצח נצחים. ויהי רצון שנוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות אנו וכל יוצאי חלצינו עד סוף כל הדורות כרצונו יתב"ש ניסן תשנ"ו לפ"ק בני ברק יצ"ו

ולמהדורה החדשה בטבת תשע"א הוסיף רבנו: וכעת שנת תשע"א זכינו להוסיף מדף ט' והלאה, גם קצת הערות בכמה מסכתות בסדר טהרות.

* * *

ובעת שלמדו בכלל מסכת זו מסר רבנו שיעורים ונדפסו בס' שלמי יוסף. ובסוף אילת השחר נדה.

* * *

כשנפטרה הרבנית קבלו ללמוד ש"ס לעילוי נשמתה, ורבינו לקח מסכת נדה, ואחר כמה דפים לא יכל להמשיך בקצב הנדרש, כיון שהתעכב על כל דבר ופרט, ואחד לקח ע"ע לסיים מסכת זו במקום רבינו, ורבינו הודה לו בחמימות.

* * *

סיפר רבינו שהחזו"א כשהוציא ספרו הראשון על נדה, שלח לבקש הסכמה אחד הגדולים הסתכל בכתבים ואמר שזה נראה כגנוב מכת"י של ראשונים, ואמר החזו"א: א"כ כבר קבלתי הסכמה.

* * *

סיפר הגר"ש קסלר זצ"ל שאחרי חתונתו בא לדבר עם רבנו בסוגיות במס' נדה, והוא הגר"ש עסק בזה כעת ודיבר אז עם רבנו וראה שליטתו העצומה במסכת שואל אותה מתי הוא למד את זה ואמר לו לפני עשר שנים, והגר"ש אמר אז לרבנית ע"ה שרבנו שולט במסכת שלמד אותה לפני שנים הרבה יותר טוב ממני שלמדתי כעת את זה.

* * *

מכתב רבנו: בס"ד. ט"ו תמוז תשנ"ו במלאות שלשים יום לפטירת הגאון הצדיק רבי שמחה קסלר זצלה"ה רב ואב"ד "קרית ספר" רוצים חבר תלמידיו להוציא מעט משיעוריו הרבים אשר זכה לאומרם וללמדם ברבים במשך רבות בשנים, וכבר פקיע שמיא בבירור ובהירות בליבון הסוגיות לעומקן עד להלכה.

גם אברכי הכולל "שערי - הלכה" עמלו בעמלה של תורה לברר הסוגיות עד הגיעם לדעתם להלכה [אין הכונה לומר שזה ישמש פסק להלכה] ועמדו בקשר מאוד עם הגאון זצ"ל, ונקוה שימשיכו להרבות ביגעתם בתורה להוציא הלכה בתורה כחפצם הטוב, ועתה רוצים להוציא לאור שיעורים על מסכת נדה. ולא באתי אלא לברכם פועל ה' יצליח בידם ויזכו להפיץ ברבים, ובודאי זכות גדולה היא לנשמתו הטהורה, ויהיו שפתותיו דובבות בקבר, ובוזה ימשכו פירותיו ופעליו אשר זכה לעשות בימי חייו. יברך ה' פעלכם להרבות תורה וכבוד שמים בעולם, ונזכה במהרה להושע בישועת עולמים. הכו"ח לכבוד התורה

סיום הש"ס

מתוך דברי רבנו בסיום הש"ס למפעל הש"ס בכ"ו תשרי תשס"ג:

כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא, שנאמר הליכות עולם לו וכו', הנה בזה"ק כתוב מאן דירית מסכתא חדא ירית עלמא חדא, ויש גורסין מאן דירית הילכתא חדא, ומה זה עלמא חדא לא ידוע לנו, כי אין לנו מושג בדברים גבוהים כאלה, וכנראה זה מדרגות גבוהות, הנקראים בשם עלמא חדא.

והנה כאן הגמ' מביאה רא' שהוא בן עולם הבא, מזה שכתוב הליכות עולם לו, ולכאור' אמנם כתוב שזוכה לעולם, אבל מה הראי' שהכונה לעולם הבא, אולי זוכה לעולם הזה? משמע שלא שייך בעולם הזה שיזכה להליכות עולם, "עולם שלם" האיך שייך שיזכה בעולם הזה, הרי יש הרבה אנשים שלמדו הלכות, ולא שייך שיהיה לכל אחד עולם שלם, ורק בעולם הבא שייך כאלה דברים, לכן הבינו חז"ל שאם כתוב הליכות עולם על כרחך הכונה לעולם הבא, כי שמה יש עולמות עולמות בלי סוף, וזה באמת כאלו מדרגות שאפשר לזכות להם.

ולמה באמת זוכים רק בעולם הבא? כי כאן העוה"ז זה לא מספיק כדי לשלם שכר למצוה, מה יתנו לו בעולם הזה? העולם הזה זה כלום!! כלפי מי שעושה מצוה, מי ששונה הלכות בכל יום, האם יפטרו אותו עם איזושהו עולם הזה, הרי זה כלום, וע"כ הליכות עולם זה העולם הבא. שבשביל לימוד הלכות זוכה לעולם הבא.

סדר טהרות

רבנו שליט"א מסר שיעור קבוע בסדר טהרות מידי יום רביעי לבני הכולל פונביץ' לזכרו של מרן הרב זצ"ל, [ובשנת האבל זה היה כל יום] ולמדו כמה פעמים את כל הסדר. ונדפסו שיעוריו עמ"ס כלים, אהלות, נגעים, פרה, טהרות, מכשירין, ידים. [והל' נט"י]. בקובץ אילת השחר טהרות - טבת תשע"א.

את מס' טהרות למדו כמה פעמים אחד אחר השני.

* * *

מכתב רבנו: בס"ד. לכבוד חברי בית המדרש טהרות ה' עליהם יחיו זכות גדולה זכיתם כי זכות גדול זוכים כל העוסקים בדברי תורה נוסף לזה לאלה המונחים בקרן זוית כגון סדר טהרות שאין לו כ"כ דורשים וזכיתם לחבר ספר עמ"ס כלים. והנה אף כי לא זכיתם לראות ולעייין בהם מ"מ אוקי הני צורכי דרבנן אחזקתייהו כי יגעת ומצאת תאמין. וברוכים יהיו חברי בית המדרש יחד עם הנגיד החשוב מתמכי דאורייתא ונושא בעול הוצאת הספר הר"ר אברהם יוסף שטערן שליט"א יהי רצון שחפץ ה' בידכם יצליח ותזכו להגדיל תורה ולהאדירה. הכו"ח לכ' עמלי תורה.

* * *

בת"ת בבני ברק שבנשיאות רבנו סיפר א' המלמדים, שהכל בזכות רבינו. שכן כל הת"ת לומדים סדר זרעים, רק כאן לומדים טהרות שרבינו עומד על כך, וכבר כמה פעמים רצו להפסיק ורבינו לא נתן. סיפרתי זה לרבינו, א"ל יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים. (צכ"י)

* * *

סיפר רבנו: כשעסק מרן הגר"ח מבריסק בלימודו בסדר טהרות היה משתמש בס' 'מים טהורים' כך סיפר הגר"מ פינשטיין זצ"ל. [הגאון הנ"ל פעם חלה אנושות ונתרפא על ידי שרחץ בנה, ובתורת הודאה להקב"ה קרא לכל חיבוריו בשמות מענייני מים ונהרות, מים טהורים, מי נפתח וכו'].

* * *

כשלמד רבנו בכולל מס' טהרות ריש פרק ב' 'האשה שהיתה כובשת ירק בקדירה', ופירש רבנו את המשנה בטו"ט על פי הרמב"ם ועל פי הר"ש, והביא רבנו מ"ש בגמ' ברכות כ' א' כ הוה מטי רב יהודה בהאשה שכובשת ירק בקדרה אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא, ולכאורה מה התקשו בזה כל כך, והרמב"ם בהקדמה לטהרות כתוב שהקושי היה בהמשך המשניות של הפרק בדיני ראשון ושני ושלישי ורביעי איך סדרם באוכלים ומשקים בחולין ובתרומה ובקודש, וגם זה צריך לדעת מה היה להם כ"כ קשה.

אלא אמר רבנו שכפי הנראה אנו בעניותינו לא זוכים אפילו להבין מה הקושי שהיה להם ולהעם הארץ הכל נראה קל. וכן אמר רבנו מה שרגיל בפי הלומדים לומר שאגדתא לומדים בשטחיות לכן נראה שזה קל. אבל המתעמקים רואים עד כמה קשה האגדתא יותר מגמרא

מס' כלים

בהסכמת רבנו לספר תבנית כלים כתב: כ' הרבני המופלג ירא אלקים מרבים עמל ויגע בתורה מגזע רבני וחסיד אשכנז מוה"ר משה אליעזר פוזן שליט"א ולכל אשר לו אך טוב וברכה. קבלתי ספרו תבנית כלים תשואות חן חן לו והנה מסכת כלים היא מחלקי התורה אשר לא רבים לומדים אותה מפאת הקושי להבין צורות הכלים הנזכרים במשניות כי בדורותינו לא משתמשים בכאלה וזה קצת כמצוה שאין לה דורשין ומובא בשם ס' חסידים דמצוה שאין לה דורשין היא כעין מת מצוה. ואין לתאר גודל זכות המצוה לעשות לה אוננים ע"י ביאור צורות הכלים ואם כי לא בתור הסכמה הדברים נכתבים כי נמנע אנכי לבוא בהסכמה על ספרים חדשים אולם אביע בזה ברכתי על גייעתו וטרחתו להועיל להלומדים בה ויה"ר שיזכה עוד להפיץ ולהגדיל תורה ולהאדירה גם יאכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב.

מס' אהלות

בהסכמת רבנו לספר דברות אש עמ"ס אהלות כתב בתו": כמובן שלחבר ספר על מסכת קשה כמו אהלות צריך להיות שקוע מאוד בתורה. שאל רבינו מה יותר קשה אהלות או נגעים, אמר רבינו מדקתני (סנהדרין לה, ב) כלך אצל נגעים ואהלות, הרי דנגעים קשה יותר.

מס' נגעים

בהסכמת רבנו לס' מראות טהרות על נגעים כתב רבנו: הנה הרב הגאון ר' דניאל וולפסון שליט"א הראני חיבור לטהרה על מסכת נגעים הנקרא מראות טהורות. והיות שלחבר ספר על ענינים קשים דשם צריך גייעה עצומה והבנה דקה בענינים העמוקים שבה. ואחרי הכל צריך סיעתא דשמיא מיוחדת ומשמיא כזכו לי'...

סיום המשניות

המש' בסוף עוקצין, עוקצין זה המסכתא האחרונה של הש"ס, במשנה האחרונה כתוב

'עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, שנאמר להנחיל לאוהבי יש ואוצרותיהם אמלא'. מה המשמעות של כ"כ הרבה עולמות אנחנו לא מבינים, זה מושגים רוחניים שאנחנו לא יכולים להבין. אבל ככה זה, חז"ל מתכוונים בזה לדברים עמוקים, א"א לדעת מה הם מתכוונים. מסתמא יש אנשים שהבינו, עכ"פ לא לאיש פשוט להגיד את זה.

אבל הרמב"ם מסביר את הפשט יותר קרוב, בפיה"מ שם הוא אומר כך, וז"ל שלש מאות ועשרה עולמות אלו נקבצו כל תענוגות העולם הזה לכל שנויי מיני התענוגות והוכפל אותו המקובץ שלש מאות פעם ועשר פעמים גם אז יהיה העונג שיגיע לאחד הצדיקים לעולם הבא כמוהו, אבל התמידות בזמן הוא ללא גבול, אלא כל נפש שתזכה לחיי העולם הבא לא תכלה לעולם, והוא ענין אמרו יש כלומר המציאות התמידית אשר אין לה תכלית, כי "יש" היא המציאות, ו"אין" ההעדר, וכאלו אמר כי לאוהבי אנחיל את היש המוחלט ואין שם יש אמתי אלא הקיום התמידי.

ולמד זה מפסוק זה גם לגודל התענוג על דרך הרמז הואיל ומנין יש שלש מאות ועשרה, וזה על דרך ההערה בלבד שאותו העונג עצום, אבל האמת כשם שאין יחס בין הכולה לשאינו כולה כך אין יחס בין התענוגות האלו אשר אצלינו לאותו העונג עכ"ל וכוננו דאם תיקח את כל התענוגים שיש בעולם. כל התענוגים. הלא יש תענוגים באכילה ושתייה, יש תענוגים בכבוד, יש כל מיני שררות שאנשים אוהבים, כל א' הורג את השני בשביל שררה... מה יש בשררה? אבל ככה אנשים בעולם הזה מחפשים את כל השטויות... אז כל התענוגים שיש בעולם הזה, תכפיל אותם שלוש מאות ועשר פעמים, את כל התענוגים. זה מה שמגיע לצדיק. זה הש"י עולמות. ש"י עולמות זה ש"י פעמים כל תענוגי העולם הזה. בעולם יש המון תענוגים, שררה, אוכל, כל מיני דברים, כל התענוגים שיש תכפיל שלוש מאות ועשר פעמים, זה מה שיש לצדיק!

עכשיו יש לשאול כך, האם כל הצדיקים שווים? הלא יש צדיק כמו משה רבינו, ויש כאלו בדרגא

אחרת, אלא ע"כ הכוונה על כל מצווה, על כל מצווה ש"י עולמות של תענוגי העוה"ז.

כשחז"ל אומרים על כל המצוות 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב' ולבסוף כתוב תלמוד תורה כנגד כולם, והגאון אומר שם בשם הירושלמי שמילה א' של תורה היא כנגד כולם. יוצא לפי"ז שעל כל מילה יש שכר כנגד כל המצוות, ועל כל מצווה יש כזה שכר שאין לתאר, אי אפשר להשיג, וזה על מילה אחת.

למשל, אם היו אומרים לבן אדם - על כל מילה שאתה תגיד תקבל אלף דולר - לא הרבה כ"כ- אלף דולה, כל מילה, האדם לא היה זז מהמקום, עוד מילה עוד מילה - עוד אלף דולה, עוד אלף דולה, כל מילה אלף דולה...

א"כ כאשר הרמב"ם אומר שהשכר של כל העולם הזה הוא כלום כנגד המצווה, וצריך להכפיל שלוש מאות ועשר פעמים, בעד מילה של תורה אדם יכול לזכות עד כדי כ"כ, ובתורה אפילו יותר.

א"כ כמה בן אדם צריך לנצל את החיים שלו לא לעשות שטויות, לא לעשות לעצמי, דברים של עצמי, של עצמי. העיקר לעשות מצוות, תורה, לשם שמים, אז הוא זוכה על כל מילה ועל כל מצווה של תורה עד כדי כך שלוש מאות ועשר פעמים בעד כל מילה.

הקב"ה יעזור שכל א' יהיה לו שכל לנצל את החיים ולא יבזבז אותם, בחיים אפשר לזכות לכ"כ הרבה טוב! כ"כ הרבה מצוות! כ"כ הרבה תורה!

כל בן אדם שיהיה לו תורה, מצוות, מעשים. כל אדם יכול לאהוב תורה, לא להיות שמונה עשרה שעות ביום... אבל כמה שעות ביום כל א' יכול לזכות, וגם מצוות ותפילה, יכול לזכות. ובוזה יהיה מאושר! אי אפשר לתאר איזה אושר שיש! רק צריך שכל לנצל את החיים לטוב, ואז יהיה מאושר.

הקב"ה יעזור שבאמת כל א' יזכה לנצל את החיים שלו טוב, ואז יזכה להיות מאושר בזה ובבא! (קובץ היכלא א')

חיוב ללימוד כל הש"ס - קטעים משיחת רבנו בהיכל כולל פונביז' - מי ימלא גבורות ה'

התפילה היא תפילה אחרת, השבח זה שבח אחר, שיכול להשמיע כל תהלתו, זה סוג אחר לגמרי של אדם.

וכמוכן זה רק אם לומדים לשם שמים, אם לומדים לשם חכמה להבדיל אא"ה כמו חכמות חיצוניות אין זה כלום, אבל מקוים דכל האברכים כאן ב"ה הם יראי ה' ולומדים תורה כי רוצים ללמוד את תורת ה', ולומדים עם יר"ש ורוצים לעלות בתורה, וזה התכלית שלהם ועל זה הם מקריבים את כל חייהם, אבל אם מקריבים את כל החיים אז שיגיעו לתכלית, להיות בני תורה אמיתיים, שיגיעו למי ימלא גבורות ה' מי שיכול להשמיע כל תהלתו.

בזמן האחרון אנתנו כ"כ מצומצמים, אחד יכול לדעת כמה מסכתות שלומדים בישיבות ועל זה יש לו קצת חידושי תורה, וכי זה נקרא ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו שיש לו כמה חידושי תורה, גם בחורים צעירים יכולים לעשות דברים כאלו, אבל התכלית הוא להגיע לדרגת ישמיע כל תהלתו, צריך לדעת לכה"פ ש"ס בבלי וירושלמי, וללמוד את זה מפני שזה תורת ה', אז האדם יהי' אחר, וגבורות ה' שאומר זה גבורות ה', והכל יהי' אחרת.

וזה מה שאנחנו רוצים להעיר, יש כאן אנשים צעירים שיכולים לעלות ולהגיע לדרגות גבוהות מאוד, אם יעבדו לש"ש ללמוד כדי לדעת את כל התורה כולה ולהגיע לדרגה להיות להשמיע כל תהלתו, אז כל אחד יהי' מאושר, אדם אחר לגמרי ולא ישאר מצומצם על כמה דפים, למעשה אחוזים בדף ג', בודאי זה סוגיא עמוקה מאוד אבל צריך להתקדם, אם ימשיכו כך יספיקו במשך הזמן רק כמה דפים, צריך באמת ללמוד בעיון, אבל לא עד כדי כך, צריך לחזור הרבה, בדרך זו לא יספיקו ש"ס, אם יש קושי ממשכים הלאה, א"א לתרץ את כל הקושי, א"א שיעמדו כל הסדר על סברא אחת, וגם בשמירת הסדרים צריך להתחזק שלא לאחר אלא להגיע בתחילת הסדר, וילמדו גמ' רש"י תוס', לא יעמדו כל היום על סברא אחת, זה לא תכלית, צריך ללמוד גפ"ת, זה לא בא ח"ו מתמט שלא רוצים ללמוד, הרי רוצים ללמוד, היסוד זה גפ"ת, צריך גם סברות, אבל לא שיעמדו כל היום על סברא אחת, ה' יעזור שיתעוררו להתקדם, שתעלו ותלמדו ותגיעו לדרגת מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. (ימלא פי תהלתך עניני תורה עמ' קלג - קלז)

חז"ל אומרים אלף נכנסין למקרא ואחד יוצא להוראה (עי' מד"ר ויקרא ב' א'), והנה אחד יוצא להוראה אין הכוונה על ידיעת דינים מסוימים בשו"ע, דהא כל אחד יודע קצת דינים, וזה עדיין לא נקרא אחד יוצא להוראה, אלא הכוונה שיכול להכריע בשאלות עמוקות.

בכל הדורות היו ת"ח גדולים שיכלו להכריע בשאלות עמוקות וקשות, דלזה צריכים לדעת את כל הסוגיא לעומקה ולרוחבה, וכמו הראשונים וגדולי האחרונים כרעק"א החת"ס וכדו' שדנו בהיתר עגונות וכדו' ונכנסו בכל הסוגיא לעומקה ולרוחבה, זה נקרא יוצא להוראה, דאם אחד יודע רק מה שכתוב מפורש זה עדיין לא נקרא יוצא להוראה. ובכדי להיות זה, בודאי לא מספיק רק ידיעה בחלק מהתורה, אלא צריך לדעת את כל התורה, ולדעת היינו באופן יחס, א"א בזמנינו לדעת כמו שידעו התנאים, כמו שידע הגר"א, אבל כל אחד כפי מה ששייך לפי דורו, וזה חז"ל אומרים אלף נכנסין למקרא ואחד יוצא להוראה.

בימינו נתמעטו אלף נכנסין למקרא, כי חלק הכי גדול בכלל ישראל רח"ל סטו מן הדרך, עד כדי כך שברוב המדינות יש כמעט התבוללות ואין הבדל בין יהודי לעכו"ם רח"ל, יש מדינות שהטמיעה שם באחוזים מאוד גדולים, כמעט שלא נשאר יהודים, ומחלק הקטן שנשאר צריך להיות אלף נכנסין למקרא ואחד יוצא להוראה, והמעט הזה הרי נשאר בין כתיבי ביהמ"ד והישיבות, במקום זה יש חלק הכי גדול מהבעלי כשרונות, ומהם יש לצפות שיצאו ת"ח גדולים, כי אם לא אז מהיכן יצמחו ת"ח גדולים, וזה ידוע דבכדי להיות ת"ח גדול בהוראה צריך לדעת את כל התורה, דהיינו כפי מה ששייך.

וסיים רבנו: כאן יש ב"ה ברוכי כשרון, אנשים שיכולים לדעת ש"ס ולהגיע לדרגה של אחד יוצא להוראה, אמנם יש ג"כ מעשה שטן שעושה כל מיני הפרעות שנשארים מצומצמים על חלק קטן של תורה, וזה לא נקרא מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, כי תורה זה לכה"פ כל הש"ס, צפית למרכבה איני יודע אם יתבעו בדורינו, אבל עכ"פ מה שכן שייך, יתבעו, הרבה בעלי כשרון יכולים ללמוד ש"ס גמ' רש"י תוס' ולעייני בראשונים ובאחרונים ולחזור היטב, ואז האדם הוא אחר לגמרי,

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 206 | שנה ד' | פרשת במדבר - שבועות | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

(במדבר ג, טו) והטעם שספרו מנן חדש פרש"י משיצא מכלל נפלים הוא
נמנה ליקרא שומר משמרת הקדש.

ויל"ע דהא רוב תינוקות אינם נפלים ולמה לא ילכו אחר הרוב ויספרו
את כולם? וי"ל דאע"פ שהולכים אחר הרוב מ"מ כאן רוצים לדעת את
מנינם כיון שיש ביניהם נפלים נמצא שאם נלך אחר הרוב תמנה את
כולם המנין לא יא נכון. [ועי' בשיטמ"ק ב"ק י"א ע"ב]. והנה להלן פסוק
מ' כתוב שגם בכורות בני"י נמנו מנן חדש ומעלה ופרש"י שם משיצאו
מכלל ספק נפלים.

והנה רש"י בב"ק י"א ב' ס"ל דמוה שאין פודים את הבן תוך ל' יום זהו מפני
ספק נפל, ודלא כתוס' שם דס"ל שגזו"כ הוא לפדות רק לאחר ל' אפי' אם
יודעים בבירור שאינו נפל. ולפרש"י להלן פסוק ט"ז שמושה מנאם על פי בת
קול, קשה הרי כלפי שמיא גליא מי נפל ומי לא נפל, וא"כ הבת קול יכלה
לומר למושה את מספרם של אלו הקטנים אינם נפלים?

ואולי אין לסמוך על הבת קול בענין הזה, משא"כ עצם המנין הי' ע"פ
ה' כיון שזה גילוי מילתא בעלמא.

יל"ע אם מנו גוססים [לענין פדיון הבן, עי' הגהות רעק"א יו"ד סימן ש"ה סעיף
י"ב בשם היש"ש שצריך לפדות גוסס, וגוסס בידי אדם
צ"ע לדינא].

אוי לרשע אוי לשכנו

משפחת בני קהת יחנו על ירך המשכן
תימנה (במדבר ג, כט) פרש"י וסמוכין להם דגל
ראובן וכו' אוי לרשע ואוי לשכנו לכך לקו
מהם דתן ואבירם.

צ"ב הרי דתן ואבירם כבר חטאו במצרים ולא
התקלקלו בסביבת סמיכותן לקרח וכדאמרין
במגילה י"א א' הן ברשתם מתחילתן ועד
סופם? וצ"ל דמ"מ בחטא זה של המחלוקת
קרח, זה הי' הגורם העיקרי והם נמשכו
אחריו.

ועדיין צ"ב שהרי בתחילה קרח הי' צדיק
ובעל רוח"ק כדפרש"י להלן ט"ז ז', ועוד
צ"ב דבשלמא אם היו הולכים מדעתם לגור

בסמיכות לרשעים מובן שלקו עמהם, אבל כאן הרי סדר חנינתן הי' ע"פ
ה' ולא הי' להם אפשרות להתרחק משכנותם ולמה נענשו עמהם? ואולי
אין זה תביעה עליהם אלא באו ללמדנו שצריך להתרחק משכנים רעים.

אמנם ק"ק מה צריך לימוד על זה הרי פשוט שהנמצא בסביבות רשעים
לומד ממעשיהם, וצ"ל דבא להזהיר שלא יאמר אדם אני לא אלמד מהם.

והנה בנגעים מ"ב מ"ו תנן על הדין ששניהם חולצין את הבית אשר
בו הנגע מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו הנגע מכאן. ובאמת שגם
מכאן אפשר ללמוד דבר זה. ומש"כ מכאן אמרו הכונה שגם מזה אפשר
ללמוד, אלא ששם השכן נותץ את ביתו אע"פ שלא עשה כלום, משא"כ
כאן הם למדו מקרח לעשות רע ומ"מ שני הענינים הם בכלל אוי לרשע
אוי לשכנו.

והנה מי שבאפשרותו לגור בסמיכות למחלל שבת או לבעל מחלוקת
המציאות היא שיותר נגררים אחרי בעל מחלוקת, אמנם לפעמים יש
דברים נוספים שגורמים מכשולות גדולים וצריך לשקול היכן יותר גרוע.

הודעה

גליון תוספות לחג השבועות וגליון פרשת נשא ניתן
להשיג רק דרך "קובץ גליונות"

כל יום הם התעלו עוד

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה
השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר (במדבר א, א)

פרש"י כשבא להשרות שכינתו עליהם מנאן. הנה בתחילה פרש"י מתוך
חיבתן לפניו מונה אותם ומשמע שנמנו שלא לצורך, אבל ממש"כ כאן
דכשבא להשרות שכינתו עליהם מנאן משמע שהי' צורך במנינם, והרא"מ
כתב דמ"מ לא הי' צריך לזה אלא משום חיבתן.

השפ"ח מקשה דהמשכן הוקם באחד בניסן ולמה לא מנאן עד אחד
באיר, ולא נזכר שבאחד באיר הי' תוספת בהשראת השכינה?

ובצידה לדרך (כאן) מפרש שהמנין נדחה עד עכשיו משום שלאחר הקמת
המשכן הביאו הנשיאים קרבנות והי' להם כיו"ט והיו אסורים לעשות
מלאכה באותם הימים, ואח"כ הי' ז' ימים פסח הרי רובו של חדש יצא
בקדושה לכן לא מנאם בזה החדש כלל עכ"ד.

וצ"ב שהרי אין איסור למנות בימים אלו, ולמה זה סיבה שלא נמנו
בימים אלו? וי"ל כיון שכל יום עלו קצת במספר האנשים לא נמנו עד
שעלו במדה ניכרת מאד שכבר נשתנו לטוב מאד, שהמנין הרי הי' מתוך
חיבתן לפניו.

להקדים יששכר לזבולון

לבני יששכר תולדתם למשפחתם לבית אבתם
במספר שמות מנן עשרים שנה ומעלה כל

יצא צבא (במדבר א, כח)

ויש להעיר שכאן הפסוק מקדים את שבט
יששכר, אמנם יעקב ומשה בברכותיהם
בפרשת ויחי ובפרשת וזאת הברכה הקדימו
לברך את שבט זבולון?

ואפשר דזבולון העוסק בפרקמטיא צריך מאד
ברכה שיצליח כדי שיוכל לפרנס עצמו ואת
יששכר, אבל קיום העולם מתחיל ע"י יששכר
הלומדים תורה והם מקיימים את זבולון וכל
העולם.

האם יש איסור לזר לישא את הכלי כלים?

ואתה הפקד את הלוי על משכן העדת ועל
כל כליו ועל כל אשר לו המה ישאו את

המשכן ואת כל כליו והם ישרתו וסביב למשכן יחנו (במדבר א, ט)

צ"ב למה לא כתוב ואת כל אשר לו וכמו שכתוב בתחילת הפסוק ועל
כל אשר לו? והנה בערכין י"א א' איתא דמשורר ששיער חייב מיתה,
ובמד"ר נשא ו' ד' איתא דבני מררי אסורים במשא בני גרשון.

ועי' מהרי"ל דיסקין ר"פ נשא שאסור לישא קרש אחר באותו היום ואפי'
ליום אחר ג"כ יש אסורים. ויל"ע אם גם בכלי הכלים הי' אסור לישא
ע"י זר וכן להחליף את הנושאים?

ואם זה מותר י"ל דמשו"ה לא כתוב כאן ואת כל אשר לו, דרק בתחילה
שהפסוק מפרש את הדברים שהלויים ממונים עליהם כתוב גם ועל כל
אשר לו, אבל בסוף הפסוק דכתיב המה ישאו וגומר להלן פסוק נ"א
והזר הקרב יומת דהיינו שהם בלבד הראויים לנושאם, אבל הזר הקרב
יומת שם לא כתוב ואת כל אשר לו כיון שדין זה אינו נוהג בכלי הכלים.

מנין ספק

פקד את בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל זכר מנן חדש ומעלה תפקדם

לעילוי נשמת רבי אברהם חיים דוד שרייבר זל"ה

ממייסדי העיר קרית ספר ומתלמידי רבנו שליט"א נלב"ע ד' סיון תשס"ד

מדברי רבנו בהספד לפני מיטתו: קשה לי לדבר, הרבה הרבה שנים ישב ולמד כאן בכולל
פוניבו: בנה עיר שכולה חרדים מצאצאי החת"ס ורעק"א ז"ל. ובזכות זה עזר לו שיכל לבנות
עיר שכולה חרדים שכמעט בכל העולם אין כזה דבר. והקב"ה יעזור שבזכות אלו יזכה להיות
בגן עדן ואף משפחתו כולם יתברכו ברוחניות והקב"ה יעזור שיקיים בנו ובלע המוות לצדו וגו'

שנצטוו, ומה ענין הקדמת נעשה לנשמע, ובפשוטו הי' משמע שנעשה זה קבלת דברים, ונשמע זה לשמוע מה צריך לעשות.

ובברכת אהבה רבה אומרים להבין ולהשכיל לשמוע, וא"א לפרש דלשמוע זה שמיעה כפשוטו, שהרי אם מבקשים להבין ולהשכיל ע"כ שזה לאחר שמיעה, ובפ"י שיח יצחק מפרש שזה לקבל בלב כענין שנא' הסכת ושמע ישראל.

* * *

בשבת (פ"ה א') כתוב דבשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ס' ריבוא מלאכי השרת לכל אחד ואחד מיישראל, וקשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. משמע שהערב רב לא קיבלו כתרים. ויל"ע אם הם לא אמרו נעשה ונשמע, ויל"ע אם הי' עליהם מצות ואהבתם את הגר שנעשו גרים במתן תורה.

* * *

בשבת (פ"ה א') איתא ואריב"ל כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתו של ישראל וכו', הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם וכו', שאלו האם נשותיהן הותרו משום זה להנשא לאחרים דלכאורה במיתתן פקעו קידושיהן?

וי"ל דכיון שהי' מיועד לכך שיחיו בחזרה זה כגדר עלפון (ועי' באר היטב ופתחי תשובה אהע"ז ס"י י"ז ס"ק א', לענין מת שחי ע"י נביא או חסיד האם פקעי קידושיהו).

* * *

בשבת (פ"ט א') איתא ואריב"ל בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבש"ע תורה היכן היא וכו', משמע שראה שחסר איזה דבר? וי"ל דאצל מלאכים רוחניות זה מציאות, וראה שהתורה נלקחה.

* * *

בפסחים (ס"ה ב') איתא רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. העירו דגם לפני מתן תורה היו אנשים שזכו להגיע לדרגות גבוהות וכגון האבות והשבטים וכו'.

וצ"ל שיחידים זכו לזה ובדרך נס, כעין מה דאיתא על אברהם אבינו (במד"ר חיי שרה ס"א א') אמר ר"ש אב לא למדו ורב לא הי' לו ומהיכן למד את התורה, אלא זמן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה וכו' עכ"ל, אבל לא כולם היו זוכים.

* * *

שח הרה"ג ר' הלל קופרמן שליט"א, שהראה לרבנו, שמצאנו בירושלמי תרומות פ"ח ה"ח שגם גדול תנאי ארץ ישראל רבי יוחנן כשנגנבו ממנו כספו ראה אותו ריש לקיש שאיננו בריכוז הראוי ושאלו מה קרה? וענה לו רבי יוחנן כל האיברים תלויין בלב והלב תלוי בכיס, ורדף ר"ל אחר הגנבים ותפסם והחזיר לרבי יוחנן את כספו. וא"כ רואים שגם ר"י חס על איבוד דמיו?

וחיך מרן רה"י ואמר צריך לדעת ללמוד ירושלמי דהרי יש בחז"ל שהש"ר (פ"ח או' ח) שרבי יוחנן מכר כמעט כל רכושו על מנת ללמוד תודה וא"כ מה אכפת לו גניבת הכסף, אלא היה אכפת לו שלא יוכל למכור עוד משהו על מנת שיוכל ללמוד עוד תורה כך אמר רה"י שליט"א צריך ללמוד את הירושלמי.

ושאל אותו הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין זלל"ה אולי מה שכאב לר"י היה שמסתמא זה היה כסף לא כשר דאחרת לא היה נגב, ורה"י ביטל רעיון זה ואמר מה פתאום חלילה לומר כן יש כל מיני חשבונות של הקב"ה למה להפסיד לאדם כספו, ולדוגמא הקב"ה לוקח כסף מבן אדם כדי שילמד ולא יהיה עם הארץ וכן יש חסרונות שנגזרים על האדם כדברי הגמרא בב"ב י"א בבני אחתיה דרבי יוחנן ועוד חשבונות רבים של אל דעות ה' ופשוט ע"כ דבריו. (הללי נפשי על שיר השירים עמ' רכ"ז)

בסוטה (ה' א') איתא א"ר יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכניתו על הר סיני.

והעירו שהרי הקב"ה השרה שכניתו בירושלים, ובקידושין (ס"ט א') איתא שירושלים גבוהה מכל א"י וא"י גבוהה מכל הארצות, הרי שהשראת השכינה הקבועה היא במקום גבוה.

וי"ל דהר סיני הי' בחירתו של הקב"ה, אבל אנחנו צריכים לבחור מקום גבוה שתשרה שם השכינה (וכן על ביהכ"נ נפסק בשו"ע א"ח סי' ק"ב סעיף ב' שבונים אותו בגבהה של עיר ומגביהין אותו עד שיהי' גבוה מכל בתי העיר).

ועדיין צ"ע דבתנחומא פרשת וירא (אות כ"ב) איתא וירא את המקום מרחוק, והאיך נראה מרחוק, מלמד שמתחילה הי' מקום עמוק כיון שאמר הקב"ה לשרות שכניתו עליו ולעשות מקדש אמר אין דרך מלך לשכון בעמק אלא במקום גבוה ומעולה ומיפיה ונראה לכל, מיד רמז הקב"ה יתברך לסביבות העמק שיתקבצו ההרים למקום אחד לעשות מקום השכינה (ומה שנתקבצו ההרים מסביב ולא נעשה שם הר, י"ל כיון שאין כל חדש תחת השמש), לפיכך נקרא הר המוריה שמירתו של הקב"ה יתברך נעשה הר עכ"ל. הרי דהקב"ה אמר דצריך מקום גבוה?

ויש לומר דכיון דזה מקום שהאנשים יעבדו שם להקב"ה, אז הקב"ה אמר שיעשו מקום גבוה כמו שצריך לאנשים להתנהג לעבודתו, אבל בסניי הי' להם רק לשמוע את העשרה הדברות, ולא הי' מיועד מצד הקב"ה לעבוד שם, ואע"פ שאח"כ זבחו שלמים, זה כבר לא הי' ציווי השי"ת על זה.

* * *

במד"ר (ויחי צ"ט א') איתא בשעה שבא הקב"ה ליתן תורה בסניי הי' ההרים רצים ומדיינים אלו עם אלו זה אומר עלי התורה ניתנת וכו'. והעירו הרי הקב"ה אמר למשה כשנגלה אליו בסנה (בפ' שמות ג' י"ב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, הרי כבר הובטח שיהי' בסניי.

וי"ל שהם לא ידעו מזה (וכעין זה עי' מהרש"א בפסחים ק"ח א' על יורקמו שר הברד ע"ש).

* * *

יל"ע אם לפני מתן תורה כל אחד מבני ישראל אמר אעשה ואשמע, אלא דלאחר שכולם אמרו כך זה נקרא שאמרו נעשה נשמע, או דכל אחד אמר נעשה ונשמע?

ולצד השני יל"ע אם המקבל על עצמו דבר בלשון רבים חל נדר לקיים דבריו (ועמש"כ בשיעורי חומש בפ' חקת כ"א ב' על מה שבנ"י אמרו אם נתן תתן את העם הזה בידי וגו'). והנה מעירים במה שאומרים בתפילת ערבית על כן ה' א' בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך, דלכאורה באמירה זו מקבל על עצמו בנדר, ואם נאמר דכשאומרים בלשון רבים לא חל נדר, א"ש דמשו"ה אין בזה נדר.

והנה בסדר רב עמרם גאון הגירסא היא על כן ה' אלקינו בשכבנו ובקומנו תן בלבנו ונשיח בחוקי רצונך וכו', ולגירסתו בלא"ה לא קשה, כיון שזה לשון בקשה ולא לשון קבלה.

* * *

הנה בני"י אמרו נעשה ונשמע, וממש"כ ונשמע (בוי"ו) משמע שזה דבר נוסף, אמנם הכונה לדבר אחד שנעשה מה שנשמע, והנה רש"י בפ' וישב (ל"ג כ"ה) מפרש וכל שמיעה שהיא קבלת דברים כגון זה וכגון וישמע יעקב אל אביו נעשה ונשמע מתורגם נקבל עכ"ל.

וצ"ב דאם נשמע הכונה לקבלת דברים, א"כ נעשה ונשמע זה דבר אחד, שהרי גם נעשה היינו קבלה לעשות, שהרי א"א לעשות מעשה לפני

פרקי אבות | פרק ה'

הנה בשנה שעברה כתבנו בס"ד הרבה על פרק זה בקונטרס "כאיל תערוג חג השבועות" וכאן הבאנו כמה ענינים נוספים

מהו במשורה

"כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה" (פ"ו מ"ד)

והנה בב"מ ס"א, ב' איתא דמשורה הוא אחד משלושים ושלוש בלוג. ולהחזו"א הוא 18 גרם בערך ואף דמבואר בשבת קנב א' עד ארבעין שנין מיכלא מעלי מכאן ואילך משתי מעלי, מ"מ מכאן תשובה לאומרים שצריך לשתות הרבה, דהא קתני מים במשורה

תשתה, ולא שותים רק בזמן סעודה. והגר"ח ק שליט"א העיר מגמ' ברכות מ' א' ת"ר המקפה אכילתו במים אינו בא לידי חולי מעים וכמה אמר רב חסדא קיתון לפת: וברש"י מבואר שצפה אכילתו במים.

[והא דקתני במשורה איירי למי שאין לו מים]

ביאור כונת המשנה

"כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל" (פ"ו מ"ד)

יל"ע אם הזכיר במלח לומר דעם זה יאכל ולא בתענוג יותר גדול מזה, או דכתוב שאם אין לו מלח מותר לו להתעסק בפרנסה בשביל זה ואין צריך לאכול פת בלי מלח.

על הלכות יום טוב כבר כתבנו בקונטרס "כאיל תערוג" פסח תשע"ו ונביא כאן עוד ענינים נשים **ביעלה ויבא** | בשו"ת רעק"א (סימן א') כתב דנשים ששכחו להזכיר של חג בברכת המזון אינם צריכים לחזור ולברך, משום ד"ל דאשה מותרת להתענות ביו"ט דאיסור תענית ביו"ט נראה שהוא מדין עונג. וכ"ה ברמב"ם. והרי מצות עונג הוא בכלל מ"ע דעצרת תהי' לכם דדרשינן מיניה חציו לה' וחציו לכם וא"כ לא תהא מצוה זו עדיפא מכל מ"ע שהז"ג שנשים פטורות וכו', זולת בליל א' דפסח וכו'.

ובהשטמות מוסיף דאם היא מחוייבת בשמחה היינו בשתיית יין ובשר, אבל מ"מ נראה דאינה מחוייבת באכילת פת ונראה דאכילת פת אינו מצד חיוב שמחה וממילא אינה מחוייבת בברהמ"ז מחמת יו"ט לכן אם שכחה לומר יעלה ויבוא בברהמ"ז ביו"ט אינה צריכה לחזור ולברך. וכתב שם דגם חיוב קידוש ליכא עלייהו עכ"ד. אמנם בכס"מ הל' ברכות פ"א ה"י הביא מהרמ"ך דנשים חייבות בברכת שהחינו דקידוש ע"ש, ומסתמא ה"ה בקידוש וכיון דחייבות בקידוש חייבות ג"כ בסעודה מדין קידוש במקום סעודה ולכן יהיו צריכות לחזור אם שכחו לומר יעלה ויבוא.

אלא דיש שהעירו דלענין קידוש במקום סעודה סגי במיני תרגימא או ברביעית יין עיין שו"ע סימן רע"ג סעיף ה' א"כ אין בזה רא' שחייבין בפת לכן אם שכחה יעלה ויבוא א"צ לחזור כמו בר"ח וחוה"מ דגם איש אם שכח אינו חוזר, מ"מ משמע דעיקר דין קידוש הוא לקבוע אח"ז על הפת מדכתבו הראשונים סימן ער"ב סעיף י' דבהמ"ז פוטר יין של קידוש דשייכא לסעודה משא"כ ביום חול אינו פוטר ברהמ"ז וצריך ברכה אחרונה לפני שהולך לאכול הלחם.

ולמה בשבת אין מברכין ברכה אחרונה על היין דהא אינו מוכרח לקיים בפת א"כ לא יפטור ברהמ"ז יין של הקידוש, וע"כ דלגבי זה מתחשבין עם עיקר דינו דהיינו אכילת פת א"כ י"ל דלגבי נשים ג"כ מתחשבין לפי עיקר דין סעודה דזה על פת.

והראוני שכבר העיר בזה בספר יד אליהו לר"א רגולר זצ"ל סימן י"ז וכתב: דלענ"ד כיון דע"כ נשים חייבות בקידוש היום דיו"ט היא מדאורייתא מדאיתקוש לשבת או מדרבנן דומיא דשבת א"כ ממילא חייבות בעונג משום במקום עונג שם תהא קריאה ולכו"ע מי שמחוייב בקידוש מחוייב בעונג וכיון דלהגאונים ס"ל דבעינן פת דוקא לצאת ידי עונג ממילא חייבות בברהמ"ז מדרבנן ואפי' למ"ד במיני תרגימא יש להזכיר של יו"ט עכ"ד.

וראה ברעק"א שם סימן א' בהשטמות ס"ל דנשים אינם מצוות גם בדין חציו לה' ביו"ט משום דהוי מ"ע שהז"ג ע"ש, וכנראה ס"ל דמה שצריך לנהוג חציו לה' זה חיוב מחמת היו"ט ולכן זה חיוב שהז"ג.

ויל"ע בזה דלכאורה החיוב דלה' זה חיוב ביו"ט כמו בכל הימים רק שיש מצוה של חציו לכם ובזמן שמקיים חציו לכם אינו מחוייב בחציו לה' אבל בחציו השני שאין מצוה. (ימלא פי התלתך עיונים בתפילה)

הוצאה שיכול להוציא שלא כדרך | הדברים שמתירים להוציא ביו"ט לצורך, מותר לטלטלם אפי' בכהאי גוונא שאפשר לקחתם באופן שלא יטלטל (כגון שיכול לקשור המפתח כחגורה) ואינו נחשב הוצאה שלא לצורך.

קובע באמצע היו"ט לגור בארץ ישראל | בן חו"ל דהיה באר"י והחליט באמצע יו"ט שני לקבוע מושבו באר"י ולא לחזור לחו"ל דלכאו" צ"ל דפקע מיניה השתא חובת יו"ט שני לאלתר דאין דין היו"ט חל בכניסתו לחייבו כל היום אלא כל רגע ורגע יש לו דין יו"ט וחייב לשבות כעת מפני שעכשיו הוא יו"ט. ועיין בקוב"ש ביצה [ס"ק מ"ה] שדן כע"ז מי שנכנס לאר"י ביו"ט שני. וצ"ע במש"כ שם לדמות לגזירת תענית שנתבטל הטעם ע"ש.

ורבנו שליט"א כתב אמת הוא שחיוב יו"ט זה מחמת כל רגע ורגע אבל יש חיוב ג"כ מחמת כניסת החג דאל"כ למה יש דין מיגו דאתקצאי בהש"מ אתקצאי לכוליה יומא הרי כל רגע הוא יו"ט מחמת רגע זה ולא מחמת תחילת היום וע"כ דיש דין יו"ט ג"כ מכה תחילת היום, ועוד ראה מהא דהאוכל נבילה שנתנבלה ביוה"כ פטור משום דאיסורי יוה"כ חל קודם והרי אם כל רגע ורגע מתחדש חיוב יוה"כ הוי ליה איסור בבת אחת. (פוריים משלחו גבוה כר"ב)

להתוודות ביום טוב | יש להסתפק במי שנכשל ח"ו באיזה חטא ביו"ט דיש עליו חיוב תשובה והחיוב הוא לשוב מיד כמבואר בשערי תשובה לרבינו יונה בתחילתו (שער א') אך מאידך הרי זה כרוך בצער ויגון ונמצא מבטל משמחת יו"ט כיצד עליו לנהוג? ושאלתי למרן הגרא"ל שליט"א והשיב לי: דאם הצער הוא על העונש יש בזה שאלה, אבל אם מצטער על עצם החטא אין בזה שום איסור ומחוייב לעשות כן.

ולכאו" יש להוכיח דיש ענין תשובה אף ביו"ט מהא דאיתא ביומא [כא] בשעה שישאל עולין לרגל עומדין צפופין ומשתחוים רווחים וכו' ופירש"י נעשה להם נס והמקום מרחיב עד שיש ביניהן ארבע אמות שלא ישמע איש "יודו" של תבירו שלא יכלם הרי שהיו מתודים ברגלים. (שלמי שמחה עמ' ו)

מחיקת האותיות בעישון סגריות ביו"ט | הגר"צ פלמן זצ"ל הביא בשיעוריו דהנה יש טענו שיותר במחיקת האותיות בעישון סגריות כיון שהיו כלאחר יד, ואמר רבנו דאי"ז נחשב כלאחר יד דהשתא דרך עישון הוא.

ואמר רבנו: הביאו שהגרשז"א זצ"ל כתב שדין אשו משום חציו אינו סיבה לקבוע שמי שהדליק סגריה ואח"כ האש בוערת במקום האותיות שיהא זה נחשב למוחק, והיינו דס"ל דיש לחלק בין אשו משום חציו בין נזיקין למלאכות.

אמנם שם אין ברור בכלל שנחשב מוחק, וגם אם יעשה הרוח בפיו ללבות האש כדי להתפשט ותשרוף האותיות, שאין זה צורת מלאכת מוחק, שמכלה גם את הניר, ועי' מה שדן בזה באחיעזר ח"ב סי' מ"ח שהביא תשובת חותנו בענין לשרוף הגליונות הרבים של דברי תורה שהיו בבתי הדפוס שהוא טירחה והוצאה גדולה לגנוזם אם אפשר

לשורפם ועי' אור שמח פכ"ג משבת ה"ב. (אילת השחר שבת קכב, א ועי"ש) ולמעשה אמר דבזמנינו בודאי יש להיזהר מאד מזה ולא לעשן סגריות ביו"ט, כי כיום זה בודאי לא דבר השווה לכל נפש, ולא הותר לזה הבערה ביו"ט. (פרי חיים)

ברכה על עליה לרגל | הנה יל"ע אם בזמן שהי' ביהמ"ק קיים היו מברכים על מצות עליה לרגל? ולכאורה הזמן שצריכים לברך הוא כשמגיעים לעזרה. והראו לרבנו דבזכר למקדש מבעל האדר"ת פ"ב אות ד' כתב נראה בעיני דעל מצות ראייה היו מברכים כל אחד כל הבא לעזרה קודם שנכנס, ברכת המצוה עם שהחינו דמי גרע ראייה מלולב וכיו"ב וצ"ע.

לשחוט בזמן הזה ביו"ט | נראה שגם בזמנינו שיש אפשרות לקרר האוכל שלא יתקלקל מ"מ אין זה נחשב אפשר מאתמול שאינו דומה בטעם וטריות גופא תבשיל מהיום לתבשיל מאתמול, וכן מותר לשחוט ביו"ט אף שדרך הרבה בני אדם לאכול בשר מקורר ומוקפא לפי שיש טעם לשבח בבשר שלא עבר זמן רב משחיטתו. (אילת השחר שבת קלד, א)

בגדרי הואיל | פסחים מ"ז ע"ב הק' תוס' לרבה דס"ל דהמבשל ביו"ט לחול אינו לוקה הואיל ואי מיקלעי אורחים חזי ליה, א"כ ביטלת כל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה? ותירצו דכיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל. וקשה א"כ בבתי חולים שמצויין שם חולים שיש בהם סכנה, וכי מותר כל המלאכות בשבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה.

וצ"ל דכשנדון כל מחלה ומחלה לעצמה אינו שכיח, וזה מספיק סיבה שלא יהא היתר של הואיל. ומה שבסך הכל יש הרבה חולים, זה לא הופך את הדבר לשכיח. קצת דוגמא לדבר חזקה אין אדם פורע תוך זמנו, דכיון שמוציאין ממון על פי זה, ע"כ דאי"ז רק רוב אנשים, אלא כולם אין פורעין בתוך זמנם, והרי המציאות היא שיש אנשים שפורעים לפעמים בתוך זמנם. וע"כ דמה שקורה לפעמים זה לא הופך את הדבר למציאות של מיעוט, רק אם יש קבוצה קיימת שהם נוהגים אחרת זה יוצר מיעוט. וה"נ מצד עצם הדבר כל חולה שיש בו סכנה בפני עצמו אינו שכיח, רק שקורה ח"ו מפעם לפעם וזה לא הופך את הדבר לשכיח.

ובעיקר התוס' צ"ב מאי קושיתם הרי אוכל נפש ביום טוב, המתיר הוא היום טוב, דהתירה תורה לבשל אוכל נפש ביום טוב, וההיתר נמצא רק שצריך שיהא נכלל בהיתר, לכן מועיל הואיל ומקלעי אורחים, משא"כ היתר מלאכה בשבת לצורך פיקוח נפש, המתיר הוא "הפיקוח נפש" וא"כ כל זמן שאין פיקוח נפש לפנינו, אין המתיר כלל, ומה יועיל הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה. (קובץ גלאט כו)

קידוש לבנה במוצאי שבעות | איתא בשו"ע לקדש הלבנה במוצאי שבת, אך מוצאי יו"ט לא נזכר, רק מוצאי יום כיפור. ומסתבר דאף אם חל יו"ט באמצע השבוע מ"מ יש להמתין למוצאי שבת, שהוא היום הכי מקודש, וקדשתו מכל הזמנים, ורק במוצאי יום כפור, יום מחילת עונות, הוא זמן מיוחד, ומקדשין בו הלבנה. [וכן נהג רבנו שלא רצה לקדש הלבנה במוצאי שבעות אלא המתין למוצאי שבת]. (פ"ח)

עולם הישיבות

ישיבת כנסת חזקיהו - כפר חסידים

לי שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי, והגליתים לבין האומות, ומתגעגע שכלל ישראל יתרום, ויגיע לתכלית שהקב"ה רוצה שיהיה בית המקדש, שתהיה שכניה, וזה צריך להביא היום הזה, שבאו בודאי אנשים שרוצים להתחזק, רוצים שיהיה להם קשר עם המקום שבו הם נבנו, וזה יתן להם עוז וכח להמשיך, ואלה שנמצאים כאן, וכל אלה שהיו מקודם בישיבה, ואלו שעכשיו ממשיכים, כולם ילכו, בתכלית אחת, למטרה אחת, להגדיל תורה.

ויה"ר שנזכה שהקב"ה יערה וירומם את קרן ישראל, ושכלל ישראל כולם יבואו לתכלית מה שהקב"ה רוצה שיהיה, וכל הבריאה כולה תתקדש, וכולנו נזכה למצב של ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ויתקיימו הפסוקים יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו שזה כל התכלית, ונקווה שהישיבה תמשיך ותוסיף עוד להוציא פירות, עד שנזכה לביאת גוא"צ במהרה בימינו. בשיחה שנשא שרבנו בישיבה י"ט אדר א' תש"ס הרחיב באושר שיש לכל בחור בישיבה. ובי"ב תמוז תשס"ה דיבר באריכות רבנו בישיבה בענין אמונה.

מקום שהתפללו אבותינו

בכ"ה טבת תשס"ד הגיע רבנו לישיבה ואמר בתו"ד: מה אומר, ברוך ה' ישיבה שקיימת כבר כ"כ הרבה שנים, בודאי במשך הזמן הזה גדלו הרבה תלמידי חכמים, ומה אני יכול להוסיף כאן.

חז"ל אומרים שיעקב אבינו אחרי שעבר את מקום המקדש, והוא לא התעכב שם, איהו לא יהיב דעתו להתפלל במקום שהתפללו אבותיו ומן השמים יעכוהו, לכן לא עיכבו אותו, ואח"כ נתעורר לזה, ואז עשה הקב"ה שקפצה לו הדרך, והוא הגיע שם למקום המקדש.

והשאלה היא מאי נפקא מינה כ"כ במה שהתפללו שם אבותינו או לא התפללו אבותינו, ואיני יודע אם כתוב בחז"ל משהו מיוחד מה זה מקום שהתפללו אבותינו, עכ"פ רואים שכל מקום יש לו איזה סיבה להיות התעוררות, ועל יעקב אבינו היתה תביעה למה לא התעורר במה שיש מקום שהתפללו אבותינו, ואי אפשר להגדיר ממש מה הסיבה, אבל משמע שכל מקום יש לו איזה משהו מיוחד, והיות זה מקום שהתפללו אבותינו היה צריך להתעכב, ואם לא התעכב ה' תביעה קצת על יעקב אבינו, למה לא התעורר, ואחרי שהתעורר תיכף קפצה לו הארץ.

אנחנו לא מדברים על מקום שהתפללו אבותינו, אבל משמע שאם יש מקום שהתפללו, ושם זה אבותינו, ואמנם כלל ישראל היום זה לא כמו אבותינו, אבל יש משהו שמקום שהתפללו, מקום של לימוד התורה, מקום של תפילה, יש בו משהו סגולה מיוחדת, מקום שיש בו כ"כ הרבה שנים תורה, אז הדבר הזה מסתמא יש לו משהו, ממילא אי אפשר לומר שהמקום הזה לעבור בלי התעוררות, אני לא דרגה כזאת, שאפשר לומר שמתעורר כ"כ, אבל בכל זאת היות שעוררוני, אני לא יכול לסרב ולא לומר כלום.

והנה זה הרי ידוע שמקום שמגדלים בו תורה, מקום שמגדלים בו תפילה, זה מקום גדול, ויש בו קצת סגולה שיכולים להתעורר, ...וממילא אנחנו מקוים ומברכים שהמקום הזה שמשמש כ"כ הרבה שנים מקום תורה ותפילה, שישמש באמת לתפארת, שיוסיף המקום הזה יוסיף שכל ההוגים בו והנמצאים שם, יעלו מאד מאד, בתורה ויראת שמים, עד כדי כך שבמשך הזמן יהי' מקום שיתרבו עוד ספסלים, עוד תורה ועוד תורה, ועי"ז יתרבה תורה מאד, והקב"ה יעזור שע"ז נזכה לעלות ולעלות עד שיהי' ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

ובחודש טבת תש"ע הגיע רבנו לישיבה ונשא בה דברי חזקיהו על חזקיהו לימוד התורה הקדושה ואכמ"ל.

בשבועות הקרובים נכתוב אי"ה אודות ישיבות: מאור התורה, מאור התלמוד, מאור יצחק (חמד), מדרש שמואל, מעוז חיים, מיה, מיר מודיעין עילית. נדבורנא, נחלת בנימין, נחלת דוד, נחלת הלויים, נר זרח, נתיב הדעת, נתיב התורה, נתיבות התורה, נתיבות עולם.
מי שיש ביזו ענינים מרבנו אודות הישיבות הנ"ל נשמח אם יפנה בהקדם למערכת
נ"ב. ישנם ישיבות שרבנו הגיע לשם לפני שנים, ועדיין לא הצלחנו להשיג את הדברים שנאמרו שם, וע"כ לע"ע אנו כותבים על ישיבות נוספות.

הישיבה הוקמה בשנת תש"ט ע"י הגאון רבי נח שימנוביץ זצ"ל ובשנת תש"ר עברה לכפר חסידים ואז כיהן כראש הישיבה הגאון הגדול אליהו משיקובסקי זצ"ל, ולאחמ"כ חתנו הגאון רבי דוד מן זצ"ל ויבדלחט"א בנו הגאון ר' יהושע שליט"א יחד עם המשגיח הגאון הגדול רבי דב יפה שליט"א.

באחד השנים נפגש רבנו עם רה"י הגר"א משיקובסקי זצ"ל בחתונה ודיברו בלימוד בסוגיא באהלות, ולאחר מכן התכתבו כמה פעמים בסוגיא זו. [ולע"ע לא הגיע לידינו המכתבים]

שו"ת בישיבה

שח המשגיח הרה"ג ר"מ דוד שליט"א: זכינו שרבנו נעתר לבקשתנו לבוא למסור שיחת חזקיהו מס' פעמים בישיבה. ובא' הפעמים קיצר מאוד בשיחה בישיבה, כי יקר בעינינו לשבת עם רבני הישיבה שליט"א (ע"פ בקשתנו מראש). בין שאר השאלות שנשאל רבנו ע"י רה"י הגר"ד דיבר ע"כ שלפעמים ישנם סוגי בחורים שונים בשיעור, חלק א' חזק מאחד וחלק אחד חלש ולפעמים מפריע להתקדמות אחרים.

והשיב: "אולי הרמה של השיעור גבוה מדי". ונשאל, "אולי אפשר לתת שיעור ברמה נמוכה קצת?" וענה, שהעצה היחידה היא לתת לתלמידים טעם בלימוד. ונשאל, אולי לקבל רק תלמידים חזקים והחלש לא לקבל, ואמר לא לשנות הח"ח ה' אומר שלא כדאי לאסיר לנסות להשתחרר מאיזיקים כיון שזה יסבך אותו יותר ויכאיב לו, אם לא יהיה טעם בלימוד מה יעשה הנער. יש לטפל ביחידים בטובים גם, כולם צריכים לעלות, אם יסלקו בחור מהישיבה יבא אחר גרוע וימלא מקומו... איך נותנים טעם בלימוד? נשאל רבנו. וחייך רבנו ואמר "אין כדורים לזה אולי צריך לנסות לתת כבוד כגון לכתוב חידו"ת יגיש יצירה אולי יהיה לו הנאה מזה".

בהזדמנות אחרת זכרוננו ששאלתי למי יש לכיין את השיעורים והשיחות, א"ל מרן שליט"א רק גדולי הדורות ממש היו כאלה שבדר"כ ניכר כבר מקוטנם הרבה מאוד ת"ח גדלו מאוד לאו דוקא מאלה שציפו מהם, לכן השיעור והשיחה צריכים להיות מתאימים בדר"כ לבינונים ומדי פעם להעלות את הרמה לגרות גם את החזקים וכן למשוך גם על החלשים. בהזדמנות אחרת באתי לשאול על קבלת תלמיד שאמר לי שרבנו ששלחו ללמוד אצלנו, הגיב 'אל תאמין לשום דבר שאומרים לך בשמי' אבל צריך לדעת כיום אם בחור לא נמצא בישיבה מידרדר מאוד והם ונהיה אח"כ פשוט גנבים ורוצחים רח"ל.

כל יום שיהיו במסגרת 'קעמפ' זה הצלה

לפני עשרים שנה פנה הגאון רבי יעקב שמואלי שלי"א מראשי הישיבה, לשאול את רבינו האם ראוי לעשות "קעמפ" לישיבה בקיץ. רבינו שליט"א הסכים לכך. לפני שלוש שנים כשהיתה מלחמה בדרום, נכנס שוב לשאול אם ראוי בשנה כזו שצעירים נלחמים בעזה, לעשות קעמפ, כי אולי תהיה לזוט שפתיים על בני הישיבה בחוץ. ושאל רבינו: "אם לא בקעמפ, היכן יסתובבו הבחורים? ברחוב?... כל יום שיהיו במסגרת הוא הצלה וצריך שיהיה קעמפ".

כנסת היובל

בכנסת היובל לישיבת כפר חסידים ליל כ"ט תמוז תשנ"ט הגיע רבנו להשתתף ונשא דברים נדפסו בס' ימלא פי תהלתך עניני תורה עמ' שנה - שנו) ונביא כמה קטעים: בעצם ימים אלו הם ימים של בין המצרים, אך מצד אחד יש שמחה גדולה.

כשמלאו לישיבה "חמשים שנה" דבודאי במשך הזמן הזה של חמשים שנה הרבה נבנו, ואפשר לומר על הישיבה "באר חפרוה שרים כרוה נדיבי עם", שהחמישים שנה שעברו זה היה עבודה של אנשים גדולים שהשקיעו את הכח ואת המרץ במשך החמשים שנה, ובדאי הרבה נבנו כאן. והרבה פירות הוציאה הישיבה במשך הזמן הזה: ובתורה חמשים שנה, קוראים לזה "עולם" עולמו של יובל. וכאן הרחיב בענין חילוף המשמרות.

וסיים: והישיבה, המקום תורה, זה מקום שצריך ללכת לתכלית הזה, להבין, שיבואו דורות אחר דורות, דור אחר דור, שיצאו מקדשי שם שמים עובדי ה'. ומקוים שבמשך הזמן של שני דורות שעברו כבר, חמשים שנה מעת שהישיבה נוסדה, בודאי יצאו מהם הרבה מקדשי שם שמים, והרבה שמחה יש להקב"ה, מהמקום, אבל העיקר הוא שלא נסתפק בזה, אלא להמשיך! כי במקום שיש שמחה כזאת, באותו זמן הקב"ה שואג כארי, ואומר אוי

סיפורים נפלאים פרשת במדבר

שגם בעת לקיחתם, ראשית "ויקח... את האנשים..." ורק אחר כך "ואת כל העדה הקהיל", כדי שלא יהא מי שיתבייש, כאשר יקראו לחברו ולא לו.

כך גם ארע בתחילת שליחותו, הקב"ה מתגלה למשה בסנה ומודיעו כי הוא נועד לשליחות חיונית ודחופה הצלת ישראל ממצרים, משה רבנו מסרב לכך ובמשך שבוע שלם הוא מתדיין עם הקב"ה בעניין זה, זאת כי הוא חושש מפגיעה באהרון שהיה אחיו הגדול והיה נביא ומנהיג בפועל בכל אותם שנים שמשה נעדר ממצרים, כל צרותיהם של ישראל לא היה בכוחם להצדיק את הפגיעה באהרון הכהן, ורק כאשר הובטח לו כי "וראך ושמוח בליבו" הסכים ללכת.

מעשה בגביר עשיר שהיה ירא שמים גדול ונדבן מאין כמוהו ושמו רבי דניאל, הוא החזיק כולל אברכים שילמדו מהבוקר עד הערב, ואת כל המשכורות היה משלם מכיסו, ובכולל הזה היה אברך אחד שהיה מתמיד גדול והיה מגיע מוקדם בבוקר וחוזר בשעות הלילה המאוחרות, ורבי דניאל מאוד אהב אותו וחיבב אותו ושמוח שיש לו בכולל כזה אברך צדיק, למרות שהוא לא היה חריף בשכלו.

אלא שהיצר הרע יודע שהיהודי שלומד תורה הוא תריס מגן כנגד כל הפורענויות המתרגשות לבוא בעולם, לכן הכניס קנאה בלב אחד האנשים שהיו שם, אותו אחד לא יכל לראות את החיבה שרוחש העשיר לאותו אברך, ולכן רקם תוכנית שטנית נגדו, והלך למשרתת הערבייה שהייתה שוטפת את בית המדרש כל בוקר וגם את ביתו של העשיר, ואמר לה שתבוא מוקדם בבוקר כשהאברך הזה נמצא לבד, תעליל עליו עלילה כאשת פוטיפר ובעבור זה נתן לה סכום כסף גדול.

שעת בוקר מוקדמת, האברך המתמיד הגיע ללימודו וספריו אתו, והנה הגיעה האישה הזו לשטוף, ואחרי כמה דקות הקימה צעקות והעלילה עלילה שפלה, אותו אדם שנתן לה את הכסף חיכה כבר למטה וקרא לעוד אנשים שיבואו לשמוע את דברי הערבייה, נעשתה מהומה גדולה, כולם הלכו לבית העשיר רבי דניאל, וסיפרו לו על האברך המתמיד על מה שרצה לעשות ובוודאי לא ראוי להשאיר בהיכל ה' את העושה מעשים מכוערים שכאלו, אמר להם רבי דניאל, כל אחד ילך למקומו ואני אבדוק את העניין, ובינתיים האברך יושב ולומד למרות שידע מכל אשר נעשה העדיף להתעלם ושקע בתורה הקדושה.

רבי דניאל הגיע לכולל ועמד על התיבה והסתכל בעינו הבוחנת על האברך המתמיד במשך חצי שעה רצופה, ואחר כך נתן דפיקה קלה על התיבה ואמר, האברך הזה צדיק אמיתי וכל העניין זה סתם שקר ומי שיעז לדבר עוד בעניין זה אין מקומו בכולל!

ואחר כך אמר רבי דניאל למשרתת שהיא מפוטרת ושתחפש לה עבודה אחרת, וכשנגמר לה הכסף שהביא לה אותו אדם, היא באה לאברך המתמיד וסיפרה לו את האמת המרה ואמרה לו שהיא מוכנה לעמוד ולפרסם את כל העלילה שפלוגי רקם נגדו רק שידבר עם העשיר שיחזיר אותו לעבודה. ואז פרצה מלחמה אצלו בתוך הלב הוא יכול להחזיר לעצמו את השם הטוב ולנקום באותו אדם אך מצד שני יהיה כאן חילול ה' שיהודי כך מוכן לעשות ליהודי, לכן למרות הרצון העז ששמו הטוב יטוהר אמר

"וידבר ה' אל משה במדבר סיני" (א, א)

מדוע ניתנה התורה "במדבר" ?

באחת השנים, לקראת 'סוף הזמן' בישיבת לומז'א, ניגשו עשרים ושישה תלמידים להיפרד ממורם ורבים מרן הגאון רבי יחיאל מיכל גורדון וצוק"ל. כל אחד מהם היה אמור לפנות לדרכו, למקומו ולחיו. ביקש ראש ישיבת לומז'א לצייד אותם בצידה לדרך, משהו שיתאים לכל אחד ואחד מהם. חיפש ומצא! בני - פנה לתלמידיו האהובים - רבים מכם יזכו בוודאי לקבל משרות רבנות, ואחרים לא יזכו. הבה ואספר לכם סיפור שישמש לכם כעין מורה דרך לחיים.

הצאר הרוסי, ניקולאי הראשון, יצא פעם לערוך סיור במדינות מלכותו. כשהגיע אל המדינה הראשונה ונתקבל בברכה על ידי המושל המקומי, פנה אליו הצאר ושאל: "איך אתה מנהל את עניני המדינה?" - "לפי החוק ככתבו וכלשונו!" - השיב המושל. נתן בו הצאר מבט מאיים וקבע: "אתה מפוטר!" אלפי האזרחים הוכו בתדהמה. נבצר מהם להבין: במה חטא המושל?! אך איש לא העז לערער על דברי הצאר - במיוחד לא על ניקולאי הראשון ימ"ש שנודע כעריץ קשה לב וכונה "צאר הברזל". בערב, בעת המשתה החגיגי, לאחר שהצאר לגם כמה כוסות 'וודקה' ורוחו הייתה טובה עליו, אזר עוז אחד מאנשי הפמליה המלכותית, ושאל אותו לפשר החידה המוזרה, ומדוע הדיח את המושל מכהונתו רק משום שהוא מדקדק בספר החוקים.

השיב הצאר ואמר: "כדי לנהל מדינה על פי החוק, ככתבו וכלשונו, אין צורך במושל. בשביל זה יספיק סמל משטרה!..." עד כאן ה'צידה לדרך' בו צוידו בוגרי לומז'א (כעדות אחד מבוגרי הישיבה בספרו 'ברכתו של הרבי').

המסר שעולה מן סיפור ה'צידה לדרך' הוא חד וברור: כדי להתנהל כיהודי מוכרחת ה'תורה' להיחפך ל'תורת חיים'. שכן השולחן ערוך החמישי, מעולם לא הודפס, וכדי לדעת כיצד להתנהל על כל צעד ושאל אי אפשר להתנהג כסמל משטרה, בעל ראש קטן, שפוטר את עצמו בכך שנוהג "על פי הספר", אלא יש להפעיל גם את ה"תוונת דליבא"!

שמא יש כאן ביאור חדש אודות הסמיכות של פרשת במדבר לחג השבועות. כאשר אדם יושב בעיר, תחת גפנו ותאנתו, וחי כיהודי, הוא עדיין לא עמד במבחן התורה האמיתי. דווקא במדבר, אי שם בין הגאיות, ללא ספרים, דווקא שם עומדת למבחן מהותו של יהודי. אם הוא יהודי תורתי במלוא מובן המילה, אזי גם במדבר הוא ימשיך לחיות כיהודי. אך אם התורה שלו אינה מופנמת בעומק הנפש, אזי ימצא את עצמו במדבר ערום ועריה.

"ויקח משה ואהרון את האנשים האלה אשר

נקבו בשמות" (א, יז)

גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה (ברכות יט, ב) משה רבינו יכל לבחור אותם בעצמו שהרי היו ניכרים בגדלותם הן נשיאים היו קרואי העדה, אך כדי שלא לפגוע באלו שלא נבחרו, ביקש משה רבינו שהקב"ה ינקוב בשמותם, נבחין עוד

סיפורים נפלאים פרשת במדבר

נכנס לתלמוד תורה, ובחן את התלמידים הצעירים. הרבי שאל מה הפירוש "ושניים יסעו"? אחד הילדים ענה בתמימות, ושניים יסעו - השנים נוסעים... כל השומעים העלו חיוך על שפתייהם. והמלמד דרדקי רצה לתקן את הטעות שיצא מפי הילד, חיך הרבי מסאטמר ואמר: מה אתם רוצים, הילד כל כך צודק ואומר נכון, "ושניים יסעו": השניים נוסעים וחולפים ועוברים במהירות.

"וחיו ולא ימותו" (ד, יט)

נאמר בפרקי אבות (ד, כב) על כרחך אתה נולד ועל כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. נשאלת השאלה מהי משמעותן של ארבעת "על כרחך" הללו? אמרו חז"ל: משל לשני אנשים ששדותיהם נמצאות בשכנות זו לזו, ואומרת המשנה: אם קם אחד מהם והקיף בגדר את השדה משלוש רוחות - לא חייב השני להשתתף בתשלום אף שגם הוא נהנה מזה קצת. ואם בעל השדה המוקפת קם מעצמו והקיף את הרוח הרביעית - מגלגלים עליו תשלום וחייב להשתתף במחצית מהתשלום של כל ארבע הרוחות. כי מעשהו גילה את דעתו שהוא מרוצה ממה שעשה חברו: ולפי זה הסביר הגאון מוויילנא את המשנה במסכת אבות. יכול אדם לטעון שכלל לא רצה בחיים ולכן אין לחייבו בתורה ומצוות. אבל כשהוא שוכב על ערש דווי, הרי הוא עושה כל המאמצים כדי לחיות עוד קצת, ומוציא הון עתק על רופאים ותרופות ואז הוא מגלה שנוח לו בחיים שניתנו לו וקשה לו להיפרד מן העולם. ואם כן, אז אפשר כבר לחייב אותו, כי אם בעל כרחך אתה מת, ואתה לא מעוניין למות, אז גם בעל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

המגיד מדובנא מסביר זאת כהרגלו בקודש ע"י משל: לאדם שהיו לו שתי בנות, האחת כעסנית והשני מכוערת. וכשהגיעו לפרקן היה קשה למצוא להן זיווג - כל אחת בגלל המום שבה. לאחר זמן הופיע שדכן פיקח והצליח להשיאן, את המכוערת השיא לחתן עיוור. ואת הכעסנית השיא לחתן חרש. ושתי הזוגות חיו בשלום ובשלווה, כי זה לא ראה לעולם את כיעורה, וזה לא שמע לעולם את צעקותיה וקללותיה. עד שיום אחד הופיע בעיירה רופא מומחה לכל מיני מחלות, וע"י תרופותיו העלה מזור לעיוור ולחרש. פרח העיוור עיניו וכשראה את אשתו מאס בה מאוד, וכשהחל החרש לשמוע, נחרד מצעקות וקללות אשתו ומאותו יום היה בביתם רק ריב ומדון. כשבא הרופא לקבל את שכרו, טענו השניים שלא מגיע לו שכר, כי בגללו באה עליהם הרעה וחיייהם אינם חיים. הגיעו הצדדים לדין תורה. שמע הרב טענותיהם ולבסוף שאל את הרופא: האם אתה מסוגל להחזיר את שני האנשים אל מצבם הקודם? אין דבר קל מזה - נענה הרופא. אך השניים נזעקו ונחרדו מיד ואמרו שאין הם מוכנים לחזור למצב הקודם. אמר להם הרב: אם כן מהרו ושלמו לו את שכרו, כי גיליתם דעתכם שאתם מרוצים ממעשהו של הרופא. והנמשל מובן מאלי. "וחיו יתן אל ליבו" (קהלת ז, ב)

למשרתת חס ושלום אל תגלי שום דבר לאיש, ואני אדבר עם גביר אחר שיקבל אותך לעבודה. באותו רגע שהחליט לוותר על כבודו למען כבוד ה' הרגיש איך שנפתחים לו כל מעיינות החכמה, הלוא הוא רבי חיים חזקיהו מדיני. מחבר היצירה התורנית הענקית "שדי חמד". (הרב משה פוליאס - מן המים משיתיהו)

"ויהיו כל פקודי בני ישראל" (א, מה)

פעם הטילו השלטונות מסים כבדים עד מאוד על הקהילה היהודית ועל הקראים. החליטו להתכנס בבית הכנסת של הקראים, ששכן במרתף, ולטכס עצה. כאשר הראשון לציון הרב מיוחס זצ"ל ירד במדרגות בית הכנסת - התעלף לפתע ונפל. תמחו הנאספים למאורע, והחליטו לחפור מתחת לגרם המדרגות. ומה מצאו שם? את ספרו של רבינו הרמב"ם זצ"ל, "היד החזקה", שהקראים טמנו שם כדי לבזותו. כדי שכל מי שבא לבית תפילתם ידרוך עליו. כי הרמב"ם כלל את כל התורה שבעל פה בספרו הגדול, והקראים אינם מודים בה! חרה אפו של הראשון לציון בקראים, והוא קילל אותם שלא יזכו לעולם למניין שלם מבני עדתם, בירושלים! וכך היה. כשמונים שנה לאחר מכן, בשנת תקצ"ד, התכוונו עשרים משפחות קראיות מחצי האי קרים לעלות לירושלים. בני העדה הקטנה שמחו לקראתם, כי הפעם כבר יהיה להם מניין. אולם בהגיע שיירת הקראים לשערי ירושלים פרצה בהם מגיפה שעשתה בהם שמות, וכל הגברים מתו! וקהילת הקראים בירושלים, הכופרת בתורה שבעל פה ומבזה את החכמים, נשארה ללא מניין!

"איש על דגלו באתת לבית אבותם יחנו בני

ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו" (ב, ב)

כאשר ייסד הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין את רעיון ה"דף היומי" הוא נשא דברים נלהבים אודות חשיבות לימוד התורה ומתוך דבריו הוא אמר: בתורה נאמר: "איש על דגלו באתת לבית אבותם יחנו בני ישראל מנגד" - בני ישראל באים מעדות שונות ומנהגים שונים איש על מחנהו ואיש על דגלו אולם מה מקשר כל יהודי ויהודי? מה המשותף ליהודי הבא מאמריקה וליהודי הבא ממרוקו? המשותף - הכריז הרב - הוא סביב לאהל מועד יחנו! כאשר יהודי נוטל לידיו את הגמרא הוא לומד לדעת שהמשנה חוברה בירושלים, הגמרא חוברה בבבל, רש"י כתב את פירושו בצרפת, תוספות חוברו באשכנז, הרי"ף נכתב במרוקו והרמב"ם כתב את חיבורו בספרד... התורה היא המאחדת את כולם! (הרב צבי נקר - אמונה שלמה)

"ושניים יסעו" (ב, מז)

מספרים על הגה"ק רבי יואל מסאטמר זצ"ל, כשביקר בירושלים

ליקוטים נפלאים פרשת במדבר

הן, ואף-על-פי-כן מיאנתם לקיימן, הרי לא היה איפוא כל טעם לכפות עליכם עוד תרי"ג מצוות.

זוהי גם הכוונה, שואלות אומות העולם: למה זכו ישראל בתורה והלא גם הם לא רצו בה אלא הוכרחו לקבלה, אם-כן צריך היה להכריח גם אותנו? משיב להם השם יתברך: הביאו לי ספר-יוחסין שלכם. זכרו כיצד נהגו אבותיכם לפניכם ביחס לשבע המצוות שקבלו, והשוו אותם לעומת אבותיהם של ישראל אשר קיימו את התורה עוד לפני שניתנה להם, כי אז תבינו היטב למה את ישראל הכרחתי לקבל את התורה ואתכם לא הכרחתי.

בני-ישראל ירשו את הקדושה מאבותיהם, אשר עבדו את השם-יתברך בכל לבבם ובכל נפשם, הרי היו איפוא במהותם הפנימית טובים וקדושים, אלא הכוחות הגופניים מנעו מלקבל את התורה, לפיכך אפשר היה לנקוט לגביהם באמצעי-כפיה. אבל אומות העולם לא ירשו כזאת מאבותיהם, כך שבמהותם היו רעים וטמאים, הרי ממילא אין בכוחו של שום אמצעי-כפיה לעורר בהם את הרצון האמיתי. שזו איפוא מובנה של התשובה: "הביאו ספר יוחסין שלכם." (שער בת רבים)

"שמעון שלמיאל בן צורי ש-די" (א, ו)

העולם קוראים לעני וביש מזל בכינוי 'שלומיאל'. מה הטעם לכך? אלא, רמז רומזים לו שהוא משבט שמעון, צא וראה שמכל השבטים היה שבט שמעון שלא האיר לו מזלו, והיה עני שבכולם, וכתב רש"י (בראשית מט, ז) 'ואין לך עניים, סופרים ומלמדי תינוקות אלא משבט שמעון'. ושלומיאל היה נשיא שבט שמעון... (אמרות חכמה)

"כאשר צוה ה' את משה ויפקדם במדבר סיני" (א, יט)

לשם מה ראתה התורה לציין שמניינם של ישראל היה "כאשר צוה ה' את משה", כלום אין אנו יודעים זאת? באר רבי משה פיינשטיין: במדינה מתוקנת יש תועלת בידיעת מניינם המדויק של תושביה. על ידי כך ניתן להעריך את שעור ומדת הצרכים השונים של התושבים: כמויות המזון הנצרכות להם, וכדומה. כאשר היו ישראל במדבר, אכלו ושתו כאות נפשם מן ירד מן השמים ומים מן הבאר, והיו ענני הכבוד מעטפים אותם, והיו שפים בכסותם ומגהצים אותם, ואף הקטנים שבהם היה גדל לבושם עמהם. ואם כן, לא נזקקו לא למאכל ולמשקה ולא ללבוש, ולא הוצרכו להגן עליהם מפני אויביהם. נמצא שלא הייתה שום תועלת מעשית בידיעת מניינם המדויק של ישראל במדבר.

וזהו שאומר הכתוב: "כאשר צוה ה' את משה ויפקדם במדבר סיני" - שאלמלא צוה ה' את משה לא היו נצרכים לפקוד את מניינם של ישראל. אך לאחר שציווהו ה', יש לקיים את צווי ה' בשלמות ללא ערעור ופקפוק, גם אם לא מוצאים בו טעם וסיבה. (ומתוק האור)

"וידבר ה' אל משה במדבר סיני" (א, א)

בשלשה דברים ניתנה תורה באש במים ובמדבר. הקו האופייני של עם-ישראל הוא זה, שמיום היותו לעם גילה תמיד מסירות-נפש בעד תורתו ואמונתו. בני-ישראל הלכו אל הגרדומים ומוקדות-האש, נתנו צוואריהם לשחיטה, קפצו לתוך הים ומסרו את חייהם - כל אימת שהכריחו אותם רשעי האומות לבגוד בתורתם ובאמונתם.

כח זה ותכונה זו של עם-ישראל באו לידי גילוי עיקרי בשלושה מאורעות של דברי-ימי-העם. אברהם, אבי האומה, נזרק לכבשן-האש בעד אמונתו הטהורה אשר הפיץ בקרב בני-האדם, ובוזה נטע את הכח של מסירות-נפש בבניו אחריו. ואם היה זה צעד של יחיד נעלה מורם-מעם, הרי בא המאורע השני של קריעת ים-סוף - שאז קפץ עם שלם אל תוך הים הסוער, לפי ציווי בורא עולם - "ויסעו". אם היה זה רק ניסיון של-רגע, הרי בא המאורע השלישי, כאשר בני-ישראל הלכו למדבר-שממה שורץ חיות רעות ונחשים ועקרבים, ללא מזון ומים, לתקופה ממושכת - רק מתוך אהבתם ומסירותם לאלוקים ולנביאו, כפי שאמר הכתוב: "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיהו ב, ב).

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל" (א, ב)

בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן, מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקב"ה ואמר להן: הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שבני מביאין. אמרו חכמינו: "לעתיד לבוא מביא הקב"ה ספר-תורה ומניחו בחיקו ואומר: מי שעסק בה יבוא ויטול שכרו. מיד מתקבצים ובאים אומות העולם...אומרים לפניו: רבוננו של עולם, כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קיבלנוה, כפי שעשית לישראל?... מיד אומר להם הקב"ה: הראשונות ישמיעונו - שבע מצוות שקבלתם היכן קיימתם?"

למה הדבר דומה, לאב שחלו בנו ובנו החורג, רשם להם הרופא סם מריר ששניהם סירבו לגמעו, והכריח האב את בנו לגמוע את הסם ואכן הוא נתרפא מהר; ואילו את הבן החורג לא הכריח ולכן נמשכה מחלתו זמן רב יותר, לאחר-מכן שאל הבן החורג את האב: מדוע לא הכרחת גם אותי לגמוע את הסם? השיב לו האב: בשעתו כבר הכרחתיך לגמוע סם טוב ומתוק ופלטת גם אותו, לפיכך לא רציתי עכשיו להכריחך שתגמע סם מר.

אומות-העולם גם הן יטענו כך: אמנם סבורים היינו שהתורה מרה היא, אולם אתה שידעת כי טובה ומתוקה היא, מדוע לא כפית אותה עלינו? מיד ישיב להם השם-יתברך: הן כבר נתתי לכם בשעתו שבע מצוות, אשר טעמתם מהן וראיתם כי טובות

לעי"נ הרה"צ

פנחס בן ר' בנימין ביינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת במדבר

אדם כעובד ד' ביראה ופחד, ובאמת לבו בל עמו, וזה הוא עוון, ונקרא אש זרה ר"ל.

אך לפעמים נמצא איש אשר עושה התנועות הללו של התלהבות, אף שבקרבו אינו בוער אש שלהבת הזו ואין תוכו כבדו, אמנם עושה זאת למען בניו ובני ביתו שיראו וילמדו איך שצריך להתפלל ולעבוד את ד' ביראה ופחד, ויכול באמת להיות שבניו אחריו יעבדו את העבודה הזאת בלב שלם, בלי שום פניות וגאות, עבודה תמה. על איש כזה, נוכל להמליץ טוב עליו, אף שהוא עושה תנועות של שקר.

וזה שרמזו כאן הכתוב "וימת נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה", ואם תאמר, אפשר עשו כן למען בניהם אחריהם, שבאופן זה אינו נחשב לחטא, על כך אומר כמשיב, "ובנים לא היו להם", ומהאי טעמא נענשו. (מעדני מלך)

"וימת נדב ואביהוא... ובנים לא היה להם" (ג, ד)

אמרו חז"ל שהסיבה של המיתה היה כי לא היה להם בנים, וקשה הרי הסיבה הייתה ככתוב, בהקריבם אש זרה, ומדוע אמרו כי לא היה להם בנים, ויש ליישב, עפ"י הפסוק 'פוקד עוון אבות על בנים על שלישים ועל רבעים', וא"כ אילו היה להם בנים היה ה' דוחה את עונשם לדורות אחריהם, וכיון שלא היה להם בנים, לכן נענשו הם בעצמם, על הקריבם אש זרה, ולא נדחה עונשם לדורותיהם. (מגדל דוד)

"נשא את ראש בני קהת כל הבא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד... (ד, ב) נשא את ראש בני גרשון כל הבא לצבא לעבוד עבודה באהל מועד" (ד, כא)

והדבר צריך ביאור, מדוע התורה מכנה את משא בני קהת 'מלאכה' ומשא בני גרשון ומררי 'עבודה'? ומתוך האור החיים הקדוש, שבני קהת שהיו נושאים את הארון לא היה להם 'עבודה' בזה, כי אמרו חכמים שהארון היה נושא את נושאי, ולא הרגישו כלל כובד בנשיאתה, ולכן התורה מכנה את משא בני קהת 'מלאכה', אבל בני מררי שנשאו את הקרשים ושאר הדברים, הייתה להם עבודת משא טבעית, ולכן כתוב 'עבודה'.

ועוד יש לתרץ, שבני קהת שהיו נושאים את הארון בכתף, היו צריכים לזהר שיהיו פניהם מסובבים כלפי הארון, מפני כבודו של ארון האלוקים שהרי בני קהת היו 'כנושא אדונו על כתפו' ולכן התורה מכנה את משא בני קהת 'מלאכה', לרמז בזה, שבנוסף לעצם עבודת המשא, היה להם בזה גם 'מלאכה' בהליכה מיוחדת כשפניהם כלפי הארון. (אור החיים ד, ג)

"בני נפתלי" (א, מב)

בכל השבטים שנמנו כתוב "לבני", למעט שבט נפתלי שנמנו אחרונים כתוב "בני", ויש להסביר העניין, כי האות ל' יש לה צוואר גבוה, וזה מרמז על גאווה, ובכל השבטים שנמנו, היה מקום למחשבה של גאווה, אני נמנתי לפניך, ואולי כי אני יותר חשוב ממך, אבל נפתלי שנמנה אחרון, לא היה בו שום מקום לגאווה, לכן לא מוזכרת אצלו האות ל', אלא כתוב 'בני נפתלי' ולא 'לבני'. (אגרא דכלה)

"בני נפתלי תולדתם למשפחתם לבית אבותם" (א, מב)

בכל השבטים נכתב "לבני", כגון "לבני ראובן", "לבני שמעון", ורק אצל שבט נפתלי נכתב "בני נפתלי", מדוע? הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, הנצי"ב, מביא בספרו "העמק דבר" את ששמע מחותנו הגאון רבי איצ'לה מוואלוז'ין - בשם האר"י ז"ל שאמר, שמניין בני ישראל היה באופן שבתחילה היו בני ישראל נותנים פתקאות עם שמותיהם בתוך תיבה גדולה. לאחר מכן היה בא נשיא כל שבט עם תיבה משלו, והיה בורר את הפתקאות, כאשר מצא שם של אחד מבני שבטו היה נותן את הפתק לתוך התיבה שלו. כך עשה כל נשיא ונשיא. לבסוף מנו את מנין הפתקאות בכל תיבה וידעו כמה מונה כל שבט ושבט.

כך עשו נשיאי כל השבטים, אולם נשיא שבט נפתלי לא היה צריך לעשות כן משום שלאחר שסיימו כל הנשיאים ליטול את הפתקים עם שמות בני שבטים, ממילא נותרו בתיבה הגדולה הפתקים עם שמותיהם של בני שבט נפתלי בלבד. לכן בכל השבטים נכתב: "לבני" כיון שהיו אומרים: "פתק זה שייך לבני שבט זה"... אולם מאחר ונשיא שבט נפתלי לא ברר פתקים אלא נטל את מה שנותר מברירת האחרים, נאמר שבשט זה: "בני נפתלי". (וקראת לשבת עונג)

"ונשיא לבני גד אליסף בן רעואל" (ב, יד)

בתחילת הפרשה הוא נכתב בד' 'דעואל' וכאן בר' 'רעואל' ומדוע?

גד זכה שמושה רבנו נקבר בחלקו, מכיוון שכאשר מינה משה את דן לראש הדגל, היה יכול גד לטעון, אני בכור לזלפה ודן בכור לבלהה ומדוע איני ראש שבט כמוהו? אלא הוא לא דיבר נגד משה רבנו והסכים עם מה שעשה, ולכן כתוב אליסף בן רעואל בר' כי הוא זכה להיות ריע - אל שהוא משה רבנו שנקבר בחלקו.

"וימת נדב ואביהוא לפני ד' בהקריבם אש זרה וגו' ובנים לא היו להם" (ג, ד)

צריך להבין לאיזה צורך משמיענו כאן הכתוב שלא היה להם בנים. ונראה לרמז בדרך צחות, דהנה לפעמים עושה האדם איזה תנועות של התלהבות בשעת תורה ותפילה, שיהיה נראה לבני

גיליון מס' 230-232 במדבר-חג השבועות- נשא
תשל"ז שנה חמישית

גליון זה נודב לרפואת הילד
יונתן בן ג'מי
לרפואה שלמה
בתושח"י

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

חג השבועות חג שכולו סביב התורה וקבלתה מן הראוי שנביא מדברי רבינו כפי שכתב בספרו "אורחות יושר" ערך תורה וז"ל: "יש בחורים שחושבים שהתורה תלך להם קל וכשרואים שלא הולך קל חושבין שאין מסוגלים ללמוד ומתייאשים וסופם שמפסיקים ללמוד וזה טעות גדול שהתורה א"א שתלך קל.... והרוצה להיות ת"ח אמיתי צריך לשקוד הרבה על התורה וללמוד בהתמדה והדבר ידוע בישיבות שלא הבעלי כשרון הצליחו בדרך כלל אלא המתמידים... אפי' מי שחלש מאד בכשרון אם יתמיד כבר הבטיחו חז"ל שיצליח [ובלבד שיהא ירא שמים].... ועי' בחיי עולם מאאמו"ר זללה"ה ח"ב פ"ב שהביא מחוט המשולש מעשה בבחור א' בן י"ז שבא להחת"ס ורצה ללמוד והוא לא למד מעולם והחת"ס קיבל אותו וביקש להבחורים שילמדו אתו והוא הי' קשה לשמוע ומהר לאבד ולא הצליח כלום ומ"מ מרוב שקידתו לא עזב התורה ובמשך הזמן הצליח וגם עשה פרי ונעשה ת"ח גדול ורב בעיר גדולה... ובאמת עיקר הקושי הוא בהתחלה אבל אח"כ כשמתרגל בתורה ונהנה ממנה [..] עיקר הקושי יורד אז... כי קדושת התורה קודמת לכל כי היא תכלית בריאת העולם ובזכותה אנו קיימין" עכ"ל. יהי רצון שנזכה לקבל את התורה מאהבה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרעינו עד עולם.

בברכת שבת טובה
וחם חמה
במחנה סיון (א"ב)

פשוט על הפרשה

"ויפקוד אותם משה ע"פ ה'" (ג, טז)
פירש"י אמר משה לפני הקב"ה האיך אני נכנס לתוך אהליהם לידע מנין יונקיהם א"ל הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי הלך משה ועמד על פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו וב"ק יוצאה מן האהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באהל זה לכך נאמר ע"פ ה', וכ"ה במדרש פ"ג סי' ט'. ויל"ע אם אפשר כך לספור למה הי' צריך כלל לספור הרי ברוה"ק יכול לדעת מנין כולם ומשמע דהמצוה דוקא למנותם כמ"ש פקוד וגו' וברמב"ן (לעיל א' מ"ה) הביא מדרש גבי ישראל לא תהי' אומר לראש המשפחה כמה במשפחתך כמה בנים יש לך אלא כולהון יהון עוברין לפניך באימה ובכבוד ואתה מונה אותם וכו' ע"ש ומסתמא ה"ה בלויים ועי' במנחות כ"א ב' תד"ה כל שגם הלויים בכלל כל העובר על הפקודים שגם הם עברו רק לבדם. ויתכן שאין כונת חז"ל שמ"ר לא מנה כל הלויים דבודאי מנה כולם אלא שנתקשה איך ידע כמה תינוקות יש בכל אהל שאין להם דעת לבא לפניו ולא בכל בית נמצא מי שיגיד לו כמה תינוקות יש ולכן רוה"ק הי' אומר לו בכל אהל כמה תינוקות יש וידע לבקשם ולמנותם [אאמו"ר זללה"ה השיב שלא משמע כן רק כאן כיון שהי' ע"י הב"ק הי' כך המצוה].

(טעמא דקרא)

בעניני מוגילת רות

"שלף איש נעלו"
ובתרגום ית נרתק יד ימיני', והיינו דמפרש דנעלו אין הכונה נעל ממש רק בית יד שעל היד וצריך טעם מנ"ל שאין הכונה נעל ממש וכדמשמע בגמ' דידן בב"מ מ"ז א'. וי"ל דהתרגום אזיל בשיטת הירו' בב"מ פ"ב ה"ח שאין נכנסין במגעלין לביהכ"נ וביהמ"ד (וע"ש בציון ירושלים באורך) וכאן כתיב ובוועז עלה השער ואמרו במדרש (רות זוטא) לבית המדרש א"כ ע"כ הוציא נעלו מקודם ואיך שלף נעלו ולכן הוכרח לפרש נרתק בית ידו, אבל הגמ' דידן לשיטתו בברכות ס"ב ב' דמותר ליכנס במגעל לביהכ"נ ולכן מפרש מנעל ממש כפשוטו. ועוד יש לומר, דהנוגע במגעלים צריך ליטול ידי וזהו ויהם ישבו בביהמ"ד ויש בזה ביטול תורה ולמה הוצרך לשלוף נעלו ולא נתן לו דבר אחר לקנין ולכן מפרש לא נעל של רגל אלא של יד וע"ז א"צ ליטול ידיו.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"קבורת גניזה"

בימים האחרונים ממעט רבינו לקבל קהל בביתו, בהתאם לכך, מכשיר הפקס המונח דרך קבע בביתו של רבינו שליט"א פולט בכל יום מאות שאלות עבורות. את השאלות הדחופות יותר שואלים אותו, וכן את הבקשות לברכה מעבירים לו ומשתדלים להחזיר תשובה לכל הפונים. 'תורה תחילתה חסד וסופה חסד'. באחד הימים פלט המכשיר שאלה שהגיע מקהילה חשובה בדרום אמריקה. השואל הוא גבאי של הקהילה, הוא מציין בתחילת מכתבו כי התשובה נחוצה מאוד מחמת בזיון הקודש. וזה תוכנה. כיום מקובל בכל מקום כי את כל הספרים שבלו, עלונים של דברי תורה, ומזוזות פסולות ושאר תשמישי הקדושה מניחים בפינה מיוחדת, וכשמצטבר כמות גדולה קוברים באדמה בעומק. אם אפשר הקבורה נעשית באחד הצדדים של שטח בית הקברות, כדי שלא יבואו לפנות את זה. באותה הקהילה בית הקברות מלא עד אפס מקום ואין מקום לקבור את הטעון הגניזה. בכל אותו המחזור אין שום אפשרות לקבור את הגניזה (בפרט שעפ"י חוק אסור לקבור במקום הראוי למגורים או לעבודת הקלאות). כרגע כל הגניזה מונח במיכלי ענק, אך לא בצורה מכובדת כלל, בלשון המעטה. קיימות אפשרות לקבור את הכל בשטח ריק, שכפי הנראה בעוד כמה שנים יבנו עליו בנין (והבעלים מרשים). וכשיתחילו עבודות הבניה - יוציאו את הכל ויחפשו מקום חדש. ומצד אחד זה פתרון זמני ומצד שני כרגע זה עומד בבזיון של ממש. והשאלה כיצד לנהוג. רבינו שליט"א עיין בדבר ואז הכריע - כי מצוה לכתחילה לעשות כן להציל הגניזה מבזיון. ובודאי שהפתרון הזה הוא מצוין, וכשיהיה צורך להוציא, ידונו אז לגופו, וכך המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות. (וראה בספר גנוזי הקודש פרק ט"ז סעיף י"ב שאם כיסו את הגניזה בבטון יש מתירים לסלול כביש מעל עי"ש)

חשקת התורה

אחד בא לשאול לרבינו על תלמיד שאין לו חשק ללמוד, אמר רבינו שיקחו לו מלמד שילמדו איך ללמוד.

התייעצתי עם רבינו בענין בחור מסוים, שבישיבה מתמודדים עמו עם בעיה של אי שמירת סדרים, אמר רבינו העצה האבא יאמר לו שאם לא יתנהג כמו שצריך יזרקו אותו מהישיבה, אח"כ הגיע המשגיח ושאל מה לעשות עם בעיה נוספת שאין לו חשק ללמוד, אמר רבינו תתנו לו תלמיד ללמד, וזה יכול להועיל.

אבא התאונן שלבנו אין חשק ללמוד. אמר רבינו שילמד איתו אביו ספר מוסר כגון ארחות צדיקים שזה ספר טוב.

אחד שאל עצה על זמן שאין לו חשק ללמוד? השיב רבינו: שילמד אז דברים קלים.

בחור מישיבה קטנה מרוב שלמד נחלש ואין לו חשק ללמוד, אמר לו רבינו: תלמד מוסר, תלמד דברים קלים, נתן לו יד פעמיים ואמר לו אם רק תרצה תהיה תלמיד חכם גדול.

שמעתי מרבינו שבילדותו ממש כשעוד לא היה שייך בלימוד המשנה והגמרא שינן עמו אביו בעל פה את שמות כל המסכתות משניות של הש"ס לפי הסדר עם ניגון מיוחד, וכן לימד רבינו את ילדיו הגדולים, הרבנית-ובתו תחי' (ע"ה) זוכרת עד היום את שמות המסכתות לפי סדר הניגון, שמעה מאביה רבינו, ושמעתי מהגאון רבי אליהו מן שליט"א שרבינו הוסיף לו, שאביו גם שר לו שמות הפרשיות וכ"ד ספרי הקודש, מאז שכבר ידע לדבר, ויש לו מכך טובה גדולה, שזה הכניס לו חשקת התורה.

(מנחת תודה)

שו"ת בעניני מגילת רות

יעש ה' עמכם חסד (א, ח).

בילקוט לקח טוב כתב: יעשה ה' עמכם חסד. מלמד שאין גר שמח בעולם הזה, וכן אומרים חכמים במס' יבמות (מח, ב) מפני מה יסורין באין על הגרים? מפני ששהו עצמן להתגייר וכדי שימרקו עונותיהן הראשונים, לכך כתב 'יעשה' וקרי 'יעש', ע"כ. אמנם זה צ"ב, שהרי נעמי מפצירה בהן לשוב לביתן ולא להתגייר, ושם יעשה ה' עמהן חסד וגו', וכיצד ניתן לרמוז בדבריה על החסד שעושה הקב"ה עמה גרים שבאים להתגייר? תשובה: זה שהתגייירו - אין לך חסד גדול מזה.

ואנו חוזרים ומנסים להבין: מכיון שהפסוק מדבר בחסד שיעשה ה' אתן אם לא תתגיירנה, אלא תחזורנה לביתן ולגוינותן, כיצד ניתן ללמוד מכאן על החסד שעושה הקב"ה עם הגרים? תשובה: נסיון.

במדרש זוטא איתא: יעשה ה' עמכם חסד. שכל חסד שישראל עושין בעולם הזה, בשעה שהם ננעריין מן העפר, הקדוש ברוך הוא משלם שכרן, שנאמר (במדבר כג, כג) "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל קל". עתידה בת קול מכרזת ואומרת: כל מי שפעל עם הקדוש ברוך הוא ועשה לפניו מעשים טובים, יבוא ויטול שכרו, וכן הוא אומר (תהלים סג, ד) "כי טוב חסדך מחיים", ע"כ. משמע מדברי המדרש שתשלום הגמול עבור גמילות חסדים הוא בשעה שננעריין מן העפר דוקא, ואילו במשנה כתוב שגמ"ח הוא מהדברים שהאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה. (שאלה זו לא נוסחא כראוי, שכן י"ל שהמדרש מדבר על הקרן הקיימת לעוה"ב, ועליו אמר שהתשלום על הקרן יהיה לאחר תחיית המתים, ואין קושיא מהמשנה שמדברת על ש"כ הפירות. ומ"מ מתוך טעותינו נתברר לנו דבר חידוש וראה בהערה הבאה).

תשובה: בעוה"ז רואה שיזכה לעתיד לבוא. (דבר חידוש שמענו ממרן שליט"א כאן, שהפירות של גמ"ח שאדם אוכל בעוה"ז, הוא מה שנותנים לו להכיר ולדעת אודות חלקו הצפון לו לעתיד לבוא. ואולי הכוונה ע"פ המובא בשם הגר"א במשלי (ח, יט) שהצדיקים מבקשים שגם את הפירות יתנו להם בעוה"ב ולא בעוה"ז, ע"ש בדבריו הנפלאים. והתחדש כאן שמכל מקום מראים להם בעוה"ז אתה ש"כ הצפון להם בעוה"ב. אבל מי שמבקש את הפירות בעוה"ז מקבל אותם.

ובפעם אחרת ביאר מרן שליט"א את דברי המדרש בדרך אחרת, ואמר: ישני עפר קמים לתחית המתים זה כמו בעלי תשובה. וחזר וביאר כוונתו: בזמן תחית המתים הם מתחרטים מהעבירות אז הם בעלי תשובה. והטעם שדרשו על חסד היות והפסוק איירי בחסד - "כי טוב חסדך מחיים", עכ"ד. ור"ל שעיקר תשלום השכר על המעשים טובים שעושים ישראל בעוה"ז [לאו דוקא חסד] הוא בזמן תחית המתים, שאז זוכים למדרגת בעלי תשובה ולכפרה על עוונותיהם, ואז יכולים לקבל שכר שלם על מעשיהם הטובים.

ועוד, מה המיוחד במצוה זו שרק עליה אמרו כאן שנוטלים את השכר עליה בשעה שננעריין מן העפר? תשובה: חסד עם כולם.

האם כוונת מרן שליט"א שרק חסד הנעשה עם הכלל השכר עליו הוא לאחר תחיית המתים, אבל חסד הנעשה עם יחד שכרו ככל המצוות, או שמצות חסד בכללותה היא מצוה שמיטיבה עם כולם, ולכן שכרה מובטח לאחר תחיית המתים? תשובה: שניהם.

(קונטרס נפשי בשאלתי)

שו"ת בעניני חג השבועות

- ש. במשנ"ב סי' תצ"ג ס"ק ט"ו כתב דיש הנהגים להקל ולהסתפר בר"ח אייר ובר"ח סיון, האם זהו אף להמחמירים כצוואת רבי יהודה החסיד שלא להסתפר בר"ח, כאן מותר מפני שהיה אסור להסתפר זמן רב, או שלנוהגים כריה"ח אסור להסתפר אף בר"ח סיון?
- ת. להמחמירים כצוואת רבי יהודה החסיד שלא להסתפר בר"ח, גם בר"ח סיון אין להסתפר.
- ש. פסק הרמ"א בסי' תס"ח שאין להקיז דם בערב י"ט, האם בכלל זה לא לעשות בדיקת דם או זריקה שע"ז יוצא מעט דם, או דווקא הקזה אסור?
- ת. גם בדיקת דם וכדומה אסור.
- ש. בהנ"ל, להצד שרק הקזה ממש אסור, האם בערב שבועות יש להחמיר יותר אף בכל הוצאת דם מועטה משום הגמ' בשבת קכ"ט?
- ת. בודאי שבערב שבועות צריך להקפיד יותר משום סכנה.
- ש. האם יש ענין לא להסתפר ביום ערב שבועות, כי יש לחוש שלא יצא לו טיפת דם עם השערות, כמו שמצינו שבן לא יספר אביו כי יש לחוש שיוציא לו דם?
- ת. יש ענין להחמיר בזה ולהסתפר לפני יום ערב שבועות.
- ש. המשנ"ב בסי' תצ"ד סק"י הביא דעת הגר"א שאין להעמיד אילנות בבית הכנסת לחג השבועות משום שעתה זה חק העמים, האם קפידת הגר"א הוא רק באילנות ממש אבל עשבים ופרחים מותר, או לא שנא?
- ת. גם עשבים ופרחים אין להעמיד בבית הכנסת לדעת הגר"א.
- ש. האם הגר"א ביטל המנהג של לשטוח עשבים ואילנות, רק בבית הכנסת משום חוקות הגויים, או שגם בבית אין לקשט בפרחים ואילנות לכבוד שבועות?
- ת. אפשר להקל ולהתיר, לקשט הבית באילנות ופרחים וכדומה.
- ש. כתב המ"ב דצריך להקפיד להתפלל מעריב של ליל שבועות קצת באיחור, כדי שיהיו תמימות, האם ראוי שאשה המדלקת נרות י"ט, שלא תקבל עליה קדושת החג קודם הזמן משום תמימות?
- ת. ראוי שתעשה תנאי קודם ההדלקה, שאם צריך תמימות, ואין ראוי להקדים את החג, אז היא לא מקבלת עליה עדין את קדושת החג עד לזמן הראוי.
- ש. אשה ששכחה להדליק נרות י"ט, האם קנסוה להוסיף נר בכל שבת וחג או רק בי"ט, ואם רק בי"ט, האם בכל י"ט או רק בכל י"ט כמו זה ששכחה?
- ת. הקנס הוא שצריכה להוסיף נר בכל הדלקה גם בשבתות וגם בחגים.
- ש. מי שהתפלל בשבועות בבית כנסת שלא קראו בו המגילה, האם יקרא בביתו ביחידות?
- ת. ראוי שיקרא לבד בביתו.
- ש. האם נוהגים לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות, או שיש לחוש להשיטות הסוברים שאין לעמוד בעשרת הדברות (הרמב"ם ודעימי)?
- ת. אין צריך לעמוד, רק מי שאביו או רבו עומדים עליו לעמוד משום כבודם.
- ש. יש בסידורים תפילה מספר שערי ציון לומר בשעת נשיאת כפים ובה נאמר "ויהיו דברי נשמעים לעבודתך כשם שנתת את יוסף הצדיק בשעה שהלבישו אביו כתונת פסים לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואיו", וקשה הרי הכתונת פסים גרם לקנאת האחים ביוסף ומהו זה שאומרים שהיה זה לחן ולחסד בעיני כל רואיו?
- ת. יוסף נשא חן וחסד בעיני כל רואיו גם בעיני אחיו, אבל הקנאה הגדולה שהיתה בלבם, קלקלה השורה.
- ש. במש"כ הרמ"א בסי' תצ"ד סעי' ג' שנהגו בכמה מקומות לאכול מאכלי חלב בשבועות, האם יש לדקדק לאכול מאכלי חלב בתוך סעודת פת או דסגי לקיום המנהג באכילת מאכלי חלב אף שלא באמצע הסעודה?
- ת. המנהג לאכול מאכלי חלב בתוך הסעודה, וכך ראוי לנהוג.

(ידידי יושר)

כתיבת חיבורים על נושאים שאינם מבוארים כל צרכם

רבינו שליט"א מיום עמדו על דעתו שם לו למטרה להשלים בחיבוריו את החלקים בתורה שאינם מבוארים כל צרכם, ולעסוק בכתיבת חיבורים על נושאים שאחרים כמעט ולא נתעסקו בהם, כגון מה שהדפיס ב"שיח השדה" חלק א' קונטרס "תשלום יפה עינים", על מנת להשלים את הציונים לדברי חז"ל על זרעים וטהרות וסוף קדשים שלא ציינם היפה עינים, או קונטרס "מראה מקום" לציין כל מקום בדברי רש"י ותוס' שהביאו מחז"ל ולא ציינו מקורם, וכן קונטרס "קרני חגבים" ו"כתובת קעקע" שאלו ענינים שכמעט ולא נכתב עליהם מאומה, וזהו ג"כ הטעם לספר "שקל הקודש" על סדר הרמב"ם ה' שקלים וקידוש החודש, שאלו שני הענינים היחידים שנמצאים ברמב"ם זמנים שאין ע"ז משנה ברורה. וכמובן חיבורו הגדול והנפלא "דרך אמונה" על כל הרמב"ם סדר זרעים, שלא ניגש אל המלאכה אלא משום שראה שחסר חיבור שמקיף כל ההלכות והענינים וכל פסקי החזו"א הנוגעים לעניינים הללו, ובפרט שכאן בא"י נוגע מאד למעשה. ומאותו הטעם המשיך אח"כ בחיבורו "דרך חכמה" על הרמב"ם סדר קדשים, ולא פעם אמר שבדעתו לכתוב חיבור אף על סדר טהרות מטעם זה, ואף חיבורו על שבעה מסכתות קטנות הוא מהטעם שראה שחסר ע"ז ביאור וכפי שביאר בהקדמתו. ובאמת יש בכל זה עוד ענין, כפי שכתב בהקדמה לספרו "נחל איתן" בשם ספר חסידים (סימן רס"א) "אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים כגון וכו'".

וכן היה בדעתו לכתוב עוד הרבה חיבורים על ענינים רבים בתורה שלא נתבארו כל צרכם, כיפת תואר וכן סורר ומורה ועיר הנדחת ואדני השדה וכיבוד אב ואם ועוד כיו"ב (וחלק מהנ"ל ביקש מבניו שיכתבו, והכין להם שאלות בענין, ונדפס ב"שיח השדה" חלק ג') (רמש"ג).

לקט הוראות והדרכות בעיניני תורה ומוסר שהשיב רבינו שליט"א

שחלה ל"ע במחלה הנוראה ה", שיברכו רבינו ברפואה שלימה במהרה. שאלו רבינו שליט"א: היכן פגעה בו המחלה? והחולה השיב: "בראש". הרהר רבינו זמן מועט ואח"כ פנה אל החולה ואמר: **תלמד את הגמרא שאתה לומד עם פירוש "הרא"ש" ובעז"ה זה יהיה לרפואה שלימה לבנך החולה.** כמובן שמאותו היום הקפיד האברך ללמוד את כל סדרי לימודו עם פירוש הרא"ש, ואכן כדבר רבינו שליט"א כן היה והילד הבריא במהרה בחסדי שמים.

חלפה תקופה, ושוב עלה החשש שהמחלה חזרה ח"ו, ונקבע תור בבית החולים לילד לבדיקות. יום לפני מועד הבדיקה, נכנס שנית אבי הילד אל מעונו של רבינו שליט"א וסיפר דברים כהווייתן, וכבפעם הראשונה שב וביקש את ברכת רבינו. שאלו רבינו: **האם אתה ממשיך בלימוד פי' הרא"ש?** והאב השיב שבועדאי לא זז מהוראת רבינו ומקפיד הוא על לימוד הרא"ש. "א"כ", נענה רבינו ואמר, **"אין לך מה לחשוש, הילד בריא!"** למחרת ניגשו האב ובנו הקט לבדיקות בלב שקט, ואכן הבדיקות העלו שהילד בריא לחלוטין בחסדי ה'!

סגולה לעשירות

מעשה היה באחד שנכנס אל רבינו שליט"א והתלונן על קשיי הפרנסה וחובתיו הרבים. אמר לו רבינו: **"אתה יודע את כל הש"ס? תלמד את כל הש"ס ותתעשר! כך כתוב במדרש (תנחומא פ' כי תשא כ"ט) 'כל העוסק בתורה, פרנסתו מן התורה ומתעשר ומצליח', תלמד את כל הש"ס ותבוא לכאן להיבחן, אם תדע, תתעשר!"**

המשיך היהודי ושאל, הרי אצל ר"ע מצאנו (כתובות ס"ג ע"א ובתוס' שם) שתכף מכשהלך ללמוד כבר נקרא רבי, א"כ יתכן שהעשירות תגיע מיד כשאתחיל ללמוד...? **"תתחיל ללמוד וכבר תראה בעצמך"...** השיב לו רבינו שליט"א.

סגולה לנזקים ממוניים

יהודי נכנס ושאל: בתקופה האחרונה אירעו בביתנו לא מעט מקרים של נזקים שונים בעיניני מומן, כגון חפצים שנאבדו ומכשירים שהתקלקלו וכדומה. מה לעשות?

שאלו רבינו שליט"א: **"מה אתה לומד?"**, והלה השיב מה שהשיב, ואמר לו רבינו **"תלמד פרק אלו מציאות בה ובעז"ה יסתדר"**.

(הובא בגליון ארגון אורחות יושר מס' 7)

הזקוקה לרפואה. בירכה רבינו שליט"א וייעץ לפונה **שילמד מסכת "בכורות" לזכותה ולרפואתה** [שרגיל רבינו לומר שמסכת בכורות עוסקת במומים, וע"כ לימודה הוא סגולה לרפואה].

אחד הנוכחים בחדר פנה אל רבינו ואמר, הוא יכול לפתוח כולל חדש שילמדו בו בכורות, שמא זה עדיף מאשר שרק הוא ילמד לבדו?... רבינו חיך אך דחה את ה'טענה' ואמר: **"העיקר שהוא ילמד!"**

לא פסקה ישיבה

שאלה הובאה לפני רבינו שליט"א בדבר בחור צעיר המתקשה מאוד בלימודו, ואף מטופל בתרופות בעקבות קשיי הלמידה מהם סובל. לאחר תקופה של שנה בה שהה בישיבה מסוימת, עזב הנער את הישיבה והחל ללמוד עם אביו. והנה, התברר לפתע כי הלימוד עם האבא היה תועלתו לאין שיעור מהלימוד בישיבה, והתקדמות רבה ניכרה בלימודו.

משכך, עלה הספק האם ראוי להמשיך את המצב כפי שהוא וימשיך ללמוד עם אביו ולא בישיבה, או שמא בכל זאת לימוד בישיבה [המתאימה למצב הנער, כמובן] עדיף על פני לימוד בבית. והכריע רבינו שליט"א, **שלמרות הכל מעלת לימוד בישיבה חשובה ביותר, ועל הנער לחזור וללמוד בישיבה, ויחד עם זאת ללמוד מידי יום ביומו עם אביו עד כמה שניתן.**

מסכת נגעים - רפואה

יהודי נכנס אל רבינו שליט"א וביקש ברכה שיצליח במבחן. שאלו רבינו על איזה מסכת אתה עתיד להיבחן? "זה לא בלימוד", השיב האיש במבוכת - מה, "זה מבחן ברפואה"... חיך רבינו ואמר: **"אם כך, תלמד מסכת נגעים ותדע טוב את כל הדינים, זה רפואה"...** והוסיף רבינו לבאר דבריו בספרו מעשה שהיה עם מרן החזו"א זצ"ל, שהגיע אליו רופא וביקש מהחזו"א שימליץ לו על ספר רפואה [א.ה. כידוע מרן זללה"ה היה מפורסם כבקי בחכמת הרפואה], ניגש החזו"א אל ארון הספרים, הוציא מסכת נגעים, והושיט לרופא...

על מה תתפלל?

אחד נכנס וביקש ברכה שיתקבלו התפילות שלו. אמר לו רבינו שליט"א: **"מנין לי על מה תתפלל? שמא תבקש דברים שאינם הגונים?"...** - אני מתפלל על הגאולה! הבטיח האיש. אך רבינו המשיך ואמר **"תתפלל על תורה! תתפלל שתלמד תורה ותבין!"**, ורק אח"כ בירכו רבינו שליט"א.

ותגזר אומר ויקם לך

לפני זמן לא רב נכנס אל רבינו שליט"א יהודי והתחנן לברכה עבור בנו הקטן

למה נועדו העיניים?

אל חדרו של רבינו שליט"א נכנס אברך, וביקש ברכה לרפואה שלמה. סובל הוא מכאב חזק באחת מעיניו, עד כדי חשש עיוורון באותה העין.

הרהר רבינו שליט"א בדעתו למשך זמן - מה, ואח"כ שאל את האברך: **"חצי ש"ס, כבר למדת?"**. האברך, נבוך - משהו, השיב שטרם הספיק ללמוד חצי ש"ס, ורבינו המשיך ואמר: **"הרי העיניים נועדו בכדי ללמוד תורה, ללמוד את כל הש"ס, אם תחזור לראות בשתי עיניך, תלמד את כל הש"ס?"** שאל רבינו.

"כן", השיב האברך, "אני מוכן לקבל זאת על עצמי". ולאחר ששמע רבינו שליט"א את הבטחתו בירכו **ברפואה שלמה, שיעלמו הכאבים ויראה בעיניו את דפי הגמרא, ויוכל ללמוד במנוחת הדעת.**

תכתוב על שמיטה...

ת"ח חשוב ממקורבי רבינו שליט"א, אשר כותב ספרים חשובים לזכות את הציבור, הוציא ספרים בקצב איטי מידי לדעת רבינו... שהרי ידוע עד כמה מעודד רבינו שליט"א כתיבת חידו"ת והוצאת ספרים לאור עולם, ואף באותו ת"ח דחק רבינו כתוב עוד ועוד ספרים, "עשות ספרים הרבה אין קץ" (קהלת י"ב ב').

פעם כשהיניא לרבינו שליט"א ספר חדש שהוציא, שמח רבינו מאוד. וכששאל על מה להתחיל לכתוב קעת - השיב רבינו שיכתוב על שמיטה. התפלא הת"ח: "על שמיטה? והלא רק קעת הסתיימה השמיטה?" [היה זה חודשים ספורים אחרי שנת השמיטה]. נענה רבינו שליט"א בחיך רחב והסביר לו: **"והרי עד שתסיים לכתוב ותוציא ספר חדש, כבר יהיה שוב שמיטה"...** וכך עודדו רבינו בדרך רמז ובחביבות להזדרז בכתיבת הספרים...

הדפסת חידו"ת

מעשה היה ביהודי שכתב חידושים ורעיונות תורניים שעלו בדעתו, ובעידוד רבו העתיק את הדברים בצורה מסודרת בכדי שיהנה מעמלו, אבל לא בשביל להדפיס לרבים, יען שאין הדברים ראויים כ"כ לצאת לאור עולם.

וכעת בא בשאלתו לפני רבינו שליט"א, האם כדאי לו להמשיך במאמצים ולהשקיע כסף בסידור החידושים, מאחר ובאמת אין בדעתו להדפיסם?

והשיב רבינו שליט"א, שכדאי המאמץ לסדר הדברים, וראוי אף לברור החידושים ולהדפיס את מה שבכל אופן ראוי להדפיס [באם יש].

זכות לימוד התורה

ת"ח גדול המכהן גם כראש כולל חשוב, ביקש ברכה עבור קרובת משפחתו